

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Ingrida GIRDVAINIENĖ, Simona BUDREVIČIENĖ

**SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS LIETUVOJE IR
NAUJOSIOSE ES ŠALYSE LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Magistro darbas

ŠIAULIAI 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Ingrida GIRDVAINIENĖ, Simona BUDREVIČIENĖ

**SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS LIETUVOJE IR
NAUJOSIOSE ES ŠALYSE LYGINAMOJI ANALIZĖ**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika**

Magistro darbo autorius.....
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas.....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Ingrida Girdvainienė, Simona Budrevičienė

Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse lyginamoji analizė

Magistro darbas

Magistro darbe analizuojamas smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse. Atlikta mokslinių tyrimų apie smulkų ir vidutinį verslą teorinė analizė, atskleista samprata, klasifikacija, pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos galima vertinti ir lyginti smulkaus ir vidutinio verslo įmonių veiklą. Siekiant išryškinti verslo vystymo tendencijas skirtingose šalyse, atlikta naujų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo veiklos lyginamoji analizė išskiriant gamybos, prekybos ir paslaugų sektorius. Išanalizuoti veiksniai, kurie įtakoja naujosiose ES šalyse smulkaus ir vidutinio verslo įmonių ekonominių rodiklių kitimą. Atskleista ir palyginta smulkaus ir vidutinio verslo organizavimo situacija Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse.

SUMMARY

Ingrida Girdvainiene, Simona Budreviciene

Comparative analysis of activity of small and medium-sized business in Lithuania and new EU countries.

Master thesis

The present master thesis analyses small and medium-sized business in Lithuania and new EU countries. Theoretical analysis of scientific researches about small and medium-sized business has been performed, concept, classification, the main criteria has been revealed according to which the activity of small and medium-sized business companies may be evaluated and compared. With an attempt to highlight the tendencies of business development in different countries, a comparative analysis of activity of small and medium-sized business of new EU countries has been made, distinguishing the sectors of production, trade and services. The factors which influence change of economic indicators of small and medium-sized business companies in new ES countries has been analyzed. The situation of organization of small and medium-sized business in Lithuania and new EU countries has been disclosed and compared.

TURINYS

ĮVADAS.....	10
1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS TEORINIAI ASPEKTAI	13
1.1 Smulkaus ir vidutinio verslo samprata	13
1.2 Smulkaus ir vidutinio verslo veiklą reglamentuojančių norminių dokumentų apžvalga	17
1.3 Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių poreikio paramai gauti nustatymas	18
1.3.1. Mokesčių naštos smulkiam ir vidutiniam verslui Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse vertinimas	22
1.4. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos priemonės Lietuvoje	24
1.5. Smulkaus verslo rėmimo sistemos ES naujosiose šalyse apžvalga	28
1.6. Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos rezultatų lyginamosios analizės metodologija ir metodai	31
2. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO LIETUVOJE IR NAUJOSIOSE EUROPOS SAJUNGOS ŠALYSE VEIKLOS LYGINAMOJI ANALIZĖ	34
2.1 Tyrimo metodologinis pagrindimas	34
2.2 Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos analizė Lietuvoje 2002-2008 metais.....	36
2.2.1 Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiaus dinaminė ir struktūrinė analizė	39
2.2.3 Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymo pagal teisinės formas dinaminė ir struktūrinė analizė	48
2.2.4 Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais.....	52
2.2.5 Darbuotojų skaičiaus Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais pokyčių analizė.....	54
2.3. Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos analizė naujosiose Europos Sąjungos šalyse 2002-2008 metais	56
2.3.1 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių įmonių skaičiaus pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje.....	57
2.3.2 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių metinės apyvartos pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje.....	63
2.3.3 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje.....	68
2.3.4 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių investicijų į materialųjį turtą pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje.....	74
2.3.5 Darbo jėgos panaudojimo rodiklių SVV įmonėse naujosiose ES šalyse analizė.....	77
3. ATSKIRŲ SVV VEIKLOS RODIKLIŲ RYŠIO GLAUDUMAS IR PAGRINDINĖS ŠIŲ ĮMONIŲ VYSTYMO SI PROBLEMOS.....	85
3.1 Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV gamybos, prekybos ir paslaugų sektoriuose	85
3.2 Įmonių skaičiaus bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV gamybos, prekybos ir paslaugų sektoriuje.....	89
3.3. Pagrindinės smulkaus ir vidutinio verslo darbuotojų žmogiškojo kapitalo problemos.....	92
3.4. Pagrindinės problemos investuojant į smulkų ir vidutinį verslą.....	94

3.5 Kitos smulkaus ir vidutinio verslo įmonių problemos naujosiose ES šalyse	96
3.6. Naujausios smulkaus ir vidutinio verslo įmonių situacijos Lietuvoje vertinimas	100
IŠVADOS IR REKOMANDACIJOS.....	106
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	109
ŽODYNĖLIS.....	114
PRIEDAI	120

PRIEDAI

- 1 priedas. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių 2002-2008 metais baziniai dinamikos rodikliai
- 2 priedas. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių 2002-2008 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 3 priedas. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių skaičiaus pagal darbuotojų skaičių įmonėje dinamika 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 4 priedas. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal pajamų grupes 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 5 priedas. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal teises formas 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 6 priedas. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 7 priedas. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 8 priedas. Išregistruotų Lietuvos SVV įmonių skaičius 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 9 priedas. Darbuotojų skaičius metų pradžioje Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais, vnt. ir proc.
- 10 priedas. BVP pokyčiai lyginant su ankstesniais metais 2002-2007 metais
- 11 priedas. Naujųjų ES narių BVP absoliutaus dydžio (mln. EUR) dinamika 2003-2007 metais
- 12 priedas. SVV prekybos įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 13 priedas. SVV gamybos įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 14 priedas. SVV paslaugų įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 15 priedas. SVV prekybos įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 16 priedas. SVV gamybos įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 17 priedas. SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 18 priedas. SVV prekybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai

- 19 priedas. SVV gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 20 priedas. SVV paslaugų įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 21 priedas. SVV prekybos įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 22 priedas. SVV gamybos įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 23 priedas. SVV paslaugų įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai dinamikos rodikliai
- 24 priedas. 4 pav. Pvz. Lietuvoje veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių baziniai ir granginiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 25 priedas. Verslo subjektų klasifikavimas pagal Lietuvos įstatymus ir Europos Komisijos rekomendacijas
- 26 priedas. Smulkų ir vidutinį verslą reglamentuojantys norminiai dokumentai
- 27 priedas. Naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukurtos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai
- 28 priedas. Naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukurtos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai
- 29 priedas. Naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukurtos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Veikiančių SVĮ ir kitų įmonių skaičiaus Lietuvoje dinamika 2002-2008 m.
- 2 pav. Šalyje sukuriama BVP dalies kitimas 2002-2007 m.
- 3 pav. Įregistruotų, išregistruotų ir veikiančių SVV įmonių skaičiaus Lietuvoje dinamika 2002-2008 metais.
- 4 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 5 pav. SVV įmonių procentinis pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių 2002-2008 metais.
- 6 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba iki keturių darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 7 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 5-9 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 8 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 10-19 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 9 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 20-49 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 10 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 50-99 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 11 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 100 - 149 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 12 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 150 - 249 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
- 13 pav. SVV įmonių pasiskirstymas pagal metines pajamas 2002-2008 metais.
- 14 pav. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymo pagal teisinės formas 2002-2008 metais dinamika
- 15 pav. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal teisinės formas 2002-2008 metais.
- 16 pav. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais
- 17 pav. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais
- 18 pav. Darbuotojų skaičiaus Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais dinamika.
- 19 pav. Veikiančių įmonių dinamika naujosiose ES šalyse 2002 – 2006 metais.
- 20 pav. Naujųjų ES šalių įmonių skaičiaus vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.
- 21 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) prekybos sektoriuje 2002-2006 metais.

- 22 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) gamybos sektoriuje 2002-2006 metais.
- 23 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) paslaugų sektoriuje 2002-2006 metais.
- 24 pav. Naujųjų ES šalių įmonių metinės apyvartos vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.
- 25 pav. Naujųjų ES šalių prekybos įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.
- 26 pav. Naujųjų ES šalių gamybos įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.
- 27 pav. Naujųjų ES šalių paslaugų įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.
- 28 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių sukurtos pridėtinės vertės vidutinis pokytis 2002-2006 metais.
- 29 pav. Naujųjų ES šalių prekybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.
- 30 pav. Naujųjų ES šalių gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.
- 31 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių investicijų į materialųjį turtą vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.
- 32 pav. Laisvos darbo vietos Naujosiose ES šalyse SVV įmonėse 2006 metais (procentais nuo visų įmonėse esančių darbo vietų).
- 33 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą naujųjų ES šalių SVV įmonėse 2006 –2007 metais.
- 34 pav. Naujų technologijų įdiegimo naujosiose ES šalyse SVV įmonėse situacija.
- 35 pav. Investicijų į SVV įmones naujosiose ES šalyse pokyčiai
- 36 pav. Darbuotojų vadybinių kompetencijų stoka SVV įmonėse naujausiose ES šalyse.
- 37 pav. Vadybinių kompetencijų pokyčiai SVV ir naujosiose ES šalyse
- 38 pav. Administracinio reguliavimo problemos SVV naujosiose ES šalyse.
- 39 pav. Administracinio reguliavimo pokyčiai SVV naujosiose ES šalyse.
- 40 pav. Infrastruktūros problemos SVV naujosiose ES šalyse.
- 41 pav. Infrastruktūros problemų pokyčiai SVV naujosiose ES šalyse.
- 42 pav. Vartotojų perkamosios galios problemos SVV naujosiose ES šalyse.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Ekonominių, aplinkosauginių ir socialinių darnios plėtros rodiklių šalies lygmeniu pavyzdžiai.

2 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų klasifikacija Lietuvoje.

3 lentelė. Individualių SVV įmonių struktūroje 2002-2007 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

4 lentelė. Valstybės ir savivaldybės SVV įmonių 2002-2007 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

5 lentelė. Ūkinių bendrijų SVV įmonių struktūroje 2002-2007 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

6 lentelė. Akcinių bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

7 lentelė. Kooperatinių bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

8 lentelė. Žemės ūkio bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

9 lentelė. Darbuotojų skaičiaus SVV įmonėse 2002-2007 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai.

10 lentelė. SVV prekybos įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

11 lentelė. SVV gamybos įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

12 lentelė. SVV paslaugų įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

13 lentelė. SVV prekybos įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

14 lentelė. SVV gamybos įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

15 lentelė. SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

16 lentelė. SVV prekybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

17 lentelė. SVV gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

18 lentelė. SVV paslaugų įmonių sukurtos pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

19 lentelė. SVV prekybos įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

20 lentelė. SVV gamybos įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

21 lentelė. SVV paslaugų įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais.

22 lentelė. Nedarbo lygis naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.).

23 lentelė. Užimtumo lygis naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.).

24 lentelė. Darbo jėgos aktyvumo lygis SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.).

25 lentelė. Darbuotojų pasiskirstymas SVV įmonėse naujosiose ES šalyse (SVV=100) 2004-2006 metais.

26 lentelė. Vienos dirbtos valandos vidutinės darbo sąnaudos gamyboje ir paslaugose SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2006 metais (proc.).

27 lentelė. Darbo sąnaudų mokesčių dydis SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2006 metais (procentais).

28 lentelė. Minimalioji mėnesinė alga naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (eurais).

29 lentelė. Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje.

30 lentelė. Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriuje.

31 lentelė. Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriuje.

32 lentelė. Įmonių skaičiaus bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje.

33 lentelė. Įmonių skaičiaus bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriuje.

34 lentelė. Įmonių skaičiaus bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriuje.

IVADAS

Tik tinkamai naudojant ribotus ekonominius išteklius ūkio subjektai sudaro prielaidas vykdomos veiklos plėtrai. Neretai ūkinės veiklos plėtra yra ribojama daugybės veiksnių, nepriklausomų nuo paties ūkio subjekto veiklos. Tai gali būti bendra šalies ekonominė situacija, mokesčių sistema, veiklą reglamentuojantys norminiai dokumentai, veiklos konkurencinės galimybės, teikiamos produkcijos paklausa rinkoje, šalies infrastruktūra ir kiti aspektai.

Smulkus ir vidutinis verslas (SVV) pasižymi tam tikromis savybėmis, kurioms reikia atitinkamos valstybės paramos politikos. SVV garantuoja tokių svarbių socialinių problemų kaip užimtumas ir gyventojų pajamų augimas sprendimą ir skatina ekonomikos augimą. Taigi jis atitinka bendrojo intereso tikslus. Smulkaus ir vidutinio verslo sukuriama bendrojo vidaus produkto (BVP) dalis šiuolaikinėje ekonomikoje nuolat didėja, ir šio sektoriaus įmonės sudaro didžiąją dalį visų šalyje veikiančių įmonių. Dauguma SVV įmonių dirba paslaugų sektoriuje, kurio reikšmė ekonomikai dėl struktūrinių pokyčių taip pat nuolat didėja. Be to, paslaugų sektorius kitų ūkio šakų atžvilgiu svarbus dėl gyvenimo lygio standartų kilimo ir nuolat didėjančių gyventojų poreikių. SVV dominuoja ir įvairiose strateginėse verslo paslaugų srityse: informacinės technologijos, kompiuterių programinės įrangos tiekimas, elektroninės komercijos paslaugų, rinkodaros, tyrimų ir plėtros. ES šalyse matomos dvi SVV skatinimo politikos kryptys. Viena vertus, nuolat gerinama teisinė ir ekonominė verslo aplinka, mažinamas reguliavimas, liberalizuojamos verslo sąlygos, privatizuojamos valstybės teikiamos paslaugos ir funkcijos. Kita vertus, kuriamos naujos SVV finansinės paramos ir jų plėtros priemonės bei programos, skirtos skatinti SVV plėtrą ir didesnę konkurencingumą, naujų darbo vietų kūrimą ir regioninių skirtumų mažinimą tiesioginėmis subsidijuojamomis paskolomis ar mokesčių lengvatomis. Kadangi SVV padeda spręsti užimtumo problemą, galima teigti, kad SVV tiekia viešąją gėrybę. Viešosios gėrybės – tai kolektyvinio vartojimo gėrybės, svarbios žmonių gerovei. Privatūs gamintojai neturi paskatų jas teikti, nes jomis gali naudotis visi. Nesvarbu, ar visuomenės nariai apmoka tų gėrybių tiekimo išlaidas, neįmanoma nė vienam žmogui uždrausti jomis (švarių oru, kelio ženklais, finansiniu stabilumu, visuotiniu užimtumu, taika, saugumu, demokratija, lygybe ir teisingumu, žiniomis ir informacija) naudotis. Kadangi dėl rinkos nesėkmių visuomenė nepajėgi užtikrinti pakankamo viešųjų gėrybių tiekimo, SVV būtina valstybės parama, leidžianti integruoti išorinę SVV naudą visuomenei, susijusią su užimtumo didinimu, ir padidinti jo konkurencingumą ekonomikoje. Svarbiausios politikos priemonės, būtinos SVV konkurencingumui padidinti, yra SVV finansavimo galimybių didinimas, lengvatinių sąlygų įeiti į tarptautinę rinką sudarymas, priėjimo prie informacinės infrastruktūros užtikrinimas, galimybių SVV įmonėms jungtis į klasterius, diegti inovacijas, naujas technologijas,

skatinti verslumą, mokyti personalą sudarymas. Tačiau labai svarbus yra paramos SVV efektyvumo vertinimas, nes valstybės teikiamos subsidijos ir kita parama SVV neturėtų viršyti gaunamos naudos visuomenei dėl SVV rėmimo. SVV rėmimo nauda gali būti vertinama paramos poveikiu regiono, šalies ekonominiam augimui, konkurencingumui, užimtumui, mokslo ir technikos pažangai, aplinkos taršai ir kt. bendro intereso tikslams, kuriuos galima išreikšti darnaus vystymosi rodikliais. Dabar pasaulyje yra taikomos politikos priemonių poveikio darnaus vystymosi tikslams vertinimo metodikos, kurių tikslas – nustatyti geriausias politikos priemones, vertinant jų poveikį darnaus vystymosi tikslams. Tačiau daugiausiai šios metodikos yra skirtos aplinkosaugos politikos priemonėms parinkti bei jų efektyvumui vertinti.

2004 m. gegužę į Europos Sąjungą buvo priimta dešimt naujų šalių (Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lietuva, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija ir Slovakija). 2007 m. sausį į Europos Sąjungą įstojo Rumunija ir Bulgarija. Šiame magistro darbe bus analizuojama SVV įmonių veikla naujosiose Europos Sąjungos šalyse (išskyrus Kiprą ir Malta).

Darbo problema. Apie smulkų ir vidutinį verslą pateikiama nemažai literatūros ir atliekama tyrimų. Tačiau darbų, kuriuose būtų lyginami Lietuvos SVV įmonių su kitų ES naujųjų šalių SVV įmonių rodikliai nėra pakankamai. SVV įmonės užima didžiąją dalį ekonomikoje sukuriama BVP. Todėl šių įmonių rodiklių analizė yra reikšminga, siekiant skatinti veiklą. SVV įmonių veiklos skatinimas užtikrintų didesnę sukuriama produktą ekonomikoje, nedarbo lygio mažėjimą padėtų spręsti socialines problemas. SVV vaidmenį Lietuvos ir kitų šalių ekonomikoje galima vertinti atliekant įvairių rodiklių palyginamąją analizę, tačiau tokios informacijos pateikiama dar labai nedaug, dažniausiai tai bendriausi sąskaitų nacionaliniai rodikliai. Ypač trūksta informacijos apie SVV rodiklius.

Darbo objektas – Lietuvos ir naujųjų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo veiklos rezultatai.

Darbo tikslas – Įvertinti Lietuvos ir naujųjų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo veiklos rezultatus, išskiriant gamybos prekybos ir paslaugų sektorius, nustatant priklausomybės ryšius tarp analizuojamų ekonominių rodiklių.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti Lietuvos ir naujųjų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo sampratą ir veiklos specifiką, ekonominius rodiklius, leidžiančius palyginti ir įvertinti veiklos mastą ir pokyčius.
2. Atlikti smulkaus ir vidutinio verslo Lietuvoje 2002-2008 metų laikotarpio veiklos analizę.
3. Palyginti smulkaus ir vidutinio verslo rodiklius naujosiose ES šalyse, siekiant atskleisti gamybos, paslaugų ir prekybos sektorių rezultatus.

4. Įvertinti ryšius tarp naujų ES šalių SVV ekonominių rodiklių ir atskleisti esmines problemas susijusias su SVV įmonių veiklos organizavimu.

Hipotezė – naujosiose ES šalyse smulkaus ir vidutinio verslo įmonių ekonominių rodiklių kitimą įtakoja skirtingi veiksniai.

Naudoti metodai: mokslinės literatūros analizė, indukcija, dedukcija, ekonominių rodiklių lyginamoji analizė, loginiai apibendrinimai, bazinis ir grandininis tempų skaičiavimas, sklaidos koeficientas, koreliacijos koeficientas, determinacijos koeficientas.

Darbo apribojimai: dėl statistinių duomenų vėlavimo, naujų Europos Sąjungos šalių makroekonominių ir SVV rodiklių analizė apsiriboja 2002 – 2006 metų laikotarpiu. Neanalizuojami Kipro ir Maltos šalių SVV įmonių duomenys, kadangi statistinėje informacijoje daugeliu atveju šių duomenų nepateikiama. Darbe nenustatomas ryšys tarp darbuotojų skaičiaus ir investicijų į SVV įmones dėl statistinių duomenų trūkumo.

Darbo teorinis reikšmingumas. Surinkta ir susisteminta teorinė medžiaga apie SVV įmonių sampratą, klasifikaciją ir veiklos reglamentavimą gali būti naudojama rašant panašaus pobūdžio darbus.

Darbo praktinis reikšmingumas. Susisteminta statistinė informacija leidžia lyginti skirtingo dydžio šalių ekonominius rodiklius, išskirti besiformuojančias nuostatas ir daryti reikšmingas ekonomikos skatinimui išvadas.

Darbo struktūrą sudaro trys pagrindinės dalys. Teorinėje dalyje atskleista SVV įmonių samprata, klasifikacija ir atlikta mokslinių šaltinių analizė apie SVV tyrimus, analizuojami veiklą reglamentuojantys norminiai dokumentai. Analitinėje darbo dalyje atlikta išsami Lietuvos ir naujų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo ekonominių rodiklių dinaminė ir struktūrinė analizė. Konseptualiojoje darbo dalyje vertinami ryšiai tarp ekonominių SVV įmonių rodiklių naujosiose ES šalyse, atskleidžiamos pagrindinės problemos susijusios su SVV verslo organizavimu. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos.

Atskirų autorių indėlis į darbą. Magistrinio darbo dalis: 1.2; 1.4; 1.6; 2.1; 2.2; 2.2.2; 2.2.4; 2.2.5; 2.3.4; 2.3.5; 3.1; 3.3; 3.6 parengė I. Girdvainienė.

Magistrinio darbo dalis: 1.1; 1.3; 1.3.1; 1.5; 2.2.1; 2.2.3; 2.3; 2.3.1; 2.3.2; 2.3.3; 3.2; 3.4; 3.5 parengė S. Budrevičienė.

1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS TEORINIAI ASPEKTAI

Siekiant įgyvendinti darbe iškeltą tikslą ir uždavinius, prieš pradedant analizuoti Lietuvos ir naujausių ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) veiklos skatinimo situaciją bei galimybes, atskleidžiama smulkaus ir vidutinio verslo sąvoka, identifikuojami įmonių priskyrimo smulkiam ir vidutiniam verslui kriterijai, atskleidžiami smulkaus ir vidutinio verslo ypatumai, jo reikšmė ekonomikoje, analizuojami smulkaus ir vidutinio verslo veiklą reglamentuojantys norminiai dokumentai bei rėmimo sistemos.

1.1 Smulkaus ir vidutinio verslo samprata

Smulkus ir vidutinis verslas yra neatskiriama kiekvienos šalies ekonomikos dalis, veikianti nacionalinės ekonomikos konkurencingumą, padedanti spręsti užimtumo problemas, aptarnaujanti didžiąsias įmones, užsiimanti netradiciniais verslais. Vienas iš svarbiausių valstybės ekonominės politikos uždavinių yra SVV skatinimas. SVV įmonių steigimasis ir jų konkurencingumo didėjimas yra šalies ekonomikos augimo pagrindas ir reikšmingas darbo vietų kūrimo šaltinis. Mokslinėje literatūroje išvardijami įvairūs kriterijai, kuriuos turi atitikti smulkios ir vidutinės įmonės (SVĮ). Kaip nurodo, S. Urbonavičius ir R. Ivanauskas (2002), pasaulio banko požiūriu yra daugiau negu 50 rodiklių, pagal kuriuos nustatoma, ar įmonę galima priskirti SVĮ kategorijai. Tačiau minėti autoriai teigia, kad dažniausiai naudojami du pagrindiniai rodikliai: darbuotojų skaičius ir metinės apyvartos apimtis. Vis dėl to būtina pažymėti, kad Europos Sąjungoje SVĮ laikomos įmonės, atitinkančios tris iš keturių nustatytų kriterijų, *susijusių su darbuotojų skaičiumi, metine apyvarta, balansine turto verte ir nepriklausomumu (veiklos savarankiškumu)*. Europos komisija 1997 m. rekomendavo visoms Europos Sąjungos valstybėms narėms laikytis vienodų standartų, apibūdinant SVV subjektus.

Ž. Simanavičienė (2003) susistemino ir pateikė Verslo subjektų klasifikavimą pagal Lietuvos įstatymus ir Europos komisijos rekomendacijas, kuris yra pateikiamas 25 darbo priede. Paprastai smulkus ir vidutinis verslas yra klasifikuojamas atsižvelgiant į tris pagrindinius kriterijus: darbuotojų skaičių, metinę apyvartą ir balansinį turta.

Kaip jau minėta, SVV yra priskiriami ir fiziniai asmenys, „įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašia veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą“ (LR SVV įstatymas 2 str. 1 dalis).

Kadangi visi smulkaus ir vidutinio verslo subjektai privalo atitikti savarankiškumo kriterijų, tai būtina jį apibrėžti. Pagal LR Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymą, *savarankiškomis* yra laikomos

visos įmonės, išskyrus tas, kurių ¼ ar daugiau įstatinio kapitalo ar balsavimo teisių priklauso vienai ar kelioms įmonėms, kurios pagal šį įstatymą nėra mažos ar vidutinės. Minėta riba gali būti viršyta, jei įmonė priklauso investicinėms bendrovėms, fondams ar kitiems juridiniams asmenims, investuojantiems rizikos kapitalą į smulkų ir vidutinį verslą.

Pateikus pagrindinius kriterijus, pagal kuriuos įmonės priskiriamos SVV, būtina paminėti ir kitus aspektus (LR SVV įstatymas 2str., 6-9 punktai):

➤ Skaičiuojant nustatytus rodiklius, prie įmonės rodiklių yra pridedami visų kitų įmonių, kurias įmonė tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja, atitinkami rodikliai. Įmonė tiesiogiai kontroliuoja kitą įmonę, jei turi ¼ ar daugiau šios įmonės įstatinio kapitalo ar balsavimo teisių. Įmonė netiesiogiai kontroliuoja kitą įmonę, jei ¼ ar daugiau šios įmonės kapitalo ar balsavimo teisių turi kontroliuojama įmonė ar kelios kontroliuojamos įmonės kartu;

➤ Įmonė tampa vidutine, maža ar mikroįmone, jei metinėje finansinėje atskaitomybėje dvejus metus iš eilės fiksuojami duomenys atitinka 25 priede nurodytus kriterijus. Įmonė atitinkamai praranda tokį statusą, jei įmonės metinėje finansinėje atskaitomybėje dvejus finansinius metus iš eilės fiksuojami duomenys neatitinka minėtų kriterijų. Laikoma, kad įmonė tampa vidutine, maža ar mikroįmone arba tokį statusą praranda nuo metinės atskaitomybės patvirtinimo dienos;

➤ Steigiamos arba naujai įsteigtos įmonės, kurių metinė finansinė atskaitomybė dar nėra patvirtinta, statusas nustatomas pagal planuojamas įmonės pajamas ir turto balansinę vertę;

➤ Darbuotojų skaičiaus kriterijus – tai vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius.

Išanalizavus smulkaus ir vidutinio verslo subjektų klasifikaciją, apibendrintai galima teigti, kad nuo 2003 m. Lietuvos SVV subjektų klasifikacija ir įmonių priskyrimo SVV kriterijai atitinka Europos Komisijos rekomendacijas. Pagal juos SVV subjektai skirstomi į mikroįmones, mažas įmones ir vidutines įmones. Tačiau skirtingai, nei Europoje, Lietuvoje smulkiam ir vidutiniam verslui priskiriami ir fiziniai asmenys, kurie vykdo gamybinę, komercinę, profesinę ar kitą veiklą.

Kaip teigia, O. Stripeikis ir P.Žukauskas (2004), analizuojant išsivysčiusių šalių patirtį pastebima, kad rinkos ekonomikos konkurencingumą bei augimą didžia dalimi lemia smulkaus ir vidutinio verslo plėtra. Jų teigimu šis sektorius greičiausiai pajunta rinkos paklausos ir pasiūlos pokyčius, prisitaiko prie jų, sukuria naujas darbo vietas tose veiklose, kurių produktai ir paslaugos konkrečiu laikotarpiu turi didžiausią paklausą. SVV sudaro didžiąją dalį verslo Europoje ir kitose išsivysčiusiose šalyse, tarp jų ir Lietuvoje. Europoje apie 98 proc. visų įmonių priklauso smulkių ir vidutinių įmonių kategorijai. Kaip jau minėta, Lietuvoje 2006 m. SVV sudarė 99,4 proc. visų įmonių.

Tų pačių autorių teigimu, „smulkios ir vidutinės įmonės – tai pati mobiliausia, nuolat besikeičianti įmonių grupė, kurios egzistavimas ir ekonominė būklė yra viena iš esminių rinkos

santykiais pagrįstos ekonomikos komponentų, turinti lemiamą poveikį bendram ekonomikos augimui ir socialiniam stabilumui“.

Autoriai nurodo šiuos SVV pranašumus:

- mažas kapitalo poreikis;
- greita reakcija į rinkos pokyčius ir lankstumas taikantis prie jų;
- naujų rinkų ar nišų užpildymas;
- konkurencijos didelėms įmonėms sudarymas;
- didžiųjų įmonių aptarnavimas;
- naujų ir dažnai geresnės kokybės produktų, paslaugų, gamybos procesų sukūrimas.

Smulkus ir vidutinis verslas įneša didelį indėlį į užimtumo didinimą, naujų darbo vietų kūrimą, naujos technikos ir technologijos panaudojimą, naujų veiklos sričių atsiradimą ir plėtojimą. Smulkios ir vidutinės įmonės yra reikalingos kaip ekonominių pokyčių garantas, sąlygojantis veiklos efektyvumą ne masto ekonomijos pagrindu, bet žinių ir naujovių diegimu. Šiuolaikinėje „informacinėje ekonomikoje“ nuosekli ir nenutrūkstama inovacija ir pokytis yra svarbiausios ekonomikos varančiosios jėgos. Rinkos, veikiamos pastovios verslo evoliucijos, tampa labai dinamiškomis, kaip įmonių kaita rinkoje, su daugybe naujų firmų ateinančių į rinką ir paliekančių ją. „Smulkios įmonės atrodo demokratiškesnės ir atsakingesnės visuomenei nei nutolusios didžiosios organizacijos, vykdančios augimo strategijas, kurioms labiau rūpi turto kaupimas ar vieta bendruomenėje“ (Stripeikis, Žukauskas, 2004).

SVV atlieka daugelį funkcijų, kurių ekonomiškai nepajėgia atlikti stambios kompanijos. SVV naudojami žmogaus ištekliai, kurie kitame versle liktų nepanaudoti. SVĮ sugeba operatyviai reaguoti į poreikį ir technologijų pokyčius, įdiegti ir plėtoti naujus veiklos procesus, kuriuos vėliau pamažu perima stambios kompanijos. SVV plėtra yra sveikos konkurencijos garantas vartotojų naudai, kadangi naujų gamintojų atsiradimas koncentruotose rinkose užtikrina prekių ir paslaugų įvairovę, kokybę ir kainų kritimą. SVV vaidmuo pasaulio ekonominiam vystymuisi yra reikšmingas daugeliu aspektų. O. Stripeikis ir P. Žukauskas (2004), išskiria socialinį, politinį, ekonominį ir evoliucinį SVV vaidmenį.

Socialinis vaidmuo SVV suteikia galimybę daugeliui realizuoti savo idėjas, siekius, sugebėjimus ir žinias. Taip pat SVĮ įdarbina nemažai socialinės rizikos grupės gyventojų, kuriems darbo vietos stambiose įmonėse sunkiai prieinamos. Jaunieji specialistai taip pat dažniausiai pradeda veiklą SVV įmonėse. Smulkus ir vidutinis verslas, suteikiant galimybę visiems visuomenės nariams tobulėti asmeniškai bei kurti, vaidina integruojantį vaidmenį.

Politinis vaidmuo SVV taip pat reikšmingas politinė prasme. Smulkūs ir vidutiniai verslininkai sudaro vidurinėsios klasės pagrindą. Klestinti vidurinioji klasė yra politinio stabilumo garantas. Ji suinteresuota ginti demokratijos, ekonominės laisvės bei politinio stabilumo principus.

Ekonominis SVV vaidmuo pasireiškia kiekybiniu ekonominiu augimu ir įtaka makroekonominiams rodikliams. Šis ūkio sektorius sugeba operatyviai prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, kuria naujas darbo vietas (ypač paslaugų sferoje). S.Stripeikis ir P.Žukauskas (2004), teigia, kad „atlikti statistiniai tyrimai vakarų Europoje rodo, kad nepaisant to, jog iki pusės smulkių ir vidutinių įmonių bankrutuoja jau pirmaisiais egzistavimo metais, likusios per kitus trejus metus sukuria vidutiniškai nuo 2,5 iki 6,5 naujų darbo vietų, o po penkerių metų nuo 3 iki 8 naujų darbo vietų“. Autoriai taip pat mini, kad kaip rodo pasaulio praktika, smulkiame ir vidutiniame versle užimama didžiausia dalis dirbančiųjų ir sukuriamas nemaža dalis bendrojo vidaus produkto.

Išsivysčiusiose šalyse egzistuoja tamprūs ryšiai tarp SVV ir stambių įmonių. SVV įmonės realizuoja stambių įmonių produkciją, teikia joms paslaugas – transporto, objektų apsaugos, aprūpinimo žaliavomis ir kt. Atsižvelgiant į pateiktus faktus, galima teigti, kad smulkus ir vidutinis verslas yra neatsiejama ir reikšminga šalių ekonomikos dalis, duodanti didžiulę naudą visose ūkio šakose ir ekonominės veiklos srityse.

Evoliucinis smulkus ir vidutinis verslas, pasireiškia nenutrūkstama, dinamiška, į pokyčius orientuota veikla rinkoje, pasižyminčia rizika, drąsiais eksperimentais, lankstumu ir išradingumu, akcentuojant maksimalų esamų ir potencialių poreikių tenkinimą. Pažymėtina ir tai, kad SVV įmonės yra mokslinės-techninės pažangos katalizatorius. Pasak O. Stripeikio ir P.Žukausko (2004), JAV atlikti tyrimai rodo, kad devynios iš dešimties naujų technologinių idėjų gimsta būtent smulkiuose ir vidutiniuose įmonėse, o naujų idėjų įgyvendinimo lygis šiose įmonėse vidutiniškai du kartus didesnis negu didelėse įmonėse. Deja, Lietuvoje tokie tyrimai nėra atlikti.

Daugelyje veiklų smulkus ir vidutinis verslas greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis įdiegia inovacijas, skirtas gamybai, paslaugoms, technologijoms vystyti. Dinamiška smulkių ir vidutinių įmonių kaita ir konkurencija nuolat keičia rinkos struktūrą. Šie veiksniai, siekiant savo veiklą operatyviai adaptuoti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, didina darbo, kapitalo ir vartojimo elastingumą, skatina rinkos subjektų lankstumą ir novatoriškumą. Pokytis – pagrindinė sąvoka, charakterizuojanti smulkus ir vidutinis verslo vaidmenį, sąlygojanti ekonominius evoliucinius procesus. Taip pat smulkios ir vidutinės įmonės atlieka svarbų rinkos balansavimo vaidmenį ir tarnauja kaip laisvos rinkos mechanizmo principo garantas.

Išvardinus SVV privalumus, būtų neteisinga nepaminėti ir SVV trūkumų. Kaip teigia S. Urbonavičius bei R. Ivanauskas (2002), SVV trūkumai bei silpnosios pusės priklauso tiek nuo išorinių, tiek nuo vidinių faktorių bei priežasčių. Autoriai išskiria šiuos SVV trūkumus:

- SVV ir jų vykdomai veiklai būdinga didesnė rizika, todėl jų padėtis rinkoje nėra tokia tvirta kaip didelių įmonių;
- SVV yra priklausomos nuo didžiųjų įmonių;
- SVV valdymas turi trūkumų, nes neretai vadovais dirba nepakankamos kompetencijos, ne valdymo srities specialistai;
- SVV yra daug jautresnės įvairiems verslo sąlygų pasikeitimams;
- SVV susiduria su sunkumais, norėdamos gauti papildomą finansavimą ir bendraudamos su partneriais, kurie gana nepatikliai žiūri į SVV ir atsargiai vertina bendradarbiavimo galimybes.

Pažymėtina, kad šie išvardinti mažų ir vidutinių įmonių trūkumai, priskiriami ir trūkumams, dėl kurių smulkaus ir vidutinio verslo internacionalizacijos lygis yra žemesnis nei didelių įmonių. Vis dėl to, nepaisant įvardintų trūkumų, SVV svarba ekonomikoje yra neginčijama, ir daugelio autorių nuomone, dėl anksčiau išvardytų SVV privalumų ji dar turėtų didėti.

1.2 Smulkaus ir vidutinio verslo veiklą reglamentuojančių norminių dokumentų apžvalga

Lietuvoje pirmą kartą smulkus ir vidutinis verslas buvo apibrėžtas tik 1998 m. priėmus Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymą. Šiame dokumente SVV subjektai buvo apibrėžiami tik pagal vieną kriterijų – darbuotojų skaičių, nors papildomai buvo keliamas ir savarankiškumo reikalavimas, pagal kurį kapitalo vertė, priklausanti vienai ar kelioms bendrai veikiančioms įmonėms, negalėjo viršyti 50 proc. Pažymėtina ir tai, kad iki pat 2002 metų lapkričio 6 dienos veikė ir LR mažųjų įmonių įstatymas, pagal kurį mažoms įmonėms buvo priskiriamos įmonės, kuriose dirbo nedaugiau kaip 100 darbuotojų. Šis įstatymas nebuvo taikomas valstybinėms ir valstybinėms akcinėms įmonėms bei neskatinamai veiklai, nurodytai LR Vyriausybės patvirtintame sąrašė.

Lietuvoje galioję Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas bei Lietuvos mažųjų įmonių įstatymas, neatitiko Europos Komisijos reikalavimų, todėl 2002 m. spalio mėnesį buvo priimtas Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas, kuriame numatyta nauja, ES reikalavimus atitinkanti verslo subjektų klasifikacija. Nuo 2003 m. sausio 1 d. Lietuvoje galioja LR Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas, pagal kurį Lietuvoje, kaip ir Europos Sąjungoje, SVV subjektai skirstomi į mikroįmones, mažas ir vidutines įmones, veikiančias

savarankiškai, tačiau Lietuvoje išskiriama dar viena kategorija – fiziniai asmenys, įgiję patentą, šio patento galiojimo laikotarpiu.

Daugiausiai norminių dokumentų, reglamentuojančių SVV veiklą buvo priimta Lietuvai įstojus į ES šalių sudėtį 2004 ir 2005 metais (žr. 26 priedą). Nors dar 2003 metais valstybė išskėlė galimybę remti SVV įmonių veiklą, išskirdama tam tikras neremtinias veiklos sritis. Nuspręsta steigti garantijų instituciją - uždarąją akcinę bendrovę, verslo plėtros bendrovę, kuri bus atsakinga už kreditų teikimą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams bei administruos dalinį paskolų palūkanų dengimą.

2004 metais priimtame Vyriausybės nutarime "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos" ekonomikos ir verslo srityje numatyti prioritetai: laikyti smulkųjį ir vidutinį verslą valstybės ekonomikos pagrindu, remti ir skatinti smulkųjį ir vidutinį verslą, tobulinti šio verslo sektoriaus įmonių apmokestinimo sistemą, keisti verslą varžančius teisės aktus, teikti valstybės paramą steigiamoms naujoms įmonėms, skatinti jų gausėjimą, skatinti verslo plėtrą probleminiuose regionuose ir kaimo vietovėse, gerinti verslo informavimo, konsultavimo ir mokymo kokybę ir kt. 2005 metais LR Vyriausybė priėmė nutarimą dėl SVV įmonių rėmimo. 1998 metais priimtas LR SVV įstatymas nebeatitiko esminių SVV įmonių veiklos koncepcijų, todėl 2007 metais Lietuvos Vyriausybė pateikė LR smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo naują redakciją, kurioje nustatytos smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomas valstybės paramos formas.

Atlikta Lietuvos SVV norminių dokumentų apžvalga parodė, kad daugiausiai reglamentuojančių dokumentų, susijusių su SVV veiklos klasifikavimu, organizavimu ir vystymu priimta po Lietuvos įstojimo į ES sudėtį. Reglamentuotos remtinios ir neremtinios SVV veiklos, išskiriant prioritėtines veiklos sritis. Numatytos valstybės paramos priemonės ir formos, atnaujintas SVV įstatymas.

1.3 Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių poreikio paramai gauti nustatymas

Smulkus ir vidutinis verslas yra neatskiriama kiekvienos šalies ekonomikos dalis, veikianti nacionalinės ekonomikos konkurencingumą, padedanti spręsti užimtumo klausimus, aptarnauti didžiąsias įmones, užsiimti netradiciniais verslais.

Siekiant nustatyti, kaip valstybė turi remti SVV, būtina įvertinti valstybės paramos efektyvumą. Jis apima tiek gyventojų užimtumo didėjimą, tiek kitus ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius rodiklius. Be teigiamo poveikio užimtumui, SVV pasižymi kitomis savybėmis, kurios parodo paramos SVV būtinybę. SVV vykdo veiklą turėdamos ribotus išteklius. Galimybių ribotumas pasireiškia ribotu priėjimu prie finansinių išteklių, smulkesnių įmonių mokamais mažesniais

atlyginimais, maža funkcinė specializacija ir kt. Minėti veiksniai yra būdingi daugeliui mažesnių įmonių ir kartais vertinami kaip bendros smulkių įmonių charakteristikos. Finansinė parama yra svarbi visose smulkaus ir vidutinio verslo veiklos stadijose. Veiklos pradžioje SVV susiduria su pradinio kapitalo stoka, vėliau atsiranda poreikis gauti papildomą finansavimą apyvartinėms lėšoms, investicijoms. Jos būtinos, siekiant sėkmingai vykdyti ir plėtoti veiklą. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonės, norėdamos gauti išorinį finansavimą, susiduria su specifinėmis problemomis ir tai yra vienas iš didžiausių šių įmonių plėtros sunkumų. Dėl finansinių išteklių stokos joms sunku samdyti kvalifikuotą darbo jėgą. Daugelio įmonių vadovai nėra linkę investuoti į darbuotojų mokymą ir jų kvalifikacijos kėlimą, nes bijo prarasti kvalifikuotą darbo jėgą dėl emigracijos ir didesnėse įmonėse mokamų didesnių atlyginimų.

Baršauskas (2003) skiria du SVV kylančių problemų lygius: išorinį ir vidinį. Problemos klasifikuojamos pagal jų kilmės aplinką, t. y. vidinę, kurios kintamieji garantuoja sistemos funkcionavimą ir tikslų įgyvendinimą, ir išorinę, kurios veiksniai tiesiogiai ir netiesiogiai daro įtaką įmonės veiklai. Pagrindinės problemos, kylančios smulkiam ir vidutiniam verslui, yra susijusios su išteklių formavimu, vadovavimu ir tarptautine įmonių veikla. Mokslinėje literatūroje dažniausiai pabrėžiama SVV išteklių formavimo problema. Galima išskirti kelis su išteklių formavimu susijusių problemų aspektus: nėra gamybos masto ekonomijos, mažos kiekio nuolaidos gavimo galimybės, finansavimo, darbo jėgos samdymo ir informacijos ribotumo problemos. Mažėjančių kaštų pramonės šakos yra apibūdinamos technologijomis, kurių ribiniai kaštai mažėja, didėjant gamybos apimčiai. Pavyzdžiui, gaminant elektros energiją, galima gauti mažesnius ribinius kaštus, didinant gaminamos elektros energijos kiekį. Tada monopolinis gamintojas gali užtikrinti energijos tiekimą mažesne kaina nei keletas tarp savęs konkuruojančių smulkių gamintojų, kurių energijos gamybos kaštai yra didesni. Tiekėjai, vykdydami didelius užsakymus, linkę mažinti savo administracinius ir transportavimo kaštus bei riboti prekių ar žaliavų tiekimą mažais kiekiais. Įvairios nuolaidos siūlomos tik dideliems užsakovams. Finansų institucijos, priimdamos sprendimus dėl kredito suteikimo, reikalauja, kad klientai pateiktų išsamius finansinius dokumentus, o SVV, pateikusias informaciją apie savo finansinius rodiklius finansų institucijoms, susiduria su užstato reikalavimais, didelių palūkanų nustatymu ir negali aktyviai dalyvauti kapitalo rinkose.

SVV jau savo veiklos pradžioje susiduria su pradinio kapitalo stoka. Dėl mažų veiklos apimčių ir didelės veiklos rizikos daugelis šių įmonių negali patenkinti kreditorių keliamų reikalavimų. Tolesnėje veikloje SVV subjektai susiduria su dviem papildomomis išorinio finansavimo reikmėmis: apyvartinio kapitalo formavimu ir investicijomis. Siekiant padidinti įmonės veiklos apimtį, reikia papildomų apyvartinių lėšų, kurios galėtų užtikrinti greitesnius atsiskaitymus ir pinigų srautų nenutrūkstumą. Toliau plėtodamos veiklą įmonės patiria investavimo problemų.

Taigi finansavimas yra aktualus visą įmonės gyvavimo laiką. Todėl vienas iš SVV plėtros uždavinių – pagerinti finansavimą ne tik pradedantiems verslininkams, bet ir jau veikiančioms SVV įmonėms (Mačerinskienė, Ivaškevičiūtė, Sabaitė, 2002).

Informacijos ribotumo problema yra ypač aktuali smulkioms ir vidutinėms įmonėms. Yra tik vienas būdas, kai rinkos aplinkoje informacija yra ideali, ir begalybė atvejų, kai ji nėra ideali. Todėl galima teigti, kad rinkos nesėkmės, susijusios su informacijos ribojimais, yra norma, bet ne išimtis. Viena iš priežasčių kodėl smulkios verslo įmonės gali būti mažiau informuotos, ta, kad informaciją surinkti ir perimti yra brangu. Vartotojas turi pasirinkti naudą, gaunamą pasinaudojant patikimais informacijos šaltiniais, ar dideles išlaidas, reikiamas šiai informacijai surinkti.

Problemos, susijusios su vadovavimu SVV, pasireiškia dėl įtampos, kylančios tarp dviejų jėgų – kontroliuojančių (savininko) ir vykdančiųjų. Jei savininkas / vadovas per daug akcentuoja kontrolės funkciją, SVV augimas gali būti ribojamas. Kartais savininkai / vadovai, bijodami konkurencijos, nepasitiki darbuotojais, nesidalija informacija, todėl visus sprendimus priima vienas žmogus. SVV vadovai ir savininkai kelia kvalifikaciją specialiuose mokymuose ir seminaruose tik tada, kai pajunta konkrečių žinių trūkumą ir žino, kad čia įgytomis žiniomis galės nedelsdami pasinaudoti įmonės veikloje. Dažnai SVV vadovai negali dalyvauti mokymuose todėl, kad neturi tam laiko. Problemos, susijusios su vadovavimu SVV, gali susipinti, kai vertinami darbuotojo gebėjimai. Požiūris į išteklių formavimą ir darbuotojų mokymą labiausiai priklauso nuo vadovo nuostatų. Vieni vadovai darbuotojų mokymą gali vertinti kaip „rizikingą investiciją“, kuri neatsipirks, jei darbuotojas išeis iš įmonės, kiti – kaip galimybę darbuotojo gautomis žiniomis tobulinti veiklą. Vis dėlto darbo jėgos samdymo, finansinių išteklių formavimo problemos labiau varžo SVV veiklą nei vadovavimo sunkumai. Baršauskas (2003) skiria SVV problemas, susijusias su tarptautine veikla: valiutos keitimo ir atsiskaitymo už prekes ar paslaugas užtikrinimo rizika, šiuolaikiniai finansiniai atsiskaitymai, mažinantys veiklos kaštus didelėse įmonėse, eksporto dokumentacijos kaštai, prekybos kliūtys ir kiti ribojimai. Veikla tarptautiniu lygiu arba tarptautinėje rinkoje iš smulkių ir vidutinių įmonių gali pareikalauti daug papildomų lėšų, o jų šioms ir taip stinga.

Steigimosi stadijoje reikia daugiau įvairių paramos paslaugų nei augimo ar brandos stadijose. Visose trijose SVV plėtros stadijose įmonėms reikia paramos, susijusios su įmonių, finansiniais ištekliais, verslo konsultacijomis. Pažymėtina, kad skirtingose įmonės raidos stadijose skiriasi tų paslaugų pobūdis. Augimo ir brandos stadijoje nebereikia fizinės infrastruktūros, nes išnyksta infrastruktūros problema. Brandos stadijoje sumažėja inovacijų ir technologijų poreikis, nes pastarosios buvo įdiegtos augimo stadijoje. Garuckas R., Jatuliavičienė G., Kučinskienė M., (2007) teigia, kad įmonės steigimosi stadijoje SVV veikla orientuota į produkto vystymą. Pačioje

anksčiausioje įmonės raidos stadijoje SVV dažniausiai reikia įvairių verslo paramos paslaugų: finansinių, organizacinių, konsultacinių, darbuotojų mokymo ir kt. Viešojo sektoriaus įstaigos dažniausiai teikia nemokamas ar subsidijuojamas konsultacines paslaugas: padeda SVV parengti verslo planus, apmoko elementarių verslo įgūdžių ir teikia informaciją apie kitose verslo paramos įstaigose teikiamas paslaugas (Palmer, 2004). Augimo stadijoje SVV išsiplečia nuo mikro iki smulkaus verslo, įdarbinančio daugiau nei 5–10 asmenų. Ši yra kritinė SVV raidos stadija, nes būtent šioje stadijoje dauguma įmonių žlunga. Vidutiniškai 50 proc. prekybos įmonių per penkerius metus po įsisteigimo nutraukia savo veiklą (Palmer, 2004; European Commission, 2001). Įmonei augant, keičiasi situacija ir kartu paramos SVV poreikis. Svarbiomis paramos priemonėmis tampa pagalba sukaupti lėšų investicijoms, valdymo įgūdžių gerinimas ir pagalba tvarkantis su organizaciniais pokyčiais. Brandos fazėje smulkios įmonės pasiekia nuolatinio augimo lygį ir sėkmingai išsiplečia iki vidutinės įmonės. Šioje stadijoje parama tampa sudėtingesnė ir apima konsultacines paslaugas apie vertybinių popierių biržas, eksportą ir kt. Įmonių išteklių srityje išryškėja specialių įgūdžių ugdymo poreikis. Lyginant su steigimosi stadija, brandos stadijoje padidėja nematerialių paslaugų poreikis.

Papildomai galima paminėti ir informacijos trūkumo problemą. Dėl informacijos ribotumo daugelis pradedančių verslininkų nesugeba efektyviai plėtoti verslo, o smulkios įmonės negali konkuruoti su vidutinėmis ir stambiomis įmonėmis, kurioms informacija yra lengviau prieinama. Taigi, nepaisant smulkaus verslo reikšmės ekonomikai, būdamos nedidelės ir turėdamos ribotus išteklius, smulkios įmonės negali konkuruoti su stambiomis kompanijomis. ES šalių vyriausybės tenka padėti, kad šios įmonės taptų visaverčiais konkurentais rinkoje. Dėl šių priežasčių Europos valstybės siekia sukurti vienodas, o kartais ir palankesnes konkurencijos rinkoje sąlygas pradedantiesiems smulkiems verslininkams. Dažniausiai pasitaikanti ES šalių vyriausybės vykdoma paramos SVV forma, kuriai daugumoje šalių sunaudojama didžiausia išteklių dalis, yra informacija ir konsultavimas. Be dažniausiai nemokamų informavimo paslaugų, teikiamos konsultavimo paslaugos rinkodaros, finansų, technologijų, verslo planavimo klausimais. Pradedantiesiems verslininkams informaciją ir bendras konsultacijas teikia bei šias paslaugas subsidijuoja valstybinės arba pusiau valstybinės organizacijos, ne pelno organizacijos. Tačiau tai informacijos trūkumo problemos neišsprendžia, nes didelė dalis informacijos, reikalingos SVV, yra labai specifinė ir ją gali pateikti tik komerciniai šaltiniai. ES šalyse yra apie keturis šimtus organizacijų, teikiančių nemokamas paslaugas smulkiesiems verslininkams. Jos yra subsidijuojamos valstybės, vietos valdžios, didelių įmonių, bankų. Tačiau, norint išspręsti informacijos trūkumo problemą, SVV plėtoti ir turi būti kuriamos specializuotos mokymo programos. Europos Komisija pripažįsta, kad SVV reikia labiau specializuoto mokymo ir švietimo (Darulis, Masalskis, 1996).

Rinkos ekonomikos konkurencingumą bei augimą šalyje labiausiai nulemia smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, kadangi SVV įmonės užima didesniąją dalį šalies ekonomikoje sukuriama BVP. Šis ūkio sektorius sugeba operatyviai prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, aktyviai kuria naujas darbo vietas, tuo sumažindamas nedarbo lygį šalyje. Daugelyje veiklų smulkus ir vidutinis verslas greičiau ir mažesniais sąnaudomis įdiegia inovacijas, skirtas gamybai, paslaugoms, technologijoms vystyti. Dinamiška smulkių ir vidutinių įmonių kaita ir konkurencija nuolat keičia rinkos struktūrą. Tačiau SVV pagrindiniai trūkumai yra didesnė verslo rizika, nelygios konkurencinės sąlygos su stambiomis įmonėmis, neretai SVV įmonės susiduria su apyvartinių lėšų stygiumi ir poreikiu investuoti į įmonės materialųjį turtą. SVV įmonėms yra sunkiau gauti išorinį finansavimą nei stambioms įmonėms.

1.3.1. Mokesčių naštos smulkiam ir vidutiniam verslui Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse vertinimas

Lietuvai tapus ES nare bei intensyvėjant ekonominiams ryšiams tarp Lietuvos ir kitų ES valstybių narių, kyla klausimų, susijusių su šalių konkurencingumo, kuris priklauso nuo apmokestinimo sistemos, taikomos šalyse vertinimu. Tikslinga analizuoti, kokie pagrindiniai mokesčiai yra taikomi ES šalyse, palyginti jų dydžius, kad būtų galima nustatyti mokesčių našta. Būtent tai lemia verslo ūkinės komercinės veiklos rezultatus, šalių konkurencingumą. Lietuvos Respublikos Mokesčių Administravimo Įstatymas mokesčius apibrėžia taip: mokestis – tai mokesčio įstatyme mokesčio mokėtojai nustatyta pinigine prievole valstybei, kad būtų gauta pajamų valstybės ir savivaldybių funkcijoms vykdyti. Pagal 2006 metais atliktą tyrimą (Garucko ir kt., 2006) nustatyta, kad didžiausią LR mokestinių pajamų dalį sudarė PVM – 42 proc., antrasis pagal dydį buvo gyventojų pajamų mokestis – 23 proc., trečiasis akcizų mokestis – 17 proc., ketvirtasis pelno mokestis – 8 proc. Šie mokesčiai yra didžiausi šalies mokestinių pajamų šaltiniai, kadangi sudaro 90 proc. visų LR mokestinių pajamų. Nuo 2009 metų sausio 1 dienos Lietuvoje pradėta vykdyti mokesčių reforma, todėl įvardintų mokesčių procentinis santykis keisis, tačiau galima būtų manyti, kad PVM, GPM, akcizai ir pelno mokesčiai ir toliau išliks dominuojantys mokestinių pajamų struktūroje. Lietuvos mokesčių naštos rodiklis, lyginant su kitomis ES šalimis, yra žemas – 28,8 proc. ir tai yra 12 proc. mažiau ES šalių vidurkio. Mažesnę mokesčių naštos vidurkį turi tik Airija – 22 proc. Skandinavijos šalyse mokesčių našta didžiausia: Švedijoje – 51,1 proc., Danijoje – 49,4 proc. Šalyse kur pajamos mažos, net ir sumokėjus mokesčių santykinai mažą mokesčių našta, iš likusių pinigų žmogus sunkiai verčiasi, tuo tarpu net ir didesnę mokesčių našta

sumokėjus kitose šalyse, žmonėms lieka solidesnė suma pragyvenimui. Esant kainų konvergencijai, bet dideliems pajamų skirtumams, mokesčių naštos lyginimas nėra labai prasmingas (Garuckas R., Jatuliavičienė G., Kučinskienė M., 2007).

Mokestinių pajamų pasiskirstymo pagal mokesčių rūšis palyginimas skirtingose ES šalyse parodo, jog naujosios ES šalys (tarp jų ir Lietuva) turi pastebimai mažesnę mokesčių dalį nei šalys senbuvės. ES šalyse senbuvėse tiesioginių mokesčių dalis yra mokestinėse pajamose maždaug 10 procentinių punktų didesnė nei šalyse naujokėse. Viena iš pagrindinių tokio atotrūkio priežasčių tarp šalių naujokių ir šalių senbuvių yra mažesni pajamų ir pelno mokesčių tarifai šalyse naujokėse. Malta, Lietuva ir Slovėnija turi didžiausią netiesioginių mokesčių įplaukų dalį bendrose mokestinėse pajamose. Pajamų mokesčiai naujosiose ES šalyse gerokai mažesni nei šalyse senbuvėse. Naujųjų ES šalių maksimalus pajamų mokesčio tarifai gerokai mažesni nei šalyse senbuvėse.

Mokesčiai yra labai sudėtinga SVV politikos sritis. Vakaruose vyrauja požiūris, kad SVV priimtinausia paprastesnė mokesčių sistema, kurioje yra mažiau atleidimų nuo mokesčių, taikomi mažesni mokesčių tarifai. Mažesni mokesčiai sukuria geresnę aplinką sąžiningam verslui konkuruoti rinkoje bei skatina laikytis įstatymų ir mokėti mokesčius. Tam tikrose šalyse naudojamos įvairios mokesčių lengvatos, skatinančios pavienių asmenų ir jungtinio kapitalo investicijas į smulkias įmones. Iš visų mokesčių didžiausia administracinė našta smulkiam ir vidutiniam verslui yra pridėtinės vertės mokestis, todėl daugelis šalių kuria priemones šiai naštai palengvinti. Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje nustatoma metų apyvartos riba, kurios nepasiekę smulkieji verslininkai nėra įpareigojami mokėti pridėtinės vertės mokestį (Štreimikienė, Mikalauskiene, 2006). Tai sumažina sudėtingos buhalterijos darbus, kurie patys savaime nepagerina verslo produktyvumo. Kai kurių valstybių (Vokietijos, Prancūzijos, Olandijos) atskiruose sektoriuose, pavyzdžiui, mažmeninėje prekyboje, naudojamos supaprastintos PVM formos, taikomos SVV. Dauguma Europos šalių teikia finansinę pagalbą smulkiam ir vidutiniam verslui. Pagalbos metodai ir apimtys šalyse labai skiriasi. Pagrindiniai finansinės pagalbos teikimo būdai yra: tiesioginės subsidijos ir dotacijos, subsidijuojamos paskolos ir kredito garantijos. Kredito garantijų tikslas – suteikti paskolas SVV, neatsižvelgiant į užstato dydį. Garantijų schemas paprastai laikomos pageidautina SVV politikos dalimi ir dėl to, kad jos skatina komercinius bankus ir kredito institucijas skolinti lėšas SVV. Vienos Europos šalys paskolas verslininkams teikia lengvatinėmis sąlygomis, kitos šalys naudoja subsidijuojamas paskolas. Daugeliu atveju subsidijuojamos paskolos suteikiamos tik valstybės patvirtintiems tikslams: aplinkos kokybės kontrolei, aukštųjų technologijų pramonės ar depresinių regionų plėtrai. Dotacijos taip pat naudojamos kaip SVV paramos priemonė, bet jos dažniausiai skiriamos siauriau apibrėžtam tikslui

nei paskolos. Dotacijos dažnai teikiamos bedarbiams, norintiems pradėti savo verslą, vietoj bedarbio pašalpos jiems pasiūlant pašalpą arba vienkartinę išmoką verslo pradžiai. ES šalių SVV politikoje pastebimos dvi tendencijos. Viena vertus, nuolat gerinama verslo teisinė ir ekonominė aplinka ir mažinamas valstybinis reguliavimas, kita vertus, kuriamos naujos SVV skatinimo programos, diegiamos naujos finansinės paramos ir smulkaus verslo plėtros priemonės, skirtos didinti gyventojų užimtumą, SVV įmonių augimą ir jų konkurencingumą. SVV yra labai reikšmingas valstybių ekonomikai. Tos valstybės, kurių ekonomikai smulkus ir vidutinis verslas yra svarbus, remdamos SVV gauna nemažą naudą, nes dėl SVV rinka tampa konkurencingesnė, didėja užimtumas, sprendžiamos kitos socialinės ir ekonominės problemos. Tai savo ruožtu skatina bendrą ekonomikos ir gyvenimo lygio kilimą bei didina užimtumą (Jakutis, Bandza, 2006).

Apibendrinat SVV įmonių veiklos apmokestinimo situaciją galima teigti, kad mažesni mokesčiai sukuria geresnę aplinką sąžiningam verslui konkuruoti rinkoje bei skatina laikytis įstatymų ir mokėti mokesčius. Autoriai rekomenduoja mažinti SVV įmonių mokesčines lengvatas, tačiau siūlo kurti subsidijuojamų arba lengvatinių paskolų sistemą. Lietuvos SVV mokesstinė našta išaugo nuo 2009 metų sausio 1 dienos, nes lyginat su kitomis ES šalimis ji nebuvo didžiausia.

1.4. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos priemonės Lietuvoje

Valstybės vaidmuo yra esminis veiksnys, įtakojant SVV plėtrą, sudarant sąlygas SVV subjektų gyvybingam funkcionavimui rinkoje, sukuriat apsaugos ir paskatos mechanizmus, kurie atitiktų valstybės ekonominius ir visuomeninius interesus, atitinkančius bendranacionalinius siekius ir valstybės plėtros strategiją. Priklausomai nuo to, kiek reikšmingas yra mažas ir vidutinis verslas šalies ekonomikai, atitinkamai formuojama valstybinė ekonominė politika verslo skatinimo ir plėtros požiūriu. Ši politika gali būti nukreipta dviem strateginėmis kryptimis: 1) stipri valstybės protekcija SVV atžvilgiu, kurios įtakoje kuriasi naujos ir sėkmingai vystosi esančios įmonės; 2) nedidelė valstybinė parama, kurios pasekoje susilpnėja naujų įmonių kūrimasis, o iš veikiančių išlieka tik stipriausios (Pačėsa, 2007). SVV plėtros metodologinių principų formavimas tampa esminiu sektoriaus ir šalies ekonomikos augimo sėkmės pagrindu. Ūkio ar tam tikro jo sektoriaus plėtra yra procesas, ypatingai jautrus sparčiai besikeičiančios globalios aplinkos veiksniams, sukuriantiems perspektyvines galimybes ar grėsmes nacionalinės ekonomikos augimui.

Lietuvoje SVV paramos prioritetai yra deklaruojami labai panašiai kaip ir Europos Sąjungoje. Lietuvoje veikia smulkaus ir vidutinio verslo agentūra, verslo konsultacijų centrai, verslo inkubatoriai, Euro info centrai, veikia nemažai kitų valstybinių agentūrų, centrų, fondų, teikiančių paramą SVV. Lietuvoje yra pakankamai daug institucijų susijusių su SVV rėmimo veikla, tačiau

galima pastebėti, kad nemaža dalis institucijų savo funkcijomis dubliuoja viena kitą, o kai kurios paramos paslaugos yra iš viso neteikiamos. Daugybė šių institucijų teikia informaciją ir konsultacijas, tačiau stokojama tiesioginio finansavimo mechanizmų. Veikia ES PHARE lengvatinio kreditavimo linijos, tačiau jos smulkiems verslininkams yra per brangios. Neveikiant išorinio finansavimo sistemai, sunku tikėtis žymaus kitų priemonių SVV plėtrai poveikio. Lietuvoje veikia Lietuvos eksporto ir importo draudimo institucija apdraudžianti investicinių projektų įgyvendinimui imamas paskolas. Tačiau pastarosios veiklą stabdo draudimo įstatymo trūkumai. Rizikos kapitalo fondų veikla Lietuvoje pradėta, tačiau su SVV įmonėmis dirba gana nežymiai. Sanionytė (2001) išskiria dvi pagrindines priežastis dėl SVV rėmimo neefektyvumo Lietuvoje: biurokratija ir išorinio finansavimo stoka. Kaip galimo išorinio finansavimo formas išskiria: lengvatinius kreditus, paskolų garantijas (valstybines ir privačias), rizikos kapitalo fondus ir verslo angelų tinklus.

2009 metais Europos Komisijos, Europos investicijų bankui ir Europos investicijų fondui (EIF) inicijuojant Lietuvoje mažoms ir vidutinėms įmonėms nuspręsta skirti 275 mln. Lt mikrokreditams, rizikos kapitalo investicijoms, portfelinėms ir kitokioms garantijoms bei kitiems reikalams. EIF kontroliuojamo fondo struktūrą Lietuvoje sudaro mikrokreditai 75 mln. Lt., portfelinės ir individualios garantijos 100 mln. Lt., rizikos kapitalo fondai 80 mln. Lt., bendrųjų investicijų fondas 20 mln. Lt. Sumažėjus bankų išduodamų paskolų, UAB “Investicijų ir verslo garantijos” (INVEGA) 2008 metais suteikė mažiau paskolų nei 2007 metais. Nors sutartis bendradarbiauti teikiant paskolas SVV buvo pasirašę vienuolika Lietuvoje veikiančių bankų, realiai bendradarbiavo tik keturi: DnB NOR, Parex, Šiaulių bankas ir SEB bankai (Čaplikas, 2009). Norint sudaryti palankesnes sąlygas SVV plėtoti galima naudoti įvairias verslo rėmimo ir finansavimo formas bei šaltinius. Simanavičienė (2002) išskiria tokias verslininkystės rėmimo formas:

- 1) finansinė tiesioginė ir netiesioginė parama;
- 2) teisinė ir administracinė parama;
- 3) smulkaus ir vidutinio verslo propagavimas; konsultavimas ir mokymas;
- 4) parama per mokesčių politiką.

Parama smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai dažnai yra sietina tiek su tiesioginio, tiek su netiesioginio išorinio finansavimo šaltiniais. Finansavimas – tai kapitalo suteikimas ūkio subjektui, kad jis galėtų įgyvendinti savo tikslus. Pati finansavimo esmė yra padidinti lėšų kiekį įmonėje, kad būtų vykdoma ir plėtojama sėkminga veikla, didinamos investicijos. Tačiau teisinės ir administracinės paramos svarbos taip pat negalima sumenkinti, nes ji padeda SVV išvengti papildomų išlaidų, susijusių su verslo įregistravimu, mokesčių atskaitomybe ir kt. Smulkaus ir vidutinio verslo propagavimas, konsultavimas ir mokymas yra svarbios organizacinės paramos

SVV formos. Valstybės vykdoma mokesčių SVV lengvatų politika padeda užtikrinti šios veiklos konkurencingumą ir plėtrą kartais net efektyviau nei tiesioginės subsidijos (Mačerinskienė, Ivaškevičiūtė; Sabaitė, 2002). A. Savanevičienė ir V. Sūdžius nurodo tokius pagrindinius SVV rėmimo ir skatinimo šaltinius (Savanevičienė, 1998; Sūdžius, 2001):

- 1) vyriausybė ir vietos valdžios institucijos;
- 2) stambus verslas;
- 3) savarankiški mažų įmonių susivienijimai;
- 4) specializuotos organizacijos.

Valstybės valdžios institucijų parama, plėtojant SVV, atitinka požiūrį, kad smulkiam ir vidutiniam verslui turi būti sudarytos išskirtinės sąlygos. Tačiau labai svarbu, kad vyriausybės ir vietos valdžios institucijų sudaromos rėmimo programos neprieštarautų vienos kitoms. Todėl vietos valdžios institucijos turi kartu dalyvauti formuojant bendras SVV plėtros koncepcijas bei skatinimo modelius. Taip galima įvertinti tiek vietos, tiek visos šalies poreikius ir suformuluoti galutinę smulkaus ir vidutinio verslo kūrimo ir plėtros skatinimo koncepciją bei nustatyti jos įgyvendinimo būdus. Vietos valdžios institucijų sudaromų regioninių rėmimo programų tikslas – skatinti regionų ekonominį augimą. Valstybės valdžios institucijos savo rengiamose programose gali panaudoti įvairius smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo būdus. Svarbiausi iš jų yra finansinė parama, mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programos, teisinė parama ir infrastruktūros plėtra. Finansinė parama apima: a) paramą investuojant, kai padengiama dalis investicijų, susijusių su įmonės steigimu, plėtimu, perorganizavimu, racionalizavimu, įrengimų įsigijimu, naujų gaminių kūrimu, patentų, licencijų pirkimu ir kt.; b) nuolaidas kredituojant SVV, kurios pasireiškia palankiomis palūkanomis ir kitomis lengvatinių kreditų formomis; c) vyriausybės garantijas, duodant paskolas SVV; d) mokesčių nuolaidas, kai mažinami mokesčių tarifai, atidedamas mokesčių mokėjimas; e) kitą paramą. Vyriausybė finansuoja dalį lėšų, skirtų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programoms, kuriomis siekiama sustiprinti SVV konkurencingumą bei padidinti inovacinį pajėgumą. Teisinę paramą apima teisinės sistemos tobulinimas, mažinant prieštaravimus ir darant aktualius pakeitimus teisės aktuose. Infrastruktūros formavimosi skatinimas – tai tokia paramos SVV forma, kai vyriausybė finansinėmis priemonėmis skatina mokslo organizacijų įtraukimą į smulkaus ir vidutinio verslo problemų sprendimus, steigia mokymo, informacijos, verslo ar konsultacinius centrus ir kt. Stambaus ir smulkaus verslo bendradarbiavimas – viena iš smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo formų, kuri atspindi požiūrį, kad SVV gali rasti tinkamą veiklos nišą. Šis bendradarbiavimas remiasi abipuse nauda, stambioms įmonėms išsilaisvinant nuo daugelio darbo imlių, siaurai specializuotų gamybų ir jas perleidžiant smulkiam verslui. Didelės įmonės patiki SVĮ inovacijų kūrimą ir diegimą, specifinių produktų gamybą bei paslaugų teikimą. Savarankiškų mažų įmonių

susivienijimų kūrimą lemia rinka. Susivienijimai gali būti formuojami dviem aspektais: socialiniu-politiniu (visuomeninės verslininkų organizacijos ir kt.) ir ekonominiu (verslininkų tarpusavio ekonominiai ryšiai, kredito unijos, realizavimo kooperatyvai ir kt.). Specializuotos organizacijos – tai verslo inkubatoriai, informaciniai centrai, technologijų parkai, moksliniai centrai, inovaciniai centrai ir kitos organizacijos, kurios gali būti kuriamos tiek padedant vyriausybei, tiek SVV iniciatyva. Specializuotų organizacijų teikiamos paslaugos – veiksminga parama, skatinanti SVV plėtrą. Verslo inkubatoriai yra plačiausiai paplitusi SVV paramos forma. Verslo inkubatorius – įstaiga, kuri inkubuojamiems ūkio subjektams palankiomis sąlygomis teikia verslo valdymo paslaugas (informaciją, konsultacijas, mokymą ir pan.), nuomoja patalpas, tarpininkauja gaunant finansinę paramą bei diegiant naujas technologijas ir mokslo naujoves versle. Yra dvi verslo inkubatorių rūšys:

1) gamybiniai – paslaugas teikiantys inkubatoriai, kuriuose inkubuojami verslo subjektai, vykdančios gamybinę veiklą, besiverčiantys mažmenine prekyba, teikiantys paslaugas;

2) technologiniai inkubatoriai, kuriuose inkubuojami ūkio subjektai, teikiantys taikomųjų tyrimų, mokslo naujovių, inovacijų naudojimo versle paslaugas, kuriantys naujus produktus ar pan.

Pagrindinis verslo inkubatorių veiklos tikslas – remti pradedančiuosius verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, mažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai verstis ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje. Verslo informaciniai centrai lengvatinėmis sąlygomis teikia informaciją verslininkams, konsultacijas ir mokymus įvairiomis verslo organizavimo ir plėtojimo temomis: įmonės steigimo, verslo planų rengimo, darbo teisės, rinkodaros, finansinės ir buhalterinės apskaitos, mokesčių ir kt. Pagrindinis šių centrų tikslas – teikiant informacinę, konsultacinę ir mokomąją pagalbą, prisidėti prie naujų įmonių steigimosi, padėti jau veikiančioms įmonėms plėtoti veiklą bei prisitaikyti prie kintamų rinkos sąlygų, didinti jų konkurencingumą ir veiklos efektyvumą. Technologijų parkų tikslas – sukurti būtinas darbo sąlygas ir sumažinti pradedančių smulkaus ir vidutinio verslo firmų riziką. Technologijų parkai plačiai paplitę Vokietijoje ir Austrijoje. Jie skirti verslininkams, turintiems technologinių idėjų. Technologijų parkuose verslininkams suteikiamos patalpos, infrastruktūra ir konsultacinės paslaugos. Panašias paslaugas teikia ir moksliniai parkai. Tai organizacijos, kurios įsikūrusios universitetų teritorijose ir turi palankias galimybes bendradarbiauti su universitetais mokslo srityje. Siekdami plėtoti aukštąsias technologijas, jie sujungia tyrėjų grupes, laboratorijas, institutus, mažas inovacines firmas ir pavienius verslininkus. Moksliniai parkai yra labai paplitę JAV, Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kitose Europos valstybėse. Mokslo tiriamieji parkai suburia žmones, dirbančius su aukštosiomis technologijomis. Čia esančios įmonės dirba produktų tyrinėjimo arba analogų kūrimo srityje.

Pagrindinis inovacinių centrų tikslas – formuoti inovacijų politiką regione, paremti pradedančias inovacines firmas, kurios darytų teigiamą įtaką vietos ekonomikai. Daugelyje šalių skirtumai tarp inovacinių centrų, verslo inkubatorių ir mokslinių technologijos parkų atsispindi organizacinėse jų struktūrose. Nustatyti ribą tarp minėtų organizacijų kartais būna gana sudėtinga.

Galima sutikti su Garucko ir kt., (2007) išskirtomis probleminėmis sritimis su kuriomis susiduria SVV įmonės. Nors tokios įmonės pasižymi sparčiu augimu, verslininkų jaunėjimu, sugebėjimu pasinaudoti sukurta viešojo verslo paslaugų infrastruktūra bei inovacijų paramos tinklu, pastebimas teikiamas prioritetas stambioms ir vidutinėms įmonėms, turinčioms ilgametę veiklos istoriją ir pageidaujančioms didelių paskolų.

Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių paramos priemonės Lietuvoje yra tos pačios kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse: finansinė tiesioginė ir netiesioginė parama, teisinė ir administracinė parama, suteikiamos įvairios mokesstinės lengvatos, SVV verslo vytymas, konsultavimas ir mokymas. Parama SVV įmonėms gali būti teikiama iš valstybės ir vietinės valdžios institucijų, stambaus verslo ir specializuotų organizacijų, tame tarpe SVV asociacijų kūrimosi pagalba.

1.5. Smulkaus verslo rėmimo sistemos ES naujosiose šalyse apžvalga

Remiantis atskleistais smulkaus ir vidutinio verslo identifikavimo kriterijais naujosiose ES šalyse 98 procentai visų įmonių priklauso smulkių ir vidutinių įmonių kategorijai, o 93 procentai visų SVV įmonių yra mikroįmonės. Mikroįmonėse beveik nėra samdomų darbuotojų, jose dirba tik įmonės savininkai, vidutiniškas darbuotojų skaičius šeši asmenys. Tačiau įvairiose šalyse šis skaičius svyruoja. Analizuojant SVV įmonių statistinius duomenis, galima pastebėti, kad jos yra reikšmingos užimtumo didinimo procese. Didelė dalis SVV įmonių sukoncentruota prekyboje, viešbučių ūkyje, maitinimo, remonto ir statybos versle (daugiau kaip 90 proc.), kiek mažiau draudimo, nuomos ir kitų paslaugų sferose (apie 65 proc.). Mokslinėje literatūroje (Gineitienė, 2001; Baršauskas, 2002) išskiriamos SVV verslo plėtojimo bei jo žlugimo priežastys ES naujosiose šalyse. SVV įmonių steigimą skatina tokios priežastys kaip: asmeninė laisvė ir nepriklausomybė, savęs realizavimas, verslo galimybių įgyvendinimas, skirtumas tarp gaunamų pajamų ir tų pajamų, kurias tikimasi gauti. Dažniausiai minimos šios verslo žlugimo priežastys: vadovavimo kompetencijos trūkumas, išsilavinimo ir techninės kompetencijos trūkumas; rinkotyro žinių trūkumas, finansinės kliūtys.

Europos Komisija, sureikšmindama smulkaus verslo svarbą ekonomikai ir socialinei gerovei užtikrinti, deda didžiules pastangas šių įmonių plėtros skatinimui. Naujosiose ES šalyse smulkių įmonių rėmimo politika vykdoma ir remiama valstybės lėšomis, įgyvendinama įvairiomis

programomis, specialiomis teisinėmis normomis, nevyriausybinėmis ir kt. priemonėmis. Ypač didelis dėmesys yra skiriamas paramai smulkaus verslo valdymo kokybei, finansinių galimybių gerinimui, teikiama parama naujų darbo vietų kūrimui, pagalba smulkaus verslo tyrimams, technologijų vystymui, plėtrai (mažinant administracinius, socialinius ir kt. barjerus), padedama įmonėms prekiaujančioms bendroje ir tarptautinėse rinkose (Gineitienė Z., 2001). Galima išskirti 3 pagrindines paramos smulkiam verslui formas: smulkaus verslo įmonių darbuotojų konsultavimą, mokymą ir informavimą, finansinę paramą ir mokesčių lengvatas (Baršauskas P., 2002).

Sūdžius V. (2001) detaliai analizavo SVV teikiamą administracinę paramą, kuri apima verslininkų dalykinės kvalifikacijos kėlimą, darbuotojų konsultavimą, mokymą ir informacijos sklaidą. Ši parama savo reikšmingumu prilygsta finansinei paramai, nes dažnai verslas žlunga ne tik dėl finansavimo trūkumo, bet ir dėl dalykinių žinių stokos. Autoriaus atlikti tyrimai parodė, kad verslininkams trūksta su verslu susijusios informacijos arba nėra galimybių ja pasinaudoti. Todėl informacijos sklaidai ir atitinkamiems mokymams naujosiose ES šalyse skiriama didžioji dalis turimų išteklių. Tokia parama teikiama per pramonės ir prekybos rūmų sistemą, vietos valdžios organus, verslo inkubatorius, mokymo įstaigas. SVV valdymo kokybei pagerinti taikomos ir tokios paslaugos kaip rinkodaros, naujų technologijų įdiegimo, verslo planų rengimo mokymas. Pradedantiems verslininkams daugelis šių paslaugų teikiamos nemokamai, arba jas kokiu tai būdu subsidijuoja valstybė. Europos Komisija numatė, kad derėtų dar labiau specializuoti smulkiųjų verslininkų mokymus, sudaryti galimybes pradedančiųjų įmonių darbuotojams pasinaudoti seniau rinkoje veikiančių įmonių patirtimi.

Smulkaus verslo įmonių finansinių galimybių gerinimas apima įvairias finansavimo formas: naujų įmonių finansavimą, mokesčių lengvatas, subsidijas, paskolų garantijas, verslo kreditavimo sąlygų gerinimą, privačių investicijų skatinimą, verslo perdavimo finansavimą. Galima išskirti tris pagrindinius naujausių ES šalių SVV rėmimui naudojamus finansinius instrumentus: kreditų draudimas (garantijos), lengvatinės paskolos, valstybės lėšų investavimas į ribotos atsakomybės SVV įmones. *Kreditų draudimas (garantijos)* naudojamas smulkaus verslo prioritetinėms programoms įgyvendinti, technikai ar technologijoms atnaujinti, naujoms produktų rūšims kurti, dėl objektyvių priežasčių patekusioms į sunkią padėtį smulkioms įmonėms remti. Teikiamų kredito garantijų tikslas yra suteikti galimybę smulkioms įmonėms palankiomis sąlygomis naudotis komercinių sistemų kreditais, net neturint reikiamo užstato, taip pat skatinti komercinius bankus kredituoti smulkių įmonių verslą. Valstybė, suteikianti garantijas tokio pobūdžio sutartyse, finansuoja ir didelę dalį išmokos kredito negražinimo atveju. *Lengvatinis skolinimasis* taip pat palengvina smulkių įmonių galimybes veikloje naudoti ne vien nuosavus, bet ir kreditinius išteklius. Smulkiesiems verslininkams sudėtinga gauti paskolas nedidelėmis sumomis ar neturint pakankamo

užstato. Naujausių ES šalių vyriausybės yra pasirengusios tiesiogiai skolinti smulkiam verslui, pavesdamos tai veikiančioms kredito įstaigoms arba įsteigiant specializuotas kredito įstaigas, skirtas smulkaus verslo plėtrai. Šios paskolos dėl sąlygiškai minimalaus dydžio vadinamos mikropaskolomis arba mikrokreditais, o programos aprūpinant verslą šiomis paskolomis – mikrokreditavimo programomis. Teikiamos paskolos gali būti tiek trumpalaikės, tiek ilgalaikės. Trumpalaikės paskolos suteikiamos laikotarpiui iki 1 metų ir yra skirtos įmonės apyvartiniam kapitalui finansuoti. Ilgalaikės paskolos suteikiamos ilgesniam nei 1 metų laikotarpiui ir yra skirtos naujam verslui pradėti arba veikiančios įmonės investicijoms. Paprastai dauguma mikrokreditavimo institucijų nustato bendras palūkanų normos ribas kiek aukštesnes nei vyraujančios rinkoje, bei reikalauja iš savo klientų kredito gražinimo garantijų. Palankiai žiūrima į tas įmones, kurios ruošiasi investuoti į gamybą, naujas technologijas, tobulinti gaminamą produkciją, arba kurti naują produktą. *Valstybės lėšų investicijos į ribotos atsakomybės smulkaus verslo įmones* suteikia ne tik kapitalo formavimui ar veiklos plėtrai reikalingų lėšų, bet ir įgalina valstybę ilgą laiką koordinuoti SVV veiklą bei teikti konsultacijas verslo strategijos, restruktūrizavimo ir kitais panašiais klausimais. Šiam tikslui yra pasitelkiami rizikos kapitalo fondai, kurie paplitę ne tik naujosiose ES šalyse, bet ir kitose ES šalyse, JAV, Kanadoje, Australijoje. Rizikos kapitalo savininkas investuoja laisvas lėšas į perspektyvias, bet kartu ir labai rizikingas įmones, kurioms trūksta lėšų veiklai. Tačiau šios įmonės negali gauti trūkstamų lėšų tradicinėse finansų ir kredito institucijose dėl aukšto jų programų rizikos laipsnio. Rizikos kapitalas yra ilgalaikė investicija, suteikianti tvirtą pagrindą stabiliai verslo plėtrai, teikia netik lėšas, bet ir patirtį, konsultacijas (Baršauskas P., 2002).

Labiau specializuota finansinė parama SVV išreiškiama dotacijų forma. Dažniausiai jos skiriamos pradedantiems verslą bedarbiams, kaip vienkartinės išmokos vietoje bedarbio pašalpos (Sūdžius V., 2001). Parama naujų darbo vietų steigimui apima ne tik fiskalines, bet ir socialines priemones. Norint pagerinti darbo pasiūlą, daugelyje naujųjų ES šalių darbo biržos organizuoja nepertraukiamus mokymus ir taip padeda smulkaus verslo įmonėms įdarbinti kvalifikuotus darbininkus. Fiskalinėms SVV verslo rėmimo priemonėms dar galima priskirti verslininkų, kurie įdarbina nekvalifikuotą darbą dirbančius žmones, atleidimą nuo mokesčių.

Didelį dėmesį naujosios ES šalys skiria pagalbai SVV tyrimams ir technologijų vystymui. Tai pasireiškia įtraukiant smulkias įmones į SVV tyrimų programas. Čia daug dėmesio skiriama įmonių bendradarbiavimui su mokslinių tyrimų institutais, šalių vyriausybės teikia tiesiogines paramas atitinkamiems moksliniams tyrimams ir naujų technologijų vystymui. Taip pat skatinama tyrimų rezultatų sklaida tarp smulkių įmonių.

Sūdžius V. (2001) išskiria pagrindinius SVV rėmimo sistemų naujosiose ES šalyse bruožus:

1. Smulkaus verslo įmonės remiamos visose gyvavimo stadijose;

2. Prioritetinėms šakoms, naujų produktų kūrimui, verslo plėtrai, jo raidai kaimo vietovėse bei eksportui remti naudojamos tikslinės ir garantuojamosios paskolos, dotacijos ir subsidijos;

3. Teikiamos ilgalaikės paskolos, kurios dažniausiai skiriamos verslui pradėti, kapitaliniam remontui atlikti, ilgalaikiam turtui įsigyti;

4. Stambus verslas aktyviai ir noriai remia smulkų ir vidutinį verslą, nes mažos įmonės tarsi papildo didžiąsias, tiekdamos joms tam tikrus produktus ar paslaugas;

2000 metais Lisabonoje įvykusiame Europos viršūnių tarybos susitikime buvo nustatytas visos ES politinis tikslas: iki 2010 metų tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausia ekonomika visame pasaulyje, pajėgiančia užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimą, pasireiškiantį įdarbinimo galimybių didėjimu ir gerėjimu. Verslininkystė pripažinta ekonominio augimo, konkurencingumo ir darbo vietų kūrimo varomoji jėga. Šalių vadovybių susitikimo pasėkoje buvo išleista „Žalioji knyga“, kurios tikslas paskatinti diskusijas tarp politiką formuojančių institucijų ir verslininkus vienijančių organizacijų, įvairių ekspertų ar kitų asmenų apie tai kokia turi būti verslininkystę skatinanti politika ateityje. Didelis dėmesys šioje knygoje yra skiriamas verslininkystės problemoms nagrinėti – kodėl žmonės nesiryžta pradėti savo verslo, nors apie tai svajoja, kodėl nedidelis smulkių įmonių skaičius ir panašiai. Šis Europos viršūnių tarybos susitikimas parodė pritarimą Europos mažųjų įmonių chartijai, tuo pačiu buvo pripažintas ir mažųjų įmonių vaidmuo ekonomikos augimui, konkurencingumo didinimui, bei naujų darbo vietų kūrimui. Išskirta dešimt prioritetinių smulkaus verslo rėmimo sričių: švietimas ir mokymas, įgūdžių ugdymas, spartesnis naujų įmonių steigimas mažesnėmis sąnaudomis, norminių dokumentų tobulinimas, elektroninio ryšio plėtotė, bendrosios rinkos privalumai, mokesčiai ir finansiniai reikalai, mažųjų įmonių technologinių pajėgumų didinimas, sėkmingi e-verslo modeliai ir aukščiausio lygio smulkaus verslo rėmimas, efektyvesnis mažųjų įmonių interesų atstovavimas ES bei nacionaliniu lygmeniu. Iki 2008 metų nuoseklus šių prioritetinių kryptių laikymasis davė pakankamai aukštų ekonominio augimo rezultatų, tačiau pasaulį apėmusi finansų krizė smarkiai pakoregavo ekonominę SVV situaciją.

1.6. Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos rezultatų lyginamosios analizės metodologija ir metodai

Įgyvendinant SVV paramos politiką, labai svarbu įvertinti paramos SVV efektyvumą ir parinkti tinkamiausias darnios plėtros požiūriu paramos priemones. Kadangi yra daug svarbių ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių kriterijų, vertinant paramos efektyvumą, būtina atlikti daugiakriterinę analizę. Ji gali būti atliekama tiek įmonės lygmeniu, tiek regiono ir šalies mastu. Vertinant paramos efektyvumą įmonės, regiono ar šalies lygmeniu, turi būti taikomi specifiniai rodikliai, kurie privalo

atspindėti visas svarbiausias darnios plėtros dimensijas: ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę. Įmonės lygmeniu ekonominiai efektyvumo rodikliai apimtų pagrindinių įmonės finansinių rodiklių pasikeitimus, gavus ir panaudojus valstybės finansinę ar kitokią paramą. Socialiniai įmonės rodikliai – sukurtų naujų darbo vietų skaičius, darbuotojų realių pajamų didėjimas ir kt. Aplinkosauginiai rodikliai, pavyzdžiui, taršos įmonėje sumažėjimas, leistų įvertinti paramos SVV aplinkosauginį efektyvumą. Šalies lygmeniu pagrindiniai darnios plėtros rodikliai daugiakriterinėje analizėje: BVP augimas, užimtumo didėjimas, taršos mažėjimas ir kt. Taigi būtina sukurti kompleksinę rodiklių sistemą paramos efektyvumui įvertinti įmonės, regiono ir šalies mastu, taikant socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius rodiklius. Daugiakriterinis sprendimų priėmimo modulis leistų įvertinti paramos priemonės efektyvumą arba palyginti priemones pagal jų efektyvumą darnios plėtros kontekste. Integruotas politikos priemonės poveikio vertinimas šalies mastu turėtų prasidėti nuo ekonominio poveikio vertinimo. Pirmiausia reikia identifikuoti priemonės poveikio subjektus – sektorius ar jų grupes, kuriuos palies konkrečios nagrinėjamos priemonės įgyvendinimas, bei nustatyti, kokį ši valstybės intervencija į rinkas turi poveikį kainoms, produkcijos gamybos ir vartojimo apimtims, taip pat gyventojų pajamoms (gamybos struktūrai ir apimčiai ekonominėje sistemoje). Produkcijos gamybos apimtys pasikeitimai turės tiesioginį poveikį ir teršalų emisijos į atmosferą, vandenį ir gruntą pasikeitimams. Šių pokyčių intensyvumas priklausys nuo esamos aplinkosaugos politikos pobūdžio. Jeigu sektoriai – intervencijos investicijos subjektai – yra reguliuojami griežtų aplinkosauginių standartų, paramos SVV poveikis bus nedidelis. Įvedus paramą SVV, vienos visuomenės grupės patirs nuostolių, o kitos – naudą. Didžiausia socialinė nauda būtų užimtumas, kuris tiesiogiai susijęs su BVP augimu. Nustačius politikos priemonės įgyvendinimo efektus ir jų ryšį, reikia apskaičiuoti skirtingus šio poveikio rezultatus (įvertinti pasirinktų poveikio vertinimo rodiklių pokytį, įdiegus priemonę) ir juos palyginti. Kartais tai padaryti labai sunku, nes intervencijos į rinkas poveikis nėra tiesioginis ir pasireiškia ilga vieno su kitu susijusių poveikių grandine. Socialinių, aplinkosauginių ir ekonominių intervencijos į rinkas padarinių įvertinimas leidžia priimti sprendimą dėl galimos priemonės įgyvendinimo, remiantis sąnaudų ir naudos analize, kai priemonės įgyvendinimo nauda palyginama su jos įdiegimo sąnaudomis. Standartine taisykle intervencijai į rinkas pateisinti turėtų būti sąlyga, kad bendra priemonės įgyvendinimo nauda yra didesnė už jos įgyvendinimo sąnaudas, t. y. intervencija į rinkas padidina ekonominę gerovę. Tačiau ne visus aplinkosauginius ir socialinius poveikius galima kiekybiškai įvertinti. Tarp savęs nepalyginamus, vienas kitam prieštaraujančius efektus galima įvertinti tik atlikus daugiakriterinę analizę. Ji leidžia priimti sprendimus, atsižvelgiant į aibę kartais vienas kitam prieštaraujančių kriterijų. Siekiant rasti racionalų sprendimą, parenkama keletas rodiklių ir jiems suteikiami skirtingi svoriai. Be to, šiuos rodiklius

būtina išreikšti vienodais matavimo vienetais. Daugiausia jie išreiškiami piniginais vienetais. Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TATENA) sukurtas sprendimų priėmimo kompiuterinis modelis DAM (angl. Decision Aiding Model) leidžia paprastai atlikti daugiakriterinę analizę ir gauti optimalų sprendimą, parenkant įvairius kriterijų derinius ir keičiant jų svorį (Štreimikienė, 2001).

Svarbiausia yra įvertinti poreikius arba juos išmatuoti konkrečių rodiklių, atspindinčių visas darnios plėtros dimensijas, sistema. 1 lentelėje pateikiami pagrindiniai ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai rodikliai, atspindintys paramos SVV efektyvumą darnios plėtros kontekste šalies lygmeniu. Kaip matyti iš lentelėje pateiktų rodiklių, ne visus juos galima įvertinti kiekybiškai, kai kurie rodikliai gali būti įvertinti tik kokybiškai. Šie rodikliai gali būti taikomi nustatant, ar valstybės parama verslui yra efektyvi darnios plėtros požiūriu arba siekiant palyginti keletą valstybės paramos SVV priemonių ir įvertinti, kuri iš jų yra efektyviausia, įgyvendinant darnios plėtros principus. Kokybiniam rodiklių įvertinimui gali būti taikoma balų sistema. Kaip matyti, daugelis socialinių rodiklių, pavyzdžiui, teisingumas, solidarumas ir kt., gali būti įvertinti tik kokybiškai. Tokį įvertinimą galima gauti, atliekant anketinį tyrimą arba pasirinkimo eksperimentą.

1 lentelė

Ekonominių, aplinkosauginių ir socialinių darnios plėtros rodiklių šalies lygmeniu pavyzdžiai

Ekonominiai rodikliai	Socialiniai rodikliai
Ekonomikos augimas	Užimtumas
Technologiniai pokyčiai ir inovacijos	Pajamų pasiskirstymo netolygumas
Gyventojų pajamų didėjimas	Lavinimas ir švietimas
Klasterinių ir technologinių platformų plėtra	Sveikata
Regioninė plėtra ir netolygumų mažėjimas	Žinių visuomenės plėtra
Aplinkosauginiai reikalavimai	Verslumo ir antreprenerystės plėtra
Atmosferos tarša	Skurdo mažėjimas
Vandens tarša	Lyčių nelygybės mažėjimas
Atliekos	Dalyvavimas
Biologinė įvairovė	Bendradarbiavimas
Gamtos išteklių vartojimo efektyvumas	Visuomeninis solidarumas

Šaltinis: Štreimikienė D., Dapkus R., Šivickas G., 2007.

Aptartą Štreimikienės pateikiamą paramos SVV efektyvumo vertinimo metodiką galima pritaikyti atliekant modeliavimą, taikant bendruosius ir dalinės pusiausvyros modelius, įvertinant paramos SVV efektyvumą pagal padidėjusį BVP ir užimtumą. Tačiau šiuo atveju yra problematiška atskirti paramos SVV įtaką BVP didėjimui, nes BVP didėja ir dėl kitų priežasčių. Tas pats pasakytina ir apie užimtumo didėjimą, technologinių pokyčių ir inovacijų plėtrą. Lengvesnis būdas yra atlikti daugiakriterinę kokybinę analizę ir įvertinti atskirų paramos SVV priemonių galimą efektyvumą balais, o tada priimti sprendimą dėl konkrečios paramos priemonės įgyvendinimo.

2. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO LIETUVOJE IR NAUJOSIOSE EUROPOS SAJUNGOS ŠALYSE VEIKLOS LYGINAMOJI ANALIZĖ

2.1 Tyrimo metodologinis pagrindimas

Šioje darbo dalyje bus pateikiama SVV Lietuvoje analizė iki įstojimo ir po įstojimo į Europos Sąjungą. Taip pat bus lyginama SVV Lietuvos situacija su kitomis naujosios Europos Sąjungos šalimis, kurios į ES sudėtį įstojo tais pačiais 2004 metais.

Praktinės darbo dalies tyrimas pagrįstas kiekybiniais metodais, leidžiančiais įvertinti statistinę informaciją susijusią su SVV įmonių veikla, bei investicijomis į ją. Kiekybinių tyrimų metodai efektyviausiai reprezentuoja tiriamo objekto visumą. Statistinės analizės būdu yra įvertinamas surinktų duomenų paklaidos laipsnis. Analizuojant ekonominių reiškinių pasikeitimą laiko atžvilgiu paprasto lygių sugretinimo nepakanka. Todėl būtina apskaičiuoti šiuos dinamikos eilutės analitinius rodiklius: absoliutaus lygio padidėjimą ar sumažėjimą, didėjimo/mažėjimo tempus, padidėjimo/sumažėjimo tempus.

Siekiant išsiaiškinti SVV įmonių dinamiką 2002 - 2008 metais, bus apskaičiuojami tiek absoliutiniai dydžio pokyčiai, tiek procentiniai. Tuo tikslu bus apskaičiuojami didėjimo ir padidėjimo tempai, absoliutus padidėjimas baziniu ir grandininio būdu. Baziniai rodikliai yra tokie, kurie gaunami kiekvieno laikotarpio reikšmę lyginant su vienu pasirinktu dydžiu (baze), dažniausiai pirmųjų metų reikšme. Grandininiai rodikliai yra tokie, kurie gaunami kiekvienų metų reikšmę palyginus su prieš tai buvusio laikotarpio reikšme. Šiuo atveju lyginimo bazė yra kintama, t.y. kiekvieni metai lyginami su ankstesniais.

Absoliutus lygio padidėjimas/sumažėjimas – rodo, keliais vienetais pasikeičia jo lygis per tam tikrą laikotarpį. Jis apskaičiuojamas baziniu ir grandininio būdu:

$$\Delta y_{\text{bazinis}} = y_n - y_1 \quad \Delta y_{\text{grandininis}} = y_n - y_{n-1}$$

čia y_n - dabartinė reikšmė;

y_1 - bazinis dinamikos eilutės lygis;

y_{n-1} - lygis, einantis prieš lygį y_n .

Didėjimo tempas – rodo, kiek kartų padidėjo ar sumažėjo reiškinio lygis šio laikotarpio praėjusio laikotarpio atžvilgiu arba kiek procentų siekia praėjusio laikotarpio atžvilgiu. Tai dviejų dinamikos eilutės lygių santykis. Jis skaičiuojamas baziniu ir grandininio būdu:

$$T_{d \text{ bazinis}} = \frac{y_n}{y_1} * 100 \quad T_{d \text{ grandininis}} = \frac{y_n}{y_{n-1}} * 100$$

Padidėjimo tempas – rodo, keliais procentais pasikeičia reiškinio lygis per nagrinėjamą laikotarpį. Jis apskaičiuojamas baziniu ir grandininu būdu:

$$T_{p\text{ bazinis}} = \frac{y_n - y_1}{y_1} * 100 \quad T_{p\text{ grandinini s}} = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} * 100$$

Taip pat šiam tyrimui bus naudojama struktūrinės analizės metodai, kurie leidžia pažvelgti kokią procentinę dalį savivaldybės biudžeto įplaukose sudaro mokesstinės pajamos, dotacijos, kitos pajamos, kaip pasiskirsto asignavimai, kokią dalį sudaro visose savivaldybės išlaidose. Struktūrinė analizė bus papildoma grafiniu ir lenteliniu vaizdavimu.

Be visų šių rodiklių reikia apskaičiuoti aritmetinį vidurkį, kuris leis toliau atlikti absoliutinių ir santykinų rodiklių apskaičiavimus. **Aritmetinis vidurkis** apskaičiuojamas taip:

$$\bar{X} = \frac{\sum x_i}{n} \quad \text{čia } x_i - \text{požymio reikšmė arba variantai, } n - \text{variantų skaičius.}$$

Koreliacijos teorija, kaip viena svarbiausių matematinės statistikos mokslo sričių, teikia galimybes kiekybiškai išreikšti ekonominių reiškinų ryšį bei jų formą ir nustatyti tuo pačiu metu veikiančių daugelio veiksnių įtaką nagrinėjamam rodikliui (nustatoma kiekvieno veiksnio įtaka atskirai). **Koreliacija** – tai statistinė priklausomybė, neturinti griežto funkcinio ryšio, siejanti du požymius jei vienas priklauso nuo kito požymio ar nuo daugelio kitų atsitiktinių veiksnių (Bartosevičienė, 2005). Koreliacinė analizė leidžia nustatyti objektyviai egzistuojančių reiškinų ryšio stiprumą ir iš dalies – formą (tiesinę ir netiesinę). Ryšio stiprumas įvertinamas ribose: - 1 iki 0 ir nuo 0 iki 1. Apskaičiuotas tiesinės koreliacijos (Pirsono) koeficientas buvo įvertinamas pagal pateiktą koreliacijos koeficiento įvertinimo skalę:

Ryšio glaudumo rodikliai	0,1-0,3	0,31-0,5	0,51-0,7	0,71-0,9	0,91-0,99
Ryšio stiprumo charakteristika	Silpnas	Vidutinis	Pastebimas	Stiprus	Labai stiprus

Gautos reikšmės pateikiamos lentelėse. Analizuojami išryškėję pokyčiai, bandoma ieškoti priežasčių, dėl kurių vyko ryškiausi pasikeitimai.

Dispersija – tai variantų nuokrypio nuo vidurkio kvadratų vidurkinis dydis. Ji apskaičiuojama taip:

$$\sigma^2 = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}$$

Vidutinis kvadratinis nuokrypis – tai dydis parodantis, kiek vidutiniškai požymio reikšmės yra nutolusios nuo vidurkio. Šis rodiklis skaičiuojamas taip:

$$\sigma = \sqrt{\sigma^2}$$

Variacijos laipsniui nustatyti bus apskaičiuojamas santykinis požymio reikšmių **variacijos koeficientas** (V). Tai procentinis vidutinio kvadrato nuokrypio ir vidurkio santykis. Variacijos koeficientas skaičiuojamas tiek kiekybiniais, tiek ir kokybiniais požymiams, jis leidžia palyginti visiškai skirtingas visumas. Kuo variacijos koeficientas mažesnis, tuo visuma vienarūšiškesnė. Jis skaičiuojamas taip:

$$V = \frac{\sigma}{\bar{x}} * 100$$

Determinacijos koeficientą galima interpretuoti kaip santykį dispersijos dalies, kurią paaiškina regresijos modelis, su visa dispersija. Paprastosios tiesinės regresijos atveju determinacijos koeficientas sutampa su empirinio Pirsono koreliacijos koeficiento kvadratu. Šiame darbe naudota tiesinė regresija, kai taikytas vienas nepriklausomas kintamasis.

Mediana yra vidutinis dydis reikšmių, išrikiuotų didėjimo ar mažėjimo linkme. **Moda** yra dažniausiai pasikartojinti požymio reikšmė. Tiriamų objektų požymių nuokrypiai nuo vidurkių, šios skaidos įvertinimas galimas naudojant **variacijos rodiklius**. Skaičiuojant vidurkius, nagrinėjami priešasčių vidutiniškai veikiami reiškinų dydžiai. Taip lyg ir nutolstama nuo požymių dydžių atskiruose objektuose. Norint visapusiškai apibūdinti visumą, reikia naudoti ne tik vidurkius, bet ir parodyti požymių nuokrypius nuo vidurkių, naudoti variacijos rodiklius. Paprasčiausias variacijos rodiklis yra variacijos mastas, kuris parodo didžiausios ir mažiausios požymio reikšmės skirtumą. Variacijos mastas rodo bendrąjį nuokrypių dydį, tačiau nerodo, kaip reikšmės varijuoja šiose ribose. Tai gali parodyti atskirų reikšmių nuokrypis nuo vidurkio. Norint apibūdinti šiuos nuokrypius, ieškomas reikšmių nuokrypių vidutinis dydis.

2.2 Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos analizė Lietuvoje 2002-2008 metais

Prieš pradėdant analizuoti Lietuvos SVV įmonių veiklą, tikslinga įvertinti SVV klasifikavimo požymius, kurie yra išskiriami Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme ir apibendrintai pateikti 2 lentelėje. Tokia klasifikacija yra priimtina ir naudotina, tačiau siekiant atskleisti SVV verslo skatinimo situaciją ir ją įvertinti, kai kuriais atvejais bus pateikiama labiau detalizuota Lietuvos SVV įmonių statistika.

Paprastai smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje kaip ir visoje Europos Sąjungoje yra klasifikuojamas atsižvelgiant į tris pagrindinius kriterijus: darbuotojų skaičių, metinę apyvartą ir balansinį turtą. Pažymėtina, verslo subjektai, kad būtų priskirti vienai ar kitai kategorijai, turi atitikti tris iš 2 lentelėje nurodytų kriterijų. Privalomai verslo subjektas turi atitikti darbuotojų skaičius bei savarankiškumo kriterijus, bei vieną iš kitų dviejų kriterijų: metinių pajamų arba turto balansinės vertės.

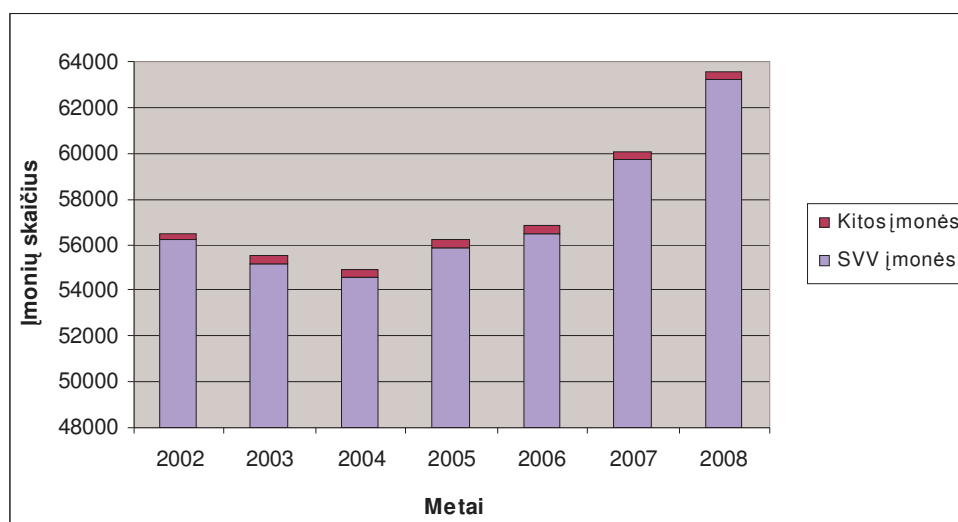
Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų klasifikacija Lietuvoje

Verslo subjektai	Kriterijai			
	<i>1 kriterijus</i>	<i>2 kriterijus</i>		<i>3 kriterijus</i>
	Darbuotojų skaičius	Metinės pajamos	Turto balansinė vertė	Savarankiškumo kriterijus
Mikroįmonė	iki 10	iki 7 mln. litų	iki 5 mln. litų	TAIP
Maža įmonė	iki 50	iki 24 mln. litų	iki 17 mln. litų	TAIP
Vidutinė įmonė	iki 250	iki 138 mln. litų	iki 93 mln. litų	TAIP

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymą.

Lietuvos SVV įmonių analizė atlikama tolesniame skyriuje pagal veikiančių įmonių skaičių, darbuotojų pasiskirstymą SVV įmonėse, įmonės statusą bei ekonominę veiklą.

Analizuojant smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę ekonomikoje buvo nustatyta, kad SVV veikla daro didžiulę įtaką šalies ekonomikos augimui. Kaip pagrindiniai, tai patvirtinantys rodikliai, yra išskiriami: SVV skaičius bendrame veikiančių įmonių skaičiuje, smulkiame ir vidutiniame versle užimtų dirbančiųjų skaičius, SVV sukuriamas bendrasis vidaus produktas. Atsižvelgiant į tai, smulkaus ir vidutinio verslo vaidmuo Lietuvos ekonomikoje taip pat bus nustatinėjamas, analizuojant minėtus rodiklius. Pirmiausia tikslinga pateikti duomenis apie SVV skaičiaus bendrame veikiančių įmonių skaičiuje kaitos tendencijas.

1 pav. Veikiančių SVV ir kitų įmonių skaičiaus Lietuvoje dinamika 2002-2008 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

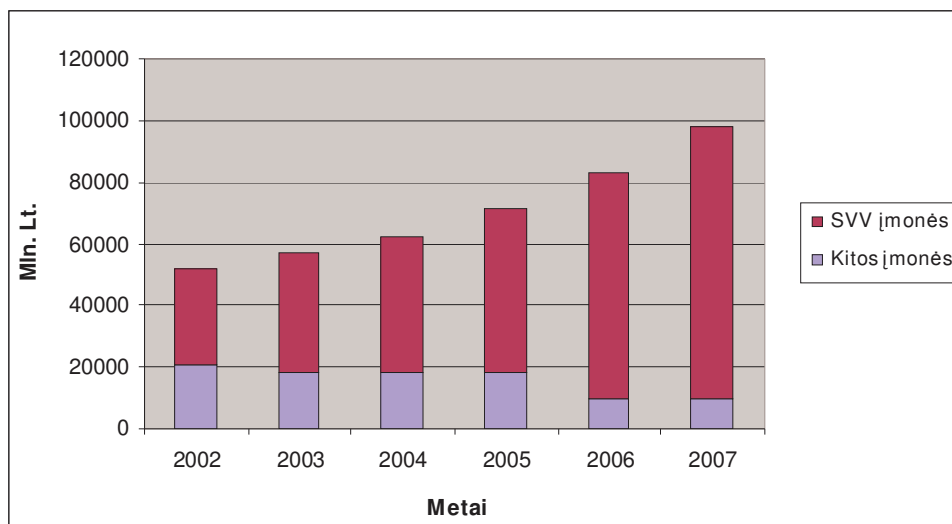
Prieš pradėdant analizuoti 1 paveiksle grafiškai pavaizduotus duomenis, pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į tai, kad ir čia duomenys pateikti ne visų ūkio subjektų, bet tik veikiančių įmonių

t.y. čia nepatenka fiziniai asmenys vykdantys ūkinę veiklą bei įregistruotos, bet veiklos nevykdančios įmonės.

Taigi, iš 1 paveiksle grafiškai pavaizduotų duomenų matyti, kad SVV visu analizuojamu laikotarpiu užėmė labai didelę dalį bendrame veikiančių įmonių skaičiuje. Ir nors SVV skaičius analizuojamu laikotarpiu svyravo: per 2003 m. sumažėjo dar 1,8 proc., per 2004 m. sumažėjo 1,2 proc., per 2005 m. išaugo 2,4 proc., 2007 ir 2008 metais išaugo beveik po 6 proc., tačiau jų dalis bendrame įmonių skaičiuje liko stabili: 2003-2008m. – 99,6 proc.

Pagal šį rodiklį, galima teigti, kad Lietuvos SVV įtaka šalies ekonomikoje yra labai didelė, tačiau vien šiuo rodikliu pasikliauti negalima. Kaip jau buvo minėta, tikslinga būtų nustatyti, kokią lyginamąją dalį analizuojamu laikotarpiu užėmė dirbantieji SVV visame šalies dirbančių skaičiuje. Deja, dėl duomenų trūkumo to padaryti negalima, tačiau galima pažymėti, kad AB banko „NORD/LB Lietuva“ analitikų 2005 m. lapkričio mėn. atliktoje Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizėje, teigiama, jog Lietuvos, kaip ir Europos sąjungos valstybių, „SVV aprūpina darbo vietomis apie 70 proc. šalies dirbančiųjų“ (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė).

Trečiasis rodiklis pagal kurį galima vertinti Lietuvos SVV įtaką šalies ekonomikai yra SVĮ sukuriama bendro vidaus produkto lyginamoji dalis bendroje šalies BVP apimtyje. Susisteminius Lietuvos statistikos departamento ir Smulkaus ir vidutinio verslo agentūros pateikiamus duomenis, gauti rezultatai pateikiami 2 paveiksle.

2 pav. Šalyje sukuriama BVP dalies kitimas 2002-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

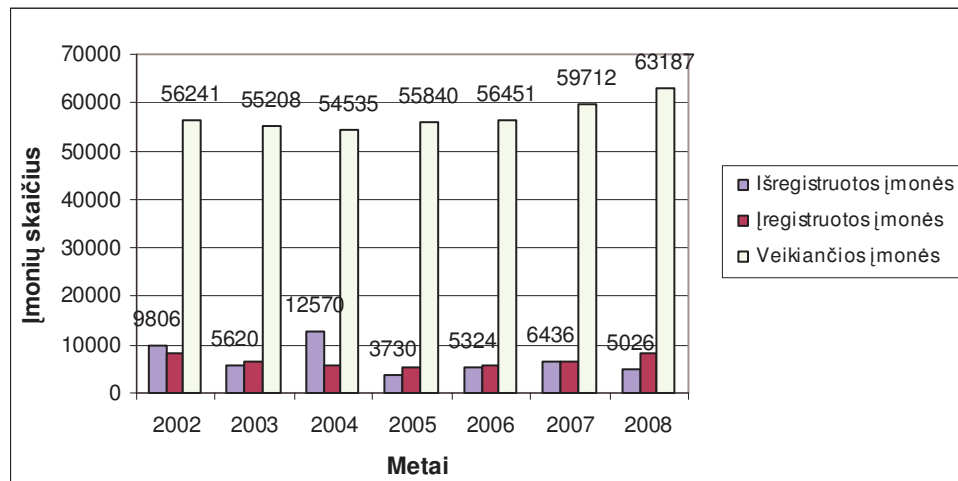
Kaip matyti iš 2 paveiksle pateiktų duomenų, SVV įmonių sukuriama bendrojo vidaus produkto lyginamasis svoris bendroje šalyje sukuriama BVP apimtyje kiekvienais metais auga. Tačiau SVV įtaką Lietuvos ekonomikai dar labiau patvirtina faktas, kad šalies BVP augimą lemia būtent mažų ir

vidutinių įmonių sukuriama BVP augimas, nes didelių įmonių sukuriamas BVP auga labai nežymiai, o 2003 m. lyginant su 2002 m. 11,37 proc. net sumažėjo, o MVĮ sukuriamas BVP auga sparčiai. Tai matyti ir iš pateikto paveikslo. Visu analizuojamu laikotarpiu SVV sukuriama BVP apimtis padidėjo net 85,20 proc. (24435 mln. Lt absoliutine verte), o didžiųjų įmonių sukuriama BVP apimtis 9,14 proc. sumažėjo (1820 mln. Lt absoliutine verte).

Išanalizavus smulkaus ir vidutinio verslo reikšmės ekonomikai teorinius aspektus, buvo prieita išvada, kad šalies ekonominę situaciją didžiąja dalimi lemia SVV. Taip pat buvo išskirti pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos galima nustatyti SVV įtaką šalies ekonomikai: SVV skaičius bendrame veikiančių įmonių skaičiuje, SVV užimtų darbuotojų skaičius visame užimtų darbuotojų skaičiuje, SVV sukuriamas BVP visoje šalyje sukuriama BVP apimtyje. Pagal šiuos rodiklius buvo nustatyta, kad ir Lietuvos ekonominę situaciją didžiąja dalimi lemia smulkaus ir vidutinio verslo veikla, nes MVĮ skaičius bendrame įmonių skaičiuje sudaro net 99,6 proc., SVV aprūpina darbo vietomis apie 70 proc. šalies dirbančiųjų ir šalies BVP išaugimą analizuojamu laikotarpiu 46,55 proc., lėmė būtent mažų ir vidutinių įmonių sukuriama BVP augimas, nes didelių įmonių sukuriama BVP apimtis analizuojamu laikotarpiu sumažėjo 9,14 proc., o MVĮ sukuriamas BVP 85,20 proc. išaugo.

2.2.1 Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiaus dinaminė ir struktūrinė analizė

Lietuvos SVV įmonių skaičiaus kitimą galima analizuoti pagal veikiančių ir įregistruotų bei išregistruotų įmonių skaičių, taip pat pagal įmonių pasiskirstymą pagal darbuotojų skaičių pačioje įmonėje. Per analizuojamą septynerių metų laikotarpį įvyko nemažai pokyčių, kuriuos veikė verslo aplinkos sąlygų kitimas. Keičiantis Lietuvos kaip valstybės statusui, globalizacijos, integracijos ir internacionalizacijos procesai neišvengiamai palietė ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo subjektus.

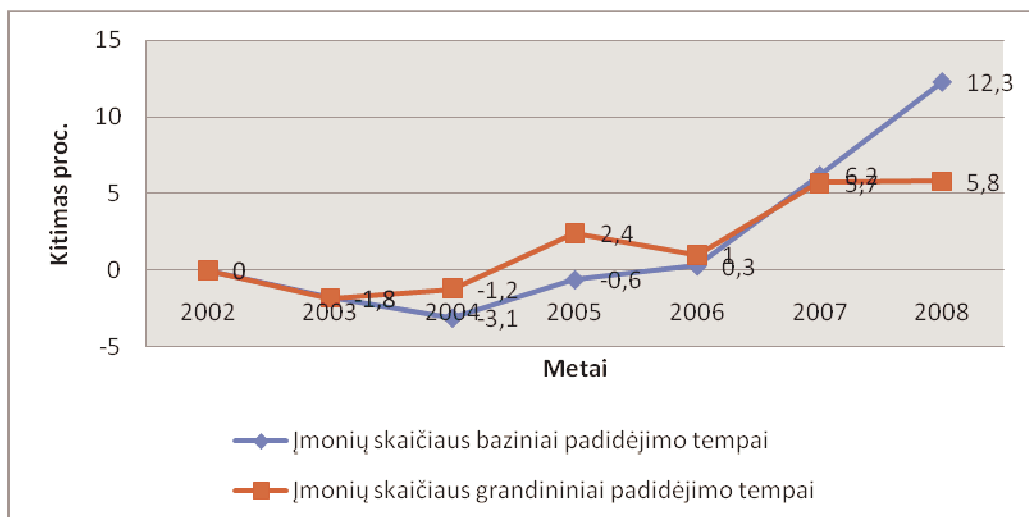

3 pav. Įregistruotų, išregistruotų ir veikiančių SVV įmonių skaičiaus Lietuvoje dinamika 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Analizuojant Lietuvos SVV įmonių dinamiką 2002-2008 metais, pastebimas įmonių skaičiaus mažėjimą iki įstojimo į Europos Sąjungą ir veikiančių įmonių skaičiaus augimą nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą (žr. 3 pav.). Matyti, kad nuo 2002 metų iki 2004 metų veikiančių įmonių skaičius Lietuvoje mažėjo (sumažėjo 1706 įmonėmis), o nuo 2004 iki 2008 metų SVV įmonių skaičius ėmė pastoviai didėti (padidėjo net 8652 įmonėmis). Kartu didėja ir įregistruojamų naujų įmonių skaičius ir mažėja išregistruojamų įmonių skaičius. Daugiausiai išregistruota įmonių 2004 metais (12570 įmonių) ir tai galima susieti su verslo sąlygų pokyčiais, Lietuvai įėjus į vieningos Europos rinką, kai šalyje veikiančios įmonės turėjo prisitaikyti prie joms naujų, tačiau nustatytų ES normatyvų ir veikiančių standartų. Todėl nemaža dalis įmonių tuo metu buvo priverstos trauktis iš rinkos, nes negalėjo išlaikyti konkurencinių sąlygų.

Analizuojant Lietuvos SVV įmonių dinaminčius rodiklius, buvo skaičiuoti baziniai ir grandininiai kitimo tempai, kurie vaizduojami 4 paveiksle. Matyti, kad įmonių skaičiaus kitimo tempai 2002-2008 metų laikotarpyje buvo netolygūs. Palyginus paskutinius metus su baze, matyti padidėjimas 12,3 procentų, tai yra per septynerius analizės metus įmonių skaičius išaugo net 6946 įmonėmis (žr. 1 priedą). Tai rodo, kad verslo aplinka smulkioms ir vidutinėms įmonėms gerėjo. Lyginant įmonių skaičiaus didėjimą kiekvienais metais, tai yra grandininio būdu, pastebima, kad didžiausias padidėjimo tempas buvo 2007 ir 2008 metais, jis sudaro 5,8 procentų (žr. 2 priedą).

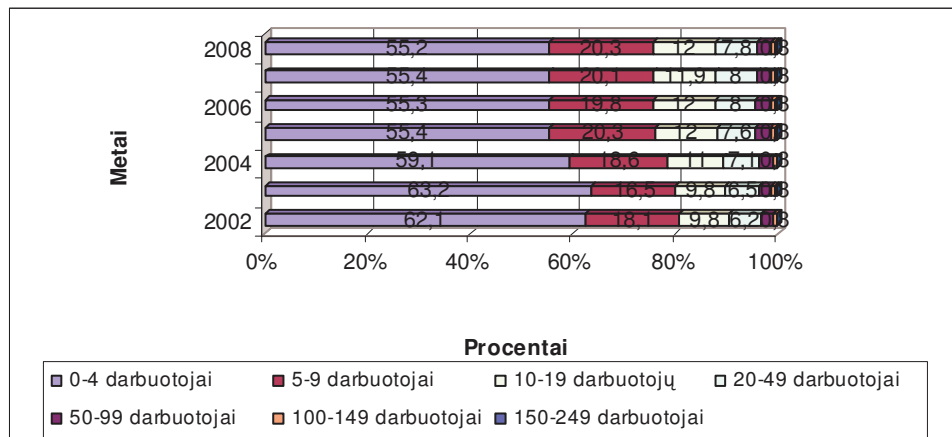

4 pav. Lietuvoje veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Didžiausias įmonių augimas buvo 2008 metais, įmonių skaičius išaugo 3475 įmonėmis. Tai galima susieti su aktyviu ekonomikos augimu tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Europos Sąjungos šalyse. Lyginant su baziniais metais įmonių mažėjimas fiksuojamas iki 2005 metų. Didžiausias įmonių skaičiaus mažėjimo tempas buvo 2004 metais 3,1 proc., arba absoliutiniu dydžiu tai būtų 1706 įmonės. Per trejus metus buvo išregistruota 1706 įmonių. Nuo 2006 metų prasidėjo nežymus naujai įregistruojamų įmonių skaičiaus augimas 0,3 procentų, kuris 2008 metais pasiekė 12,3 procentų, tai yra pastaraisiais metais buvo įregistruotos 6946 naujos SVV įmonės.

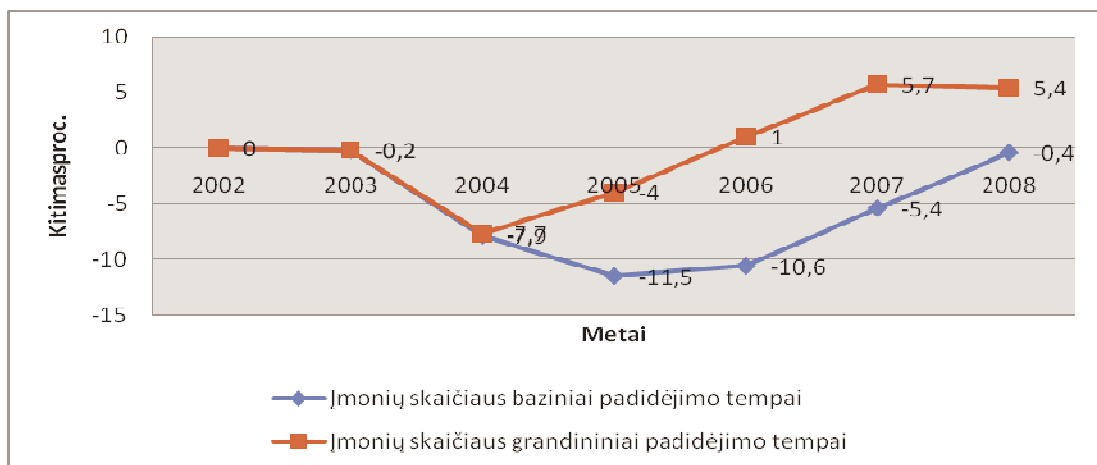
Lietuvoje SVV įmonės yra klasifikuojamos pagal darbuotojų skaičių įmonėse, todėl reikšminga analizuoti SVV įmonių pasiskirstymą pagal darbuotojų skaičių. Matyti, kad Lietuvoje SVV įmonių struktūroje dominuoja mikro įmonės, kuriose dirba iki devynių darbuotojų. Tokios mikro įmonės sudaro nuo 75 iki 80 proc. įmonių visoje SVV įmonių struktūroje per analizuojamą septynerių metų laikotarpį. Mažų įmonių SVV Lietuvoje gerokai mažiau, jos sudaro 16-20 procentų įmonių visoje SVV įmonių struktūroje (žr. 5 paveikslą). Mažiausias skaičius Lietuvos SVV struktūroje yra vidutinių įmonių (nuo 3 iki 4 procentų). Tačiau vidutinių įmonių skaičius išliko augantis, per visą analizės laikotarpį.

5 pav. SVV įmonių procentinis pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių 2002-2008 metais. Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Analizuojant detaliau, pagal SVV klasifikaciją Europos Sąjungos šalyse, matyti, kad daugiausiai veikiančių SVV įmonių Lietuvoje yra tokių, kur darbuotojų skaičius yra mažesnis nei 9 žmonės, darbuotojų skaičius tokiose įmonėse yra iki 4 žmonių. Mikro (nuo 0 iki 4 darbuotojų) įmonės užima daugiau nei pusę (nuo 55 iki 62 procentų) visų Lietuvos SVV įmonių struktūroje. Mažų įmonių (nuo 10 iki 49 darbuotojų) ir vidutinių įmonių (nuo 50 iki 249 darbuotojų) skaičius nagrinėjamu laikotarpiu nuolat didėjo. Per 2002 - 2008 metus mažų įmonių skaičius išaugo 3664 vnt. absoliutine verte, vidutinių įmonių skaičius išaugo 767 vnt. absoliutine verte (žr. 3 priedą).

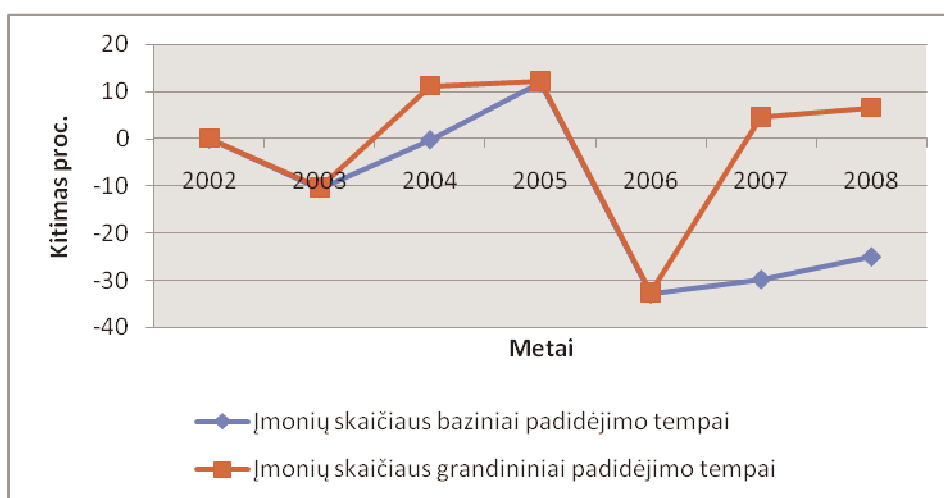
Per septynerius analizės laikotarpio metus Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių, kuriose dirba iki keturių darbuotojų buvo pastebimas nuolatinis mažėjimas. Daugiausiai tokių įmonių buvo įregistruota 2002 metais (34971 įmonės), vėliau jų skaičius mažėjo ir vėl augo, tačiau 2008 metais įmonių 0,4 proc. buvo mažiau nei baziniais metais (žr. 6 paveikslą). Tai parodo, kad įmonių, kuriose dirba iki keturių darbuotojų, populiarumas nėra didelis. Galima teigti, kad tokios įmonės išauga į stambesnes, arba tiesiog neišlaiko rinkos konkurencijos ir bankrutuoja.

6 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba iki keturių darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Lyginant tokių įmonių kuriose dirba iki 4 darbuotojų, kasmetinio kitimo tempus, tai yra analizuojant grandininio būdu, pastebima, kad nuo 2006 metų įmonių skaičius augimo tempai buvo didėjantys. Per 2007 metus išaugo 5,7 procentų 2008 metais augimo tempas kiek sulėtėjo (iki 5,4 procentų). Matyti, kad įmonėms, kuriose dirba iki keturių darbuotojų sudėtingiausias laikotarpis buvo 2004 metai, kai įmonių skaičiaus mažėjimo tempas siekė 7,7 procentus, arba tai būtų per dvejus metus išregistruota 2638 įmonių. Kiek kitaip susiklostė situacija SVV įmonėse, kuriose dirba nuo penkių iki devynių darbuotojų (žr. 7 paveikslą). Matyti, kad nuo bazinių metų iki analizės laikotarpio pabaigos tokių įmonių skaičiaus kitimo tempai išsidėstė labai nevienodai. Per 2003 metus įmonių skaičius sumažėjo 10,5 procentų, tačiau 2004-2005 metais įmonių skaičius pradėjo augti (išaugo 1 procentiniu punktu.). 2006 metais įmonių skaičiaus augimas akivaizdžiai sumažėjo (32 proc.), tačiau 2007 ir 2008 metais vėl pastebimas, nors ir nelabai žymus kasmetinis augimas (apie 6 proc.). Tai galima susieti su įmonių veiklos plėtra ir statistiniu požiūriu darbuotojų skaičiaus pasikeitimu, dėl ko tokios įmonės jau skaičiuojamos, kaip turinčios didesnę nei 10 darbuotojų skaičių. Taip pat negalima atmesti ir to, kad įstojus į ES daugelis Lietuvos SVV įmonių neišlaikė konkurencijos bei naujų administracinių reikalavimų ir tiesiog nutraukė savo veiklą.

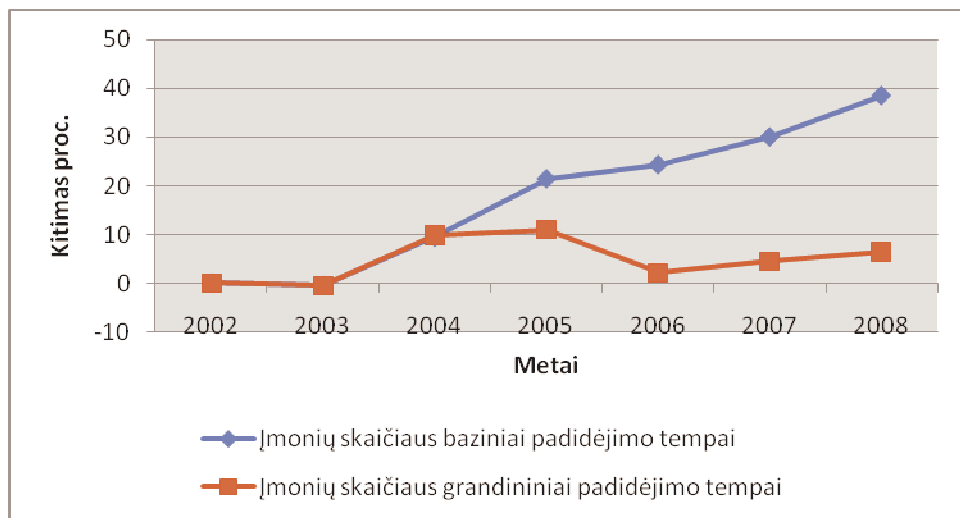

7 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 5-9 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

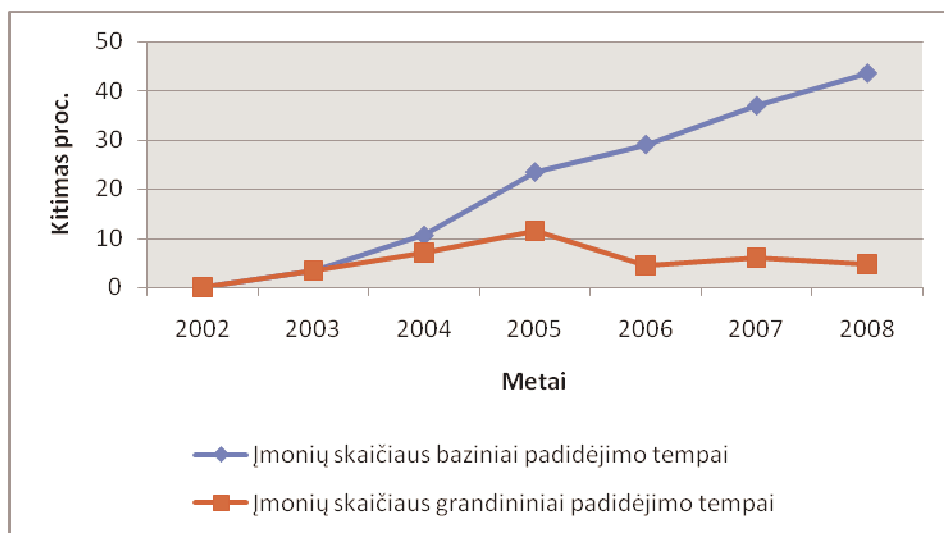
SVV įmonių, kuriose dirba nuo 10 iki 19 darbuotojų skaičius analizuojamu laikotarpiu nuo 2003 metų tik augo (išaugo apie 40 proc.), nors kasmetiniai augimo tempai ryškiausi buvo 2004 (9,9 proc.) ir 2005 (11 proc.) metais (žr. 8 pav.). Tik per 2003 metus pastebimas įmonių skaičiaus sumažėjimas (27 įmonės, kas sudarytų 0,5 proc.). 2006 metais lyginant su 2005 metais tokių įmonių skaičiaus augimas sulėtėjo ir tesiekė 2,1 proc. (absoliutinis padidėjimas buvo 150 įmonių per metus) (žr. 2 priedą). 2007 metais įmonių skaičius augo (4,5 proc., arba 316 įmonių) ir 2008

metais, palyginus su 2007 metais taip pat pastebimas įmonių skaičiaus augimo intensyvėjimas (6,5 proc. arba 476 įmonės).

8 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 10-19 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Per septynerius metus pastebimas įmonių, kuriose dirba 10-19 darbuotojų, skaičiaus augimas, kurį galima sieti su šalies makroekonominių rodiklių gerėjimu, bei verslo sąlygų liberalėjimu. Galima teigti, kad nemažai prie įmonių plėtros prisidėjo ir bendra valstybės vykdoma politika SVV atžvilgiu, teikian įvairią paramą, plečiant produktų realizacijos rinką, bei skatinant reikiamos informacijos plėtrą.

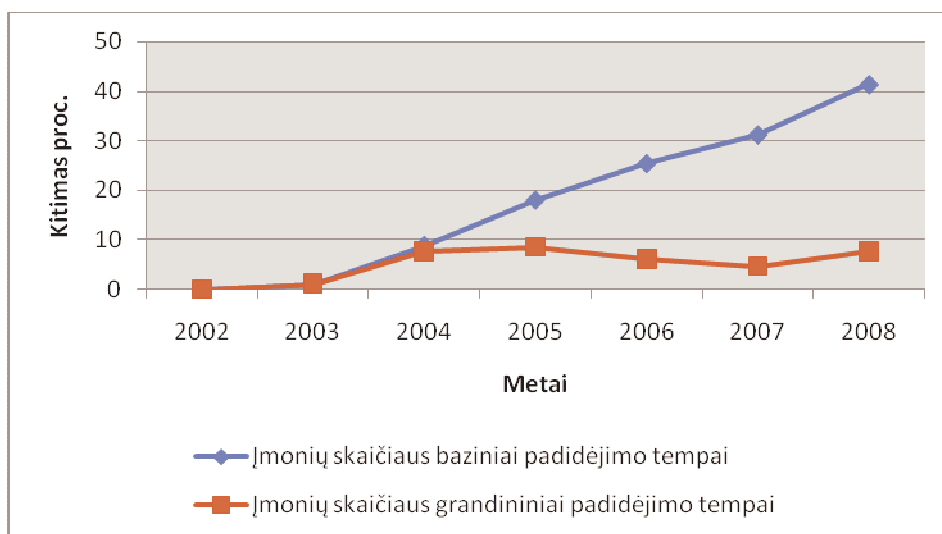

9 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 20-49 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Analizuojant įmones, kuriose yra nuo 20 iki 49 darbuotojų, matyti kad, taip pat yra išlaikomas įmonių skaičiaus augimas nuo pat analizės laikotarpio pradžios. Per septynerius metus tokių įmonių skaičius išaugo 1525 įmonėmis, kai tuo tarpu įmonių, kuriose dirba 10-19 darbuotojų skaičius išaugo 2129 įmonėmis (žr. 1 priedą). Šis augimas taip pat ryškiausias buvo 2005 metais (11,5 proc.), kaip ir visų, prieš tai analizuotų įmonių grupių pagal turimų darbuotojų skaičių.

Sekančiais, 2006 metais, įmonių, kuriose dirba 20-49 darbuotojai augimas išliko (4,5 proc., arba 196 įmonių), tačiau nebuvo toks intensyvus kaip 2005 metais (žr. 9 pav.). 2007 ir 2008 metais augimo tempai greitėjo ir siekė apie 5 procentus kasmet (per dvejus metus buvo įregistruotos 508 įmonės).

Labai panašiai kito ir įmonių, kuriose dirba nuo 50 iki 99 darbuotojų skaičius (žr. 10 pav.). Per visą septynerių metų analizės laikotarpį absoliutinis tokių įmonių skaičius išaugo 546 įmonėmis (žr. 1 priedą). Čia intensyviausias įmonių skaičiaus augimas yra pastebimas 2004 (7,6 proc. arba 102 įmonės) ir 2005 (8,5 proc. arba 122 įmonės) metais, kai tuo tarpu sekančiais 2006 metais įmonių plėtra sumažėjo (iki 6,1 proc. arba 97 įmonės). Tokių įmonių skaičiaus augimą galėjo nulemti tos pačios priežastys, susijusios su šalies ekonomikos augimu, kaip ir kitų pagal darbuotojų skaičių klasifikuojamų įmonių nuolatinis augimas.

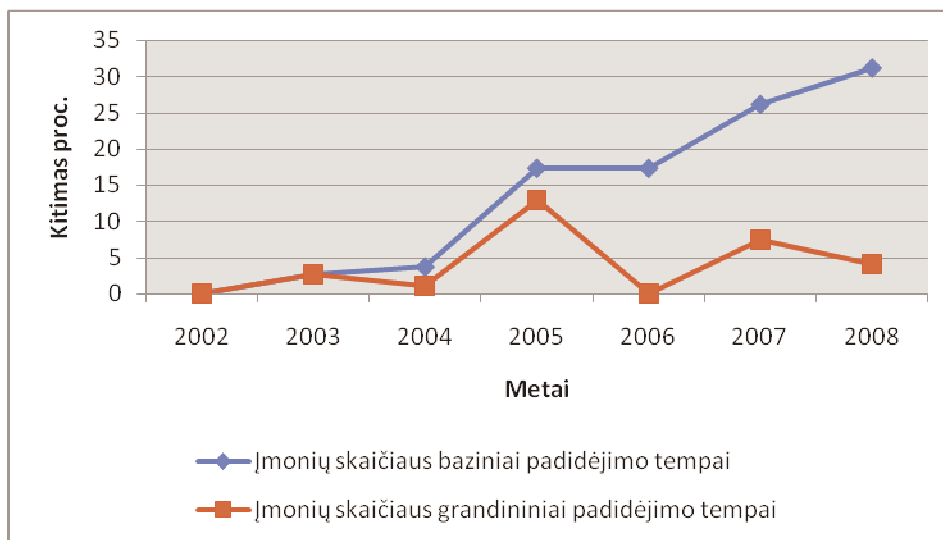

10 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 50-99 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

SVV įmonių, kuriose dirbo nuo 100-149 darbuotojų per septynerių metų analizės laikotarpį absoliutinis skaičius išaugo 139 (arba 31 proc.) (žr. 1 priedą). Tačiau ryškiausi kasmetiniai augimo tempai pastebimi 2005 (13 proc. arba 60 naujai įregistruotų įmonių) ir 2007 (7,5 proc. arba 39 naujai įregistruotos įmonės) metais, kuomet ypač suaktyvėjo ekonominis šalies augimas,

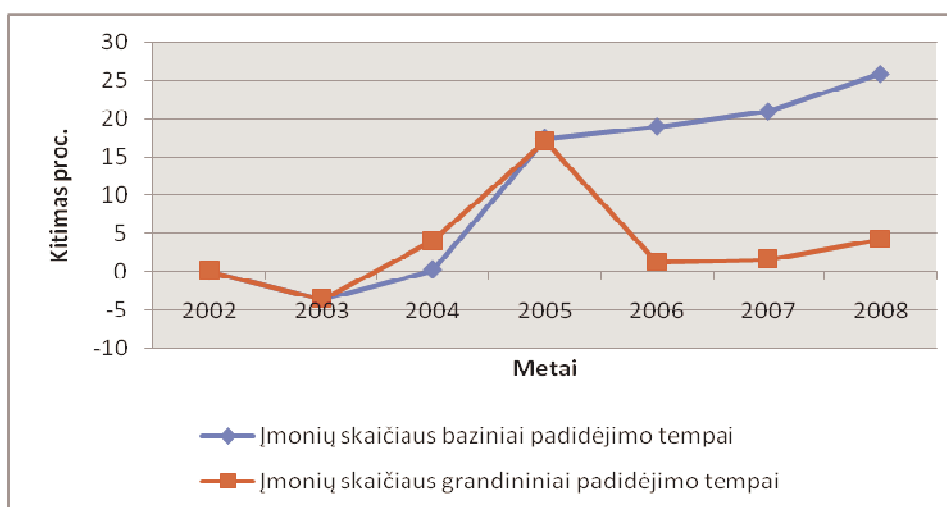
nusistovėjo administraciniai veiklos reikalavimai (žr. 2 priedą). Palyginus su mažesni skaičių turinčiomis SVV įmonėmis, šių įmonių plėtra nebuvo tokia ryški, nors ir pakankamai intensyvi.

11 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 100 - 149 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Vertinant SVV įmonių, kurių darbuotojų skaičius yra nuo 150 – 249, plėtros pokyčius (žr. 12 pav.) galima pastebėti, kad čia absoliutinis įmonių skaičiaus augimas per analizuojamą laikotarpį buvo dar mažesnis (82 naujai įregistruotos įmonės). 2003 metais lyginant su 2002 metais tokių įmonių sumažėjo 3,6 procentais (išregistruota 11 įmonių), nors jau 2004 metais buvo pradėta naujų įmonių registracija (įregistruota 12 įmonių, arba padidėjimas 4 proc.). O 2005 metais palyginus su 2004 metais tokių įmonių registravimas išaugo 17 procentų (naujai įregistruotos 54 įmonės). Sekančiais metais įmonių skaičiaus augimo tempai lėtėjo tačiau 2008 metais vėl pradėjo didėti.

12 pav. Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių, kuriose dirba nuo 150 - 249 darbuotojų baziniai ir grandininiai padidėjo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

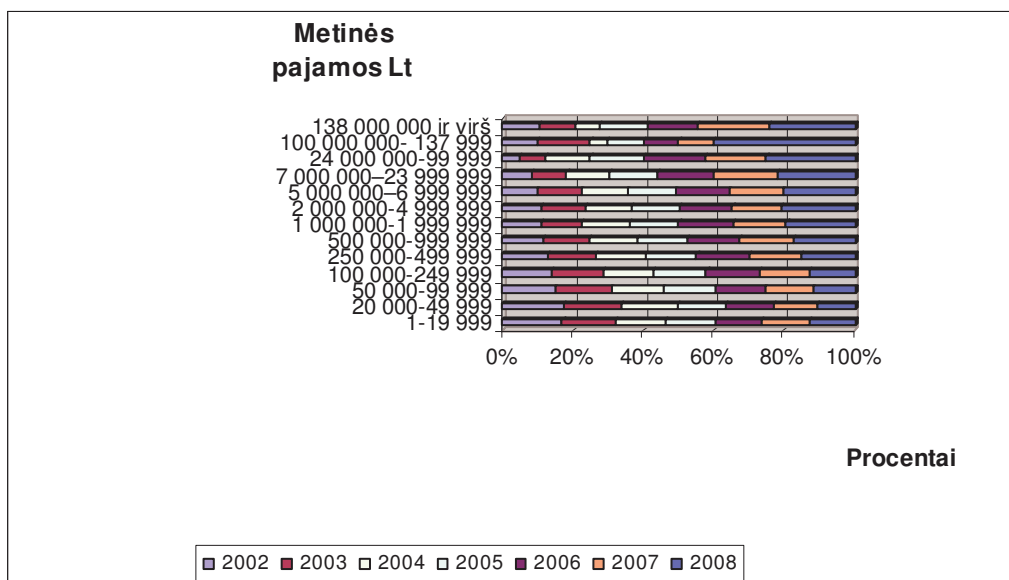
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus

Apibendrintai vertinant SVV įmonių skaičiaus, pagal darbuotojų skaičių, plėtrą galima pastebėti, kad ryškiausi pokyčiai per 2002-2008 metus pastebimi mažesni darbuotojų skaičių turinčiose įmonėse. Didėjant darbuotojų skaičiui SVV įmonių dinaminiai pokyčiai mažėja.

Taip pat pastebima, kad prieš Lietuvai įstojant į ES sudėtį įregistruojamų įmonių skaičius mažėjo, o nuo 2004 metų pastebimai didėjo. Tačiau vėlesniais analizės metais augimo tempai ėmė lėtėti. Atlikus SVV įmonių struktūrinę ir dinaminę analizę galima pastebėti, kad daugiausiai SVV įmonių stuktūroje sudaro įmonės, kuriose dirba iki 50 darbuotojų (žr. 1 priedą). Toliau, didėjant SVV įmonių darbuotojų skaičiui, tokių įmonių skaičius žymiai mažėja. Per analizės laikotarpį nustatyta, kad įmonių, kuriose dirba iki 9 darbuotojų skaičius mažėjo, kai tuo tarpu daugiau nei 10 darbuotojų turinčių įmonių skaičius išaugo. Galima daryti išvadą, kad SVV įmonės pastoviai didino darbuotojų skaičių ir iš mikro bei mažų įmonių plėtėsi į vidutinio dydžio įmones.

2.2.2 Lietuvos SVV įmonių metinių pajamų analizė

Analizuojant Lietuvos SVV įmonių metines pajamas per 2002 – 2008 metų laikotarpį buvo vertinamas absoliutus įmonių skaičius ir įmonių procentas visoje SVV įmonių struktūroje. Pastebėta (žr. 4 priedą), kad daugiausia Lietuvos SVV verslo stuktūroje yra tokių SVV įmonių, kurų metinės pajamos sudaro nuo 1 – 19999 Lt. (apie 25 proc. visų SVV įmonių).

13 pav. SVV įmonių pasiskirstymas pagal metines pajamas 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Mažiausiai Lietuvoje yra tokių įmonių, kurių metinės pajamos sudaro nuo 100 mln. iki 137 mln. Lt. (0,05 proc. visų SVV įmonių). Analizuojant šiuos įmonių atvejus toliau, pastebima, kad

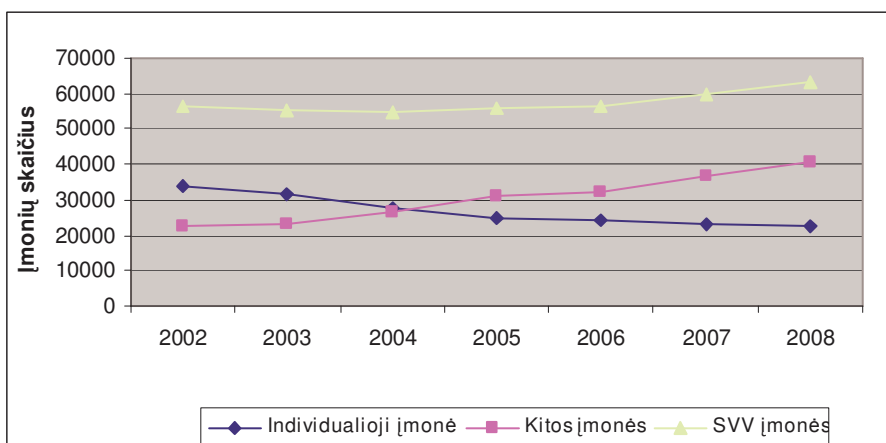
įmonių, kurių metinės pajamos sudaro 1 – 19999 Lt. nuo 2002 metų iki 2008 metų sumažėjo 7,4 procentiniais punktais, o tokių įmonių, kurių metinės pajamos sudaro nuo 100 iki 137 mln. Lt. išaugo 0,06 procentais punktais.

Bendrame SVV įmonių struktūros pasiskirstyme (žr. 13 pav.) matyti, kad išaugo įmonių skaičius, kurių metinės pajamos didesnės nei 138 mln. Lt. (0,04 procentiniais punktais). Taip pat augo įmonių, kurių metinės pajamos nuo 1 mln. iki 5 mln. Lt. (8 procentiniai punktai), bei nuo 7 mln. iki 24 mln. (vidutiniškai 3 procentiniai punktai). Tačiau mažėjo įmonių, kurių metinės pajamos nuo 20 tūkst. Lt iki 249 tūkst. Lt. (vidutiniškai 10 procentinių punktų).

Metinės Lietuvos SVV įmonių pajamos per visą analizės laikotarpį kito kiekvienais analizės metais labai nevienodai, išskyrus tas įmones, kurių metinės pajamos buvo per 1 mln. Lt. Šios grupės įmonių pajamos kito labai nežymiai ir reikšmingiausias pajamų padidėjimas pastebimas 2007 metais.

2.2.3 Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymo pagal teises formas dinaminė ir struktūrinė analizė

Analizuojant 2002-2008 metų laikotarpį SVV įmonių struktūrą pagal teises formas matyti, kad beveik pusė SVV įmonių sudaro individualios įmonės, o kitą pusę akcinės bendrovės, valstybės ir savivaldybių įmonės, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės, ūkinės bendrijos ir kitų rūšių įmonės. Nors bendras SVV įmonių skaičius Lietuvoje per 2002-2008 metus ir išaugo, tačiau individualių įmonių skaičius per visą laikotarpį mažėjo (žr. 14 pav.).

14 pav. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymo pagal teises formas 2002-2008 metais dinamika
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Lyginant su baziniais metais bendras SVV įmonių skaičius per analizuojamą laikotarpį išaugo 12,4 procentais, t.y. susikūrė 6946 naujų įmonių. Tai rodo SVV sąlygų gerėjimą.

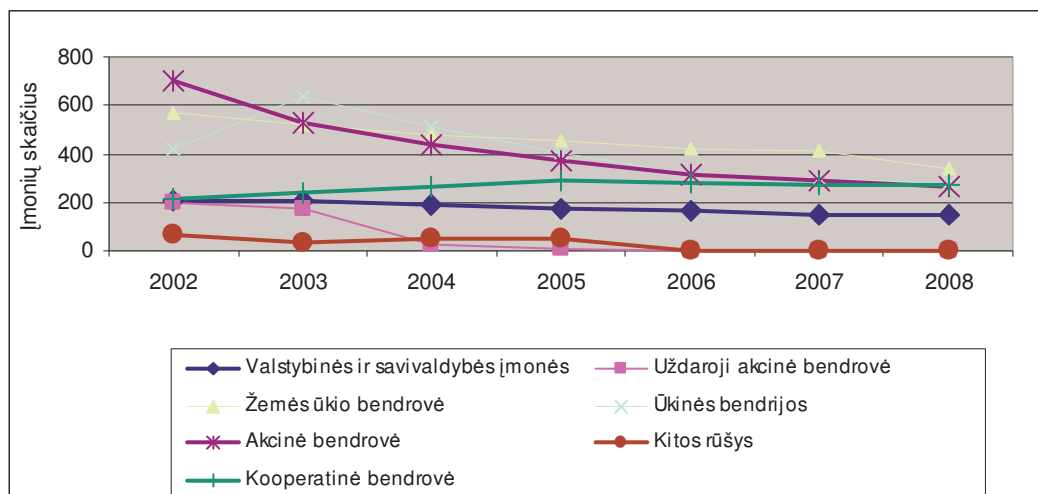
Individualių SVV įmonių skaičiaus 2002-2007 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis individualių įmonių skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	33 858	0	-	100	-	0	-
2003	31 857	-2001	-2001	94,1	94,1	-5,9	-5,9
2004	27 896	-5960	-3959	82,4	87,6	-17,6	-12,4
2005	25 059	-8799	-2837	74,0	89,7	-26,0	-10,3
2006	24 155	-9703	-904	71,2	96,4	-28,8	-3,6
2007	23 098	-10760	-1057	68,1	95,3	-31,9	-4,7
2008	22 696	-11162	-402	67,0	98,2	-33	-1,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Individualių įmonių skaičius visoje SVV įmonių struktūroje sumažėjo net 33 procentais arba buvo išregistruotos 11162 įmonės (žr. 3 lentelę). Lyginant individualių įmonių skaičiaus sumažėjimą kiekvienais metais, t.y. grandininio būdu, pastebima, kad didžiausias įmonių skaičiaus mažėjimo tempas buvo 2004 metais, jis sudaro 12,4 procentus.

2004 metų laikotarpis sutampa su Lietuvos įstojimu į Europos Sąjungą, kai ekonominė situacija tapo mažiau apibrėžta, keitėsi įstatymai ir standartai. Todėl tikėtina, kad tais metais individualios įmonės keitė įmonės statusą arba buvo išregistruojamos. Tokie žymūs pokyčiai, kai mažėjo individualių įmonių skaičius tęsėsi ir 2005 metais (sumažėjo 10,3 procentais). Nuo 2006 metų įmonių skaičius mažėjo, tačiau ne taip ženkliai kaip iki 2005 metų. 2008 metais sumažėjo tik 402 individualios įmonės, kas sudarė tik 1,8 procentus visų tuo metu veikusių įmonių.

15 pav. Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal teisinę formą 2002-2008 metais.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Tuo tarpu kitų statusų įmonių pokyčiai per 2002-2008 metų laikotarpį pasiskirstė tiek didėjimo tiek mažėjimo kryptimi (žr. 15 paveikslą). Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal statusą yra labai platus. Vien valstybės ir savivaldybių įmonės susideda iš keturių tipų: valstybinės įmonės,

savivaldybių įmonės, specifinės valstybės įmonės ir specifinės savivaldybių įmonės. bendras šių įmonių skaičius per 2002-2008 metų laikotarpį ženkliai sumažėjo beveik 30 procentų, t.y. užsidarė 60 įmonių (žr. 4 lentelę). Analizuojant įmonių mažėjimą kasmet, t.y. grandininio būdu matyti, kad tokio statuso įmonių mažėjimas pasireiškė kiekvienais metais. Daugiausiai įmonių užsidarė 2005 metais (beveik 10 procentų), tai sudaro 18 įmonių. Nuo 2004 metų neliko specifinės paskirties savivaldybių įmonių, o nuo 2005 metų neliko ir specifinės paskirties valstybinių įmonių. 2007 metais užsidarė dar 12 įmonių. Tai galima susieti su apskričių vykdoma reforma Lietuvoje bei liberalesniu valstybės funkcijų delegavimu privačiam sektoriui (žr. 5 priedą).

Ūkinės bendrijos skirstomos į komanditines ir tikrąsias ūkines bendrijas. Ypač didelis šių įmonių augimas pastebimas 2003 metais, įmonių skaičius išaugo 213 įmonių, tačiau vėlesniais laikotarpiais tokio statuso įmonių skaičius ėmė mažėti. Per 2002-2008 metus tokių ūkinių bendrijų skaičius sumažėjo net 144 įmonėmis, kas sudarytų 34 procentus (žr. 5 lentelę). 2003 metais išaugo ūkinių bendrijų skaičius, tačiau nuo 2004 metų ūkinių bendrijų skaičius kasmet mažėjo.

4 lentelė

Valstybės ir savivaldybės SVV įmonių skaičiaus 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis valstybės ir savivaldybės įmonių skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	208	0	-	100	-	0	-
2003	205	-3	-3	98,5	98,5	-1,5	-1,5
2004	188	-20	-17	90,4	91,7	-9,6	-7,3
2005	170	-38	-18	81,6	90,3	-18,4	-9,7
2006	164	-44	-6	78,7	96,5	-21,3	-3,5
2007	152	-56	-12	73,1	92,7	-26,9	-7,3
2008	148	-60	-4	71,1	97,4	-28,9	-2,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

5 lentelė

Ūkinių bendrijų skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis ūkinių bendrijų skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	423	0	-	100	-	0	-
2003	636	213	213	150,3	150,3	50,3	50,3
2004	511	88	-125	120,8	80,2	20,8	-19,8
2005	405	-18	-106	95,6	79,2	-4,4	-20,8
2006	333	90	-72	78,6	82,1	-21,4	-17,9
2007	399	-24	66	94,2	119,7	-5,8	19,7
2008	279	-144	-120	65,9	69,8	-34,1	30,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Lietuvos SVV akcinių bendrovių skaičiaus kitimas taip pat pasireiškia įmonių skaičiaus mažėjimu (žr. 6 lentelę). Per 2002-2008 metus jų skaičius sumažėjo 67 procentais, kas sudarytų 543

įmones. Daugiausiai tokių įmonių užsidarė 2004 metais beveik 35 procentai, kas sudarytų 240 akcinių bendrovių. 2005 ir 2006 metais užsidarė po 17 procentų akcinių bendrovių, vėliau tokių įmonių skaičiaus mažėjimas pradėjo lėtėti ir 2007 ir 2008 metais tesiekė po 10 procentų. Nuo 2004 metų užsidarė 11 specialiosios paskirties akcinė bendrovė ir tokio statuso įmonių SVV verslo struktūroje nebeliko. Tai susiję su SVV įmonių veiklos konsolidavimu kito statuso įmonėms.

6 lentelė

Akcinių bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis akcinių bendrovių skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	805	0	-	100	-	0	-
2003	698	-116	-116	86,7	86,7	-13,3	-13,3
2004	458	-347	-240	56,9	65,6	-43,1	-34,5
2005	381	-424	-77	47,3	83,2	-52,6	-16,8
2006	314	-491	-67	39	82,4	-60,9	-17,5
2007	286	-519	-28	35,5	91,1	-64,5	-9
2008	262	-543	-24	32,5	91,6	-67,5	-8,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Vertinant kooperatinių bendrovių skaičiaus kitimą pastebimas kooperatinių bendrovių augimas (žr. 7 lentelę). Per 2002-2008 metų laikotarpį, lyginant su baziniais metais SVV kooperatinių bendrovių skaičius išaugo 25 procentais, kas sudarytų 55 įmones. SVV kooperatinių įmonių struktūroje išsiskiria kooperatinės bendrovės ir kooperatinės sąjungos. Tačiau 2008 metais neliko nei vienos kooperatinės sąjungos, o kooperatinių bendrovių skaičius augo. Didžiausias tokių įmonių augimo skaičius pasireiškė 2003 – 2005 metais, išaugo beveik po 10 procentų kasmet. Tai parodo, kad kooperatinės sąjungos SVV įmonių veikloje nepasiteisino.

7 lentelė

Kooperatinių bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis kooperatinių bendrovių skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	218	0	-	100	-	0	-
2003	240	22	22	110,1	110,1	10,1	10,1
2004	260	42	20	119,3	108,3	19,3	8,3
2005	287	69	27	131,6	110,4	31,6	10,4
2006	284	66	-3	130,3	98,9	30,3	-1,1
2007	274	56	-10	125,7	96,5	25,7	-3,5
2008	273	55	-1	125,1	99,5	25,1	-0,5

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Žemės ūkio bendrovių skaičius per 2002-2008 metų laikotarpį taip pat ženkliai mažėjo (žr. 8 lentelę). Nuo bazinių metų sumažėjo daugiau nei 40 procentų, kas sudarytų 231 įmonę. Didesnis žemės ūkio bendrovių skaičiaus mažėjimas prasidėjo 2003 ir 2004 metais, mažėjo beveik po 9 procentus kasmet. Bet pastebimai matyti, kad daugiausiai tokių įmonių užsidarė 2008 metais, ir tai galima susieti su pablogėjusia ekonomine Lietuvos situacija ne tik smulkiam ir vidutiniam verslui, bet ir visam šalies verslui. Taip pat prie to prisidėjo ir žemės ūkio produkcijos supirkimo kainų mažėjimas. Skiriamos investicinės lėšos į žemės ūkio bendroves leidžia plėsti veiklą, tačiau nemažai tokių bendrovių, kurios investicinių lėšų negauna.

8 lentelė

Žemės ūkio bendrovių skaičiaus SVV įmonių struktūroje 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis žemės ūkio bendrovių skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	569	0	-	100	-	0	-
2003	520	-49	-49	91,4	91,4	-8,6	-8,6
2004	475	-94	-45	83,5	91,2	-16,5	-8,8
2005	452	-117	-23	79,3	95,1	-20,6	-4,9
2006	423	-146	-29	74,2	93,6	-25,7	-6,4
2007	415	-154	-8	72,8	98,1	-27,1	-1,9
2008	338	-231	-77	59,4	81,4	-40,6	-18,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

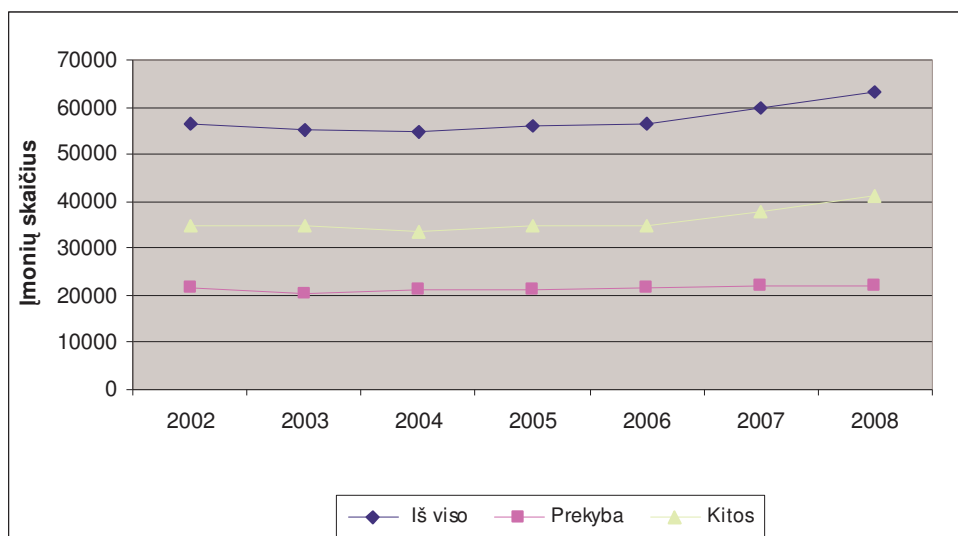
Kitos SVV įmonės, kurios veikia Lietuvoje yra užsienio juridinio asmens filialai, nekomercinės asociacijos, ne pelno įmonės registruojamos Lietuvos Ūkio ministerijoje, ne pelno įmonės registruojamos miestų ir rajonų valdybose. Tačiau visos tokio statuso įmonės užsidarė iki 2005 metų ir naujų daugiau įsteigta nebuvo.

Apibendrinant Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymą pagal teises formas, galima teigti, kad išryškėjo bendra SVV įmonių skaičiaus mažėjimo tendencija. Tai sietina su tam tikro įmonių statuso panaikinimu, pasikeitus norminei šalies verslo bazei, įstojus į Europos Sąjungą. Užsidarė tokios įmonės, kurių veikla nėra finansuojama valstybės lygmenyje arba nėra remiama iš Europos Sąjungos projektų.

2.2.4 Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais

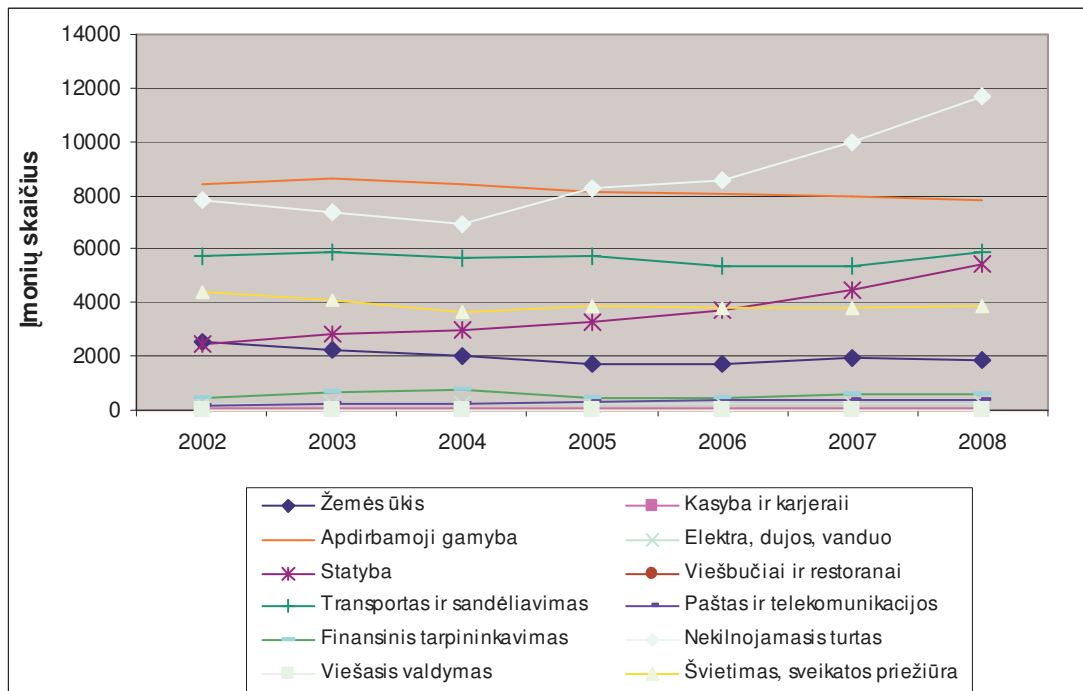
Analizuojant Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymą pagal ekonomines veiklas, matyti, kad per 2002 – 2008 metų laikotarpį įmonės plėtojo veiklą skirtingose srityse. Lietuvos Statistikos departamentas pateikia ekonominių veiklų klasifikaciją, kuri apima paslaugas, gamybą ir prekybą. Daugiausiai SVV įmonių veikia prekybos srityje ir tai sudaro beveik trečdalį visų SVV įmonių. Per

visą analizės laikotarpį Lietuvos SVV prekybos įmonių skaičius kito nežymiai, tačiau nuolat didėjo. Pagal Lietuvos statistikos departamento klasifikaciją prekybos įmonės apima didmeninę ir mažmeninę prekybą, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontą, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymą (žr. 6 priedą). Nuo 2002 iki 2008 metų galima pastebėti, kad įregistruotų Lietuvos SVV prekybos įmonių skaičius yra per pus didesnis nei realiai veikiančių įmonių skaičius. Galima teigti, kad tokia situacija Lietuvoje iš dalies yra susijusi su šalies verslo administraciniu valdymu, bei įregistruotos įmonės išregistravimo problema. Tai liečia ne tik SVV prekybos sritį, bet ir visas kitas sritis, kuriose veikia SVV įmonės.

16 pav. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Kita dalis Lietuvos SVV įmonių pagal veiklos sritis pasiskirsto labai nevienodai (žr. 17 pav.). Daugiau SVV įmonių veikia apdirbamosios pramonės srityje, elektros, dujų ir vandens tiekimo srityje, transporto ir sandėliavimo, statybų, viešbučių ir restoranų srityje. Nedaug SVV įmonių yra pašto ir telekomunikacijų, viešojo valdymo, švietimo ir sveikatos priežiūros, finansinio tarpininkavimo ir žemės ūkio srityje. Per 2002 –2008 metų laikotarpį pastebimai išaugo elektros, dujų ir vandens, bei statybos įmonių veiklos sektoriai. Ypač staigus tokios veiklos įmonių augimas pastebimas per 2008 metus. Tais pačiais metais suaktyvėjo ir finansinio tarpininkavimo srityje veikiančios SVV įmonės. Elektros dujų ir vandens srityje veikiančių įmonių skaičiaus augimas sietinas su išaugusiomis energetinių išteklių kainomis, kas ir paskatino įmonių savininkus užsiimti pelninga veikla. Statybos ir finansinio tarpininkavimo sektoriai susiję su staigiu ekonomikos rodiklių kilimu ir išaugusiu vartojimu. Pastaruoju laikotarpiu ypač išaugo kreditinių išteklių naudojimas, kas skatino ekonomikos subjektus vartoti būsimų pajamų sąskaita. Šio reiškinio pasekmė yra finansinio tarpininkavimo paslaugas teikiančių įmonių skaičiaus augimas.

17 pav. Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais
 Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Apibendrinant Lietuvos SVV įmonių veiklą pagal sektorius galima teigti, kad Lietuvoje įregistruotų įmonių yra dvigubai daugiau nei realiai veikiančių įmonių. Tai norminio valstybės administravimo rezultatas, kadangi įregistruoti įmonę yra paprasčiau nei ją išregistruoti. Populiariausia SVV įmonių veikla Lietuvoje yra prekyba. Tačiau šioje srityje veikiančių įmonių skaičius kinta nežymiai. Prekybos srityje yra beveik trečdalis visų veikiančių SVV įmonių. Augančios įmonių veiklos sritys yra elektros, dujų ir vandens bei statybos ir finansinio tarpininkavimo sektoriai. Šių sektorių augimą įtakojo tokie veiksniai kaip energetinių išteklių kainų pokyčiai ir padidėjęs kreditinių išteklių vartojimas.

2.2.5 Darbuotojų skaičiaus Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais pokyčių analizė

Kadangi smulkaus ir vidutinio verslo įmonės yra grupuojamos pagal darbuotojų skaičių įmonėse, tikslinga yra įvertinti kaip kito darbuotojų skaičius šiose įmonėse nuo 2002 metų. Darbuotojų skaičius keitėsi visose SVV įmonėse, tačiau nevienodai, priklausomai nuo dirbančiųjų skaičiaus pačioje įmonėje. Matyti (žr. 9 lentelę), kad faktinis darbuotojų skaičius Lietuvos SVV įmonėse kito netolygiai. Palyginus 2008 metus su baze, pastebima, kad faktinis darbuotojų skaičius išaugo 12 procentų, tai yra naujai buvo įdarbinti 6946 darbuotojas. Daugiausiai įdarbinta per paskutinius dvejus metus, kai pasireiškė ekonomikos augimas ne tik Lietuvoje bet ir kitose

naujosiose ES šalyse. 2003 ir 2004 metais buvo fiksuojamas darbuotojų atleidimas iš SVV įmonių, kadangi dauguma įmonių tuo metu buvo išregistruota. Tuo metu Lietuvoje buvo suaktyvėjusi darbo jėgos migracija tiek šalies vidaus rinkoje tiek ir už šalies ribų.

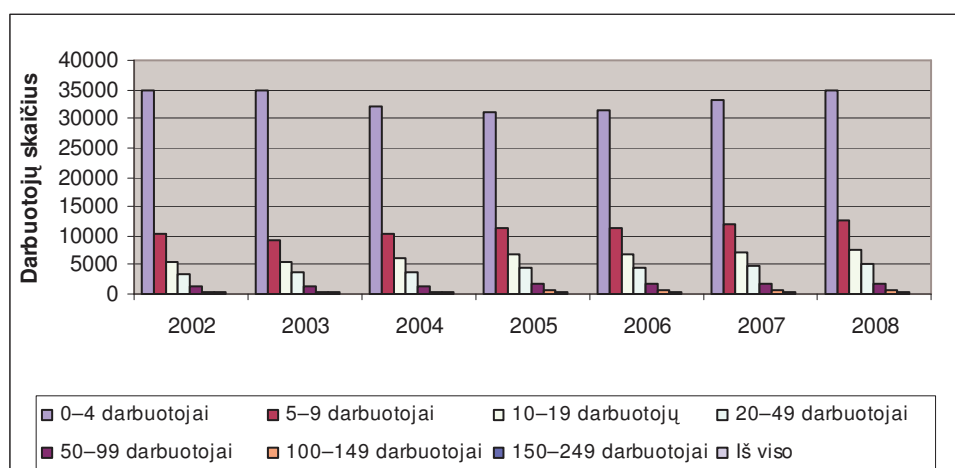
9 lentelė

Darbuotojų skaičiaus SVV įmonėse 2002-2008 metų baziniai ir grandininiai kitimo tempai

Metai	Faktinis darbuotojų skaičius	Absoliutus pokytis, vnt.		Didėjimo tempas proc.		Padidėjimo tempas proc.	
		Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis	Bazinis	Grandininis
2002	56 241	0	-	100	-	0	-
2003	55 208	-1033	-1033	98,2	98,2	-1,8	-1,8
2004	54 535	-1706	-673	97,0	98,8	-3,0	-1,2
2005	55 840	-401	1305	99,3	102,4	-0,7	2,4
2006	56 451	210	611	100,4	101,1	0,4	1,1
2007	59 712	3471	3261	106,2	105,8	6,2	5,8
2008	63 187	6941	3475	112,3	105,7	12,3	5,7

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Analizuojant mikro įmonių darbuotojų skaičiaus kitimą, matyti, kad įmonių, kuriose dirba iki keturių darbuotojų, skaičius ženkliai sumažėjo 2005 metais, tačiau nuo 2006 metų pradėjo didėti ir 2008 metais sugrįžo į bazinių metų lygį (žr. 18 paveikslą). Šis laikotarpis sietinas su Lietuvos įstojimu į Europos Sąjungą, vykstančiais integracijos ir globalizacijos bei Lietuvos gyventojų emigracijos į užsienio rinkas procesais. Įmonėse, kuriose dirba nuo 5 iki 9 darbuotojų, darbuotojų skaičius mažėjo tik 2003 metais, o visais kitais metais nuolat augo. 2008 metais darbuotojų skaičius tokiose įmonėse išaugo 2625 žmonių.

18 pav. Darbuotojų skaičiaus Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais dinamika.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Pastebimas darbuotojų skaičiaus augimas ir įmonėse, kuriose dirba 10-19 darbuotojų (žr. 9 priedą). Per visą analizės laikotarpį darbuotojų skaičius išaugo 2129 žmonių, tai kiek mažiau nei mikro įmonėse per tą patį laikotarpį. Analizuojant vidutinių įmonių darbuotojų skaičių pastebima,

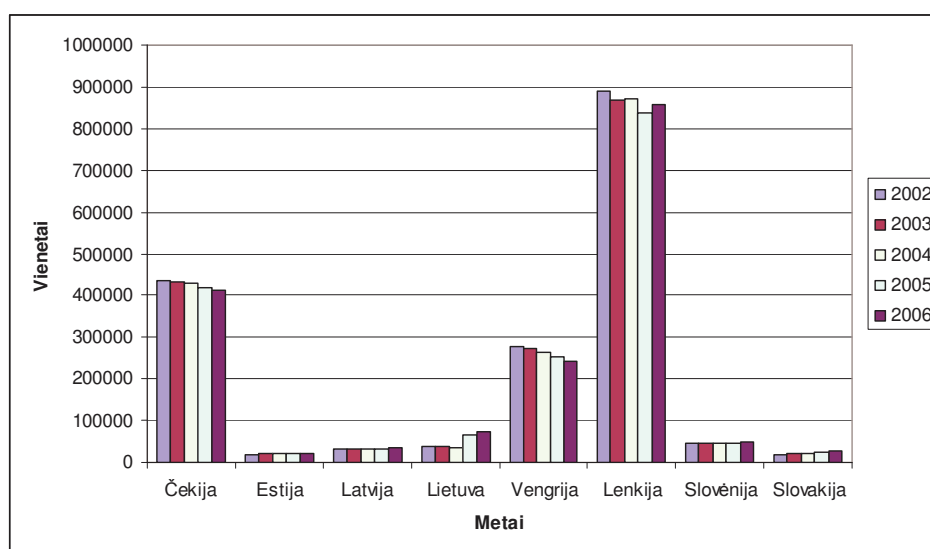
kad darbuotojų skaičiaus augimas nėra toks staigus kaip mažesnėse įmonėse. Įmonėse kuriose dirba nuo 50 iki 99 darbuotojų per visą analizės laikotarpį buvo įdarbinta 546 darbuotojai. SVV įmonėse, kuriose dirba nuo 100 iki 149 darbuotojų buvo įdarbinta tik 139 darbuotojas. Matyti, kad labiausiai imlios naujai darbo jėgai yra mikro ir mažos įmonės, kuriose darbuotojų skaičius yra iki 50 žmonių.

Apibendrinat galima teigti, kad Lietuvoje SVV įmonės įdarbina vis daugiau naujų darbuotojų. Tai pastebima nuo 2004 metų, kai Lietuva įsiliejo į vieningą Europos rinką. Labiausiai imlios naujai darbo jėgai yra mikro ir vidutinės įmonės, ir tai parodo, kad tokių įmonių plėtra yra gana reikšminga šalies ekonomikai. Daugiausiai naujų darbuotojų įdarbinta per paskutinius dvejus metus, kol šalyje buvo jaučiamas ekonomikos augimas.

2.3. Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos analizė naujosiose Europos Sąjungos šalyse 2002-2008 metais

2004 m. gegužę į Europos Sąjungą buvo priimta dešimt naujų šalių (Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lietuva, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija ir Slovakija). 2007 m. sausį į Europos Sąjungą įstojo Rumunija ir Bulgarija. Šioje darbo dalyje bus analizuojama SVV veikla naujosiose Europos Sąjungos šalyse, lyginant Lietuvos ir naujųjų ES šalių SVV veiklos rodiklius.

Dėl statistinių duomenų trūkumo nebus analizuojamos dvi naujosios ES šalys, tokios kaip Kipras ir Malta. Analizės laikotarpis apima penkerius metus nuo 2002 metų iki 2006 metų. Pagrindinis dėmesys skiriamas rodiklių, susijusių su SVV įmonių rėmimo situacija, analizei.

19 pav. Veikiančių įmonių dinamika naujosiose ES šalyse 2002 – 2006 metais.

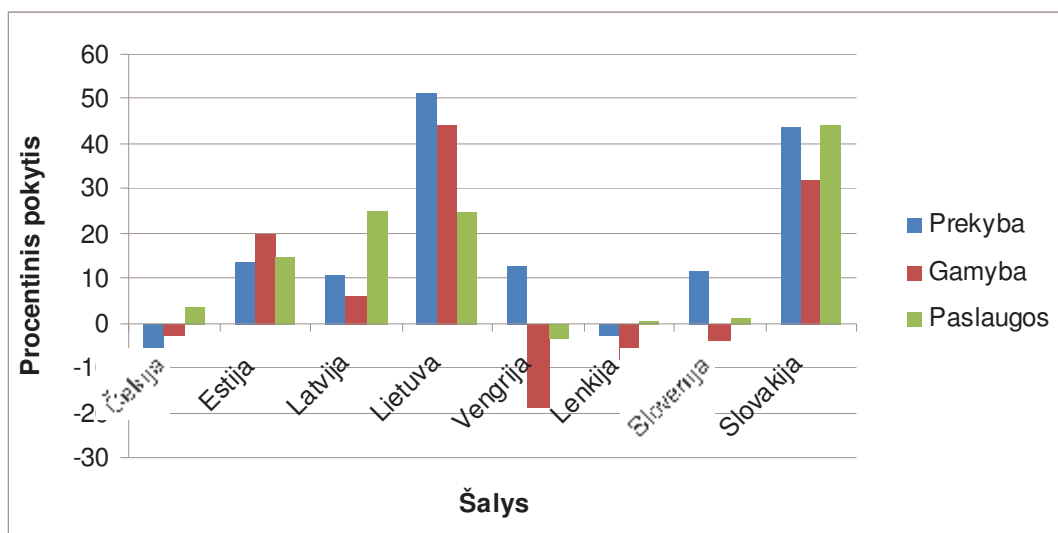
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis.

Pagal veikiančių SVV įmonių skaičių naujosiose ES šalyse galima išskirti dvi šalių grupes (žr. 19 pav.). Į pirmąją grupę patenka šalys, kuriose smulkiame ir vidutiniame versle veikiančių įmonių skaičius patenka į intervalą nuo 250 000 iki 900 000 įmonių. Tai būtų Lenkija, Čekija ir Vengrija. Į antrąją grupę patenka tos šalys, kurių SVV veikiančių įmonių skaičius patenka į intervalą nuo 17 000 iki 80 000 įmonių. Tai - Lietuva, Slovakija, Slovėnija, Latvija ir Estija. Šioje analizėje didesnis dėmesys bus kreipiamas santykiniams rodikliams, kadangi dėl nevienodo įmonių skaičiaus negalima daryti išvadų lyginant absoliutinius dydžius.

2.3.1 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių įmonių skaičiaus pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje

Naujųjų Europos Sąjungos valstybių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiaus dinamika analizuojama pagal veiklos sektorius: prekybos, gamybos ir paslaugų. Analizės laikotarpis apima penkerius metus nuo 2002 iki 2006 metų. Šiame skyriuje šalių rodikliai bus analizuojami pagal atskirus prekybos, gamybos ir paslaugų sektorius.

Iš visų analizuojamų valstybių galima išskirti dvi, kurių įmonių skaičiaus kitimo rodiklis prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuose ypač ryškiai didėjo. Tai Lietuva ir Slovakija. Kiek mažiau naujų įmonių, analizuojamuose sektoriuose buvo įsteigta Estijoje. Kitose šalyse išryškėjo ne visų, o tik tam tikrų sektorių įmonių skaičiaus plėtra (žr. 20 pav.).

20 pav. Naujųjų ES šalių įmonių skaičiaus vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus, naudojant EUROSTAT duomenis.

Latvijoje išaugo paslaugų ir prekybos įmonių skaičius, tačiau gamybos sektoriuje įmonių skaičius sumažėjo. Tam galėjo turėti įtakos veiklos pelningumas, administraciniai ribojimai, valstybės ekonominė politika ar pan. Gamybos įmonių skaičius taip pat mažėjo Vengrijoje, Čekijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje. Per analizuojamą laikotarpį Lenkijoje pastebima, nors ir nežymi,

prekybos įmonių skaičiaus mažėjimo tendencija. Čekijoje prekybos įmonių sumažėjo apie 10 procentų. Paslaugų įmonių skaičius mažėjo tikrai Vengrijoje, tačiau labai nežymiai, nekito Slovakijoje.

Apibendrinant galima teigti, kad didžiausia SVV įmonių plėtra buvo Lietuvoje ir Slovakijoje. Pastebimi mažiausiai įmonių skaičiaus plėtros rodikliai Lenkijoje ir Čekijoje. Taip pat matyti, kad daugelyje šalių įmonių skaičiaus plėtra analizuojamuose prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuose pasiskirstė nevienodai.

Analizuojant naujų ES šalių SVV įmonių skaičiaus pokyčius *prekybos* sektoriuje galima pastebėti, kad visose valstybėse per penkerius metus įmonių skaičius nuolatos keitėsi. Tačiau išryškėjo skirtingi kitimo tempai visose analizuojamose šalyse (žr. 10 lentelę). Per 2002-2006 metų laikotarpį prekybos įmonių skaičius sumažėjo Čekijoje (vidutiniškai 10,5 proc.) ir Lenkijoje (vidutiniškai 2,9 proc.), kai tuo tarpu Lietuvoje, Estijoje, Latvijoje, Vengrijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje prekybos įmonių skaičius išaugo. Labiausiai prekybos įmonių skaičiaus augimu, per analizuojamą laikotarpį, pasižymėjo Lietuva (vidutiniškai 51,5 proc.) ir Slovakija (vidutiniškai 44,1 proc.). Aktyviausias įmonių skaičiaus augimo laikotarpis Lietuvoje (žr. 21 pav.) buvo 2005 metai (augimo tempai, lyginant 2004 metus su 2005 metais siekė 103 proc.). Tuo tarpu Slovakijoje prekybos įmonių skaičiaus augimas buvo tolygesnis (augimo tempas po 22 procentus kasmet), išskyrus 2003 metus, kai prekybos įmonių skaičiaus augimas sulėtėjo ir buvo pastebimas beveik 6 procentų sumažėjimas (lyginant 2003 ir 2004 metus). Tai siejama su šalių pasiruošimu stoti į ES sudėtį, norminių dokumentų pokyčiais bei nesugebėjimu prisitaikyti prie naujos vieningos rinkos keliamų reikalavimų.

10 lentelė

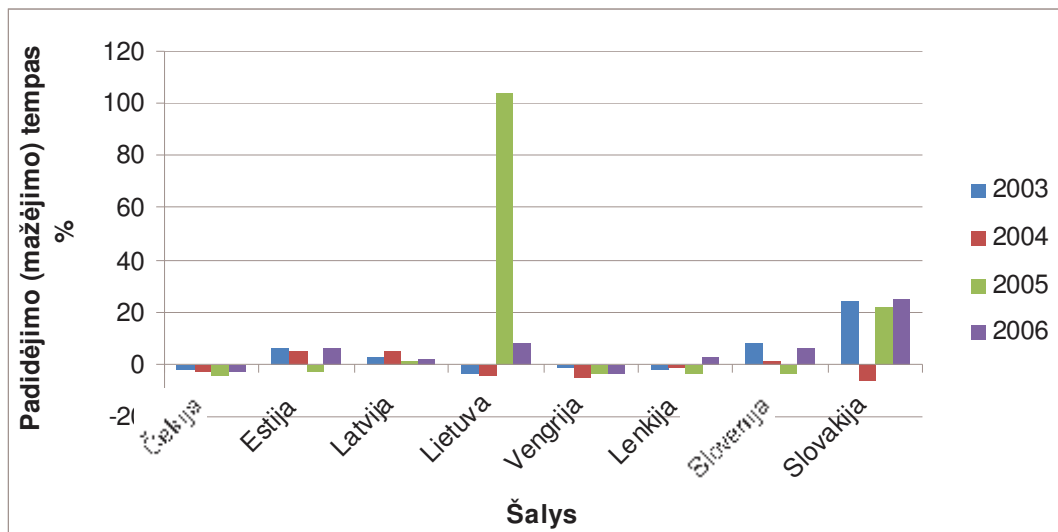
SVV prekybos įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δ)	Santykinis pokytis
Čekija	236967	233292	227290	218699	214203	226090,2	-22764	-10,5
Estija	12194	12915	13628	13339	14166	13248,4	1972	13,8
Latvija	20391	21000	22183	22502	22977	21810,6	2586	11,2
Lietuva	25500	24771	23767	48463	52540	35008,2	27040	51,5
Vengrija	170051	169023	160962	156004	150921	161392,2	19130	12,7
Lenkija	625934	614416	610664	590803	607808	609925	-18126	-2,9
Slovėnija	20119	21822	22182	21545	22840	2170,16	2721	11,8
Slovakija	11768	14670	13809	16839	21097	15636,6	9329	44,1
Vidurkis	140365,5	138988,5	136810,5	136024,1	138319	143231,5	-2046,5	-1,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant kasmetinius prekybos įmonių skaičiaus pokyčius galima pastebėti, kad Lietuvoje patys ryškiausi pokyčiai vyko 2004 - aisiais metais. 2005 metais, lyginant su 2004 metais prekybos įmonių skaičius išaugo daugiau nei dvigubai (padidėjimo tempas 103,9 procentų) (žr. 12 priedą).

Kai tuo tarpu Čekijoje (-3,8 proc.), Estijoje (-2,1 proc.), Vengrijoje (-3,1 proc.), Lenkijoje (-3,3 proc.), Slovėnijoje (-2,9 proc.), Slovakijoje (-5,9 proc.) pastebimas didesnio ar mažesnio tempo įmonių skaičiaus mažėjimas.

21 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) prekybos sektoriuje 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus, naudojant EUROSTAT duomenis

Iš kitų naujųjų ES šalių ryškiai išsiskiria Slovakija, kurioje kasmetinis prekybos įmonių skaičiaus augimas buvo didžiausias (apie 22 – 25 proc.), lyginant su kitomis analizuojamomis šalimis. Kai tuo tarpu Lietuvoje toks ryškus įmonių skaičiaus augimas pastebimas tik vienais 2005 metais. Kitais pasirinktos analizės laikotarpiais šis augimas tesiekia 3 – 8 procentus (žr. 21 pav.). Tai galima būtų susieti su Lietuvos įstojimu į ES sudėtį, atsivėrusiomis naujomis verslo perspektyvomis ir labiau apibrėžta įstatymine baze, bei nedrbo lygio mažėjimu.

Šalyse, kuriose pastebimas įmonių skaičiaus mažėjimas, galima būtų išvelgti prekybos įmonių stambinimo tendenciją. Kadangi tuo metu mažos įmonės plėtėsi, augant ekonomikos rodikliams, buvo įdarbinama vis daugiau darbuotojų. Arba rinkoje veikianti įmonė keitė statusą, kas taip pat galėjo nulemti smulkių įmonių stambinimą atskirose šalyse.

Apibendrinant prekybos įmonių skaičiaus kitimo tendencijas naujosiose ES šalyse galima būtų išskirti Lietuvą ir Slovakiją, kaip daugiausiai suskurusią naujų SVV įmonių šalis. Prekybos įmonių plėtra prasidėjo 2003 metais Slovakijoje, o Lietuvoje tik 2005 ir 2006 metais. Tais metais, kai šalis įstojo į ES sudėtį, SVV prekybos įmonių skaičiaus plėtra buvo sulėtėjusi. Tuo tarpu Čekijoje ir Lenkijoje pastebima SVV prekybos įmonių skaičiaus mažėjimo tendencija.

Analizuojant naujųjų ES šalių įmonių skaičiaus pokyčius *gamybos sektoriuje* galima pastebėti (žr. 11 lentelę), kad per 2002 ir 2006 metus tokie pokyčiai vyko visose šalyse. Čia taip pat kaip ir prekybos sektoriuje iš visų analizuojamų šalių labai ryškiai išsiskiria Lietuva (vidutinis augimo

tempas 44,6 proc.). Matyti, kad įmonių skaičiaus augimo tempas Slovakijoje siekia vidutiniškai 32 procentai per penkerius metus, Estijoje vidutiniškai 20 procentų. Kai tuo tarpu Vengrijoje gamybos įmonių skaičius per penkerius metus sumažėjo vidutiniškai 18,7 procentus, Lenkijoje 8,3 procentus, Slovėnijoje 3,8 procentus, Čekijoje 3 procentus.

11 lentelė

**SVV gamybos įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas
naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δ)	Santykinis pokytis
Čekija	152909	152193	150378	148708	148317	15050,1	-4592	-3
Estija	4324	4682	4923	5065	5417	4882,2	1093	20
Latvija	7423	7584	7395	7540	7916	7571,6	493	6,2
Lietuva	9333	8882	8469	15487	16844	11803	7511	44,6
Vengrija	72450	69185	67541	64476	61026	66935,6	-11424	-18,7
Lenkija	208715	195958	205721	190063	192795	198650,4	-15920	-8,3
Slovėnija	18459	17547	17683	16875	17778	17668,4	-681	-3,7
Slovakija	5275	6426	6059	6525	7762	6409,4	2487	32
Vidurkis	59861	57807,1	58521,1	56842,4	57231,9	41121,3	375,1	-4,59

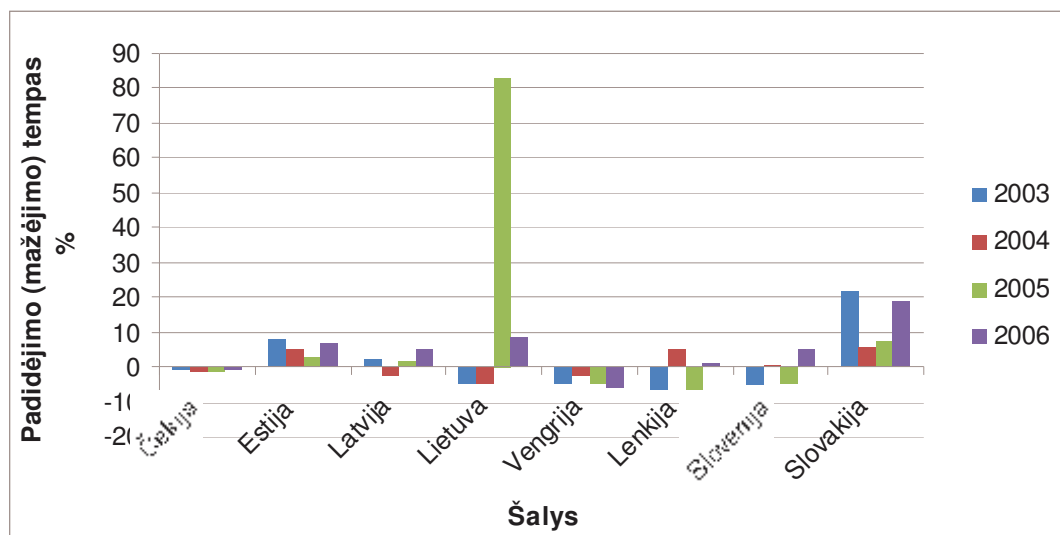
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Įmonių skaičiaus mažėjimas gamybos sektoriuje gali būti siejamas su mažesnių įmonių stambinimu, panaudojant Europos Sąjungos struktūrines lėšas, bei makroekonomikos rodiklių gerėjimu. Šios prielaidos teisingumą galėtų atskleisti detalesnė SVV gamybos įmonių veiklos rodiklių analizė, kuri bus atliekama sekančiuose skyriuose.

Vertinant kasmetinius analizuojamų naujųjų Europos Sąjungos šalių įmonių skaičiaus kitimo aspektus (žr. 22 paveikslą), galima pastebėti, kad išryškėja Lietuvoje veikiančių įmonių skaičiaus augimas, kuris didžiausias buvo 2005 metais (nuo 2004 iki 2005 metų kitimo tempas 82,9 proc.). Kai tuo tarpu kitose valstybėse tokio žymaus augimo nepastebima. Slovakijoje įmonių, veikiančių gamybos sektoriuje, skaičiaus aktyvesnis augimas pastebimas dar prieš įstojimą į ES sudėtį 2003 metais (augimo tempai 21,7 proc.) ir praėjus dvejiems metams po įstojimo (2006 metais augimo tempai 18,9 procentų). Galima manyti, kad Slovakijoje buvo daugiau dėmesio skiriama SVV gamybos sektoriui, siekiant pagerinti šalies ekonominius rodiklius iki įstojimo į ES sudėtį.

Lyginant Baltijos valstybes, matyti, kad Latvijoje SVV gamybos įmonių skaičiaus dinaminiai pokyčiai per penkerius analizės metus (vidutiniškai 6,2 proc.) žymiai skiriasi nuo Estijos (20 proc.) ir Lietuvos (44,6 proc.). 2004 metais, lyginant su 2003 metais (žr. 13 priedą), Latvijoje gamybos įmonių skaičiaus augimo tempai buvo sumažėję iki 2,5 procentų (sumažėjo 189 įmone). Kai tuo tarpu, tais pačiais metais Lietuvoje taip pat pastebimas gamybos įmonių skaičiaus mažėjimas (sumažėjo 4,7 proc., arba 413 įmonių), o Estijoje priešingai (padidėjo 5,1 proc., arba naujai susikūrė 241 įmonė) pastebimas gamybos įmonių skaičiaus augimas. Tačiau jau sekančiais metais Lietuvos gamybos įmonių skaičiaus augimo tempai ryškiai išaugo (2004-2005 metų augimo tempas

buvo 82,9 proc., arba 7018 įmonių), kai tuo tarpu Latvijoje susikūrė 145 naujos gamybos įmonės (augimo tempas siekė tik 2 proc.), o Estijoje 151 įmonė (augimo tempas 2,9 proc.). Tai parodo, kad Lietuvos įstojimas į ES sudėtį turėjo lemiamos įtakos įmonių skaičiaus augimui gamybos sektoriuje. Kai tuo tarpu Estijoje ir Latvijoje, įstojimo į ES sudėtį įtaka gamybos sektoriuje pasireiškė nežymiai.

22 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) gamybos sektoriuje 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus, naudojant EUROSTAT duomenis

Apibendrinant SVV gamybos įmonių skaičiaus kitimo tendencijas ES naujosiose šalyse galima pastebėti, kad didžiausia tokių įmonių plėtra buvo Lietuvoje 2004 –2005 metais, o Slovakijoje 2003 – 2004 metais. Tuo tarpu Vengrijoje, Lenkijoje, Čekijoje ir Slovėnijoje SVV gamybos įmonių skaičius sumažėjo iki 20 procentų.

Atliktos 2002-2006 metų analizės rezultatai parodė, kad įmonių skaičiaus augimas *paslaugų* sektoriuose labiausiai išsiskyrė Lietuvoje. Kai tuo tarpu SVV įmonių skaičiaus augimas paslaugų sektoriuje jau nebėra toks žymus (žr. 12 lentelę). Paslaugų sektoriaus įmonių augimas didžiausias Slovakijoje (vidutiniškai 44,5 proc. per 2002 ir 2005 metus), kiek mažesnis Latvijoje (25,3 procentai) ir Lietuvoje (24,8 procentai). Tuo tarpu Vengrijoje (vidutiniškai 3,2 proc.) ir Lenkijoje (vidutiniškai 0,9 proc.) paslaugų sektoriaus įmonių skaičius per penkerius metus sumažėjo. Tačiau jeigu lyginti naujausias ES šalis pagal susikūrusių įmonių skaičių per visą analizės laikotarpį, matyti, kad Slovakijoje naujai įsteigtų SVV paslaugų įmonių skaičius yra gerokai mažesnis nei Čekijoje (vidutiniškai 1927 įmonės), Vengrijoje (vidutiniškai 1010 įmonės) ir Lietuvoje (vidutiniškai 780 įmonių).

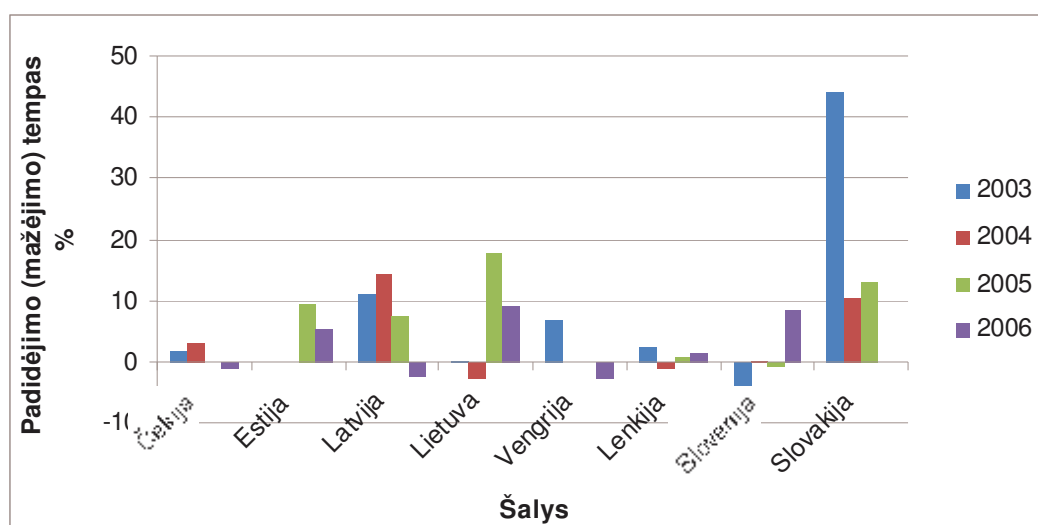
**SVV paslaugų įmonių skaičiaus absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas
naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis (proc.)
Čekija	47756	48714	50236	50214	49683	49320,6	1927	3,9
Estija	1485		1520	1602	1756	1590,7	271	15,3
Latvija	1987	2210	2528	2720	2661	2421,2	674	25,2
Lietuva	2955	2967	2893	3416	3735	3193,2	780	24,8
Vengrija	32949	35303	-	32797	31939	33247	1010	-3,2
Lenkija	55661	57113	56585	57117	56214	56538	553	0,9
Slovėnija	7139	6678	6700	6647	7228	6878,4	89	1,24
Slovakija	787	1136	1256	1419	-	1149,5	632	44,5
Vidurkis	18839,9	22017,3	17388,3	19491,5	21888	19292,3	3048,1	13,93

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Vertinant kasmetinį paslaugų sektoriaus įmonių pokytį (žr. 23 pav.) pastebimi pokyčių šuoliai skirtingais laikotarpiais. Ypač išsiskiria Slovakija, kurioje paslaugų įmonių skaičius labai išaugo lyginat 2002 ir 2003 metus (44,3 proc., arba 349 įmonėm). 2004 ir 2005 metais Slovakijoje paslaugų įmonių skaičiaus augimo tempai išliko, tačiau jau gerokai lėtesni (lėtėjo iki 10 procentų). Tuo tarpu Lietuvoje SVV paslaugų įmonių skaičiaus augimo tempai ryškiausi buvo 2005 metais (siekė 18 procentų, arba naujai susikūrusios 523 įmonės). 2006 metais paslaugų įmonių skaičius augo (9,3 proc.), tačiau lėčiau nei 2005 metais.

Per analizuojamą laikotarpį Estijos ir Latvijos SVV paslaugų sektorius taip pat išaugo, tik augimo tempai nebuvo tokie žymūs kaip Lietuvoje ir Slovakijoje. Latvijoje SVV paslaugų įmonių augimas ryškiausiai pasireiškė 2004 metais (išaugo 14,4 procentų arba 318 įmonių), tuo tarpu Estijoje 2006 metais (išaugo 9,6 procentų, arba 154 įmonių).

23 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių skaičiaus kasmetiniai pokyčiai (proc.) paslaugų sektoriuje 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus, naudojant EUROSTAT duomenis

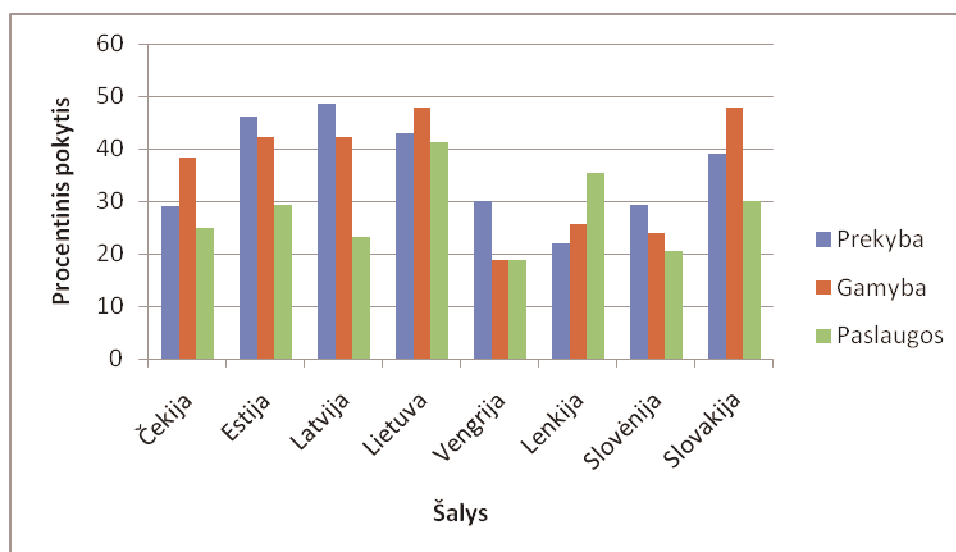
Tuo tarpu Slovėnijoje SVV paslaugų įmonių augimas buvo neįžymus 2004 metais (0,3 proc., arba 22 įmonės) ir kiek daugiau išsiskyrė 2006 metais (8,7 procentų, arba 581 įmonė). Vengrijoje įmonių skaičius kito labai nevienodai, 2003 ir 2004 metais nežymiai augo (nuo 2 iki 3 procentų), kai tuo tarpu kitais analizuojamais metais prekybos įmonių skaičius nežymiai mažėjo (iki 1 proc.). Lenkijoje 2004 metais taip pat pastebimas SVV prekybos įmonių skaičiaus mažėjimas iki 1 proc., nors likusiais laikotarpiais šis skaičius lėtai didėjo (nuo 1 iki 2,6 proc.).

Apibendrinant SVV paslaugų įmonių skaičiaus kitimus naujosiose ES šalyse, galima pastebėti, kad didžiausia tokių įmonių plėtra buvo Slovakijoje 2003 metais, kuri sulėtėjo šaliai įstojus į ES sudėtį. Tuo tarpu tokiose šalyse kaip Lietuva, Slovėnija, Estija paslaugų įmonių plėtra prasidėjo po įstojimo į ES. Gamybos įmonių skaičiaus rodikliai nežymiai kito Čekijoje ir Lenkijoje.

2.3.2 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių metinės apyvartos pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje

Naujųjų Europos Sąjungos valstybių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių metinės apyvartos pokyčiai analizuojami pagal veiklos sektorius: prekybos, gamybos ir paslaugų. Analizės laikotarpis apima penkerius metus nuo 2002 iki 2006 metų. Šiame skyriuje šalių rodikliai bus analizuojami pagal atskirus prekybos, gamybos ir paslaugų sektorius.

Per analizuojamą laikotarpį (žr. 24 pav.) įmonių metinė apyvarta nuolatosis kito. Ryškiausi pokyčiai pastebimi Latvijos, Estijos, Lietuvos ir Slovakijos prekybos ir gamybos įmonėse. Taip pat Lietuvos ir Lenkijos paslaugų įmonėse. Mažiau SVV įmonių apyvartos pokyčiai reišėsi Vengrijos gamybos ir paslaugų sektoriuose, Slovėnijos ir Lenkijos paslaugų sektoriuose.

24 pav. Naujųjų ES šalių įmonių metinės apyvartos vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais. Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant SVV prekybos įmonių metinės apyvartos rodiklius vėl išryškėjo Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonių veiklos metinės apyvartos ryškus augimas (žr. 13 lentelę). Lietuvoje per 2002 – 2006 metus vidutiniškai metinė apyvarta išaugo 43 procentais (absoliutinis pokytis 6794 mln. eurų), Latvijoje vidutiniškai metinė apyvarta išaugo 48,5 procentais (absoliutinis pokytis 8230 mln. eurų), o Estijoje vidutiniškai 46,2 procentų. Latvijoje, Slovėnijoje SVV prekybos įmonių apyvarta vidutiniškai išaugo apie 12 procentų. Čekijoje metinė apyvarta per penkerius analizės metus išaugo 29 procentais (absoliutinis pokytis 24561 mln. eurų), Lenkijoje kiek mažiau 22 procentais (absoliutinis pokytis 40697 mln. eurų).

13 lentelė

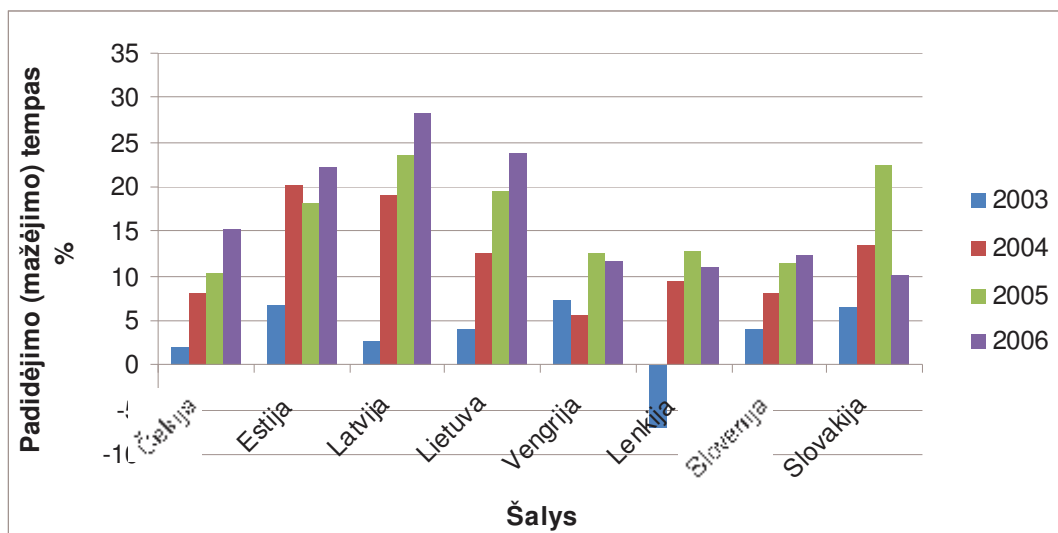
SVV prekybos įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	60210.8	61595.3	66633.2	73555.9	84771.8	69353,4	24561	29
Estija	7785.7	8326	10017.7	11848	14480.5	10491,6	6694,8	46,2
Latvija	8743.7	8987	10702.2	13226.9	16974.1	11726,8	82304	48,5
Lietuva	9190.6	9581.8	10796.1	12905.2	15984.6	11691,6	6794	43
Vengrija	48811.5	52353.2	55319.9	62292	69692	57693,7	208805	30
Lenkija	146779.6	136608.9	149471.1	168784.8	187476.8	157824,24	40697,2	22
Slovėnija	12492.4	13008.5	14076.7	15715.3	17674.4	14593,5	5182	29,3
Slovakija	13590	14476	16447.2	20156.1	22219	17377,7	8629	39
Vidurkis	38450,5	38117,1	41683	47310,5	53659,2	43844,1	15208,7	28,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Vertinant grandinius SVV prekybos įmonių pokyčius (žr. 25 pav.) galima pastebėti, kad ryškiausi metinės apyvartos pokyčiai Lietuvoje vyko 2004 metais (lyginant 2003 ir 2004 metus apyvarta išaugo 8,4 procentiniais punktais). Tuo tarpu Slovakijoje smulkaus ir vidutinio verslo prekybos įmonių metinė apyvarta pakankamai stipriai išaugo tiek 2004 (lyginant 2003 ir 2004 metus apyvarta išaugo 7,1 procentiniu punktu), tiek 2005 metais (lyginant 2004 su 2005 metais apyvarta išaugo 8,9 procentiniu punktu). Vengrijoje 2004 metais, Lenkijoje 2003 ir 2006 metais metinė apyvarta lėtėjo. Tai galima susieti su analizuojamame sektoriuje veikiančių įmonių skaičiaus dinaminiais pokyčiais (žr. 2.3.1 skyrių). Minėtose šalyse buvo pastebimas aiškus prekybos įmonių skaičiaus mažėjimas, būtent tai pačiais metais. Nors šalių makroekonominiai rodikliai analizuojamu laikotarpiu buvo kylantys, prekybos įmonių metinė apyvarta lėtėjo, todėl galima daryti išvadą, kad šiose šalyse SVV prekybos sektoriaus įmonių veikla nebuvo tinkamai plėtojama. Negalima atmesti ir minties apie šešėlinės ekonomikos apraiškas, arba dirbtinai sustiprintą sektoriaus veiklą prieš įstojimą į ES sudėtį. Stojant į Europos Sąjungą šalys turėjo atitikti Maastrichto sutarties keliamus kriterijus, todėl gali būti, kad tuo metu prekybos sektorius buvo išplėtotas, bet apskaitos problemų buvo taip pat. Tai parodo (žr. 15 priedą), kad ir Lenkijoje prekybos veikiančių įmonių 2003 metais

metinė apyvarta sumažėjo 6,9 procentais (10170 mlrd. eurų). 2005 metais Lenkijos prekybos įmonių metinė apyvarta pradėjo didėti (išaugo 3,5 procentinių punktų, arba 19313 mlrd. eurų).

25 pav. Naujųjų ES šalių prekybos įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Slovėnijos SVV prekybos įmonių metinė apyvarta per analizuojamą laikotarpį augo kasmet. 2005 metais prekybos įmonių metinė apyvarta augo lėčiau Estijoje (2,1 procentinių punktų arba 1830,3 mlrd. eurų), 2006 metais Vengrijoje (0,8 procentinių punktų).

2006 metais naujųjų ES šalių metinė apyvarta augo visose analizuojamose šalyse, tik augimo tempai buvo nevienodi (siekė nuo 10 iki 28 procentų). Tuo metu šalies ekonominė padėtis taip pat gerėjo visoje Europos Sąjungoje, todėl SVV įmonių veikla taip pat intensyvėjo.

Apibendrintai galima teigti, kad naujosiose ES šalyse penkerių metų laikotarpiu apyvartumas augo, ir SVV prekybos įmonių veikla plėtė. Didžiausi metinės apyvartos pokyčiai buvo Lietuvos ir Slovakijos SVV prekybos įmonėse.

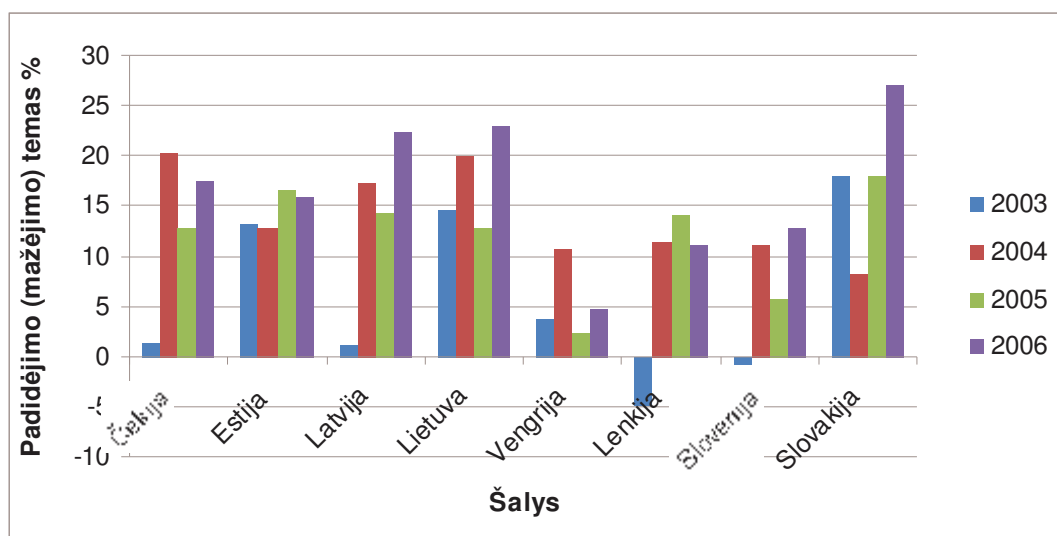
Analizuojant naujųjų ES šalių SVV *gamybos* įmonių metinės apyvartos rodiklius galima pastebėti (žr. 14 lentelę), kad didžiausias teigiamas santykinis pokytis 2002 - 2006 metų laikotarpyje buvo Lietuvoje (44,6 proc. arba 7511 mlrd. eurų), Slovakijoje (32 proc., arba 2487 mlrd. eurų) ir Estijoje (20 proc., arba 9206,2 mlrd. eurų). Tuo tarpu ženklus SVV gamybos sektoriaus įmonių metinės apyvartos sumažėjimas pastebimas Vengrijoje (18,6 proc., arba 11424 mlrd. eurų). Metinė apyvarta taip pat išlaikė mažėjimo tendenciją Lenkijoje (8,2 proc.), Latvijoje (6,2 proc.), Slovėnijoje (3,7 proc.), Čekijoje (3 proc.). Matyti, kad metinė apyvarta augo tose šalyse, kuriose tuo pat metu augo ir veikiančių SVV įmonių skaičius.

SVV gamybos įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	29159.1	29566.1	35526.8	40101	47129.3	36296,5	17970,2	38,2
Estija	3103.7	3516	3970.9	4634.8	5373.1	4119,7	2269,4	42,3
Latvija	2415.4	2544.6	2985.6	3413.8	4183.1	3108,5	1767,7	42,3
Lietuva	2704.2	3099.5	3719.9	4199.5	5171.7	3778,9	2467,5	47,8
Vengrija	18977.9	19693.2	21804.6	22322.4	23375.4	21234,7	4397,5	18,9
Lenkija	55583	52902.4	59008.4	67318	74778.7	61918,1	19195,7	25,7
Slovėnija	7945.4	7879.6	8746.3	9243.2	10425.9	8848	2480,5	23,8
Slovakija	5649.6	6669	7230.4	8534.5	10851.2	7786,9	5201,6	47,9
Vidurkis	15692,3	15733,8	17874,1	19970,9	22661,1	18386,4	6968,8	30,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant kasmetinius metinės apyvartos pokyčius naujosiose ES šalyse (žr. 26 pav.) galima pamatyti, kad Lietuvoje labiausiai metinė apyvarta išaugo 2006 metais (10,2 procentiniais punktais, arba 972 mlrd. eurų). 2005 metais metinės apyvartos augimo tempai sulėtėjo iki 7,1 proc. punktų arba 479,6 mlrd. eurų.

26 pav. Naujųjų ES šalių gamybos įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2003-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Naujųjų ES šalių SVV gamybos įmonių metinės apyvartos grandininiai pokyčiai pateikti 16 priede. Slovakijoje SVV gamybos sektoriaus įmonių metinė apyvarta augo tolygiau nei Lietuvoje, nors 2004 metais pastebimas metinės apyvartos sumažėjimas 9,6 procentiniais punktais, arba 561,4 mlrd. eurų). Sekančiais 2005 metais įmonių metinė apyvarta išaugo 18 procentų arba 1304,1 mlrd. eurų, o 2006 metais - 9,1 proc. punktu, arba 2316,7 mlrd. eurų. Estijoje ir Latvijoje per visą analizuojamą laikotarpį metinė apyvarta nuolat kito. Estijoje jau 2003 metais metinė įmonių apyvarta išaugo 13,3 proc. (arba 412,3 mlrd. eurų), tuo tarpu 2004 metais (kai Lietuvoje pasireiškė

metinės apyvartos augimas) augimo tempas sulėtėjo (0,4 procentiniais punktais), o 2006 metais, lyginant su 2005 metais - 0,8 procentiniais punktais. Latvijoje metinės apyvartos lėčiausias augimo tempas pastebimas 2003 metais 1,2 proc. arba 29,2 mlrd. eurų, tačiau 2006 metais įmonių metinė apyvarta padidėjo (22,5 proc. arba 769,3 mlrd. eurų). 2003 metais pastebimas įmonių metinės apyvartos mažėjimas Slovėnijoje (0,8 proc. arba 65,8 mlrd. eurų) ir Lenkijoje (4,8 proc. arba 2680 mlrd. eurų), tačiau nuo 2004 metų metinė apyvarta nuolat didėjo.

Apibendrinant atliktos analizės rezultatus matyti, kad visų šalių SVV gamybos įmonių apyvarta kasmet augo tolygiai, o Lietuvoje, Latvijoje ir Slovakijoje įmonių apyvarta reikšmingai išaugo 2006 metais.

Metinės apyvartos analizė naujosiose SVV *paslaugų* įmonėse 2002 – 2006 metų laikotarpyje parodė, kad Lietuvos rodikliai pralenkė visų kitų šalių rodiklius (vidutiniškai per penkerius metus išaugo 41,2 proc., arba 168 mlrd. eurų). Tačiau kitų naujųjų ES šalių paslaugų sektoriaus įmonių metinės apyvartos rodikliai gerokai skiriasi nuo SVV prekybos ir gamybos sektorių (žr. 15 lentelę). Per visą analizės laikotarpį pastebimas metinės apyvartos kilimas, nors nevisose šalyse tai buvo vienodai. Nedaug nuo Lietuvos šiame SVV įmonių sektoriuje atsilieka Lenkija (vidutiniškai 35,4 proc., arba 1292 mlrd. eurų), Slovakija (vidutiniškai 30,1 proc. arba 102 mlrd. eurų) ir Estija (29,2 proc. arba 114 mlrd. eurų). Didinant metinę SVV paslaugų įmonių apyvartą nedaug atsiliko Čekija (vidutiniškai 24,9 proc., arba 860 mlrd. eurų), Latvija (vidutiniškai 23,1 proc. arba 94 mlrd. eurų), Slovėnija (20,6 proc. arba 212,8 mlrd. eurų) ir Vengrija (18,7 proc. arba 394,6 mlrd. eurų).

Analizuojant metinės apyvartos pokyčius kiekvienais metais matyti, kad Lietuvos SVV paslaugų įmonėse metinė apyvarta kryptingai didėjo (žr. 27 pav.). Grandininiai pokyčiai pateikti 17 priede. Lyginant 2005 metus su 2004 metais pastebimas didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį metinės apyvartos padidėjimas (25,4 procentai arba 67,4 mlrd. eurų).

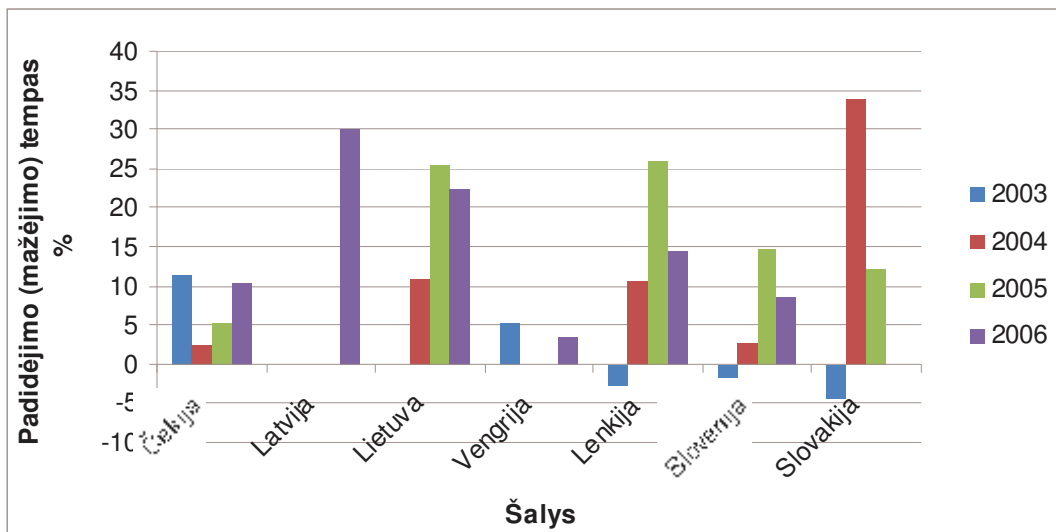
15 lentelė

SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δ)	Santykinis pokytis
Čekija	2597.8	2894.6	2969	3128.6	3457.8	3009,6	860	24,9
Estija	-	-	278.3	-	393	335,7	114,7	29,2
Latvija	-	-	-	316.2	411.1	363,7	94,9	23,1
Lietuva	-	238.8	264.9	332.3	406.9	310,7	168,1	41,2
Vengrija	1719.5	1813.2	-	2043.8	2114.1	1922,7	394,6	18,7
Lenkija	2347.4	2281.7	2526.9	3181.8	3640.2	2795,6	1292,8	35,4
Slovėnija	819.5	806.9	829	951.2	1032.3	887,8	212,8	20,6
Slovakija	237.1	226.2	303	339.8	-	276,5	102,7	30,1
Vidurkis	1544,3	1376,9	1195,2	1470,5	1636,5	1237,8	92,2	5,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Metinė apyvarta 2006 metais augo ne taip sparčiai (apie 3 procentinius punktus). Tuo tarpu Slovakijoje metinė apyvarta ryškiai išaugo 2004 metais (33,9 procentai) ir augo toliau, nors augimo tempai buvo lėtesni (apie 12,1 procentų).

27 pav. Naujųjų ES šalių paslaugų įmonių metinės apyvartos kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.

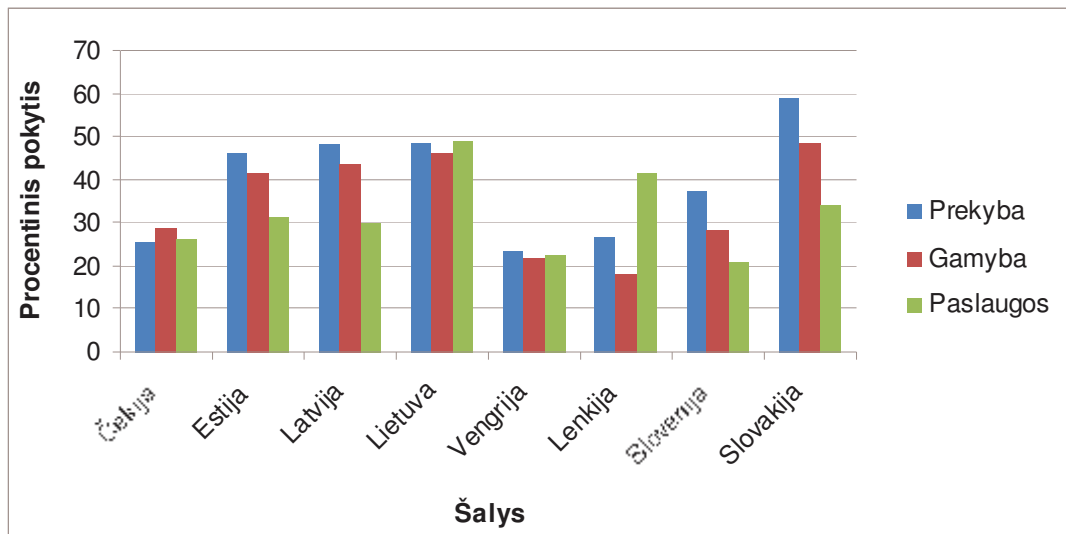
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Čekijoje SVV paslaugų įmonių metinė apyvarta nuo 2004 iki 2005 metų augo nežymiai (2 procentiniais punktais). Estijos, Vengrijos SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos negalim analizuoti dėl duomenų trūkumo.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos pokyčius per penkerius metus pastebėta, kad vidutiniškai didžiausia metinė apyvarta buvo Lietuvoje, Lenkijoje ir Slovakijoje. Įmonių metinės apyvartos rodikliai nuolat didėjo Lietuvoje ir Slovakijoje.

2.3.3 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje

Naujųjų Europos Sąjungos valstybių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokyčiai analizuojami pagal veiklos sektorius: prekybos, gamybos ir paslaugų. Analizės laikotarpis apima penkerius metus nuo 2002 iki 2006 metų.

28 pav. Naujųjų ES šalių SVV įmonių sukurtos pridėtinės vertės vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant vidutinius sukurtos pridėtinės vertės pokyčius per penkerius analizės metus, matyti, kad visuose sektoriuose buvo kuriama pridėtinė vertė, tačiau jos dydis nevienodas. Lietuvoje pridėtinė vertė buvo kuriama panašiai visuose trijuose sektoriuose (išaugo vidutiniškai apie 50 procentų), tuo tarpu Slovakijoje labai išryškėjo prekybos sektoriuje veikiančios SVV įmonės (išaugo vidutiniškai apie 58,9 procentų), gamybos sektoriaus įmonių sukuriama pridėtinė vertė (vidutiniškai 48,6 proc.) lenkė Lietuvos gamybos sektorių (46,4 proc.). Tuo tarpu Slovakijos paslaugų sektoriuje sukuriama vertė (34,5 proc.) buvo mažesnė nei Lietuvos įmonėse (49,1 proc.). Paslaugų sektoriuje sukurta pridėtinė vertė per penkerius metus buvo labai panaši Čekijoje (26,4 proc.), Vengrijoje (22,5 proc.) ir Slovėnijoje (21 proc.). Tuo tarpu Lenkijoje SVV paslaugų įmonėse sukuriama vertė (vidutiniškai 41,5 proc.) viršijo Slovakijos įmonėse (vidutiniškai 34,5 proc.) sukuriamą vertę.

Čekijoje sukuriama pridėtinė vertė visuose SVV sektoriuose buvo labai panaši ir per penkerius metus vidutiniškai siekė apie 26 procentus. Estijoje ir Latvijoje SVV įmonėse sukuriama pridėtinė vertė labai panaši: prekybos sektoriuje apie 45 procentus, gamybos sektoriuje apie 42 procentus, paslaugų sektoriuje apie 30 procentus. Galima pastebėti, kad Estijoje, Latvijoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje efektyviausiai dirba SVV prekybos sektoriaus įmonės. Tuo tarpu Lenkijoje didesnę pridėtinę vertę sukuria paslaugų įmonių vykdoma veikla. Estijoje, Latvijoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje SVV paslaugų įmonėse sukuriama pridėtinė vertė yra žymiai mažesnė nei kituose veiklos sektoriuose.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV įmonių skirtinguose sektoriuose sukuriamą pridėtinę vertę galima teigti, kad analizuojamuose šalyse yra sukuriama skirtingo dydžio pridėtinė vertė. Gamybos

ir prekybos sektoriuose daugiausiai pridėtinės vertės sukuriama Slovakijoje. Estijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje efektyviausiai veikia prekybos sektorius. Čekijoje, Vengrijoje ir Lietuvoje visų trijų veiklos sektorių SVV įmonėse veiklos efektyvumas labai panašus.

Analizuojant naujųjų ES šalių SVV *prekybos* įmonių sukuriama pridėtinės vertės rodiklius galime pastebėti per penkerius metus efektyviausiai dirbo Slovakijos (sukuriama pridėtinė vertė vidutiniškai padidėjo 58,9 procentais), Lietuvos (sukuriama pridėtinė vertė vidutiniškai padidėjo 49 procentais) ir Latvijos įmonės (sukuriama pridėtinė vertė vidutiniškai padidėjo 48 procentais) (žr. 16 lentelę). Slovakijoje veikiančių SVV prekybos įmonių sukurta pridėtinė vertė per penkerius metus beveik dvigubai viršijo vidutinį naujųjų ES šalių pridėtinės vertės pokytį (30,8 procentai).

16 lentelė

SVV prekybos įmonių sukurta pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

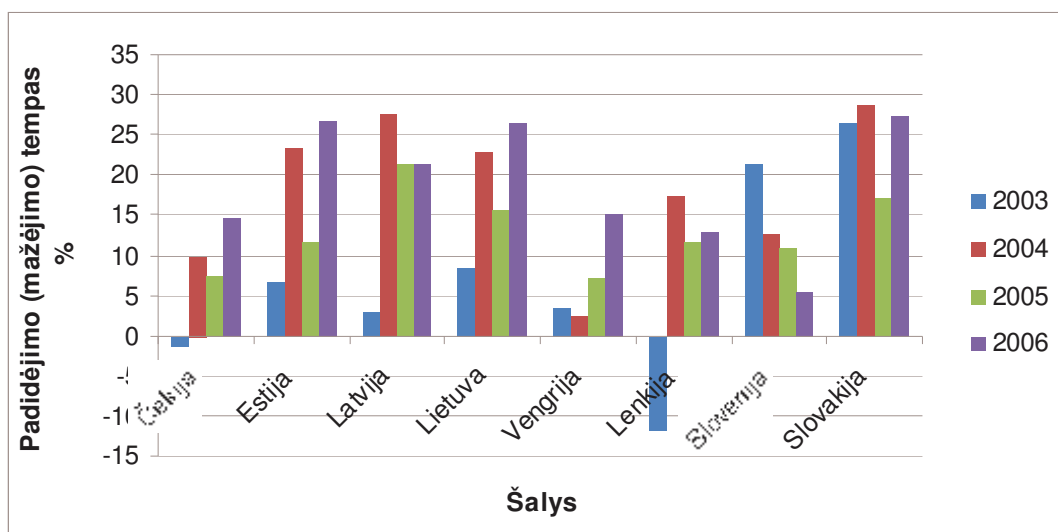
	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	6803.7	6724.2	7391.8	7950	9123.4	7958,62	2319,7	25,5
Estija	792.3	845.6	1043.3	1164.7	1478.4	1064,86	686,1	46,5
Latvija	1088.4	1118.7	1428	1732.6	2102	1493,94	1013,6	48,3
Lietuva	931.7	1010.8	1242.8	1439.4	1822.7	1289,48	891	48,9
Vengrija	4686.3	4849.7	4972.9	5321.9	6121.5	5190,46	1435,2	23,5
Lenkija	15597.7	13777.8	16175.9	18883.1	21297.8	17146,46	5700,1	26,8
Slovėnija	1412.3	1713.2	1928.7	2139.9	2260.8	1890,98	848,5	37,5
Slovakija	1089.5	1379.1	1778.6	2085.3	2654.9	1797,48	1565,4	58,9
Vidurkis	4050,2	3927,3	4495,2	50896,6	5857,6	4729,03	1807,4	30,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Tačiau didžiausias absoliutinis sukuriama pridėtinės vertės pokytis buvo Lenkijoje (5700,1 mlrd. eurų) ir Čekijoje (2319,7 mlrd. eurų), nors procentine išraiška šis pokytis nebuvo toks ryškus kaip Slovakijoje ar Lietuvoje. Tai priklauso nuo šalies ekonomikoje veikiančių prekybos įmonių skaičiaus ir veiklos masto. Lenkijoje santykinis sukuriama pridėtinės vertės pokytis per penkerius analizės metus siekė vidutiniškai 26,8 procentus, o Čekijoje vidutiniškai 25,5 procentus. Lyginant Latvijos, Lietuvos ir Estijos sukuriamų pridėtinių verčių absoliutinis pokyčius matyti, kad Latvijoje sukurta 1013,6 mlrd. eurų pridėtinės vertės (tai sudaro vidutiniškai 48,3 proc.), kai tuo tarpu Lietuvoje 891 mlrd. eurų (kas sudaro vidutiniškai 49 procentus).

Analizuojant kasmetinius sukuriama SVV prekybos sektoriaus įmonių pridėtinės vertės pokyčius matyti (žr. 29 pav.), kad Lietuvoje sukuriama pridėtinė vertė nuolat augo per visą analizuojamą laikotarpį, tačiau 2005 metais augimo tempas lėtesnis. Nors ir pastebimas pridėtinės vertės augimas, tačiau lyginant 2004 ir 2005 metų augimo tempus (žr. 18 priedas), matyti, kad prekybos įmonių veiklos efektyvumas sulėtėjo 7,2 procentiniais punktais. 2002 metus lyginant su 2003 metais matyti, kad Lenkijoje prekybos įmonės dirbo neefektyviai (pridėtinė vertė sumažėjo 11

proc.), nors tuo pačiu laikotarpiu Slovėnijoje (21 proc.) ir Slovakijoje 2004 metais (29 proc.) buvo sukuriama reikšmingiausia pridėtinė vertė per visus penkerius analizės metus.

29 pav. Naujųjų ES šalių prekybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Jau 2004 metais lyginant su praėjusiais 2003 metais Lenkijoje sukuriamos pridėtinės vertės rodiklis išaugo 17,4 procentais, Latvijoje tais metais buvo sukuriama didžiausia pridėtinė vertė per visą analizės laikotarpį (27,5 proc.). Estijoje prekybos įmonės efektyviausiai dirbo 2006 metais (lyginant su 2005 metais), kai sukuriama pridėtinė vertė buvo 313,7 mlrd. eurų arba 26 procentai. Grandininiai naujųjų ES SVV prekybos įmonių pokyčiai pateikti 18 priede.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriuje sukurtos pridėtinės vertės rodiklius matyti, kad per penkerius metus efektyviausiai dirbo Slovakijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonės. Šių šalių įmonių veikloje sukurta pridėtinė vertė gerokai lenkė tokių šalių įmones kaip Čekija, Vengrija, Lenkija ir Slovėnija. Sudėtingiausias laikotarpis įmonių veiklai buvo 2003 - tieji metai, ir tai ypač pasireiškė Lenkijoje.

Analizuojant naujųjų ES šalių SVV *gamybos* įmonių sukuriamos pridėtinės vertės rodiklius galime pastebėti per penkerius metus (žr. 17 lentelę), kaip ir prekybos sektoriuje, efektyviausiai dirbo Slovakijos įmonės (vidutiniškai sukurta pridėtinė vertė 48,6 proc., arba 1724,88 mlrd. eurų). Per penkerių metų laikotarpį nežymiai atsiliko Lietuvos (vidutiniškai 46,4 proc. arba 988,8 mlrd. eurų), Latvijos (vidutiniškai 43,5 proc., arba 861,2 mlrd. eurų) ir Estijos (vidutiniškai 41,5 proc., arba 1011,36 mlrd. eurų) įmonės. Mažiausiai pridėtinės vertės sukurta Lenkijoje (vidutiniškai 18,2 proc.), Vengrijoje (vidutiniškai 21,8 proc.) ir Slovėnijoje (28,3 proc.). Matyti, kad Slovakijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonės dirbo žymiai efektyviau nei kitų naujųjų ES šalių SVV

gamybos įmonės. Tai galima susieti su aktyvesniu BVP augimu bei nedarbo lygio mažėjimu analizuojamu laikotarpiu šiose šalyse.

17 lentelė

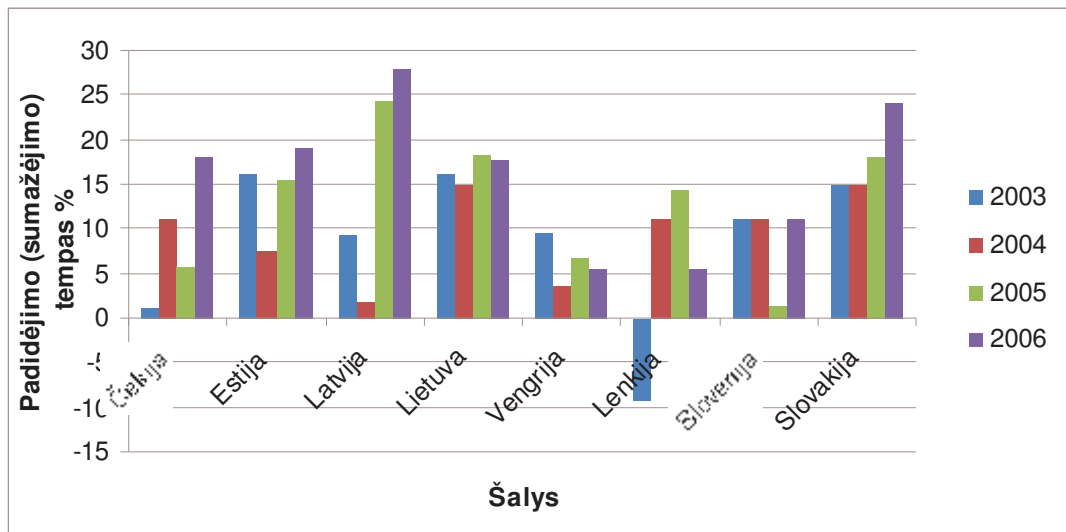
**SVV gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/
sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	8244.1	8336.1	9266.4	9813.8	11601.8	9452,44	3357,7	28,9
Estija	768.4	892.7	961.5	1111.2	1323.6	1011,36	555,2	41,5
Latvija	677.3	740.3	752.6	937.3	1198.5	861,2	521,2	43,5
Lietuva	711.8	827.1	951.8	1126.5	1326.8	988,8	615	46,4
Vengrija	4360.5	4777.8	4950.9	5281	5576.5	4989,34	1216	21,8
Lenkija	15331.7	13932.6	15527.2	17760	18751.6	16260,62	3419,9	18,2
Slovėnija	2179.9	2422.9	2695.5	2734.3	3042	2614,92	862,1	28,3
Slovakija	1235.4	1420.7	1635.1	1932.5	2400.7	1724,88	1165,3	48,6
Vidurkis	4188,6	4168,7	4592,6	5087,1	5652,6	4737,9	1464,0	25,9

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant grandininis naujųjų ES šalių smulkaus ir vidutinio sektoriaus gamybos įmonėse sukuriamos pridėtinės vertės pokyčius matyti, kad Lietuva šiuo požiūriu gerokai atsilieka nuo Latvijos ir Slovakijos (žr. 19 priedą). Lietuvoje visą analizuojamą laikotarpį sukuriamos pridėtinės vertės rodiklis didėjo tolygiai (vidutiniškai apie 17 procentų kasmet), lyginant su Latvija (2005 ir 2006 metais vidutiniškai po 26 procentus) ir Slovakija (2006 metais apie 24 procentus). Slovakijoje pridėtinės vertės augimas pasireiškė nuo 2004 metų (išaugo apie 15 procentų) ir kasmet gana žymiai augo, o 2006 metais šis augimas dar labiau suaktyvėjo (žr. 30 paveikslą).

Lyginant naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje sukuriamos pridėtinės vertės pokyčius 2002 metus lyginant su 2003 metais matyti, kad Lenkijoje šis rodiklis mažėjo (9 proc.), o Čekijoje pastebimas tik labai nežymus augimas siekiantis 1 procentą. Nors tuo pačiu laikotarpiu sukuriama pridėtinė vertė smarkiai išaugo Estijoje, Lietuvoje, Slovakijoje (po 16 procentų), Slovėnijoje, Vengrijoje ir Latvijoje (po 10 procentų). Lyginant 2003 metus su 2004 metais matyti, kad sukuriama pridėtinė vertė mažėjo Latvijoje (išaugo tik 1,7 procentais), Estijoje (sumažėjo perpus, arba 8 procentinius punktus) ir Vengrijoje (sumažėjo 6 procentinius punktus). Tuo tarpu gerokai išaugo Lenkijoje (20 procentinių punktu) ir Čekijoje (10 procentinių punktu). Lyginant 2004 metus su 2005 metais matyti, kad ryškiausias pridėtinės vertės rodiklio augimas pastebimas Latvijoje (išaugo 23 procentais punktus), kiek mažiau, tačiau vis tik augo Lenkijoje (išaugo 3 procentinius punktus). Tuo tarpu Čekijoje (sumažėjo 6 procentiniais punktus) ir Slovėnijoje (sumažėjo 10 procentinių punktu) pastebima pridėtinės vertės rodiklio mažėjimo tendencija.

30 pav. Naujųjų ES šalių gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės kasmetiniai pokyčiai (proc.) 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

Lyginant 2005 ir 2006 metų sukuriamos pridėtinės vertės pokyčius matyti, kad šis rodiklis gana sparčiai augo Latvijoje (28 procentais), Estijoje (19 procentu), Slovėnijoje (11 procentu) ir Čekijoje (18 procentu). Tuo tarpu, nors ir nežymiai, bet sumažėjo Lenkijoje ir Vengrijoje. Lietuvoje ir Slovakijoje šio rodiklio augimas išlaikė pastovų augimo tempą.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje sukurtos pridėtinės vertės rodiklius matyti, kad per penkerius metus efektyviausiai dirbo Slovakijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonės. Šių šalių įmonių veikloje skurta pridėtinė vertė gerokai lenkė tokių šalių smulkaus ir vidutinio verslo sektoriuje veikiančias gamybos įmones kaip Čekija, Vengrija, Lenkija ir Slovėnija. Sudėtingiausias laikotarpis įmonių veiklai buvo 2003 - tieji metai, ir tai ypač pasireiškė Lenkijoje bei Čekijoje.

Analizuojant naujųjų ES šalių SVV *paslaugų* įmonių sukuriamos pridėtinės vertės rodiklius galime pastebėti per penkerius metus efektyviausiai dirbo Lietuvos (sukuriama pridėtinė vertė vidutiniškai padidėjo 49 procentais) ir Lenkijos (sukuriama pridėtinė vertė vidutiniškai padidėjo 41,5 procentu) (žr. 18 lentelę). Mažiausias veiklos efektyvumas pastebimas tokiose šalyse kaip Vengrija (vidutiniškai 22,5 procentai), Slovėnija (vidutiniškai 21 procentas) ir Čekija (vidutiniškai 26,4 procentai). Vertinant absoliutinius sukuriamos pridėtinės vertės reikšmių padidėjimus matyti, kad daugiausiai pridėtinės vertės buvo sukurta Lenkijoje (435,6 mlrd. eurų), Čekijoje (277,4 mlrd. eurų) ir Vengrijoje (114,2 mlrd. eurų). Tuo tarpu santykiniais pridėtinės vertės pokyčiais ryškiai išsiskirianti Lietuva absoliutiniu pokyčiu tesiekia tik vidutiniškai 70 mlrd. eurų. Analizuojant Estijos ir Latvijos duomenis, palyginamoji analizė nėra tikslinga dėl nepilnai pateikiamų šių šalių

duomenų. Dėl šios priežasties naujųjų ES šalių SVV paslaugų įmonių rodiklio analizei netaikomas grafinis metodas.

18 lentelė

**SVV paslaugų įmonių sukurtos pridėtinės vertės absoliutinis ir santykinis padidėjimas/
sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	775.9	861.2	868.9	977.5	1053.3	907,36	277,4	26,4
Estija	-	-	96.1	-	140.4	118,25	44,3	31,6
Latvija	-	-	-	125.7	180.1	152,9	54,4	30,3
Lietuva	-	71.5	84.4	118.8	140.4	103,8	68,9	49,1
Vengrija	393.9	396.5	-	486.4	508.1	446,22	114,2	22,5
Lenkija	615.9	623	718.6	964.1	1051.5	794,62	435,6	41,5
Slovėnija	284.1	300.2	300.1	360.4	359.4	320,84	75,3	21
Slovakija	86.2	84.4	110.4	131.5	-	103,12	45,3	34,5
Vidurkis	431,2	389,4	363,1	452,1	490,5	425,3	59,3	12,1

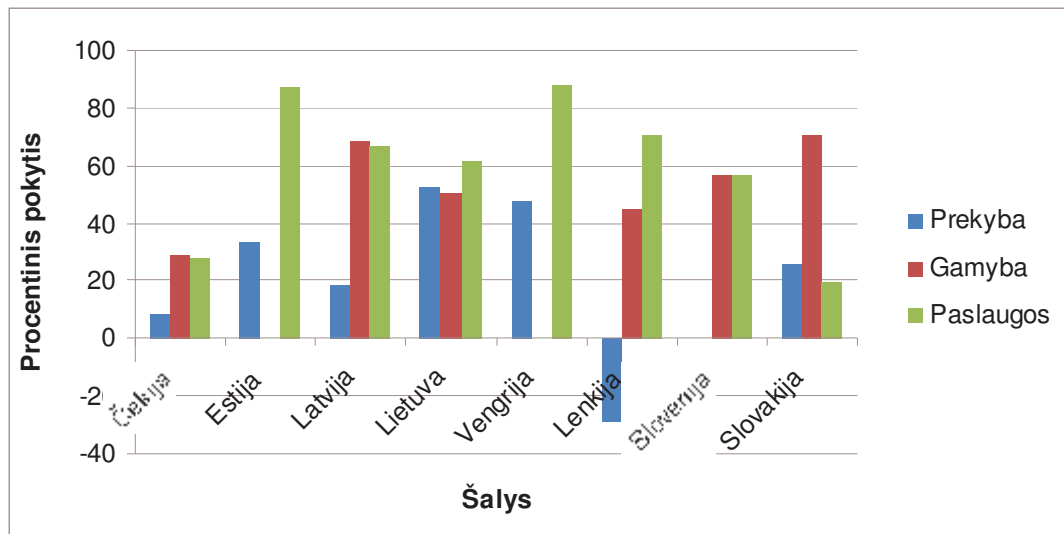
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant grandininis naujųjų ES šalių smulkaus ir vidutinio sektoriaus paslaugų įmonėse sukurtos pridėtinės vertės pokyčius matyti, kad Lietuva šiuo požiūriu gerokai pralenkia kitas analizuojamas šalis (žr. 20 priedą). Ryškiausias sukurtos pridėtinės vertės pokytis Lietuvoje (41 procentas), Lenkijoje (34 procentai) pastebimas 2005 metais, o Slovakijoje (31 procentas) 2004 metais. Tai sietina su šalių įstojimu į ES sudėtį, kai suaktyvėjo paslaugų rinkos galimybės. Lyginant 2005 ir 2006 metus Lietuvos ir Lenkijos sukurtos pridėtinės vertės pokyčiai SVV prekybos sektoriuje nebe tokie ryškūs, pastebimas lėtesnis sukurtos pridėtinės vertės augimas. Tuo tarpu Slovėnijoje sukuriamą pridėtinę vertę sumažėjo 0,3 procentais.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriuje sukurtos pridėtinės vertės rodiklius matyti, kad per penkerius metus efektyviausiai dirbo Lietuvos ir Lenkijos įmonės. Šių šalių įmonių veikloje sukurta pridėtinė vertė gerokai lenkė tokių šalių smulkaus ir vidutinio verslo sektoriuje veikiančias gamybos įmones kaip Čekija, Vengrija, ir Slovėnija. Palankiausias laikotarpis įmonių veiklai buvo 2005 - tieji metai, ir tai ypač pasireiškė Lietuvoje, Lenkijoje. Daugelis šalių nepateikia statistinės informacijos, todėl detalesnė analizė negalima.

2.3.4 Naujųjų Europos Sąjungos valstybių SVV įmonių investicijų į materialųjį turtą pokyčių analizė prekybos, gamybos ir paslaugų sektoriuje

Naujųjų Europos Sąjungos valstybių smulkaus ir vidutinio verslo įmonių investicijų į materialųjį turtą pokyčiai analizuojami pagal veiklos sektorius: prekybos, gamybos ir paslaugų. Analizės laikotarpis apima penkerius metus nuo 2002 iki 2006 metų. Analizuojant vidutinius investicijų į materialųjį turtą pokyčius per penkerius analizės metus, matyti, kad visuose sektoriuose buvo daromos investicijos, tačiau nevienodais tempais ir skirtingais dydžiais.

31. Naujųjų ES šalių SVV įmonių investicijų į materialųjį turtą vidutinis pokytis (proc.) 2002-2006 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus paskaičiavimus.

19 lentelė

SVV prekybos įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/ sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δy)	Santykinis pokytis
Čekija	1208.9	1074.2	1119.3	1168.2	1325.6	1179,24	116,7	8,8
Estija	223.4	211.6	257.3	270.2	335	259,5	111,6	33,3
Latvija	218.6	169.4	202.1	214.7	269.4	214,84	50,8	18,9
Lietuva	271.3	309.1	406	434.7	571.8	398,58	300,5	52,6
Vengrija	260.6	272.7	313	366.4	500.3	342,6	239,7	47,9
Lenkija	1215.4	1467.8	1469.6	1280.2	940.6	1274,56	-274,8	-29,2
Slovėnija	49.5	-	-	-	-	-	-	-
Slovakija	1965.2	1809.2	2110.1	2509.6	2640.2	2206,86	675	25,6
Vidurkis	676,9	759,13	839,5	892	940,3	821,5	263,7	28,1

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Naujųjų ES šalių SVV prekybos įmonių investicijų į materialųjį turtą analizė parodė, kad daugiausiai investuojama buvo Lietuvoje (vidutiniškai 52 proc., kas sudarytų vidutiniškai 398,58 mlrd. eurų per penkerius metus). Investicijos į materialųjį turtą per penkerius metus sumažėjo Lenkijoje (29,2 proc. arba 1274,56 mlrd. eurų), tai parodo, kad Lenkijoje investuojama daugiau į gamybos ir paslaugų sektorių nei į prekybos sektorių (žr. 20 lentelę). Vidutiniškai visose analizuojamuose šalyse per penkerius metus buvo investuojama apie 30 procentų. Šį vidutinį dydį lenkia tik Estija, Vengrija ir Lietuva. Tuo tarpu, Latvijos, Čekijos ir Lenkijos šalyse investicijos į materialųjį turtą SVV įmonėse nesiekė vidutinio dydžio. Vertinant absoliutinius pokyčius Lietuva viršija vidutinį absoliutinį pokytį (vidutiniškai 300,5 mlrd. eurų). Čekijoje, Vengrijoje, Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje daugiausiai investuojama buvo 2006 metais (žr. 21 priedą). Tuo tarpu Slovakijoje aktyviau investuojama į SVV prekybos įmonių materialųjį turtą buvo 2005 metais.

**SVV gamybos įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/
sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δ y)	Santykinis pokytis
Čekija	1697.3	1791.1	2102.2	2095.6	2391.8	2015,6	694,5	29,1
Estija	206.7	-	-	-	-	-	-	-
Latvija	-	-	355.4	464.8	1131.7	650,5	776,3	68,6
Lietuva	224.3	-	-	476.5	455.9	385,5	231,6	50,9
Vengrija	1407.6	-	-	-	-	-	-	-
Lenkija	2281.3	2449.6	3010	3502.1	4184.8	3085,56	1903,5	45,5
Slovėnija	377.6	390	-	741.7	873.1	595,6	495,5	56,8
Slovakija	368.4	-	-	1156.1	1251	925,2	882,6	70,6
Vidurkis	937,6	1543,5	1822,4	1406,13	3412,3	1714,7	830,7	45,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Naujųjų ES šalių SVV gamybos įmonių investicijų į materialų turtą analizė parodė (žr. 20 lentelę), kad daugiausiai investuojama buvo Slovakijoje, Lietuvoje ir Slovėnijoje. Lietuva atsiliko tik nuo Slovakijos (vidutiniškai investuota 70,6 proc.) ir Slovėnijos (vidutiniškai investuota 56,8 proc.). Nemažai investicijų į gamybos įmonių materialų turtą vykdė Lenkija (tai didelis atotrūkis, palyginus su Lenkijos investicijomis į prekybos įmones). Šioje šalyje absoliutine verte vidutiniškai investuota per penkerius metus daugiausiai iš visų analizuojamų šalių investicinių išlaidų (1903,5 mlrd. eurų), o procentinis santykis (vidutiniškai 45,5 procentai) yra vienodas kaip visų analizuojamų šalių vidurkis (vidutiniškai 45,4 procentai). Estija ir Vengrija duomenų apie investicijas į materialų turtą nepateikia, todėl šiuo požiūriu nepatenka į lyginimo analizę. Analizuojant grandininius pokyčius (žr. 22 priedą) galima pastebėti, kad Latvijoje į SVV gamybos įmones daugiausiai investuota 2006 metais (augimo tempas lyginant su 2005 metais 143,3 procentų), tuo tarpu Lenkijoje šios investicijos aktyviausios buvo 2004 metais (augimo tempas lyginant su 2003 metais 22,8 procentų).

Naujųjų ES šalių SVV paslaugų įmonių investicijų į materialų turtą analizė (žr. 21 lentelę) parodė, kad daugiausiai per penkerius 2002-2006 - uosius metus šiam sektoriui skyrė investicijų Vengrija (vidutiniškai 87,9 procentų), Estija (vidutiniškai 87,2 proc.), Lenkija (vidutiniškai 71,1 procentų) ir Latvija (vidutiniškai 66,9 procentų). Lietuva atsilieka nuo vidutinių naujųjų ES šalių vykdytų investicijų per analizuojamą laikotarpį (vidutiniškai 12,9 procentinių punktų). Palyginus su kitomis šalimis nedaug šiame sektoriuje investavo Čekija (27,8 proc.) ir Slovakija (vidutiniškai 19,7 proc.).

**SVV paslaugų įmonių investicijų į materialų turtą absoliutinis ir santykinis padidėjimas/
sumažėjimas naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais**

	2002	2003	2004	2005	2006	Vidurkis	Absoliutinis pokytis (Δ)	Santykinis pokytis
Čekija	229.2	277.8	245.6	284	317.4	270,8	88,2	27,8
Estija	27.3	-	42.7	178.7	213	115,4	185,7	87,2
Latvija	--	95.8	129.3	207.3	289.7	180,4	193,9	66,9
Lietuva	43.9	55.1	107.8	114.4	-	80,3	70,5	61,7
Vengrija	-	140.3	128.9	1102	1158.8	632,5	1018,5	87,9
Lenkija	191.6	202.9	334.1	684.9	661.2	414,94	469,6	71,1
Slovėnija	74.8	121	189.4	171.5	174.6	146,26	99,8	57,2
Slovakija	54.5	66.5	245.6	50.9	67.8	97,06	13,3	19,7
Vidurkis	103,5	137,0	177,8	349,1	411,8	258,3	267,3	74,9

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal EUROSTAT duomenis ir atliktus paskaičiavimus.

Analizuojant kasmetinius investicijų pokyčius į naujųjų ES šalių SVV paslaugų įmonių materialųjį turtą (žr. 23 priedą), galima pastebėti, kad didžiausios investicijos buvo 2005 metais (lyginant su 2004 metais) Latvijoje, Vengrijoje, Lenkijoje. Tuo tarpu tuo pačiu laikotarpiu Slovakijoje investicijos į materialųjį SVV įmonių turtą sumažėjo beveik 80 procentų. Todėl galima teigti, kad SVV įmonių paslaugų sektorius aktyviausiai buvo plečiamas 2005 metais, praėjus tik vieneriems metams nuo analizuojamų šalių įstojimo į ES sudėtį. 2006 metais lyginant su 2005 investicijų į materialųjį turtą srautai gerokai sumažėjo. Tokie investicinių lėšų srautai galėjo būti susiję su ES šalių struktūrinių fondų lėšomis, todėl 2006 metais šie srautai ir buvo žymiai mažesni.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV įmonėse investicijų į materialų turtą rodiklius matyti, kad per penkerius metus investiciniai srautai pasiskirstė labai netolygiai. Aktyviausiai buvo plečiama SVV įmonių paslaugų sektorius tokiose šalyse kaip Vengrija, Lenkija, Latvija. Investicijos į materialųjį turtą gamybos sektoriuje savo apimtimis buvo gerokai mažesnės nei paslaugų sektoriuje. Čia daugiausiai investavo Slovakija, Slovėnija ir Lietuva. SVV prekybos įmonių sektoriaus investicijos buvo nedidelės visuose analizuojamose šalyse. Kiek daugiau šiame sektoriuje investavo Vengrija ir Lietuva.

2.3.5 Darbo jėgos panaudojimo rodiklių SVV įmonėse naujosiose ES šalyse analizė

Analizuojant SVV įmonių veiklą reikšmingas yra pagrindinių rodiklių susijusių su darbo jėgos panaudojimu analizavimas. Tokiems rodikliams galima priskirti: nedarbo, užimtumo, darbo jėgos panaudojimo aktyvumo lygius, vienos dirbtos valandos vidutinių darbo sąnaudų rodiklį, darbo sąnaudų mokesčių dydžio rodiklį bei minimalų mėnesinį atlyginimą.

Įvertinant tą situaciją, kad didžiąją verslo dalį sudaro smulkaus ir vidutinio verslo įmonės, galima manyti, kad pagrindiniai nedarbo rodikliai - užimtumo ir nedarbo lygis, taip pat yra susiję su SVV. Ekonomiškai aktyvūs gyventojai sudaro darbo jėgos pasiūlą prekių ir paslaugų gamyboje.

Nedarbas parodo vieno iš svarbiausių gamybos veiksnių – darbo jėgos panaudojimo laipsnį. Jį tiesiogiai išreiškia nedarbo lygis. Nedarbo lygis kaip ir gyventojų aktyvumo, bei užimtumo rodikliai, įvairiose šalyse dažniausiai skiriasi. 22 lentelėje pateikiama nedarbo lygio dinamika naujosiose ES šalyse.

22 lentelė

Nedarbo lygis naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Čekija	7,3	7,8	8,3	7,9	7,2	5,3
Estija	10,3	10	9,7	7,9	5,9	4,7
Kipras	3,6	4,1	4,7	5,3	4,6	3,9
Latvija	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	6
Lietuva	13,8	12,4	11,4	8,3	5,6	4,3
Vengrija	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4
Malta	7,5	7,6	7,4	7,3	7,3	6,4
Lenkija	20,0	19,7	19,0	17,8	13,9	9,6
Slovėnija	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9
Slovakija	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4	11,1
ES -27	8,9	9,0	9,0	8,9	8,2	7,1
ES -25	8,8	9,0	9,0	8,9	8,2	7,2
NMS10	10,5	10,1	10,1	9,2	7,7	6,4

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Eurostato duomenų bazės, New Cronos 2008 ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Kaip rodo duomenys lentelėje, nedarbo lygis per 2002-2007 metus nuolat mažėjo visose naujosiose ES šalyse vidutinė nedarbo lygio reikšmė (6,4 proc.) buvo mažesnė nei ES- 25 ir ES -27 šalių vidutinės nedarbo lygio reikšmės (apie 7 proc.). Šiuo požiūriu situacija Lietuvos darbo jėgai buvo labai palanki nes, neskaitant Kipro (3,9 proc.), Lietuvoje nedarbo lygis buvo mažiausias (4,3 proc.) tarp visų naujų ES šalių. Verslininkai pastaruoju laikotarpiu buvo susidūrę net su darbo jėgos trūkumu Lietuvoje. Galima manyti, kad toks nedarbo lygio rodiklis susiklostė dėl dviejų priežasčių – dalies Lietuvos gyventojų išvykimo dirbti į užsienį ir dėl didelio ekonomikos augimo aktyvumo. Labai panaši situacija per pastaruosius metus susiklostė Latvijoje, Estijoje ir Slovakijoje. Tačiau Slovakijoje nedarbo lygis išlieka didelis ir kol kas aukščiausias (2007 metais 11,1 procentų) tarp visų naujų ES šalių nedarbo lygio rodiklių. Tenka pastebėti, kad Slovėnijoje, Čekijoje, Kipre ir Maltoje nedarbo lygis per 2002-2007 metų laikotarpį svyravo nežymiai, kai tuo tarpu Lietuvoje (nuo 13,8 iki 4,3 proc.) sumažėjo beveik tris kartus, Lenkijoje (nuo 20 proc. iki 9,6 proc.), Latvijoje (nuo 12 proc. iki 6 proc.), Estijoje (nuo 10,3 proc. iki 4,7 proc.) sumažėjo per pusę. Tuo tarpu Vengrijoje nedarbo lygis per visą analizės laikotarpį pastoviai didėjo (pakilo nuo 5,8 iki 7,4 proc.).

Užimtumo lygis naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Čekija	65,4	64,7	64,2	64,8	65,3	66,1
Estija	62,0	62,9	63,0	64,4	68,1	69,4
Kipras	68,6	69,2	68,9	68,5	69,6	71,0
Latvija	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	68,3
Lietuva	59,6	60,9	61,1	62,6	63,6	64,9
Vengrija	56,2	57,0	56,8	56,9	57,3	57,3
Malta	54,4	54,2	54,0	53,9	54,8	55,7
Lenkija	51,5	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0
Slovėnija	63,4	62,6	65,3	66,0	66,6	67,8
Slovakija	56,8	57,7	57,0	57,7	59,7	60,7
ES -27	62,3	62,6	62,9	63,5	64,5	65,4
ES -25	62,8	63,0	63,3	64,0	64,8	65,8
NMS10	59,7	60,1	60,3	61,1	62,6	63,7

Šaltinis: sudaryta pagal Eurostato duomenų bazės, New Cronos 2008 ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Europos Sąjungos šalys, nustatydamos užimtumo rodiklius, turi laikytis Europos statistikos institucijų reikalavimų. Tačiau šių bendrų rodiklių nustatymas, anot Snieškos (2005), negarantuoja vienodų nedarbo matavimo metodų skirtingose šalyse. Nedarbo lygio apskaičiavimo skirtumai gali atsirasti dėl žmonių, sudarančių darbo jėgą, darbingo amžiaus ribų; darbo paieškų trukmės; darbo paieškų kriterijaus; žmonių, laikinai atleistų iš darbo ir vėl grįžtančių į tą patį darbą, skaičiaus nustatymo tvarkos, žmonių, naujai įeinančių į darbo rinką, skaičiaus nustatymo tvarkos. Įvairių šalių informacijos šaltiniai apie nedarbą taip pat gali skirtis. Tai gali būti namų ūkių atrankinių tyrimų duomenys, socialinio draudimo duomenys, oficiali statistika, darbo biržos pateikiami duomenys ir kt. Nors nedarbo lygio rodiklis sunkiai išmatuojamas ir interpretuojamas, jis moksliniu požiūriu yra laikomas tinkamiausiu rodikliu įvairių šalių darbo jėgos nepanaudojimo laipsniui nustatyti.

Užimtumo lygis atskleidžia užimtų gyventojų ir tiriamojo amžiaus grupės gyventojų santykį šalyje. Naujųjų ES šalių užimtumo rodikliai pateikiami 23 lentelėje. Iš duomenų matyti, kad ekonomiškai aktyvių šalies gyventojų užimtumas yra labai panašus visose ES šalyse. Darbo jėgos panaudojimo lygis nuolat augo visose dešimt naujųjų ES šalių, kaip ir ES – 27, bei ES – 25 šalyse. Lietuvoje ekonomiškai aktyvių gyventojų užimtumas didėjo, ir buvo artimas ES šalių grupių vidurkiams. Išskirtinis gyventojų užimtumo lygis yra Kipre, panaudojama net 71 procentas visos šalyje esančios darbo jėgos. Lyginat Lietuvą su Estija ir Latvija matyti, kad 2007 metais situacija yra panaši, nors Lietuvoje darbo jėgos panaudojimo lygis (apie 65 proc.) yra kiek žemesnis nei Latvijoje (68 proc.) ir Estijoje (apie 70 proc.). Ekonominėje teorijoje teigiama, kad darbo jėgos aktyvumo lygis yra susijęs su užimtumo lygiu tiesiogiai. Kuo didesnis darbo jėgos aktyvumo lygis, tuo didesnis yra užimtumo lygis. Tai matyti ir lyginant naujųjų ES šalių užimtumo lygio duomenis ir darbo jėgos aktyvumo lygį.

Darbo jėgos aktyvumo lygis SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2007 metais (proc.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Čekija	70,4	70,2	69,9	70,4	70,3	69,9
Estija	68,3	70,1	70,2	70,1	72,4	72,9
Kipras	70,9	72,2	72,7	72,4	73,0	73,9
Latvija	46,8	69,1	69,2	69,6	71,3	72,8
Lietuva	69,3	69,7	69,0	68,3	67,4	67,9
Vengrija	59,9	60,6	60,2	61,3	62,0	61,9
Malta	59,1	59,1	57,6	58,1	59,2	59,5
Lenkija	64,9	64,0	63,7	64,4	63,4	63,2
Slovėnija	68,5	66,9	69,9	70,7	70,9	71,3
Slovakija	69,5	69,8	69,7	68,9	68,6	68,3
ES -27	68,6	68,9	69,2	69,8	70,3	70,5
ES -25	68,9	69,3	69,6	70,3	70,7	70,9
NMS10	64,8	67,2	67,1	67,4	67,8	74,8

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Eurostato duomenų bazės, New Cronos 2008 ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Naujųjų ES šalių darbo jėgos aktyvumo lygis per 2002-2007 metų laikotarpį beveik visose šalyse nuolat didėjo, tačiau didėjimo tempai kiekvienoje šalyje buvo skirtingi. Lyginant ES šalių grupes matyti, kad nuo 2002 iki 2006 metų darbo jėgos panaudojimo aktyvumas buvo panašus visose ES šalyse. Tačiau 2007 metais šis rodiklis naujosiose ES šalyse (NMS10) pakilo iki 75 procentų ir viršijo visų ES šalių darbo jėgos aktyvumo rodiklį (apie 71 proc.). Lietuvos, Lenkijos, Slovakijos darbo jėgos aktyvumo rodiklis, skirtingai nei kitose šalyse išlaikė nors ir nežymią, tačiau mažėjimo tendenciją.

Darbuotojų pasiskirstymas SVV įmonėse naujosiose ES šalyse (SVV=100) 2004-2006 metais

	2004			2005			2006		
	1-9 (%)	10-49 (%)	50-249 (%)	1-9 (%)	10-49 (%)	50-249 (%)	1-9 (%)	10-49 (%)	50-249 (%)
CZ	95,3	3,9	0,7	88,6	3,9	0,7	85,2	7,1	0,5
EE	80,4	16,5	3,1	78,4	16,4	2,8	71,9	22,8	3,6
CY	94,1	5,6	0,3	92,9	5,5	0,3	90,7	8,6	0,4
LV	82,7	14,5	2,7	78,4	13,5	3	73,2	21	3,2
LT	77,8	18,3	3,8	75,7	19,6	4,2	75,2	20,1	4,2
HU	94,8	4,4	0,7	88,4	4,3	0,3	87,2	7	1
MT	86,9	10,9	2,1	83	9,9	2,4	75,3	16,2	2,2
PL	96,5	2,6	0,9	90,6	2,6	0,9	88,9	7,7	0,9
SI	93,1	5,6	1,3	90,6	5,5	2,8	85,5	10,4	2,7
SK	74,3	20,3	5,2	67,8	18,7	5,2	69,2	20,1	6,1
NMS10	87,59	16,58	2,08	88	4,5	1,1	85,9	8,4	1,3
EU27	91,8	7,0	1,1	84,7	7,9	1,3	83,7	10,4	1,5

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs (2005 – 2006m) ir pagal EUROSTAT statistiką (2002-2003m).

Analizuojant darbuotojų pasiskirstymą SVV įmonėse (žr. 25 lentelę) matyti, kad didžioji dalis darbuotojų dirbo tokiose įmonėse, kurių darbuotojų skaičius neviršija devynių darbuotojų. Visose analizuojamose naujosiose ES šalyse galima išvelgti darbuotojų lyginamojo svorio mažėjimą mikro

įmonėse (kuriose darbuotojų skaičius neviršija 9 darbuotojų). Vis didesnę svorį sudarė darbuotojai dirbantys įmonėse, kuriose darbuotojų skaičius intervalas yra nuo 10 iki 49 darbuotojų. Tuo tarpu įmonėse, kur darbuotojų skaičius svyruoja nuo 50 iki 249 darbuotojų, darbuotojų skaičiaus lyginamajame svoryje pasiskirstė netolygiai. Lietuvos ir Čekijos SVV įmonėse darbuotojų lyginamasis svoris nežymiai kito, Lenkijoje ir Kipre beveik nekito, Estijoje, Latvijoje ir Slovakijoje išaugo. 2004- 2006 metais Lietuvos darbuotojų dirbančių įmonėse, kur darbuotojų skaičius svyruoja nuo 50 iki 249 darbuotojų, viršijo visų 10 naujausių ES šalių vidurkį ir ES- 27 šalių vidurkį. Tačiau Lietuvos SVV įmonėse, kuriose dirba iki 9 darbuotojų, darbuotojų lyginamasis svoris visą analizuojamą laikotarpį buvo gerokai mažesnis nei visų 10 naujausių ES šalių vidurkį ir ES- 27 šalių vidurkiai. Tai galima susieti su Lietuvos SVV įmonių statuso keitimu ar plėtra.

Darbo sąnaudas sudaro visas darbdavio išlaidas, kurios atsiranda darbuotojų samdos procese. Į darbo sąnaudų rodiklį įtraukiama kompensacijos darbuotojams, profesinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo išlaidos, kitos išlaidos susijusios su įdarbinimo išlaidomis, išlaidomis darbo darbužiams ir pan. Skaičiuojant darbo sąnaudas, atimamos valstybės kompensuojamos darbdavio išlaidos darbo užmokesčiui. Vienos dirbtos valandos vidutinės darbo sąnaudos apskaičiuojamos metines darbo sąnaudas dalijant iš faktiškai dirbtų valandų skaičiaus per metus. 26 lentelėje pateikiamos vienos dirbtos valandos vidutinės darbo sąnaudos gamyboje ir paslaugose SVV įmonėse naujosiose ES šalyse ir atskirų ES šalių grupių rodikliai. Analizuojant 2002-2006 metų duomenis lentelėje matyti, kad Lietuvos SVV įmonėse darbuotojų darbo sąnaudos yra augančios (per penkerius metus išaugo 1,3 procentiniais punktais), tačiau jos yra labai nedidelės lyginant su NMS –10 vidurkiu (7 proc.). Lyginant darbo jėgos kainą naujosiose ES šalyse matyti, kad čia darbo jėga yra beveik tris kartus pigesnė nei ir visų ES27 šalių vidurkis. Visą analizės laikotarpį pigiausia darbo jėga tarp naujųjų ES šalių buvo Latvijoje (nuo 2,4 iki 3,4 proc.), buvo perpus pigesnė nei darbo jėgos panaudojimo kaina NMS10 šalių vidurkis. Brangiausia darbo jėgos kaina buvo Slovėnijoje (apie 11,29 proc.) ir Kipre (apie 12 proc.). Darbo jėgos kainos skirtumus galima būtų susieti su naudojamų technologijų lygiais šalyje. Kadangi Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Slovakijoje dominuoja žemos technologijos, tai ir darbo jėgos kaina yra nedidelė, lyginat su tokiais šalimis kaip Slovėnija ir Kipras.

Vienos dirbtos valandos vidutinės darbo sąnaudos gamyboje ir paslaugose SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2006 metais (proc.)

	2002	2003	2004	2005	2006
Čekija	5,39	5,47	5,85	6,63	7,14
Estija	3,67	4,01	4,24	4,67	5,5
Kipras	9,91	10,68	11,10	11,65	11,98
Latvija	2,39	2,37	2,52	2,77	3,41
Lietuva	2,9	3,10	3,22	3,56	4,21
Vengrija	4,91	5,10	5,54	6,14	6,34
Malta	7,59	7,77	7,77	8,35	8,69
Lenkija	5,27	4,70	4,74	5,55	6,03
Slovėnija	9,70	10,54	10,41	10,76	11,29
Slovakija	3,59	4,02	4,41	4,80	5,33
ES -27	19,44	19,66	20,25	20,35	*
ES -25	20,46	20,73	21,45	21,71	*
NMS10	5,52	5,78	5,98	6,49	7,00

* - nėra pilnų duomenų, todėl negalima paskaičiuoti.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Eurostato duomenų bazės, New Cronos 2008, Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Kitas darbo jėgos panaudojimo rodiklis yra darbo sąnaudų mokesčių dydis. Darbo sąnaudų mokesčių dydis parodo, kokią darbo sąnaudų, kurias sudaro bruto darbo užmokestis ir darbdavio socialinio draudimo įmokos, procentinę dalį sudaro darbuotojo pajamų mokestis ir darbuotojo, bei darbdavio mokamos socialinės įmokos. Dėl statistinių duomenų trūkumo analizuojamas laikotarpis sutrumpėja vieneriais metais nuo 2002 iki 2006 metų (žr. 27 lentelę), tačiau bendras vyraujančias tendencijas šalyse galima matyti. Darbo sąnaudų mokesčio dydžio rodiklį galima palyginti tarp visų naujųjų Europos Sąjungos šalių, bei lyginti su atskirų šalių grupių vidurkiomis.

Darbo sąnaudų mokesčių dydis SVV įmonėse naujosiose ES šalyse 2002-2006 metais (procentais)

	2002	2003	2004	2005	2006
Čekija	41,5	41,7	41,9	42,0	40,1
Estija	40,2	40,7	38,9	39,2	38,4
Kipras	17,3	18,6	18,6	11,9	11,9
Latvija	42,2	41,4	41,9	41,8	41,8
Lietuva	43,1	40,9	41,6	42,6	40,6
Vengrija	48,2	44,5	44,8	43,1	42,9
Malta	17,7	17,4	17,6	17,9	18,4
Lenkija	41,7	42,0	42,2	42,3	42,5
Slovėnija	39,8	40,2	39,8	41,6	41,2
Slovakija	40,8	40,9	39,6	35,2	35,6
ES -27	40,4	40,3	39,8	39,7	40,1
ES -25	40,4	40,3	39,8	39,7	40,1
NMS10	34,2	36,7	36,7	35,8	35,2

Pastaba: 2007 metų duomenų Eurostato duomenų bazėje nepateikiama.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Eurostato duomenų bazės, New Cronos 2008, Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Matyti, kad Lietuvoje per visą analizės laikotarpį darbo sąnaudų mokesčių dydis buvo didesnis nei visų ES šalių ir naujųjų ES šalių vidurkiai. 2003 metais Lietuvoje šis rodiklis sumažėjo 2,2 procento, ir nuo 2004 metų vėl pradėjo didėti. Tačiau 2006 metais lyginant su 2005 metais vėl sumažėjo 2 procentais. Tai parodo Lietuvos mokesstinės norminės bazės netolygumą.

Visose naujosiose ES šalyse darbo sąnaudų mokesčių dydis labai panašus, ir beveik nesiskiria nuo ES šalių grupių šio rodiklio vidutinių dydžių. 2006 metais šis rodiklis svyruoja tarp 35 - 42 procentų. Taip yra dėl panašėjančių mokesčių tarifų naujosiose ES šalyse. Darbo sąnaudų mokesčių dydis pastebimai mažesnis tik Kipre (apie 12 proc.) ir Maltoje (apie 18 proc.), manoma, kad tai susiję su šiose šalyse galiojančiomis mokesčinėmis lengvatomis. Nes Malta ir Kipras yra šalys, kuriose veikia ofšorinė zonos, kur verslo subjektai moka mažesnius mokesčius valstybei nei kitose šalyse. Darbo sąnaudų mokesčių dydis Lietuvoje yra nedaug didesnis nei ES šalių (ES –27 ir ES 25) grupių vidurkiai, tačiau ženkliai viršija naujųjų ES šalių vidurkį.

28 lentelė

Minimalioji mėnesinė alga naujosiose ES šalyse 2002-2008 metais (eurais)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Čekija	175	199	207	235	261	288	304
Estija	118	138	159	172	192	230	278
Kipras	*	*	*	*	*	*	*
Latvija	107	116	121	116	129	172	229
Lietuva	120	125	125	145	159	174	232
Vengrija	202	212	189	232	247	258	273
Malta	552	534	542	557	580	585	612
Lenkija	212	201	177	205	234	246	313
Slovėnija	419	451	471	490	512	522	539
Slovakija	114	133	148	167	183	217	243
NMS 9	224	234	238	258	277	299	336

* - nepateikiami statistiniai duomenys

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros pateikiamus duomenis

Nemažiau svarbus yra ir apmokėjimo už panaudotą darbo jėgą rodiklis, kuris atskleidžia darbo jėgos kainą. 28 lentelėje pateikiami naujųjų ES šalių minimalaus darbo užmokesčio duomenys vieninga valiuta eurais. Matyti, kad minimali mėnesio alga per 2002-2008 metus augo visose naujosiose ES šalyse. Didžiausi augimo tempai pasireiškė Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Slovakijoje – šiose šalyse minimali mėnesio alga per septynerius metus padidėjo daugiau nei du kartus. Kai tuo tarpu Čekijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje tik pusantro karto. Kiek mažesni minimalios mėnesinės algos augimo tempai buvo Vengrijoje ir Maltoje. Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Slovakijoje minimali mėnesinė alga 2002-2008 metais buvo pati mažiausia tarp kitų naujųjų ES šalių. Ekonomistai darbo užmokesčio skirtumų didėjimą aiškina kaip ūkio internacionalizavimo padarinių, aukštos kvalifikacijos reikalaujančią technologinę pažangą. Pažangių technologijų naudojimas gamyboje tik dar labiau išryškina darbo užmokesčio skirtumus.

Apibendrinus darbo jėgos panaudojimo rodiklius, matyti, kad Lietuvoje neretai susiklosto išskirtinė situacija, lyginant su kitomis naujosiomis ES šalimis, tačiau daugeliu atveju panaši į Estijos, Latvijos, ir Slovakijos situaciją. Pastebima, kad darbo jėgos panaudojimas šiose šalyse nepakankamai efektyvus, mokestinė bazė kiek per didelė, apmokėjimas už darbo jėgos panaudojimą išlieka pats mažiausias. Tokia situacija nėra palanki įvardintų šalių SVV įmonėms, todėl naujųjų ES šalių kontekste, nėra užtikrinamos konkurencingos sąlygos. Tai gali nulemti darbo vietų mažėjimą, nedarbą ir dar mažesnę darbo užmokestį.

3. ATSKIRŲ SVV VEIKLOS RODIKLIŲ RYŠIO GLAUDUMAS IR PAGRINDINĖS ŠIŲ ĮMONIŲ VYSTYMOSI PROBLEMAS

Šiame skyriuje bus vertinama tarpusavio priklausomybė tarp naujų ES šalių SVV įmonių metinės apyvartos, sukuriamos pridėtinės vertės ir įmonių skaičiaus. Kitų rodiklių (darbuotojų skaičiaus ir investicijų į materialųjį turą) priklausomybės vertinti negalima dėl nepilnai pateikiamų statistinių duomenų Eorostato duomenų bazėje.

Taip pat šiame skyriuje analizuojami "Observatory of European SMEs" 2006-2007 metais atlikto tyrimo apie visų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo situaciją duomenys. Vertinami tokie naujų ES šalių SVV įmonių duomenys kaip darbuotojų išsilavinimas, infrastruktūra, administravimas, vadovų vadybinės kompetencijos ir kt.

3.1 Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujų ES šalių SVV gamybos, prekybos ir paslaugų sektoriuose

Šioje dalyje vertinama metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės naujų ES šalių SVV įmonėse priklausomybė nuo atitinkamo SVV sektoriuje veikiančių įmonių skaičiaus, atliekant koreliacinę ir regresinę analizę.

Koreliaciniai ryšiai neparodo, kuris požymis yra priežastis, o kuris pasekmė. Jie liudija, kad vieno požymio kitimas sukelia kito požymio kitimą, tačiau nerodo, ar kitimo priežastis yra viename iš požymių, ar yra už tyrimo ribų. Esant teigiamam ryšiui, vieno požymio reikšmėms didėjant, didėja ir kito požymio reikšmės. Esant neigiamam ryšiui, vieno požymio reikšmėms didėjant, kito požymio reikšmės mažėja. Determinacijos koeficientas parodo, kuri vieno požymio bendro kitimo dalis gali būti paaiškinta kito požymio reikšmių kitimu. Remiantis 29 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad metinė SVV įmonių apyvarta gamybos sektoriuje Čekijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje ir Slovakijoje (koreliacijos koeficientas yra nuo 0,79 iki 0,97) yra stipriai priklausoma nuo SVV įmonių skaičiaus. Tuo tarpu Slovėnijoje šis ryšys yra vidutinis (koreliacijos koeficientas – 0,42). Taip pat galima teikti, kad Čekijoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje egzistuoja atvirkštinis ryšys tarp SVV įmonių metinės apyvartos ir SVV įmonių skaičiaus. Tai reiškia, kad įmonių skaičius mažėja, nes mažėja įmonių metinė apyvarta.

Determinacijos koeficientas parodo kad, metinės apyvartos mažėjimas Slovėnijos SVV įmonėse varijuoja įmonių skaičių tik 18 procentų.

Vertinant naujų ES šalių SVV gamybos sektoriuje ryšį tarp sukuriamos pridėtinės vertės ir įmonių skaičiaus nustatyta, kad Čekijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje egzistuoja tiesioginis ryšys. Reiškia, kad didėjant SVV įmonėse sukuriamai pridėtinei vertei didėja ir įmonių

skaičius. Tuo tarpu Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje egzistuoja atvirkštinis ryšys. Didėjant įmonių skaičiui SVV gamybos sektoriuje didėja ir sukuriama pridėtinė vertė. Čekijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje ir Slovakijoje pastebimas stiprus arba labai stiprus ryšys tarp sukuriamos pridėtinės vertės ir įmonių skaičiaus (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,89 – 0,97). Koreliacijos koeficientas parodo, kad Lenkijoje (0,56) šis ryšys yra pastebimas, o Slovėnijoje (0,49) silpnas. Determinacijos koeficientas parodo, kad Lenkijoje ir Slovėnijoje sumažėjus SVV įmonėse sukuriama pridėtinei vertei įmonių skaičius nekinta.

29 lentelė

Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje

Šalis	Metinė apyvarta				Sukuriamą pridėtinę vertę			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	6522,9	-0,89	0,81	0,019	1368,5	0,94	0,82	0,070
Estija	847,2	0,97	0,95	0,001	213,9	0,97	0,95	0,010
Latvija	618,7	0,90	0,81	0,018	212,0	0,90	0,81	0,019
Lietuva	771,2	0,85	0,73	0,032	243,6	0,89	0,79	0,021
Vengrija	1341,0	-0,94	0,82	0,008	466,7	-0,99	0,99	0,000
Lenkija	8882,2	-0,79	0,63	0,053	1954,1	-0,56	0,31	0,163
Slovėnija	932,2	-0,42	0,18	0,238	327,6	-0,49	0,24	0,198
Slovakija	1682,1	0,94	0,87	0,009	458,3	0,91	0,84	0,014

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Analizuojant naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriaus metinės apyvartos nuokrypius nuo vidutinių reikšmių (žr. 27 priedą 1 lentelę) matyti, kad didžiausias metinės apyvartos reikšmių variacijos mastas yra Vengrijoje (variacija apie 200 proc.), Slovakijoje (variacija yra apie 175 proc.), Slovėnijoje (variacija yra apie 140 proc.). Tai parodo, kad įvardintose naujosiose ES šalyse SVV gamybos įmonėse per analizuojamą laikotarpį metinė apyvarta smarkiai pakito. Tuo tarpu Lenkijoje (variacijos koeficientas apie 21 proc.) ir Estijoje (variacijos koeficientas apie 16 proc.) SVV gamybos įmonių apyvarta kito nežymiai. Standartinis nuokrypis nuo vidurkio parodo, kad Lenkijoje SVV gamybos įmonių apyvarta per penkerius analizės metus kito nevienodai, tai didėjo, tai mažėjo. Tam galėjo turėti įtakos (žr. 27 priedą 2 lentelę) įmonių skaičiaus mažėjimas gamybos sektoriuje (variacijos koeficientas apie 250 proc.). Dar labiau kito SVV gamybos įmonių skaičius Lietuvoje (variacijos koeficientas apie 292 proc.) ir Latvijoje (variacijos koeficientas apie 237 proc.), tačiau šiose šalyse įmonių skaičius nuolatos augo. Tai galima susieti su šalies makroekonominių rodiklių gerėjimu. Lenkijos SVV gamybos įmonių sukuriama pridėtinė vertė per analizuojamą laikotarpį varijavo apie 165 procentus, kas parodo, jog šioje šalyje sukuriama pridėtinė vertė žymiai skyrėsi analizės laikotarpio pradžioje ir analizės laikotarpio pabaigoje (žr. 27 priedą, 3 lentelę). Tuo tarpu Vengrijoje sukuriamos pridėtinės vertės rodiklis kito kur kas mažiau

(variacijos koeficientas 50 proc.) ir matyti, kad šis rodiklis mažėjo, mažėjant SVV gamybos įmonių skaičiui.

Remiantis 30 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad metinė SVV įmonių apyvarta prekybos sektoriuje yra stipriai priklausoma nuo SVV įmonių skaičiaus Čekijoje, Lietuvoje, Vengrijoje ir Slovakijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,92 – 0,97). Estijoje, Slovėnijoje ir Latvijoje yra stiprus ryšys tarp įmonių skaičiaus ir metinės apyvartos dydžio (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,72 – 0,89). Tuo tarpu Lenkijoje šis ryšys yra pastebimas, tačiau jis nestiprus (koreliacijos koeficientas 0,53).

Labai stiprus ryšys tarp sukuriamos pridėtinės vertės ir įmonių skaičiaus yra Latvijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,92 – 0,94). Stiprus ryšys tarp analizuojamų rodiklių yra Estijoje, Lietuvoje ir Slovėnijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,83 – 0,90). Pastebimas ryšys yra Čekijoje ir Lenkijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,52 – 0,55). Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje ryšys tarp SVV įmonėse sukuriamos pridėtinės vertės ir įmonių skaičius yra tiesioginis, kas parodo, jog augant įmonių skaičiui auga ir sukuriamos pridėtinės vertės rodiklis. O Vengrijoje, Lenkijoje ir Čekijoje mažėjant įmonių skaičiui mažėja ir sukuriamos pridėtinės vertės dydis. Determinacijos koeficientas parodo, kad Čekijoje ir Lenkijoje sukuriama pridėtinė vertė ir įmonių skaičius vienas kito neįtakoja.

30 lentelė

Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriuje

Šalis	Metinė apyvarta				Sukuriama pridėtinė vertė			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	10081,7	-0,96	0,93	0,004	1983,9	-0,52	0,28	0,18
Estija	2738,1	0,88	0,77	0,02	275,6	0,90	0,81	0,01
Latvija	3436,5	0,89	0,79	0,02	429	0,93	0,87	0,01
Lietuva	2802,2	0,92	0,85	0,01	359,7	0,88	0,79	0,02
Vengrija	8338,9	-0,97	0,94	0,003	570,4	-0,92	0,84	0,01
Lenkija	20256,2	-0,53	0,28	0,17	2955,4	-0,55	0,30	0,16
Slovėnija	2118,0	0,72	0,52	0,08	339,4	0,83	0,68	0,04
Slovakija	3701,0	0,93	0,87	0,01	611,3	0,94	0,89	0,007

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Remiantis 31 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad metinė SVV įmonių apyvarta paslaugų sektoriuje yra labai stipriai priklausoma nuo SVV įmonių skaičiaus tik Lietuvoje (koreliacijos koeficientas 0,97). Stipriai priklausoma Vengrijoje (koreliacijos koeficientas 0,8) ir Slovakijoje (koreliacijos koeficientas 0,72), pastebima Čekijoje (koreliacijos koeficientas 0,69), vidutinis ryšys Slovėnijoje (koreliacijos koeficientas 0,43) ir silpnas ryšys

Lenkijoje (koreliacijos koeficientas 0,02). Latvijoje ir Estijoje ryšio tarp šių rodiklių vertinti negalima dėl nepilnai pateikiamų statistinių duomenų. Determinacijos koeficientas parodo, kad Slovėnijoje ir Lenkijoje SVV įmonių skaičius neįtakoja sukuriamos pridėtinės vertės dydžio.

Analizuojant naujų ES šalių SVV prekybos sektoriaus metinės apyvartos nuokrypius nuo vidutinių reikšmių (žr. 28 priedą 1 lentelę) matyti, kad didžiausias metinės apyvartos reikšmių variacijos mastas Slovėnijoje (variacijos koeficientas 304 proc.) buvo gerokai didesnis nei Vengrijoje (variacijos koeficientas 182 proc.) ar Latvijoje (variacijos koeficientas 110 proc.). Tenka pažymėti, kad Latvijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje SVV prekybos įmonių sukuriama pridėtinė vertė mažėjo (variacijos koeficientas neigiamas). Taip buvo todėl, kad įvardintose šalyse mažėjo prekybos sektoriuje veikiančių įmonių skaičius (žr. 28 priedą 2 lentelę). Tačiau metinė apyvarta analizuojamose šalyse SVV prekybos įmonėse reikšmingiausiai pakito Slovakijoje ir Slovėnijoje.

31 lentelė

Metinės apyvartos bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo įmonių skaičiaus naujų ES šalių SVV paslaugų sektoriuje

Šalis	Metinė apyvarta				Sukuriamą pridėtinę vertę			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	316,1	0,69	0,48	0,105	108,5	0,67	0,45	0,105
Estija	81,1	1	1	0	31,3	1	1	0
Latvija	87,1	-1	1	0	38,4	-1	1	0
Lietuva	75,2	0,97	0,94	0,014	31,5	0,96	0,93	0,015
Vengrija	75,2	-0,80	0,33	0,10	59,6	-0,72	0,51	0,14
Lenkija	591,5	0,02	0,001	0,48	201,0	0,13	0,01	0,41
Slovėnija	99,4	0,43	0,16	0,25	36,2	0,06	0,004	0,46
Slovakija	99,4	0,72	0,003	0,08	22,3	0,82	0,68	0,08

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Apibendrinat naujosiose ES šalyse SVV įmonėse ryšio tarp metinės apyvartos, sukuriamos vertės ir įmonių skaičiaus nustatymą matyti, kad situacija analizuojamuose šalyse yra skirtinga vertinant gamybos, prekybos ir paslaugų sektorius. Lietuvoje įmonių skaičiaus kitimas labai smarkiai įtakoja sukuriamą pridėtinę vertę paslaugų sektoriuje, tačiau yra mažiau reikšmingas prekybos ir gamybos sektoriuose. Tačiau Latvijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje ryšys tarp šių rodiklių prekybos ir gamybos sektoriuje yra labai stiprus, tačiau nereikšmingas paslaugų sektoriuje. Vengrijoje gamybos, prekybos ir paslaugų sektoriuose sukuriama pridėtinė vertė ir įmonių skaičius yra stipriai susieti ir įmonių skaičiui augant sukuriama pridėtinė vertė SVV įmonėse mažėja. Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje didėjant įmonių skaičiui didėja ir sukuriama pridėtinė vertė.

Stipriausias ryšys tarp metinės apyvartos ir įmonių skaičiaus SVV paslaugų sektoriuje yra Lietuvoje, kur didėjant vienam rodikliui didėja ir kitas, nes yra tiesioginė priklausomybė. Vengrijoje, Čekijoje ir Lenkijoje didėjant įmonių skaičiui mažėja metinė apyvarta SVV įmonių prekybos ir gamybos sektoriuose, arba atvirkščiai mažėjant įmonių skaičiui didėja metinė apyvarta.

Analizuojant naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus metinės apyvartos nuokrypius nuo vidutinių reikšmių (žr. 29 priedą 1 lentelę) matyti labiausiai netolygiai kuriama pridėtinė vertė buvo Vengrijoje (variacija 533 proc.), Lietuvoje (variacija 313 proc.), Lenkijoje (variacija (258 proc.), Slovakijoje (variacija 201 proc.). Šiuo požiūriu, dėl statistinių duomenų trūkumo, negalima įvertinti Estijos ir Latvijos SVV paslaugų įmonėse sukuriamos pridėtinės vertės, veikiančių įmonių skaičiaus ir metinės apyvartos rodiklių variacijos. Lietuvoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovakijoje (žr. 29 priedą 2 ir 3 lentelę) SVV paslaugų įmonių skaičius kito netolygiai, tai didėjo, tai mažėjo (neigiamas variacijos koeficientas). Slovėnijoje analizuojamame SVV sektoriuje įmonių skaičius augo gan ženkliai (variacija 166 proc.), tuo tarpu metinė apyvarta tolygiai nekito.

3.2 Įmonių skaičiaus bei sukuriamos pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV gamybos, prekybos ir paslaugų sektoriuje

Šioje dalyje vertinama įmonių skaičiaus bei metinės apyvartos naujųjų ES šalių SVV įmonėse priklausomybė nuo SVV įmonėse sukuriamos pridėtinės vertės gamybos prekybos ir paslaugų sektoriuose, atliekant korealiacinę ir regresinę analizę.

Remiantis 32 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad ryšys SVV gamybos sektoriaus įmonėse tarp sukuriamos pridėtinės vertės ir metinės apyvartos yra labai stiprus visose analizuojamose naujosiose ES šalyse (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,94 ir 0,98) ir tik stiprus Lenkijoje (koreliacijos koeficientas 0,86). Determinacijos koeficientas tik patvirtina šį faktą. Tuo tarpu SVV įmonių skaičius gamybos sektoriuje išlaiko stiprų tiesinį ryšį su sukuriama pridėtine verte Estijoje ir Slovakijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,93 –0,97). Tai reiškia, kad didėjant įmonių skaičiui SVV gamybos sektoriuje didėja ir sukuriama pridėtinė vertė arba atvirkščiai. Vengrijoje šis ryšys taip pat labai stiprus (koreliacijos koeficientas 0,94), tačiau priklausomybė atvirkštinė. Didėjant įmonių skaičiui mažėja sukuriama pridėtinė vertė arba priešingai. Determinacijos koeficientas patvirtina šį teiginį.

Įmonių skaičiaus bei sukuriama pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujų ES šalių SVV gamybos sektoriuje

Šalis	Sukuriama pridėtinė vertė				Įmonių skaičius			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	1368,5	0,94	0,89	0,007	2040,9	-0,89	0,80	0,019
Estija	213,9	0,98	0,97	0,001	410,1	0,97	0,95	0,002
Latvija	212,0	0,98	0,97	0,001	207,9	0,90	0,81	0,018
Lietuva	243,6	0,96	0,94	0,003	4022,8	0,85	0,73	0,32
Vengrija	466,7	0,95	0,92	0,005	4382,0	-0,94	0,89	0,008
Lenkija	1954,1	0,86	0,74	0,030	8163,4	-0,79	0,63	0,053
Slovėnija	327,6	0,94	0,89	0,008	566,01	-0,42	0,18	0,238
Slovakija	458,3	0,97	0,94	0,003	901,7	0,93	0,87	0,009

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Remiantis 33 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad ryšys SVV prekybos sektoriaus įmonėse tarp sukuriama pridėtinės vertės ir metinės apyvartos yra labai stiprus visose analizuojamuose šalyse išskyrus Čekiją. Čia šis ryšys tik pastebimas (koreliacijos koeficientas 0,61). Determinacijos koeficientas parodo, kad sukuriama pridėtinė vertė 38 procentais gali įtakoti SVV prekybos įmonių skaičių Čekijoje.

Įmonių skaičiaus bei sukuriama pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujų ES šalių SVV prekybos sektoriuje

Šalis	Sukuriama pridėtinė vertė				Įmonių skaičius			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	1983,9	0,61	0,38	0,13	9585,7	-0,96	0,93	0,004
Estija	275,6	0,99	0,99	0,00	744,5	0,88	0,77	0,024
Latvija	429	0,99	0,98	0,00	1078,1	0,89	0,79	0,21
Lietuva	359,7	0,99	0,98	0,00	14229,9	0,92	0,85	0,13
Vengrija	570,4	0,97	0,95	0,002	8247,2	-0,97	0,94	0,003
Lenkija	2955,4	0,99	0,99	0,001	12719,4	-0,534	0,28	0,177
Slovėnija	339,4	0,93	0,87	0,10	1008,7	0,72	0,52	0,082
Slovakija	611,3	0,98	0,95	0,002	3560,3	0,93	0,87	0,010

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Visose analizuojamose šalyse ryšys tarp sukuriama pridėtinės vertės ir metinės apyvartos yra tiesioginis, kas parodo, kad didėjant sukuriama pridėtinė vertė auga ir SVV įmonių apyvarta. Stipriausią ryšį tarp SVV įmonių skaičiaus ir metinės apyvartos prekybos sektoriuje išlaiko Čekija, Lietuva, Vengrija ir Slovakija (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,92 – 0,97). Tačiau tik Lietuvoje ir Slovakijoje šis ryšys yra tiesioginis, tuo tarpu Čekijoje ir Vengrijoje atvirkštinis.

Reiškia, kad keičiantis metinei apyvartai priešinga kryptimi keisis ir įmonių skaičius. Lenkijoje šis ryšys pastebimas, nors metinė apyvarta įmonių skaičiaus kitimą SVV prekybos sektoriuje įtakoja tik 28 procentais. Stiprus ryšys tarp SVV įmonių skaičiaus ir metinės apyvartos prekybos sektoriuje Estijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje. Determinacijos koeficientas patvirtina analizuojamo ryšio stiprumą visose šalyse, išskyrus Lenkiją.

34 lentelė

Įmonių skaičiaus bei sukuriama pridėtinė vertė tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos naujų ES šalių SVV paslaugų sektoriuje

Šalis	Sukuriama pridėtinė vertė				Įmonių skaičius			
	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida	Vidutinis nuokrypis	Pirsono koreliacijos koeficientas	Determinacijos koeficientas	Paklaida
Čekija	108,5	0,98	0,96	0,001	1070,4	0,69	0,4	0,095
Estija	31,3	1	1	0,00	120,5	1	1	0,00
Latvija	38,4	-1	1	0,00	312,7	-1	1	0,00
Lietuva	31,5	0,99	0,98	0,005	367,8	0,97	0,94	0,014
Vengrija	59,6	0,96	0,96	0,087	1264,0	-0,58	0,33	0,100
Lenkija	201,0	0,99	0,97	0,001	620,8	0,024	0,001	0,485
Slovėnija	36,2	0,93	0,87	0,010	280,9	0,40	0,16	0,252
Slovakija	22,3	0,60	0,37	0,049	261,5	0,03	0,003	0,082

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

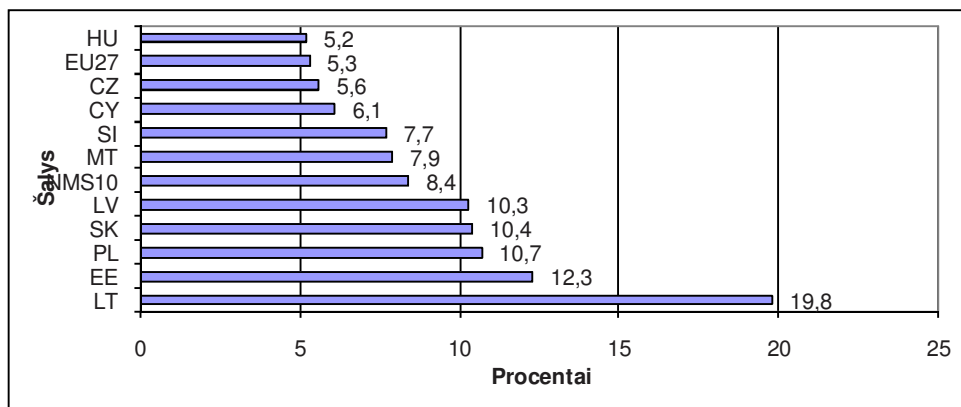
Remiantis 34 lentelėje pateiktais Pirsono koreliacijos duomenimis galima teigti, kad yra labai stiprus tiesioginis ryšys SVV paslaugų sektoriaus įmonėse tarp sukuriama pridėtinė vertė ir metinės apyvartos Čekijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje (koreliacijos koeficientas svyruoja tarp 0,93 – 0,99). Slovakijoje ryšys tarp sukuriama pridėtinė vertė ir metinės apyvartos ryšys yra pastebimas, metinė apyvarta tik 37 procentais varijuoja sukuriama pridėtinę vertę. Estijos ir Latvijos situacijos vertinti negalima, dėl nepilnai pateikiamų statistinių duomenų. Ryšys tarp įmonių skaičiaus metinės apyvartos Lietuvos SVV paslaugų sektoriuje pats stipriausias ir tiesioginis, kas parodo, kad augant metinei SVV įmonių apyvartai išauga ir įmonių skaičius.

Visose analizuojamose naujosiose ES šalyse SVV gamybos įmonėse ryšys tarp sukuriama pridėtinė vertė ir metinės apyvartos yra tiesioginis, nors ne visur vienodo stiprumo, Lenkijoje mažiausias. Silpniausias ryšys tarp įmonių skaičiaus ir metinės apyvartos yra Slovėnijoje, kur metinės apyvartos pokytis mažai įtakoja įmonių skaičiaus kitimą. SVV prekybos sektoriuje įmonių skaičiaus bei sukuriama pridėtinė vertė tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos mažiausia Čekijoje, tuo tarpu visose kitose šalyse yra labai stiprus. Įmonių skaičius nuo metinės apyvartos pokyčių mažiausiai priklausomas Lenkijoje. SVV paslaugų sektoriuje sukuriama pridėtinė vertė nuo metinės apyvartos smarkiai priklausoma Čekijoje, Lietuvoje, Vengrijoje,

Lenkijoje ir Slovėnijoje, kiek mažiau Slovakijoje. SVV paslaugų sektoriuje įmonių skaičiaus kitimas nuo metinės apyvartos labiausiai priklausomas Lietuvoje.

3.3. Pagrindinės smulkaus ir vidutinio verslo darbuotojų žmogiškojo kapitalo problemos

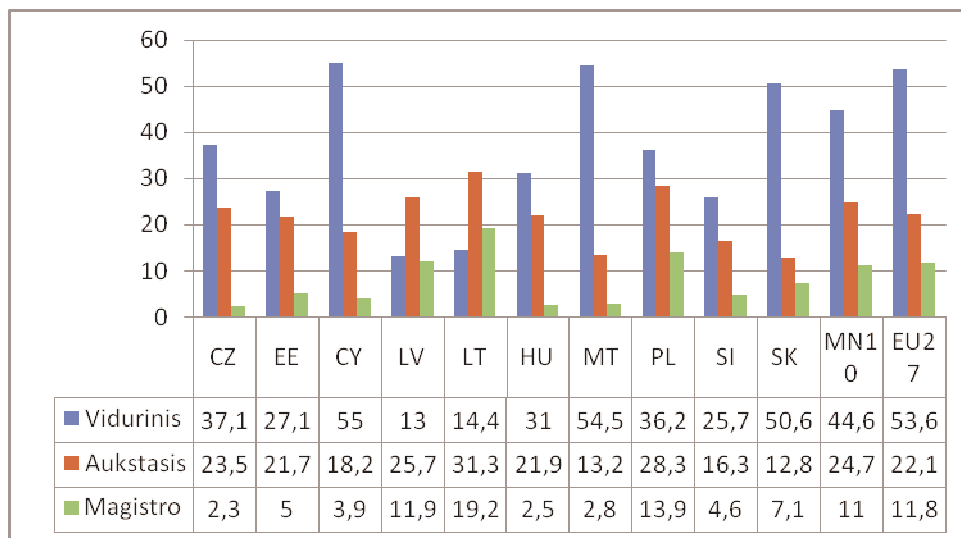
Atlikus smulkaus ir vidutinio verslo Lietuvoje ir naujosiose ES šalyse ekonominių rodiklių analizę, galima vertinti darbuotojų išsilavinimo situaciją. Naudojant “Observatory of European SMEs” 2006-2007 metais atlikto tyrimo apie visų ES šalių smulkaus ir vidutinio verslo situaciją duomenis, šiame darbe atlikta naujųjų ES šalių analizė. Duomenų palyginimui naudojami visų 10 naujausių ES šalių vidurkiai ir 27 ES šalių vidurkis. Tyrimas leidžia atskleisti SVV įmonėse naujosiose ES šalyse laisvas darbo vietas ir darbuotojų išsilavinimą. 32 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad daugiausiai laisvų darbo vietų SVV įmonėse buvo Lietuvoje (apie 20 procentų).

32 pav. Laisvos darbo vietos naujosiose ES šalyse SVV įmonėse 2006-2007 metais (procentais nuo visų įmonėse esančių darbo vietų).

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal Observatory of European SMEs 2006-2007 metų ataskaitą.

Tai galima susieti su tuo laikotarpiu populiariu Lietuvos gyventojų emigracijos į užsienio valstybes procesu. Didžiulis Lietuvos rodiklio atotrūkis nuo ES 27 vidurkio (apie 5 proc.) bei nuo 10 Naujausių ES (NMS 10) šalių vidurkio (per 8 proc.) parodo, kad Lietuvoje egzistavo ryški žmogiškojo kapitalo nepakankamumo problema. Tuo tarpu Estijoje (12 procentų), Lenkijoje (11 procentų), Slovakijoje (10 procentų) ir Latvijoje (10 procentų) tik nežymiai viršijamas NMS 10 vidurkis (per 8 proc.). Čia taip pat egzistavo žmogiškojo kapitalo stygius, tačiau jis nebuvo toks ryškus, kaip Lietuvoje. Iš visų naujųjų ES šalių SVV įmonėse mažiausiai laisvų darbo vietų buvo Vengrijoje (apie 5 procentus). Tai gerokai mažiau nei NMS 10 ir visose ES (27) šalyse bendrai paėmus.

33 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą naujųjų ES šalių SVV įmonėse 2006 – 2007 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal Observatory of European SMEs 2006-2007 metų ataskaitą.

Darbuotojų išsilavinimas veikiančiose naujosiose ES šalių SVV įmonėse analizuojamas pagal tris išsilavinimo grupes: vidurinis, aukštasis universitetinis ir magistro arba mokslų daktaro laipsnis. Respondentų atsakymai buvo analizuojami pagal procentinį atitinkamą išsilavinimą turinčių darbuotojų pasiskirstymą. Čia neanalizuojamos tos įmonės, kuriuose nėra darbuotojų su viduriniu išsilavinimu, arba nepateikė informacijos apie SVV įmonių darbuotojų išsilavinimą. SVV įmonėse darbuotojai turintys vidurinį išsilavinimą. Analizuojant SVV įmonėse darbuotojus su viduriniu išsilavinimu išryškėjo tai, kad daugiausiai tokių darbuotojų yra Slovakijoje (50,6 procentų), Maltoje (54,5 procentų), Kipre (55 procentų), Vengrijoje (31 proc.), Čekijoje (37,1 procentų), Lenkijoje (36,2 proc.), Estijoje (27,1 proc.), Slovėnijoje (25,7 proc.). Tačiau lyginant su ES 27 šalių vidurkiu (53,6 procentų), matyti, kad įvardintos šalys nedaug nuo jo atsilieka. NMS 10 šalių vidurkis (44,6 proc.). Analizuojant Lietuvos situaciją matyti, kad Lietuvos SVV įmonėse dirbančių darbuotojų su viduriniu išsilavinimu yra mažiau nei kitose naujosiose ES šalyse, ir šis rodiklis yra žemiau visų NMS10 ir visų ES 27 šalių rodiklio. Išryškėja toks faktas, kad Lietuvoje yra įmonių, kuriose darbuotojai, turintys vidurinį išsilavinimą, sudaro tik iki 15 procentų.

Daugiausiai su aukštuoju išsilavinimu dirbančių darbuotojų SVV įmonėse yra Latvijoje (25,7 proc.) ir Lietuvoje (31,3 proc.). Kai tuo tarpu NMS 10 šalių vidurkis (24,7 proc.), o vidutiniškai visose ES 27 šalyse darbuotojų su aukštuoju išsilavinimu yra (apie 22 proc.). Išryškėja šalys, kuriose SVV įmonėse darbuotojų su aukštuoju išsilavinimu yra labai mažai. Tai Malta (13,2 proc.), Slovakija (12,8), Slovėnija (16,3). Tai žemiau nei vidurkis visose ES 27 šalyse ar NMS 10 šalyse. Analizuojant matyti, kad Lietuvoje virš 30 procentų yra tokių įmonių, kuriose dominuoja darbuotojai turintys aukštąjį išsilavinimą. Latvijoje SVV įmonėse darbuotojai su aukštuoju

išsilavinimu pasiskirsto kiek tolygiau, nors nemažai egzistuoja įmonių (apie 25 proc.), kuriose dirba didesnė dalis darbuotojų turinčių aukštąjį išsilavinimą. Mažiausiai darbuotojų su aukštuoju išsilavinimu yra Slovakijoje.

NMS 10 šalyse darbuotojų, turinčių magistro laipsnį, vidurkis yra 11 procentų nuo visų veikiančių SVV įmonių. Kai tuo tarpu visose ES 27 šalyse šio rodiklio vidurkis yra 11,8 procentų. Lietuvoje siekia net 19,1 procentų, Lenkijoje 13,9 procentų, Latvijoje 11,9 procentų, Slovakijoje apie 7 procentus, Estijoje 5 procentus, Slovėnijoje 4 procentus. Lietuvoje nuo 1-20 procentų darbuotojų SVV įmonėse yra įgiję magistro laipsnį arba siekiantys aukštesnio laipsnio darbuotojai. Tai išskirtinis reiškinys tarp visų ES šalių įskaitant ir naujausias ES šalis. Toks aukštas išsilavinimo rodiklis turėtų atskleisti faktą, jog šalyje SVV įmonėse yra naudojamos aukštosios technologijos, tačiau reali situacija parodo, kad šioje šalyje yra didesnis išsilavinusių žmonių skaičius nei kitose naujosiose ES šalyse. Taip galima teikti remiantis tuo faktu, kad Lietuvoje SVV užima apie 99 procentus viso privataus verslo (plačiau apie tai žr. 2 darbo skyriuje).

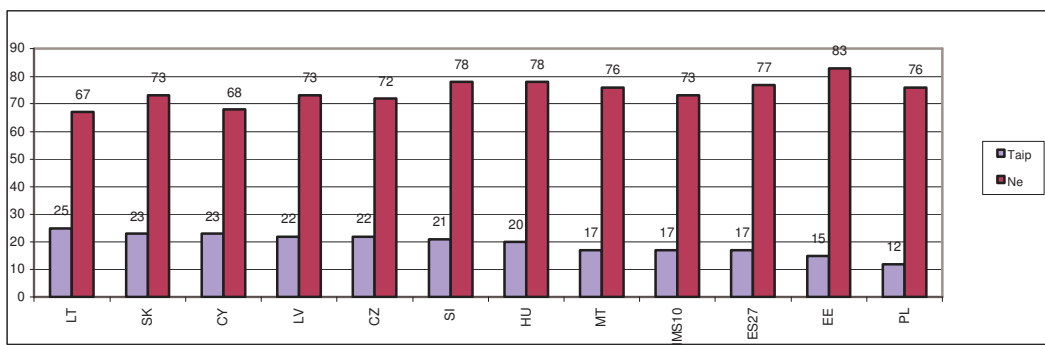
Analizuojant naujųjų Europos šalių SVV darbuotojų neturinčių magistro laipsnio, aukštojo universitetinio ir vidurinio išsilavinimo pasiskirstymą pastebima, kad Lietuva šiuo aspektu užima pakankamai palankias pozicijas – daugiausiai darbuotojų SVV yra turintys magistro ir aukštesnį išsilavinimo lygį. Kai tuo tarpu Latvijoje ir Estijoje SVV dominuoja darbuotojai turintys aukštąjį išsilavinimą. Šiuo požiūriu įvardintos šalys pralenkia ir ES 27 ir NMS 10 šalių vidutinius rodiklius.

Atlikus Lietuvos ir naujųjų ES šalių žmogiškojo kapitalo situacijos lyginamąją analizę, galima pastebėti, kad Lietuva išsiskiria daugeliu aspektų. Pirmiausia Lietuvoje pasireiškė darbuotojų trūkumas, kadangi fiksuojama daugiausiai laisvų darbo vietų netik tarp NMS10 bet ir tarp ES27 šalių veikiančiose SVV įmonėse. Daugiausiai išsilavinusių darbuotojų dirba Lietuvoje, dominuoja aukštąjį ir magistro išsilavinimą turintys darbuotojai. Todėl SVV mokymas Lietuvoje nėra toks prasmingas kaip kitose naujosiose ES šalyse, kur dominuoja darbuotojai turintys tik vidurinį išsilavinimą. Skatinant SVV Lietuvoje didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas investavimui į materialinius išteklius. Todėl sekančiame skyriuje bus analizuojama investicijų į SVV įmones naujosiose ES šalyse situaciją ir problemas.

3.4. Pagrindinės problemos investuojant į smulkų ir vidutinį verslą

Naujosiose ES šalyse įdiegiant naujas technologijas SVV įmonėse neretai susiduriama su tam tikromis problemomis. Investicijų apimtys nėra vienodos. Per praėjusius dvejus metus daugiausiai naujų technologijų buvo įdiegta Lietuvoje (žr. 34 pav.). Net 25 procentai SVV įmonių realizavo naujas technologijas savo versle ir tik 67 procentai įmonių nepanaudojo lėšų naujų technologijų

diegimui. Tai geriausias rodiklis ne tik tarp naujausių ES šalių, bet ir visose ES šalyse. Nedaug atsilieka Slovakija ir Kipras (po 23 proc.), Latvija ir Čekija (po 22 proc.), Vengrija (20 proc.). Mažiausiai investuojama į SVV Lenkijoje (12 proc.) ir Estijoje (15 proc.). Naujųjų ES šalių ir visų ES šalių SVV investavimo į naujas technologijas vidutinis rodiklis sutampa, kas parodo, kad visose šalyse naujų technologijų diegimui yra sudaromos panašios sąlygos, tačiau nevienodi tempai.

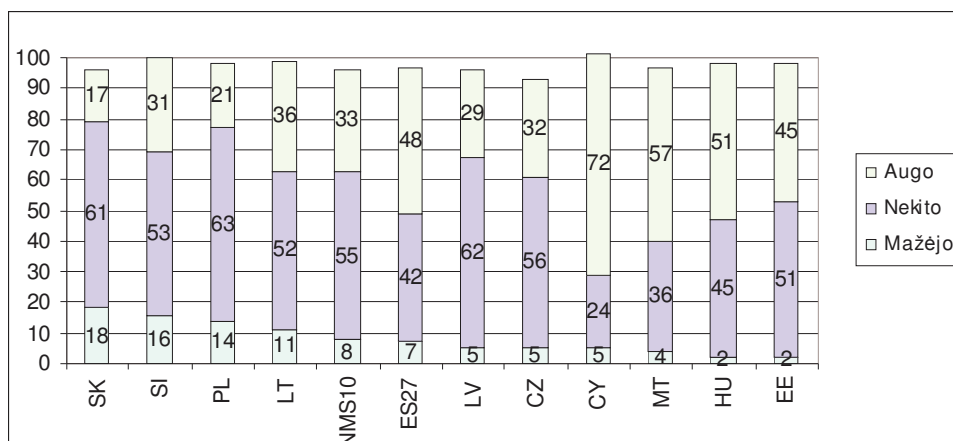

34 pav. Naujų technologijų įdiegimo naujosiose ES šalyse SVV įmonėse situacija 2006 – 2007 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

35 paveiksle atskleidžiami investicijų į naujas technologijas pokyčiai. Čia matyti, kad visose ES 27 šalyse (48 proc.) investicijos augo mažiau nei naujosiose ES šalyse (33 proc.). Labiausiai investicijos augo Kipre (72 proc.), Maltoje (57 proc.) ir Vengrijoje (51 proc.). Mažiausias investicijų augimas pastebimas Slovakijoje (17 proc.), Lenkijoje (21 proc.) ir Latvijoje (29 proc.). Lietuvos rodiklis išlieka kiek mažesnis nei visų ES šalių vidurkis 36 procentai, tačiau didesnis nei naujųjų ES šalių vidurkis. Investicijų į naujas technologijas mažėjimo tendencija fiksuojama Slovakijoje (18 proc.), Slovėnijoje (16 proc.), Lenkijoje (14 proc.). Vidutiniškai naujosiose ES šalyse investicijų mažėjimas sudaro 8 procentus, o visose ES šalyse vidurkis yra 7 procentai. Tai reiškia, kad Lietuvoje (11 proc.) investicijų į SVV įmones mažėjimas yra didesnis nei vidutiniškai naujosiose ES šalyse. Estijoje ir Vengrijoje (po 2 proc.), Maltoje (4 proc.), Kipre, Čekijoje ir Latvijoje (po 5 proc.) pastebimas lėtesnis investicijų į naujas technologijas mažėjimas.

Daugelyje Lenkijos (63 proc.), Latvijos (62 proc.), Slovakijos (61 proc.) šalių SVV įmonėse pastebimas investicijų į naujas technologijas sąstingis. Lietuvoje (52 proc.) šis rodiklis kiek didesnis nei naujųjų ES šalių vidurkis (NMS10 55 proc.), tačiau didesnis nei visų ES šalių vidurkis (ES27 42 proc.).

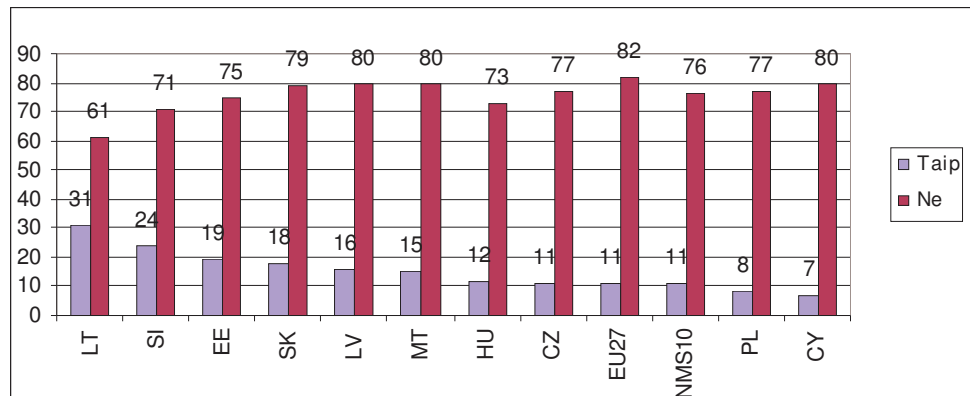

35 pav. Investicijų į SVV įmones naujosiose ES šalyse pokyčiai 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Atlikus naujųjų ES šalių SVV įmonių investicijų į naujas technologijas analizę, galima teigti, kad Lietuvos SVV įmonių investicijos į naujas technologijas yra labiausiai augančios, lyginant su kitomis ES šalimis, tačiau augimo apimtys rodo, kad nepakankamos. Lietuvą lenkia tokios šalys, kaip Kipras, Malta ir Vengrija. Tačiau, Lietuva lenkia Baltijos valstybes ir yra nelabai nutolusi nuo ES šalių vidurkio. Situacija rodo, kad Lietuvos SVV įmonės nepakankamai investuoja į naujas technologijas, ir todėl čia būtų galima labiau koncentruoti valstybės teikiamą paramą SVV įmonėms.

3.5 Kitos smulkaus ir vidutinio verslo įmonių problemos naujosiose ES šalyse

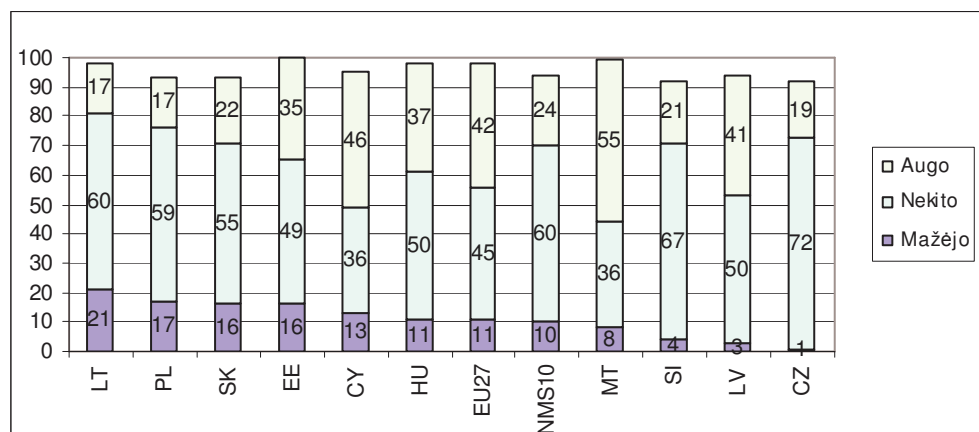
Neretai SVV verslo įmonių veiklos rezultatai priklauso nuo darbuotojų turimos kvalifikacijos, bei administracijos vadybinės kompetencijos. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad naujosiose ES šalyse administracijos vadybinė kompetencija yra pakankamai reikšminga ir kai kuriose šalyse jos trūkumas yra ypač ryškus. Lietuvoje (31 proc.), Slovakijoje (24 proc.), Estijoje (19 proc.) darbuotojų vadybinės kompetencijos (žr. 36 pav.) stoka jaučiamą labiausiai. Tuo tarpu Čekijoje (tik 7 proc.) ir Lenkijoje (tik 8 proc.) darbuotojų vadybinės kompetencijos klausimas yra beveik pilnai išspręstas. Naujosiose ES šalyse SVV verslo įmonių darbuotojams vadybinės kompetencijos vidutiniškai stinga apie 11 procentų. Kadangi fiksuojama pakankamai ryški problema, tikslinga įvertinti kokie jaučiami pokyčiai, susiję su vadybinės kompetencijos kokybe (žr. 36 pav.).

36 pav. Darbuotojų vadybinių kompetencijų stoka SVV įmonėse naujausiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

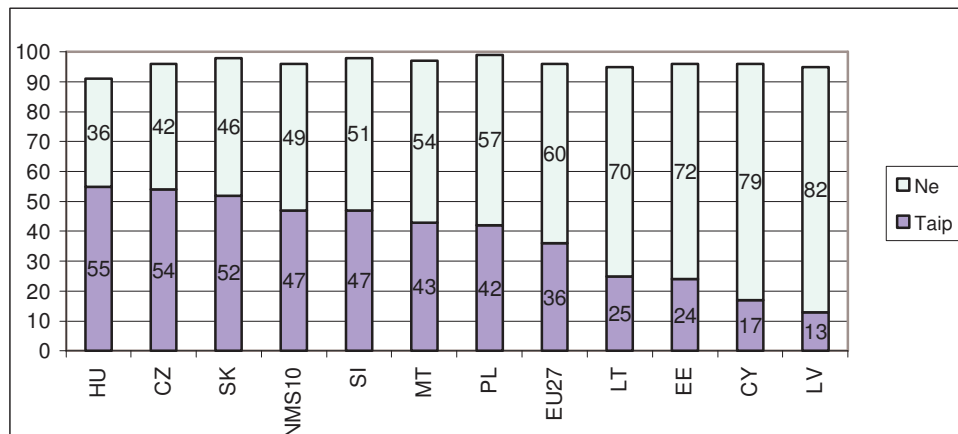
Tenka paminėti, kad pastebimi didžiausi SVV įmonėse dirbančių darbuotojų vadybinės kompetencijos kokybiniai pokyčiai Maltoje (55 proc.), Kipre (46 proc.) ir Latvijoje (41 proc.). Mažiausiai SVV darbuotojų vadybinė kompetencija kito Čekijoje (72 proc.), Slovėnijoje (67 proc.) ir Lietuvoje (60 proc.). Dešimties naujųjų ES šalių vidurkis (nekito apie 60 proc.; augo 24 proc.) parodo, kad Lietuva patenka į šio vidurkio rėmus, tačiau darbuotojų vadybinės kompetencijos augimas gerokai lėtesnis (17 proc.). 21 procentas apklaustų pareiškė, kad Lietuvoje SVV įmonių darbuotojų kompetencija mažėjo daugiausiai iš visų analizuojamų naujųjų ES šalių.

37 pav. Vadybinių kompetencijų pokyčiai SVV naujosiose ES šalyse.

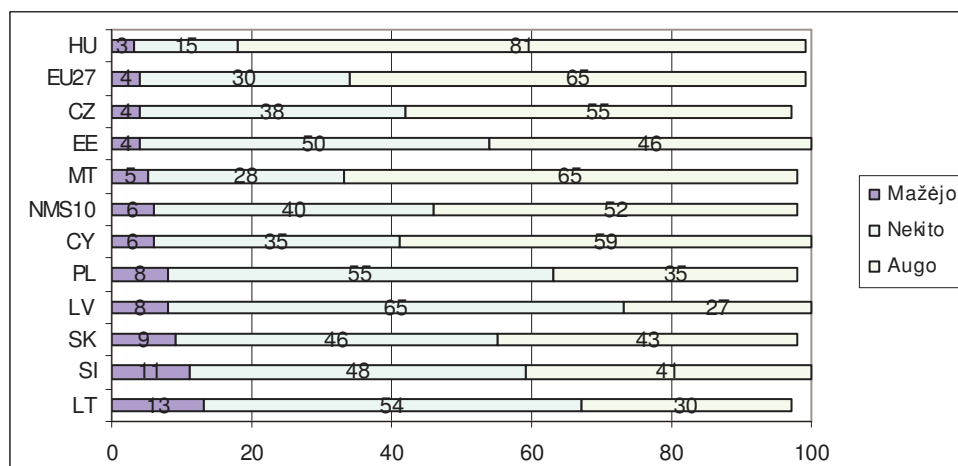
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Administracinis reguliavimas nemaža dalimi įtakoja SVV įmonių veiklą, kadangi administravimas ir norminiai dokumentai sudaro vykdomos veiklos pagrindą (žr. 38 pav.). Smulkus ir vidutinis verslas su administravimo problemomis dažniausiai susiduria Vengrijoje (55 proc.), Čekijoje (54 proc.), Slovakijoje (52 proc.). Visų dešimties naujųjų ES šalių vidurkis yra 47 procentai, o tai gerokai daugiau nei Lietuvos situacija (25 procentai). Mažiausiai administravimo problemų SVV verslas turi Latvijoje (13 proc.), Kipre (17 proc.), Estijoje (24 proc.).

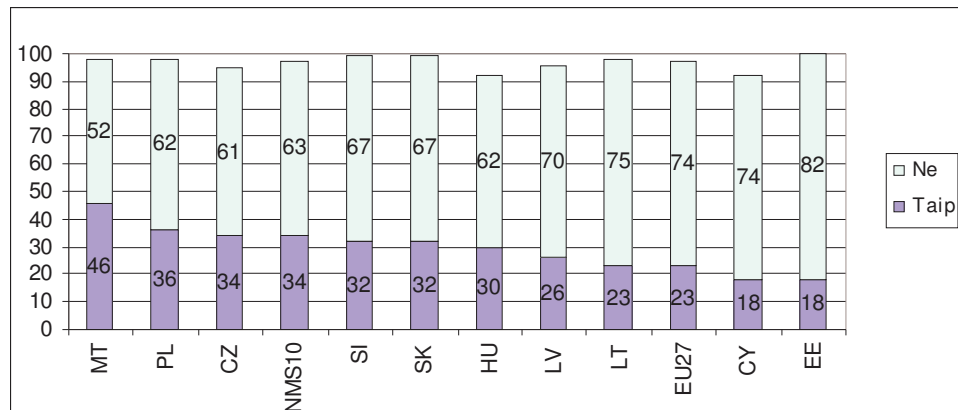
38 pav. Administracinio reguliavimo problemos SVV naujosiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Administracinis reguliavimas dažnai kinta, keičiantis valdžiai, ekonominei situacija ir norminiams dokumentams. Todėl buvo siekiama išaiškinti kurioje naujojoje ES šalyje šie pokyčiai buvo labiausiai reikšmingi (žr. 39 pav.).

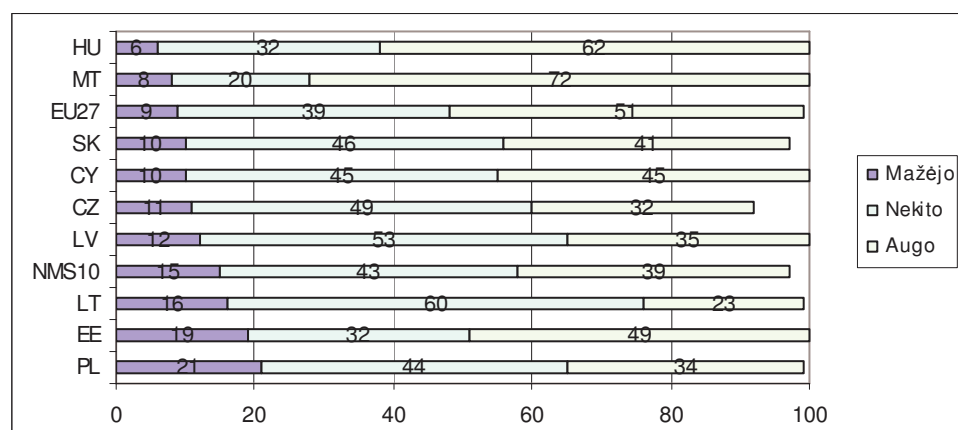
39 pav. Administracinio reguliavimo pokyčiai SVV naujosiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Per dvejus metus daugiausiai administracinio reguliavimo pokyčių pastebima Vengrijoje (81 proc.), o mažiausia pokyčiai buvo Lietuvoje (30 proc.). Naujųjų ES šalių SVV įmonėse vykstančių administracinių pokyčių vidurkis yra apie 52 procentus. Matyti, kad Lietuvoje šie pokyčiai nepakankami ir šia kryptimi reikėtų papildomai padirbėti valstybinio reguliavimo lygmenyje.

40 pav. Infrastruktūros problemas SVV naujosiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

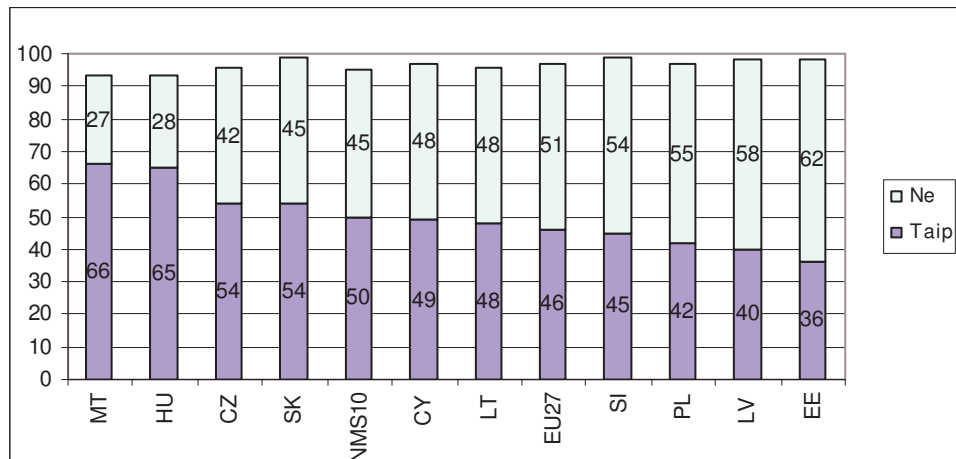
Tiek SVV įmonių verslo vystymui, tiek užsienio investicijoms reikšminga yra šalies infrastruktūra. Šiuo požiūriu geriausia situacija yra Estijoje, Kipre (po 18 proc.) Lietuvoje (23 proc.) ir Latvijoje (26 proc.). Tuo tarpu dešimties naujųjų ES šalių vidurkį (34 proc.) lenkia Malta (46 proc.) ir Lenkija (36 proc.).

41 pav. Infrastruktūros problemų pokyčiai SVV naujosiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Per dvejus metus infrastruktūra SVV verslui plėtoti žymiai pagerėjo Vengrijoje (62 proc.) ir Maltoje (72 proc.). Tuo tarpu Lietuvoje šie pokyčiai buvo patys mažiausi (23 proc.), lyginant su kitomis analizuojamomis šalimis. Šalies infrastruktūros pasikeitimai Latvijoje beveik sutampa su naujųjų ES šalių vidurkiu (39 proc.).

SVV įmonės gamina prekes ir paslaugas, kurių pagrindiniai vartotojai yra šalies namų ūkiai. Todėl reikšmingas rodiklis yra vartotojų perkamoji galia (žr. 42 pav.). Didžiausia vartotojų perkamoji galia yra Maltoje (66 proc.), Vengrijoje (65 proc.) ir Čekijoje (54 proc.). Mažiausia vartotojų perkamoji galia yra Estijoje (36 proc.) ir Latvijoje (40 proc.). Tuo tarpu Lietuvos vartotojų perkamoji galia yra didesnė nei 27 ES šalių vidutinė vartotojų perkamoji galia (46 proc.) ir mažesnė nei dešimties naujųjų ES šalių vartotojų perkamoji galia (50 proc.).

42 pav. Vartotojų perkamosios galios problemos SVV naujosiose ES šalyse 2006 – 2007 metais.
Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV įmonių veikloje iškylančias problemas, tokias kaip įmonės darbuotojų vadybinė kompetencija, administracinis reguliavimas, šalies infrastruktūra, vartotojų perkamoji galia, pastebima kad šios problemos nuolatos yra sprendžiamos. Tačiau pasitaiko, kad šalyje verslui aktualios problemos yra ignoruojamos arba sprendžiamos labia lėtai. Lietuvoje vis dar nepakanka dėmesio darbuotojų vadybinėms kompetencijoms, Latvijoje nepakankamai dėmesio skiriama SVV įmonių administraciniam reguliavimui, infrastruktūra šiose šalyse išvystyta pakankamai, tačiau teigiamų pokyčių beveik nepastebima. Vartotojų perkamoji galia mažiausia Estijoje, tačiau perkamosios galios augimas aktyviausiai pasireiškė Maltoje, Čekijoje ir Latvijoje.

3.6. Naujausios smulkaus ir vidutinio verslo įmonių situacijos Lietuvoje vertinimas

Pasaulio banko atliekamas Palankumo verslui tyrimas yra kasmet pasirodantis leidinys, kuriame aprašomos bei įvertinamos 181 pasaulio valstybės palankumo verslui sąlygos bei verslą varžantys apribojimai. Šis tyrimas pateikia kiekybinius verslo reguliavimą bei nuosavybės teisę aprašančius rodiklius, kurie gali būti palyginami tarp šalių ir laike. Matuojama 10 verslo reguliavimų sričių, kurios susijusios su atitinkamais verslo procesais: verslo pradėjimas, leidimų statyboms gavimas, darbuotojų samdymas ir atleidimas, nuosavybės registravimas, kredito gavimas, investuotojų apsauga, mokesčių mokėjimas, užsienio prekybos sąlygos, sutarčių vykdymo užtikrinimas ir verslo nutraukimas. Lietuvos laisvosios rinkos duomenimis Lietuvos palankumo SVV tyrime Lietuva yra 25 vietoje iš 183 vertintų valstybių. Lyginant su praeitais metais, Lietuvos vertinimas nukrito per vieną poziciją, kas reiškia jog verslo sąlygos Lietuvoje negerėja. 2008 metais palyginti su 2007 verslo sąlygos nekito, šiais metais ėmė blogėti. Vertinimą žemyn tempia itin blogas Lietuvos vertinimas tam tikrose reguliavimo srityse. Ryškių permainų Lietuvos vertinime nėra:

problematiškiausia sritis išlieka darbo santykiai ir jų reguliavimas. Tai tik parodo, jog nebuvo ryžtasi priimti svarbių sprendimų darbo santykių liberalizavimo srityje, kuri lieka viena iš pagrindinių trukdžių verslui.

Taip pat labai prastai įvertinta, o be to labiausiai Lietuvoje pagal palankumo verslui tyrimą blogėjusi sritis, yra verslo pradėjimas. Lietuvoje verslą pradėti užtrunka ilgiau, tai daugiau kainuoja ir reikalauja daugiau procedūrų nei vidutiniškai aplinkinėse valstybėse. Lietuvos SVV vertinimas pagerėjo dviejose srityse: mokesčių mokėjime bei užsienio prekybos sąlygose. Lietuvos vertinimo pagerėjimas mokesčių mokėjimo srityje, turint omenyje šiuo metu vykdomą nuoseklią mokesčių kėlimo politiką. Tokį vertinimą galima būtų aiškinti tuo, jog kitose šalyse šios srities įvertinimas blogėjo dar labiau, todėl Lietuva atsidūrė santykinai palankesnėje pozicijoje. Skaičiuojant indeksą greičiausiai neįvertintas PVM mokesčio didėjimas nuo 2009 metų rugsėjo 1 dienos.

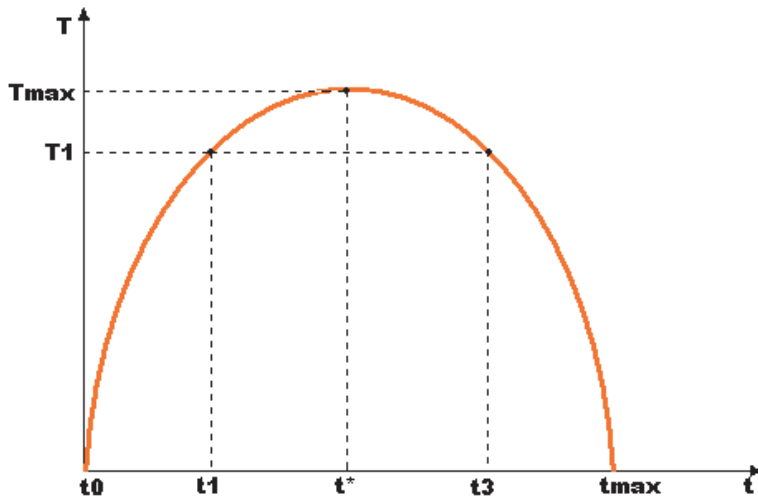
Nors Lietuvos Vyriausybė prioritetine sritimi laiko SVV verslo sąlygų gerinimą – jos tik blogėja. Tai ypač žalinga ekonominio nuosmukio laikotarpiu, kai verslo sąlygų gerinimas turėtų būti pirmas dalykas, kurio turėtų imtis valdžia norėdama gerinti ekonominę šalies situaciją. Lietuvoje mokesčiai didėja, darbo santykių reguliavimas išlieka vienas nelanksčiausių Europoje. Vyriausybės programos dalyje skirtoje smulkiam ir vidutiniam verslui 32 punkte rašoma: „Atsižvelgdami į svarbiausių tarptautinių konkurencingumą ir verslo sąlygas vertinančių tyrimų duomenis (Doing Business ir kt.), per vienerius metus pagerinsime sąlygas prasčiausiai vertinamose srityse (darbo santykiai, verslo pradžia).

Nuo 2009 m. prasidėjusio mokestinio laikotarpio Lietuvos vienetų ir nuolatinių buveinių apmokestinamasis pelnas taikant 20 proc. pelno mokesčio tarifą. Kredito unijoms, Centrinei kredito unijai taip pat nustatomas 20 proc. pelno mokesčio tarifas. Nuo 2009 m. prasidėjusio mokestinio laikotarpio 20 proc. pelno mokesčio tarifas taikomas laivybos vienetų fiksuotai pelno mokesčio bazei (be jokių atskaitymų), taip pat vieneto gautai paramai, panaudotai ne pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatyme nustatytą paramos paskirtį bei iš vieno paramos teikėjo per mokestinį laikotarpį grynais pinigais gautos paramos daliai, viršijančiai 250 MGL dydžio sumą (be atskaitymų).

Nuo 2009 m. sausio 1 d. pajamoms iš paskirstytojo pelno taikomas 20 proc. pelno mokesčio tarifas. Užsienio vienetų pajamoms, gautoms ne per jų nuolatines buveines Lietuvos Respublikoje, nuo 2009 m. sausio 1 d. taikomas 20 proc. mokesčio tarifas pajamos už parduotą, kitokiu būdu perleistą nuosavybėn arba išnuomotą nekilnojamąjį pagal prigimtį daiktą, esantį Lietuvos Respublikos teritorijoje; pajamoms už Lietuvos Respublikoje vykdomą atlikėjų ir sporto veiklą bei metinėms išmokoms (tantjemoms) už stebėtojų tarybos narių veiklą.

Padidinus PVM tarifą iki 21 procento: Išaugęs prekių ir paslaugų kaina, o tai neigiamai atsilies įmonių konkurencingumui; įmonės mažiau realizuos savo produkcijos, vadinasi, gaus mažiau pelno, o jeigu gaus mažiau pelno, tai bus mažiau surinkta pelno mokesčio į valstybės biudžetą. Įmonėms bus sunkiau atsiskaityti su tiekėjais, o tai stabdys gamybą; Padidėjus prekių ir paslaugų kainai, vartotojai atsisakys pirkti tam tikras prekes, o tai pristabdys vartojimą - kaip žinome, pastaruosiu metu ekonomikos augimą lėmė būtent vidaus paklausa, o ji sumažės dėl galimų kainų šuolio dėl PVM tarifo didinimo; Kadangi PVM yra lengviausiai surenkamas, bet tik tada, kai yra nedideli tarifai, ir jis yra įvedamas gamybos pradžioje, tai padidinus PVM tarifą, gali sumažėti ne tik vartojimas, bet ir gamybos apimtis, kuri Lietuvoje ir taip ne pačios geriausios būklės; Padidinus PVM tarifą yra galimybė, kad įmonės, norėdamos išlikti rinkoje, pradės sukčiauti, tokiu būdu sukuriant dar didesnę šešėlinę ekonomiką; Padidinus lengvatinius PVM tarifus (keleivių vežimo nustatytais reguliariais susisiekimo maršrutais, knygoms, o svarbiausia vaistams), padidės šių prekių ir paslaugų kaina, o tai pristabdys jų vartojimą, kai kurios įmonės bus priverstos pasitraukti iš rinkos arba visai nutraukti veiklą. Vėliau norint susigrąžinti šių prekių ir paslaugų vartojimą, gali biudžetui brangiai kainuoti.

Prisiminkime elementarią makroekonomikos teoriją, o būtent - „Lafero“ kreivę:

Jeigu mokesčių tarifas (t) lygus nuliui, tai ir mokesstinės pajamos (T) lygios nuliui; jeigu mokesčių tarifas labai didelis, tai mokesstinės pajamos bus lygios vėl nuliui, nes dideli mokesčiai nėra paskata vystyti veiklą. „Lafero“ kreivės išvados: vyriausybė nustačiusi didesnius mokesčius negu, kad Lietuvos ūkis gali „patempti“, iš mokesčių gali gauti mažesnes pajamas nei esant dabartiniams, kur PVM vidutinis surinkimo plano įvykdymas yra ~ 90,0 %. Žinoma, padidinus PVM tarifą, bus tikimasi gauti į biudžetą didesnes mokesčines pajamas, tačiau ši sąlyga galioja tik tada, kai yra stabilūs šalies nacionalinio produkto apimtys augimo tempai!

Per pastaruosius metus PVM mokesčio tarifas buvo didinamas du kartus. Siekiant užkirsti kelią ne vienus metus vykdomai prociklinei finansų politikai, skatinti efektyvesnę darbą, kuriantį didesnę pridėtinę vertę, didinti produktyvų užimtumą bei Lietuvos ekonomikai pereinant į augimo fazę (Lietuvos pramoninkų konfederacijos parengtas nacionalinio susitarimo projektas 2009-20011 metais):

a) palaipsniui iki 2011 metų pabaigos bus mažinamas pridėtinės vertės mokesčio tarifas iki 18 procentų. Remiantis siūloma direktyva dėl sumažinto PVM tarifo darbu imlioms paslaugoms taikymo, bus rekomenduojama sumažintą, palyginti su standartiniu, tarifą taikyti atskiroms (viešbučiai, žemės ūkis, keleivių vežimas viešuoju transportu) darbu imlioms paslaugoms;

b) siekiant padidinti Lietuvos konkurencinį pranašumą pelno mokesčio už 2009-uosius ir paskesnius metus tarifas bus mažinamas iki 15 proc., dividendai nuo 2010 metų bus apmokestinami 10 proc. tarifu;

c) pelno mokesčio už 2009-uosius mokėjimo terminas atidedamas iki 2010 10 01;

d) iki 2011 metų atsisakoma avansinio pridėtinės vertės mokesčio (PVM) mokėjimo;

e) iki 2011 09 01 bus išlaikomas 9 proc. lengvatinis PVM tarifas, taikomas šildymui;

f) gyventojų nekilnojamojo turto mokestis įvedamas ne anksčiau kaip 2012 01 01. Bus įvertinti "pirmojo būsto", pensinio amžiaus žmonių, neįgaliųjų mažesnio apmokestinimo klausimai;

g) nuo 2010 01 01 atsisakyti privalomojo sveikatos draudimo įmokų mokėjimo nuo nereguliariai gaunamų pajamų (įskaitant dividendus, turto pardavimo pajamas, palūkanas ir kt.);

h) nuo 2009 08 01 sumažinamas dyzelino akcizas iki šiuo metu ES nustatyto minimalaus lygio;

i) nebus įvedami nauji mokesčiai, nebus didinami esamų mokesčių tarifai ir plečiama jų mokėjimo bazė, išskyrus įvardytus šiame susitarime. Tai netaikoma tais atvejais, jei didinti mokesčius Lietuva iki šio susitarimo pasirašymo dienos yra įsipareigojusi pagal tarptautines sutartis arba sutartis, sudarytas su ES institucijomis;

j) fiskalinės politikos tikslas taip pat yra vienodų verslo sąlygų užtikrinimas atskirose ūkio šakose ir sektoriuose. Bus vertinamas mokestinės naštos dydis (įskaitant akcizus) ir įtaka atskirų sektorių (transportas, energetika, statyba, žemės ūkis ir pan.) bei prekių konkurencingumui;

k) nuo 2010 01 01 informacija apie valstybės ir savivaldybių biudžetus bei fondus - įplaukas ir detalias išlaidas - bus skelbiama internetinėje erdvėje.

Remiantis naujuoju LR SVVP įstatymu, visi SVV subjektai vienodomis sąlygomis gali naudotis smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomomis valstybės paramos formomis (SVVPĮ 6 str.) t.y.:

1. mokesčių lengvatos (jei jos nustatytos įstatymu), rinkliavų lengvatos;

2. teisės aktų nustatyta tvarka finansinė parama: lengvatinių paskolų teikimas, labai mažų paskolų teikimas, dalinis ar visiškas palūkanų dengimas, garantijų teikimas, kreditų draudimas, rizikos kapitalo investavimas, tam tikrų išlaidų (steigimo, tyrimų, garantijų mokesčių, kreditų draudimo įmokų, sertifikavimo (registravimo), atitikties įvertinimo ir kitų) kompensavimas, subsidijos darbo vietoms kurti;

3. viešųjų paslaugų verslui teikimas verslo inkubatoriuose, verslo informacijos centruose, mokslo ir technologijų parkuose ir kituose juridiniuose asmenyse, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas;

4. Vyriausybės ar savivaldybių nustatytos kitos paramos formos.

Dar vienas svarbus valstybės žingsnis link Vyriausybės ir SVV subjektų darnaus dialogo- Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos sudarymas. Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo taryba (toliau - Taryba) yra visuomeninė patariamoji institucija, sudaroma iš asociacijų, kurių nariai yra verslo subjektai, atstovų, siekiant užtikrinti smulkiojo ir vidutinio verslo atstovų bei valstybės institucijų bendradarbiavimą. Pagal SVVPĮ numatyti šie patariamieji Tarybos įgaliojimai :

1. dalyvauti formuojant smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros politiką Lietuvos Respublikoje;
2. teikti Vyriausybei ir už smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrą atsakingoms valstybės institucijoms pasiūlymus dėl smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros strateginių kryptių.

Tačiau, šiai dienai, ši patariamoji visuomeninė institucija, nefunkcionuoja. Be to, sukėlė dar didesnę nepasitenkinimą ir sąmyšį tarp valdžios atstovų ir SVV subjektus atstovaujančių asociacijų, dėl to, kad tokios Tarybos įgaliojimai tik "popieriniai" ir iš esmės nesuteikia SVV subjektams (Tarybai) realios įtakos sprendžiant su SVV susijusius opius klausimus.

Nuo 2009 m. prasidėjusio mokestinio laikotarpio vienetais vykdančioms investicinį projektą – atliekančioms investicijas į ilgalaikį turtą, skirtą naujų, papildomų produktų gamybai ar paslaugų teikimui arba gamybos (ar paslaugų teikimui) pajėgumų didinimui, arba naujo gamybos (ar paslaugų teikimo) proceso įdiegimui, arba esamo proceso (jo dalies) esminiam pakeitimui, taip pat su tarptautiniai išradimų patentais apsaugotų technologijų įdiegimui, už mokestinį laikotarpį apskaičiuotas apmokestinamasis pelnas gali būti sumažinamas iki 50 procentų. Šią sumą viršijančios išlaidos gali būti perkeliamos į vėlesnius keturis vienas po kito einančius mokestinius laikotarpius. Apmokestinamasis pelnas gali būti sumažintas tik per 2009-2013 metų mokestinius laikotarpius patirtomis išlaidomis. Tačiau už kiekvieną mokestinį laikotarpį apskaičiuotas apmokestinamasis pelnas negalėtų būti sumažintas daugiau kaip 50 procentų.

Vieneto investicijos, skirtos vien tik turimam ilgalaikiam turtui pakeisti kitu analogiškos rūšies ilgalaikiu turtu, nebūtų laikomos investiciniu projektu (ar jo dalimi).

Investicinio projekto vykdymui įsigyto ilgalaikio turto nusidėvėjimo (ar amortizacijos) sąnaudos iš pajamų atskaitomos PMĮ 18 straipsnyje nustatyta tvarka.

Lietuvoje tikslinga daugiau dėmesio skirti SVV įmonių veiklos apmokestinimui sumažinti, tikslinga bent jau nebedidinti mokesčių tarifų, ir sumažinti administravimą naujų verslo įmonių steigimui, supaprastinti darbo santykių reglamentavimą.

IŠVADOS IR REKOMANDACIJOS

Išanalizavus smulkaus ir vidutinio verslo sampratą ir veiklos specifiką, įvertinus veiklos mastą bei pokyčius galima padaryti tokias išvadas:

Nuo 2003 m. Lietuvos SVV subjektų klasifikacija ir įmonių priskyrimo SVV kriterijai atitinka Europos Komisijos rekomendacijas. Skirtingai, nei Europoje, Lietuvoje smulkiam ir vidutiniam verslui priskiriami ir fiziniai asmenys, kurie vykdo gamybinę, komercinę, profesinę ar kitą veiklą. Daugiausiai reglamentuojančių dokumentų, susijusių su SVV veiklos klasifikavimu, organizavimu ir vystymu priimta po Lietuvos įstojimo į ES sudėtį. Numatytos valstybės paramos priemonės ir formos, atnaujintas SVV įstatymas.

SVV įmonės užima didesniąją dalį šalies ekonomikoje sukuriama BVP. Šis ūkio sektorius aktyviai kuria naujas darbo vietas, tuo sumažindamas nedarbo lygį šalyje. SVV greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis įdiegia inovacijas, skirtas gamybai, paslaugoms, technologijoms vystyti.

SVV įmonių paramos priemonės Lietuvoje yra tos pačios kaip ir kitose ES valybose: finansinė tiesioginė ir netiesioginė parama, teisinė ir administracinė parama, suteikiamos įvairios mokestinės lengvatos, SVV verslo vystymas, konsultavimas ir mokymas.

Atlikus smulkaus ir vidutinio verslo Lietuvoje 2002-2008 metų laikotarpio veiklos analizę galima padaryti tokias išvadas:

Lietuvos SVV įmonių struktūroje didžiausią dalį sudaro įmonės, kuriose dirba iki 50 darbuotojų. Išryškėjo bendra SVV įmonių skaičiaus mažėjimo tendencija, užsidarė tokios įmonės, kurių veikla nėra finansuojama valstybės lygmenyje arba nėra remiama iš ES projektų. Tai sietina su tam tikro įmonių statuso panaikinimu, pasikeitus norminei šalies verslo bazei, įstojus į ES.

Apibendrinant Lietuvos SVV įmonių veiklą pagal sektorius galima teigti, kad Lietuvoje įregistruotų įmonių yra dvigubai daugiau nei realiai veikiančių. Tai norminio valstybės administravimo rezultatas, kadangi įregistruoti įmonę yra paprasčiau nei ją išregistruoti.

Populiariausia SVV įmonių veikla Lietuvoje yra prekyba. Augančios įmonių veiklos sritys yra elektros, dujų ir vandens bei statybos ir finansinio tarpininkavimo sektoriai. Šių sektorių augimą įtakojo tokie veiksniai kaip energetinių išteklių kainų pokyčiai ir padidėjęs kreditinių išteklių vartojimas.

Labiausiai imlios naujai darbo jėgai yra mikro ir vidutinės įmonės, ir tai parodo, kad tokių įmonių plėtra yra gana reikšminga šalies ekonomikai.

Palyginus smulkaus ir vidutinio verslo veiklos rodiklius naujosiose ES šalyse, siekiant atskleisti gamybos, paslaugų ir prekybos sektorių specifiką, nustatyta, kad:

Didžiausia SVV įmonių plėtra buvo Lietuvoje ir Slovakijoje. Lenkijoje ir Čekijoje pastebimi mažiausi įmonių skaičiaus plėtros rodikliai.

Didžiausia SVV *gamybos* įmonių plėtra buvo Lietuvoje 2004 –2005 metais, o Slovakijoje 2003 – 2004 metais. Tuo tarpu Vengrijoje, Lenkijoje, Čekijoje ir Slovėnijoje SVV *gamybos* įmonių skaičius sumažėjo iki 20 procentų. Sparčiausia SVV *paslaugų* įmonių plėtra buvo Slovakijoje 2003 metais, kuri sulėtėjo šaliai įstojus į ES sudėtį. Tuo tarpu Lietuvoje, Slovėnijoje, Estijoje *paslaugų* įmonių plėtra prasidėjo po įstojimo į ES.

Didžiausi metinės apyvartos pokyčiai buvo Lietuvos ir Slovakijos SVV prekybos įmonėse. SVV prekybos sektoriuje sukurtos pridėtinės vertės rodikliai parodė, kad per penkerius metus efektyviausiai dirbo Slovakijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonės. Šių šalių įmonių veikloje sukurta pridėtinė vertė lenkė tokių šalių įmones kaip Čekija, Vengrija, Lenkija ir Slovėnija.

Naujųjų ES šalių SVV *paslaugų* sektoriuje sukurtos pridėtinės vertės rodikliai parodė, kad per penkerius metus efektyviausiai dirbo Lietuvos ir Lenkijos įmonės. Palankiausias laikotarpis įmonių veiklai buvo 2005 - tieji metai.

Apibendrinant naujųjų ES šalių SVV įmonėse investicijų į materialų turtą rodiklius matyti, kad aktyviausiai buvo plečiamas SVV įmonių *paslaugų* sektorius Vengrijoje, Estijoje, Latvijoje.

Investicijos į materialųjį turtą *gamybos* sektoriuje savo apimtimis buvo gerokai mažesnės nei *paslaugų* sektoriuje. Daugiausiai investavo Slovakija, Slovėnija ir Lietuva. SVV prekybos įmonių sektoriaus investicijos buvo nedidelės visuose analizuojamose šalyse.

Apibendrinus darbo jėgos panaudojimo rodiklius pastebima, kad Lietuvoje, Estijoje, Latvijoje ir Slovakijoje nepakankamai efektyvus darbo jėgos panaudojimas, mokestinė bazė per didelė, apmokėjimas už darbo jėgos panaudojimą išlieka pats mažiausias. Tokia situacija nėra palanki įvardintų šalių SVV įmonėms, todėl naujųjų ES šalių kontekste, nėra užtikrinamos konkurencingos sąlygos. Tai gali nulemti darbo vietų mažėjimą, nedarbą ir dar mažesnę darbo užmokestį.

Įvertinus ryšius tarp naujųjų ES šalių SVV ekonominių rodiklių ir atskleidus esmines problemas susijusias su SVV įmonių veiklos organizavimu nustatyta, kad:

Lietuvoje įmonių skaičiaus kitimas labai smarkiai įtakoja sukuriamą pridėtinę vertę *paslaugų* sektoriuje, tačiau yra mažiau reikšmingas prekybos ir *gamybos* sektoriuose. Latvijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje ryšys tarp šių rodiklių prekybos ir *gamybos* sektoriuje yra labai stiprus, tačiau nereikšmingas *paslaugų* sektoriuje.

Visose analizuojamose naujosiose ES šalyse SVV *gamybos* įmonėse ryšys tarp sukuriamos pridėtinės vertės ir metinės apyvartos yra tiesioginis, nors ne visur vienodo stiprumo. SVV

prekybos sektoriuje įmonių skaičiaus bei sukuriama pridėtinės vertės tarpusavio priklausomybė nuo metinės apyvartos mažiausia Čekijoje. SVV paslaugų sektoriuje sukuriama pridėtinė vertė nuo metinės apyvartos smarkiai priklausoma Čekijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje, kiek mažiau Slovakijoje.

Atlikus Lietuvos ir naujųjų ES šalių žmogiškojo kapitalo situacijos lyginamąją analizę, pastebėta, kad daugiausiai išsilavinusių darbuotojų dirba Lietuvoje, dominuoja aukštąjį ir magistro išsilavinimą turintys darbuotojai. Todėl SVV mokymas Lietuvoje nėra toks prasmingas kaip kitose naujosiose ES šalyse, kur dominuoja darbuotojai turintys tik vidurinį išsilavinimą.

Lietuvos SVV įmonės nepakankamai investuoja į naujas technologijas, ir todėl čia būtų galima labiau koncentruoti valstybės teikiamą paramą SVV įmonėms.

Lietuvoje vis dar nepakanka dėmesio darbuotojų vadybinėms kompetencijoms, Latvijoje nepakankamai dėmesio skiriama SVV įmonių administraciniam reguliavimui. Vartotojų perkamoji galia mažiausia Estijoje, tačiau perkamosios galios augimas aktyviausiai pasireiškė Maltoje, Čekijoje ir Latvijoje. Lietuvoje tikslinga daugiau dėmesio skirti SVV įmonių veiklos apmokestinimui sumažinti, siekti bent jau nebedidinti mokesčių tarifų, ir sumažinti administravimą naujų verslo įmonių steigimui, supaprastinti darbo santykių reglamentavimą.

Skatinant SVV Lietuvoje didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas investavimui į materialinius išteklius bei naujas technologijas nei į SVV darbuotojų mokymą. Supaprastinti SVV įmonių administravimą ir sumažinti mokesčius, siekiant aktyvinti SVV įmonių veiklą arba valstybės lygmenyje keisti SVV įmonėms teikiamų paskolų sistemą, atveriant galimybes didesnei SVV įmonių daliai pasinaudoti kreditiniais ištekliais.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adamonienė R., Trifonova J., (2007). Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui Lietuvoje: bendras ir praktinis aspektai. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 41, p. 7-17.
2. Albaum, G., Stradskov, J., Duerr, E., Dowid, L. (1994). International marketing and export marketing – 2 edition. Addison: Wesley Publishing Company.
3. Alminienė, M., Kuvykaitė, R. (2004). Internacionalizacijos teorijų ribos, gimusių globalių įmonių fenomenas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 30, p. 7-19.
4. Alminienė, M., Kuvykaitė, R. (2004). Antreprenerystės įtaka mažų ir vidutinių įmonių internacionalizacijai. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 39, p. 7-21.
5. Bartosevičienė, V. (2005). Ekonominė statistika. Kaunas: Technologija.
6. Baršauskas P., (2004). Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Kaunas: Technologija.
7. Balkevičienė, E., Matekonienė, J. (2003). Lietuvos užsienio prekybos vystymosi aspektai. Tyrimo medžiaga. Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė (2003). Vilnius: Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra.
8. Bernstein, R. (1993). Financial Statement analysis. Boston: IRWIN.
9. Darulis A., Masalskis V. (1996). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė. Vilnius.
10. Europos mažųjų įmonių chartija. [žiūrėta 2008-04-10]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_lt.pdf
11. Hardwick P., (1990). An introduction to modern economics. London; New York.
12. Čaplikas A., (2009). Grumtynės dėl smulkiųjų kreditų. Valstiečių laikraštis, Nr. 2, sausio 10 diena.
13. Jakutis A., (2000). Ekonomikos nuostatų modeliavimas. Kaunas; Smaltija.
14. Jewel, B., (2000). Integruotos verslo studijos. Vilnius: Garnelis.
15. Išoraitė, M., (2004). Efektyvių veiklos rodiklių panaudojimas vertinant veiklos institucijų veiklą. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, Nr. 4., p. 125-129.
16. Garuckas R., Jatuliavičienė G., Kučinskienė M., (2007). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo konkurencingumo analizė Europos sąjungos kontekste. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 42, p. 39 – 56.
17. Gineitienė Z., (2001). Verslas. Vilnius: Rosma.
18. Girdzijauskas, Jafimovas, B. (2006). Įmonės veiklos ekonominė analizė. Vilnius: Vilniaus universitetas.

- 19.Langvinienė, N., Vengrauskas, P.V., Žitkienė, R. (2005). Tarptautinis verslas, 2 knyga. Kaunas: Technologija.
- 20.Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas, patvirtintas 2002-10-22 Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymu Nr. IX-1142. Žin.,2002, Nr. 105-4689 (2002-11-06).
- 21.Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė (2004). Vilnius: Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra.
- 22.Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė (2005). Vilnius: Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra.
- 23.Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė, 2005 m. lapkričio mėn. NORD/LB. [žiūrėta 2008-03-13]. Prieiga per internetą: <http://www.dnb nord.lt/files/Ataskaitos/Aktualios%20temos/svv%20lietuvoje.pdf>
- 24.Lietuvos užsienio prekybos pokyčių ir plėtros analizė. Mokslinio tyrimo darbo ataskaita (2005). Atliko UAB „ETKC“ LR ūkio ministerijos užsakymu. [žiūrėta 2007-04-06]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/prekyba/uzsienio/moksliniai-darbai/moksliniai-darbai.php>
- 25.Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas [žiūrėta 2008-12-19]. Prieiga per internetą: <http://nvc.itl.lt/psl.php?fl=ist11>
- 26.Lietuvos pramoninkų konfederacijos parengtas nacionalinio susitarimo projektas [žiūrėta 2009-09-25]. Prieiga per internetą: http://www.lzinios.lt/lt/2009-09-24/verslas/lietuvas_pramonininku_konfederacijos_parengtas_nacionalinio_susitarimo_projektas.html
- 27.Lukoševičius, V., Martinkus, B., Pinkys, R. (2005). Verslo ekonomika. Kaunas: Technologija.
- 28.Mačerinskienė, I.; Ivaškevičiūtė, L.; Sabaitė, G. (2002). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros galimybės ir jų problemos. *Socialiniai mokslai*, Vilnius, Nr.2(34).
- 29.Mažų ir vidutinių įmonių užsienio prekyba. Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo agentūra. [žiūrėta 2008-12-13]. Prieiga per internetą: <http://www.svv.lt/index.php/lt/36610/>
- 30.Miškinis, A. (2002). Pasaulinės ekonomikos globalizavimas – už ir prieš. *Ekonomika*, 60, p. 107-117.
- 31.Mockaitis, A. I., Vaiginienė, E. (2005). Vidurio bei rytų Europos smulkiojo ir vidutinio verslo internacionalizavimo problemos. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 34, p. 113-123.

- 32.Navickas, V. (2001). Valdymo kontrolė tarptautinėse firmose: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.
- 33.Navickas, V. (2003). Europos sąjungos rinkų ypatumai: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija
- 34.Navickas, V. (2002). Tarptautinių firmų samprata ir klasifikavimas. *Tiltai*, 10, Priedas: Transformacijos Rytų ir centrinėje Europoje.
- 35.Pačėsa N., (2007). Mažo ir vidutinio verslo strateginiai plėtros principai: valstybės vaidmuo. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 42, p. 83-92.
- 36.Pagrindiniai verslo struktūros rodikliai 1997-2004 m. [žiūrėta 2008-11-25]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/vew/?id=1246>
- 37.Pass, Ch., Lowes, B., Davies, L. (1997). Ekonomikos terminų žodynas. Vilnius: UAB “Baltijos biznesas”.
- 38.Palmer (2004). Paramos smulkiam ir vidutiniui verslui efektyvumo vertinimas. Vilnius
- 39.Povilaitis, B. (2002). Globalizacija: naujos galimybės ir iššūkiai verslui bei žmonėms. *Ekonomika*, 60 (2), p. 91-103.
- 40.Rakauskienė, O. (2006). Valstybės ekonominė politika. Vilnius.
- 41.Rastėnienė, A. (2002). Mikroekonomika. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija.
- 42.Sanionytė L., (2001). Smulkių ir vidutinių įmonių konkurencingumo stiprinimas Europos sąjungoje ir Lietuvoje. Lietuvos aukštųjų mokyklų vadybos jaunųjų mokslininkų konferencijų darbai. Kaunas VDU.
- 43.Savanevičienė A. (1998). Smulkaus verslo kūrimo ir vystymo skatinimo galimybės ir problematika. *Ekonomika ir vadyba – 1998*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga – Kaunas: Technologija.
- 44.Simanavičienė Ž. (2002). Valstybinis verslo reguliavimas – Kaunas: Technologija.
- 45.Smulkių, vidutinių ir didelių įmonių pagrindiniai rodikliai 2004 m. [žiūrėta 2008-04-25]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/viewfree/?id=858&PHPSESSID=b240be7452096cffe2600ebd5de94d0>
- 46.Snieška, V. ir kt. (2001). Makroekonomika. Kaunas: Technologija.
47. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės [žiūrėta 2008 – 02 – 24]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt>
- 48.Stripeikis, O., Žukauskas, P. (2004). Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 31, p. 209-227

49. Stickney, K., (1999). Financial statement analysis. Second edition. New York: The Dryden Press.
50. Sūdžius V. (2001). Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas – Vilnius: Kronika.
51. Štreimikienė D., Mikalauskienė A., (2006). Lietuvos mokesčių sistema ES kontekste. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai Nr. 38, p. 167-182.
52. Šlekienė D., Klimanavičienė I., (1999). Įmonės veiklos finansinis įvertinimas. Kaunas; Technologija
53. Trumpantis, M. (2002). Išėjimo į užsienio rinkas strategija. Tiltai, 10, Priedas: Transformacijos Rytų ir centrinėje Europoje.
54. The Gallup Organization Flash EB N196-Observatory of European SMEs. [žiūrėta 2008 – 06 – 20]. Prieiga per internetą: www.europa.eu
55. Urbonas, J. A. (2006). Eksperto organizavimas ir planavimas. Kaunas: Technologija.
56. Urbonavičius, S., Ivanauskas, R. (2002). Smulkių ir vidutinių įmonių vieta globaliuose procesuose. *Ekonomika*, 60 (2), p. 130-139.
57. Vainienė R., (2005). Ekonomikos terminų žodynas. Vilnius.
58. Valkauskas R., (2002). Statistika: Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija.
59. Vengrauskas, V., Perminienė, N. (2002). Tarptautinis verslas: mokomojo knyga. Kaunas: Technologija.
60. Vijeikis, V., Vijeikienė, B. (2003). Tarptautinis marketingas. Monografija. Vilnius: Vilspa.
61. Žalioji knyga “Verslininkystė Europoje” [žiūrėta 2008 – 02 – 24]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/green_paper/green_paper_final_en.pdf
62. Žukauskas, P. (2006). Kompanijų veiklos internacionalizacija: teorija ir praktika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
63. Observatory of European SMEs” 2006-2007 analytical report November 2006-January 2007. (žr. per interneto prieigą 090302)
64. Rummery, S. (2002). What is the relationship between price inflation and the unemployment rate? *Ask the expert*. [žiūrėta 2007-10-19]. Prieiga per internetą: http://www.tracer2.com/admin/uploadedPublications/180_tlmrexpert0211.pdf.
65. Skominas V. Makroekonomika. [žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: [http://www.sutkaitis.com/skominas/Makroekonomika%20\(V.Skominas\).pdf](http://www.sutkaitis.com/skominas/Makroekonomika%20(V.Skominas).pdf). *Standard 19*:
66. *Unemployment and Inflation*. National council on economic education. [žiūrėta 2007-10-19]. Prieiga per internetą: <http://www.ncee.net/ea/standards/standard.php?sid=19>.

67. Vanags, A. (2007) *Inflation in Latvia: causes, prospects and consequences* [žiūrēta 2009 04 25]. Prieiga per interneta: <www.biceps.org/files/Inflation%20report%20II%20BICEPS%20web%20page%20>.

68. The Global Information Technology Report 2007-2008, 2006-2007, 2005-2006, 2004-2005, 2003-2004. World Economic Forum. [žiūrēta 2009-04-11]. Prieiga per interneta: <<http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Information%20Technology%20Report/PastReports/index.htm>>.

69. *Total investment - % of GDP*. [žiūrēta 2009 05 01]. Prieiga per interneta: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec210&plugin=1>>.

70. Trade, by Member State, total product - value in EUR bn and share. [žiūrēta 2009-04-15]. Prieiga per interneta: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tet00038>>.

71. Vorteile des internationalen Handels [žiūrēta 2009-03-10]. Prieiga per interneta: <http://aws.m-services.at/pdf/au/de/au48_folien.pdf>.

72. Walterskirchen, E. (1999). The relationship between growth, employment and unemployment in the EU. *Austrian Institute of Economic Research*. [žiūrēta 2007-10-19]. Prieiga per interneta: <http://www.memo-europe.uni-bremen.de/downloads/Walterskirchen_24months.PDF>.

73. Wilkinson, F. Inflation and employment: is there a third way. *Cambridge Journal of Economics* 2000/24. [žiūrēta 2007-10-10]. Prieiga per interneta: <<http://cje.oxfordjournals.org/cgi/reprint/24/6/643?maxtoshow=&HITS=10&hits=10&RESULTFORMAT=1&andorexacttitle=and&andorexacttitleabs=and&fulltext=unemployment+rate+inflation&andorexactfulltext=or&searchid=1&FIRSTINDEX=0&sortspec=relevance&resource type=HWCIT>>

ŽODYNĖLIS

Akinė bendrovė (AB, uždara akinė bendrovė) – bendrovė, kuri priklauso vienam ar keliems juridiniams ar fiziniams asmenims ir veikia kaip juridinis asmuo. Kartais įkurti įmonė pritrūksta lėšų ar nenorima rizikuoti didesne turto dalimi, todėl siekiant akumuliuoti lėšas kuriamos akinės ar uždaros akinės bendrovės statusą turinčios bendrovės. Taip pat akinės ar uždaros akinės bendrovės kuriamos siekiant apsidrausti nepavykus verslui nuostolių perėjimo į privatų turta.

Bendrasis nacionalinis produktas – visų galutinių prekių ir paslaugų, pagamintų šalies piliečių per tam tikrą laikotarpį (paprastai per metus) rinkos kainų suma; tai konkrečios šalies piliečių gautos pajamos.

Bendrasis vidaus produktas (BVP) yra vienas iš rodiklių parodančių tam tikros teritorijos ekonomikos lygį. Bendrasis vidaus produktas yra apibrėžiamas kaip galutinė prekių ir paslaugų sukurtų šalyje rinkos vertė per tam tikrą laiko tarpą. Dažniausiai naudojamas būdas matuoti ir suprasti BVP yra išlaidų metodas: $BVP = \text{vartojimas} + \text{investicijos} + \text{valstybės išlaidos} + (\text{eksportas} - \text{importas})$.

Darbuotojų skaičius – tai vidutinis sąrašinis metinis darbuotojų skaičius.

Defliacija ekonomikoje yra bendrojo kainų lygio mažėjimas, arba pinigų vertės didėjimas prekių ir paslaugų atžvilgiu. Defliacijai priešinga sąvoka yra infliacija. Skirtingai nuo infliacijos, kurio metu nukenčia turintys grynųjų pinigų, defliacijos metu nukenčia turintys įvairų kitokių turta, nes pinigų vertė padidėja, ir jų savininkai atsiduria palankesnėje padėtyje.

Europos Sąjunga (yra dvidešimt septynių valstybių ekonominė bei politinė bendrija. Jos pirmtakė yra 1957 m. Romos sutartimi šešių Europos valstybių sukurta Europos Ekonominė Bendrija (EEB). 13-oje ES šalių galioja bendra valiuta – euras. Bendras Europos Sąjungos šalių gyventojų skaičius – 496 mln. Europos Sąjunga turi daug funkcijų, iš kurių svarbiausios yra bendrosios rinkos, kuri susideda iš muitų sąjungos, vieningos valiutos (nors kai kurios šalys išlaikė savo valiutą), bendros žemės ūkio politikos ir bendros žuvininkystės politikos, palaikymas.

Europos Sąjungos struktūrinė parama nuosekliai siekiama mažinti socialinius ir ekonominius išsivystymo skirtumus tarp ES šalių narių, atskirų regionų ir socialinių grupių. Paramos pamatinės vertybės galima išreikšti dviem žodžiais – „solidarumas“ ir „sanglauda“. Solidarumas – kadangi paramos tikslas yra padėti palyginti su ES vidurkiu ekonomiškai ir socialiai skurdesniems regionams. Sanglauda – kadangi pajamų bei turtinių skirtumų tarp skurdesnių ir turtingesnių regionų mažinimas yra naudingas visiems. Šiai politikai skiriama daugiau kaip 1/3 ES biudžeto.

Gamyba - žaliavų ir kitokių medžiagų ar produktų perdirbimas į vartojimui ar pardavimui tinkamas medžiagas ar kitokius gaminius. Gamyboje paprastai naudojami įrankiai, nuo paprastų (pvz., plaktukas ar peilis) iki sudėtingų (programuojamos tekinimo staklės ar plieno valcavimo staklynas). Gamyba apima labai įvairią veiklą, pradedant maisto gaminiu, augalininkyste ar rankdarbiais ir baigiant aukštųjų technologijų reikalaujančiomis šakomis, kurios metu gaunami materialūs produktai.

Infrastruktūros formavimosi skatinimas – tai tokia paramos SVV forma, kai vyriausybė finansinėmis priemonėmis skatina mokslo organizacijų įtraukimą į smulkaus ir vidutinio verslo problemų sprendimus, steigia mokymo, informacijos, verslo ar konsultacinius centrus ir kt.

Infliacija vadinamas bendrojo kainų lygio kilimas, dėl kurio krinta piniginio vieneto perkamoji galia. Ji paprastai matuojama vartojimo prekių ir paslaugų kainų indekso padidėjimu per metus. Kainų kilimas reiškia pinigų perkamosios galios mažėjimą, tai yra realiojo darbo užmokesčio kritimą. Kita vertus, infliacijos sąlygomis darbo užmokestis visada auga. Dažnas algos gavėjas linkęs manyti, kad atlyginimas didėja dėl jo ir bendradarbių vis geresnio ir našesnio darbo, o kainų lygio augimas „neteisėtai“ atima iš jo dalį ar net visą uždarbio prieaugį. Dėl tokio kainų ir algų sąsajos ignoravimo, matyt, dauguma piliečių pasijustų nejaukiai, jei, tarkime, kainos ir atlyginimai staiga padidėtų dvigubai.

Infrastruktūra– bendraja prasme, tarpusavyje susijusių struktūrinių elementų visuma, įgalinanti ar palaikanti visą struktūrą bei jos funkcionavimą. Valstybinėje sistemoje infrastruktūra vadinama viešojo sektoriaus dalis. Plačiąja prasme apima viešąsias paslaugas. Siaurąja prasme infrastruktūra – viešojo aptarnavimo įstaigos, institucijos, teikiančios viešąsias paslaugas, nesiekiant pelno.

Įmonė – juridinis asmuo, vykdomas ūkinę komercinę veiklą.

Įmonės finansiniai duomenys – įmonės balanse nurodyto turto vertė ir įmonės metinės pajamos.

Įmonės metinės pajamos – pardavimo grynosios pajamos, kaip jos apibrėžtos Įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme.

Materialus turtas – fizinis turtas. Pavyzdžiui: pastatai, įrengimai.

Mokestis – tai mokesčio įstatyme mokesčio mokėtoju nurodyta pinigine prievole valstybei, kad būtų gauta pajamų valstybės ir savivaldybių funkcijoms vykdyti.

Naujausios ES šalys – Bulgarija ir Rumunija.

Naujosios ES šalys (NMS10) - šalys, kurios į ES įstojo 2004 metais: Lietuva, Latvija, Estija, Kipras, Malta, Čekoslovakija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija, Lenkija.

Nedarbas – nevisiškas darbo jėgos išteklių panaudojimas ekonominėje veikloje. Nedarbo lygis įvertinamas pagal ieškančių darbo asmenų (bedarbių) ir visos darbo jėgos santykį.

Paslauga – bet kuri veikla ar nauda, kurią viena šalis gali pasiūlyti kitai ir kuri yra nemateriali bei negali tapti nuosavybe. Paslaugos teikimas gali būti susijęs arba nesusijęs su materialiu produktu.

Perkamoji galia - pinigų savybė, nusakanti prekių ir paslaugų kiekį, kurį galima įsigyti už tam tikrą pinigų sumą. Kuo didesnė piniginio vieneto perkamoji galia, tuo daugiau gėrybių už jį galima įsigyti. Perkamoji galia taikoma skirtingiems piniginiams vienetams palyginti arba palyginti to paties piniginio vieneto stiprumą skirtingais laikotarpiais. (Vainienė, 2005).

Pelnas – ūkinės veiklos finansuose, iš veiklos gaunama nauda, išreikšta piniginiiais vienetais (turto padidėjimas). Pelnas gaunamas, kai veiklos generuotos pajamos viršija tai veiklai sunaudotas išlaidas. Pelno atvirkštinis variantas yra nuostolis (išlaidos didesnės nei pajamos). Pelnas nurodo tik konkrečią pinigų sumą, kuri gaunama už turimą turtą ar atliktus veiksmus. Ūkinės veiklos rodiklis panašus į pelną yra rentabilumas. Ūkio subjekto pelno dydis naudojamas kaip investicijų, paskolų, išduotų draudimo garantijų vertinis rodiklis.

Pridėtinė vertė – prekių ir paslaugų vertės padidėjimas kiekvienoje gamybos stadijoje. Pridėtinė vertė apskaičiuojama kaip skirtumas tarp įmonės pajamų iš pardavimo ir įsigytų medžiagų bei paslaugų sąnaudų. Pridėtinę vertę sudaro įmonės sumokėtas darbo užmokestis, uždirbtas pelnas, nusidėvėjimas ir gamybos mokesčiai. (Vainienė, 2005).

Prekyba – bendrąja prasme, savanoriški prekių ir/ar paslaugų mainai tarp kelių ar daugiau objektų (prekybininkų). Prekybos procesų visuma vadinama rinka. Bet kuriame versle yra prekybos elementų.

Respondentas – fizinis ar juridinis asmuo, teikiantis duomenis apie save statistiką tvarkančioms institucijoms ar apklausas vykdančioms asmenims.

SAPARD programa – integracijos į ES žemės ūkio ir kaimo plėtrai. SAPARD programos lėšos kaip ir ES struktūrinių fondų lėšos skirstomos pagal daugiametes programas.

Savarankiška įmonė – įmonė, kuri pagal šį įstatymą nėra priskiriama partnerinei arba susijusiai įmonei.

Savivaldybės įmonė (SI), - savivaldybei priklausanti arba jos įsteigta įmonė.

Sektorius – tam tikra ekonominės veiklos sritis, segmentas.

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai - Lietuvoje, kaip ir Europos sąjungoje, SVV subjektai skirstomi į mikroįmones, mažas ir vidutines įmones, veikiančias savarankiškai, tačiau Lietuvoje išskiriama dar viena kategorija – fiziniai asmenys, įgiję patentą, šio patento galiojimo laikotarpiu.

Smulčiojo ir vidutinio verslo plėtros programa – programa, kurioje bent vieno iš nustatytų programos tikslų (uždavinių, priemonių (projektų) siektinas rezultatas yra smulčiojo ir vidutinio verslo plėtra.

Smulkus ir vidutinis verslas (SVV) – įmonė, kurios darbuotojų skaičius, apyvarta ar kiti rodikliai neviršija nustatyto dydžio. Labai dažnai SVV suteikiamos mokesčių ir kitokios lengvatos.

Specializuotos organizacijos – tai verslo inkubatoriai, informaciniai centrai, technologijų parkai, moksliniai centrai, inovaciniai centrai ir kitos organizacijos, kurios gali būti kuriamos tiek padedant vyriausybei, tiek SVV iniciatyva.

Statistika – duomenų apie ekonominius, demografinius, socialinius procesus, visuomenės ir aplinkos pokyčius rinkimo, tvarkymo ir statistinės informacijos skelbimo sistema. Pagal analizuojamus duomenis statistika gali būti gyventojų skaičiaus, regioninė, socialinė, finansinė, verslo ir kt. Jei statistikos duomenis renka ir analizuoja valstybė, tokia statistika vadinama oficialiaja.

Statistiniai tyrimai – statistikos duomenų rinkimas, kaupimas, apdorojimas, analizė, statistinės informacijos rengimas ir teikimas.

Struktūriniai fondai – Europos Sąjungos finansiniai ištekliai, kuriais siekiama sumažinti regionų išsivystymo skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą. Yra keturi fondai? Europos regioninės plėtros, Europos žemės ūkio valdymo ir garantijų, Europos Socialinis ir Finansinių žuvininkystės valdymo priemonių. (Vainienė, 2005).

Ūkio subjektas (ūkinis subjektas) – ūkinės veiklos subjektas, vienetas; asmuo, aktyviai ir betarpiškai veikiantis ūkio srityje, ekonominėje veikloje - vykdamas ūkinę veiklą ir gaunantis atitinkamas (nedarbines) pajamas. Pagal teisinę formą subjektas gali būti tiek juridinis, tiek ir fizinis asmuo; organizacija, užsienio valstybės įmonės filialas, atstovybė ar nuolatinė buveinė.

Uždaroji akcinė bendrovė (UAB) – įmonė, kurios kapitalas yra suskirstytas į dalis, vadinamas akcijomis. Uždaroji akcinė bendrovė yra ribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Uždarosios akcinės bendrovės įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 10 tūkst. litų. Uždarojoje akcinėje bendrovėje turi būti mažiau kaip 250 akcininkų. Akcijos negali būti platinamos bei jomis prekiaujama viešai, jei įstatymai nenustato kitaip. Bendrovės steigėjais gali būti ir fiziniai, ir juridiniai asmenys. Kiekvienas bendrovės steigėjas turi įsigyti bendrovės akcijų ir tapti jos akcininku. Kiekvienas akcininkas bendrovėje turi tokias teises, kokias suteikia jam nuosavybės teise priklausančios bendrovės akcijos. Esant toms pačioms aplinkybėms visi tos pačios klasės akcijų savininkai turi vienodas teises ir pareigas.

Valstybinė įmonė (VĮ), - valstybei priklausanti arba jos įsteigta įmonė.

Verslas – tai juridinio ar fizinio asmens veikla, kuriai naudojami ekonominiai ištekliai, kuria siekiama gauti pajamų bei pelno ir už kurią šis asmuo atsako savo turtu (Lukoševičius K., Martinkus B., 2001).

Verslininkas – fizinis asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla (įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą).

Verslo informacijos centras – viešoji įstaiga, kurios savininkė arba viena iš dalininkų yra valstybė ir (arba) savivaldybė ir kurios tikslas – teikiant viešąsias paslaugas verslui, skatinti naujų įmonių kūrimąsi, padėti jau veikiantiems smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams plėtoti veiklą, prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų, didinti jų veiklos konkurencingumą ir efektyvumą.

Verslo inkubatorius – viešoji įstaiga, kurios savininkė arba viena iš dalininkų yra valstybė ir (arba) savivaldybė ir kurios tikslas – teikiant viešąsias paslaugas verslui, sumažinti verslą pradedančių įmonių veiklos riziką ir padėti joms įsitvirtinti rinkoje, taip pat skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų veiklos plėtrą. Verslo inkubatorius telkia verslą pradedančias įmones jam nuosavybės teise priklausančiose ar kitu teisiniu pagrindu valdomose ir naudojamose patalpose.

Viešosios paslaugos smulkiajam ir vidutiniam verslui (toliau – viešosios paslaugos verslui) – informacijos, konsultacijų, mokymų, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo, metodinių ir kitų paslaugų verslo pradžios, verslo planavimo, finansavimo šaltinių paieškos, finansų tvarkymo, personalo valdymo, inovacijų aktyvinimo, kooperacijos, technologijų plėtojimo ir perkėlimo ir kitais verslui aktualiais klausimais teikimas įvairiomis komunikacijos priemonėmis lengvatinėmis sąlygomis smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams ir (arba) fiziniams asmenims, ketinantiems pradėti verslą, taip pat patalpų, techninės ir biuro įrangos nuoma lengvatinėmis sąlygomis ir praktinė pagalba nuomojantiems šias patalpas smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams.

Viešosios gėrybės – kolektyvinio vartojimo gėrybės, svarbios žmonių gerovei, tačiau privatūs gamintojai neturi akstino jas gaminti ar teikti, nes jomis gali naudotis visi, nesvarbu, ar jie apmoka tų gėrybių gamybos išlaidas, ir neįmanoma nė vienam uždrausti jomis (švairiu oru, kelio ženklais, finansiniu stabilumu, taika, saugumu, demokratija, lygybe ir teisingumu, žiniomis ir informacija) naudotis.

Visos ES šalys (ES27) – šalys, kurios sudaro ES kartu su kandidatėmis į ES: Belgija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Airija, Italija, Kipras, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Vengrija, Malta, Olandija, Austrija, Lenkija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija, Suomija, Švedija, Jungtinė Karalystė, Bulgarija, Rumunija, Turkija, Norvegija, Islandija.

Žemės ūkio bendrovė - fizinių asmenų veiklos žemės ūkyje teisinė įmonės forma. Žemės ūkio bendrovė yra ribotos turtinės atsakomybės juridinis asmuo. Jos turtas atskirtas nuo narių ir

pajininkų turto. Bendrovės prievolės vykdomos iš jos turto. Bendrovė neatsako už savo narių ir pajininkų prievoles, nesusijusias su bendrovės veikla.

Žmogiškasis kapitalas, žmogiškieji ištekliai - žmogiškieji „turtai“, ištekliai; ekonomikoje - esminis ekonomikos, ekonominės veiklos veiksnys. Žmogiškasis kapitalas, pasak prof. Juozo Bagdanavičiaus - vertingiausias šiuolaikinės visuomenės išteklius, svarbesnis už gamtos išteklius, materialinį turtą. Pasak D. Greison “būtent žmogiškasis kapitalas, o ne fabrikai, įrengimai ir gamybinės atsargos yra konkurencingumo, ekonominio augimo ir efektyvumo kertinis akmuo”

PRIEDAI

**Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių 2002-2008 metais
baziniai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absolutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Iš viso pagal darbuotojų skaičių				
2002	56241	0	0	0
2003	55208	-1033	98,2	-1,8
2004	54535	-1706	96,7	-3,1
2005	55840	-401	99,3	-0,6
2006	56428	187	100,3	0,3
2007	59712	3471	106,2	6,2
2008	63187	6946	112,3	12,3
0-4 darbuotojai				
2002	34971	0	0	0
2003	34890	-81	99,8	-0,2
2004	32252	-2719	92,1	-7,9
2005	30967	-4004	88,5	-11,5
2006	31284	-3687	89,4	-10,6
2007	33084	-1887	94,6	-5,4
2008	34871	-100	99,6	-0,4
5-9 darbuotojai				
2002	10187	0	0	0
2003	9126	-1061	89,5	-10,5
2004	10169	-18	99,7	-0,2
2005	11412	-1225	112,0	12
2006	6847	-3340	67,1	-32,9
2007	7163	-3024	70,2	-29,8
2008	7639	-2548	75,0	-25
10-19 darbuotojai				
2002	5510	0	0	0
2003	5483	-27	99,5	-0,5
2004	6031	521	109,4	9,4
2005	6697	1187	121,4	21,4
2006	6847	1337	124,3	24,3
2007	7163	1653	130,0	30,0
2008	7639	2129	138,5	38,5
20- 49 darbuotojai				
2002	3493	0	0	0
2003	3614	121	103,5	3,5
2004	3869	376	110,6	10,6
2005	4314	821	123,5	23,5
2006	4510	1017	129,1	29,1
2007	4787	1294	137,0	37,0
2008	5018	1525	143,6	43,6
50-99 darbuotojai				
2002	1319	0	0	0
2003	1333	14	101,1	1,1
2004	1435	116	108,8	8,8
2005	1557	238	118,0	18,0
2006	1654	335	125,4	25,4
2007	1732	413	131,2	31,2
2008	1865	546	141,4	41,4
100-149 darbuotojai				
2002	445	0	0	0

2003	457	12	102,7	2,7
2004	462	17	103,7	3,7
2005	522	77	117,3	17,3
2006	522	77	117,3	17,3
2007	561	116	126,1	26,1
2008	584	139	131,1	31,1
150-249 darbuotojai				
2002	316	0	0	0
2003	305	-11	96,4	3,6
2004	317	1	100,2	0,2
2005	371	55	117,4	17,4
2006	376	60	118,9	18,9
2007	382	66	120,9	20,9
2008	398	82	125,8	25,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Lietuvoje veikiančių smulkaus ir vidutinių įmonių 2002-2008 metais grandininiai dinamikos rodikliai

Metai	Įmokos viso tūkst. Lt	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas) tūkst. Lt	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Iš viso pagal darbuotojų skaičių				
2002	56241	0	0	0
2003	55208	-1033	98,2	-1,8
2004	54535	-673	98,8	-1,2
2005	55840	401	102,4	2,4
2006	56428	588	101,0	1,0
2007	59712	3284	105,7	5,7
2008	63187	3475	105,7	5,8
0-4 darbuotojai				
2002	34971	0	0	0
2003	34890	-81	99,8	-0,2
2004	32252	-2638	92,3	-7,7
2005	30967	-1285	96	-4
2006	31284	317	101,0	1
2007	33084	1800	105,7	5,7
2008	34871	1787	105,4	5,4
5-9 darbuotojai				
2002	10187	0	0	0
2003	9126	-1061	89,6	-10,4
2004	10169	1043	111,1	11,1
2005	11412	1243	112,1	12,1
2006	6847	-4565	60	-32,7
2007	7163	316	104,5	4,5
2008	7639	476	106,5	6,5
10-19 darbuotojai				
2002	5510	0	0	0
2003	5483	-27	99,5	-0,5
2004	6031	548	90,8	9,9
2005	6697	666	110,8	11
2006	6847	150	102,1	2,1
2007	7163	316	104,5	4,5
2008	7639	476	106,5	6,5
20- 49 darbuotojai				
2002	3493	0	0	0
2003	3614	121	103,5	3,5
2004	3869	255	107,0	7,0
2005	4314	445	111,5	11,5
2006	4510	196	104,5	4,5
2007	4787	277	106,0	6,0
2008	5018	231	104,7	4,7
50-99 darbuotojai				
2002	1319	0	0	0
2003	1333	14	101,1	1,1
2004	1435	102	107,6	7,6
2005	1557	122	108,5	8,5
2006	1654	97	106,1	6,1
2007	1732	78	104,6	4,6
2008	1865	133	107,7	7,7
100-149 darbuotojai				
2002	445	0	0	0

2003	457	12	102,7	2,7
2004	462	5	101,1	1,1
2005	522	60	113	13
2006	522	0	100	0
2007	561	39	107,5	7,5
2008	584	23	104,1	4,1
150-249 darbuotojai				
2002	316	0	0	0
2003	305	-11	96,4	-3,6
2004	317	12	104	4
2005	371	54	117	17
2006	376	5	101,2	1,2
2007	382	6	101,6	1,6
2008	398	16	104,2	4,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Veikiančių Lietuvos SVV įmonių skaičiaus pagal darbuotojų skaičių įmonėje dinamika 2002-2008 metais, vnt. ir proc.

Pagal darbuotojų skaičių	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
0-4	34971	34890	32252	30967	31284	33084	34871
5-9	10187	9126	10169	11412	11235	12003	12812
10-19	5510	5483	6031	6697	6847	7163	7639
20-49	3493	3614	3869	4314	4510	4787	5018
50-99	1319	1333	1435	1557	1654	1732	1865
100-149	445	457	462	522	522	561	584
150-249	316	305	317	371	376	382	398
Iš viso:	56241	55208	54535	55840	56428	59712	63187
	Procentas						
0-4	62,1	63,2	59,1	55,4	55,3	55,4	55,2
5-9	18,1	16,5	18,6	20,3	19,8	20,1	20,3
10-19	9,8	9,8	11,0	12,0	12,0	11,9	12,0
20-49	6,2	6,5	7,1	7,6	8,0	8,0	7,8
50-99	2,3	2,3	2,5	2,8	2,8	2,9	2,9
100-149	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
150-249	0,2	0,5	0,2	0,7	0,7	0,5	0,5
Iš viso:	100	100	100	100	100	100	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

**Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal pajamų grupes 2002-2008 metais, vnt.
ir proc.**

Pagal pajamų grupes, Lt	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
1-19 999	15864	13463	12902	13169	12413	13634	13138
20 000-49 999	8752	8308	7845	7002	6807	6857	5920
50 000-99 999	7363	7702	7199	7078	7041	7116	6584
100 000-249 999	7615	7878	7655	8140	8248	8448	7805
250 000-499 999	5279	5532	5691	6037	6284	6444	7075
500 000-999 999	4117	4522	4690	5033	5215	5694	6986
1 000 000-1 999 999	2997	3123	3488	3752	4160	4302	5812
2 000 000-4 999 999	2512	2681	2825	3134	3374	3849	5179
5 000 000-6 999 999	579	663	690	722	845	928	1260
7 000 000-23 999 999	653	1070	1261	1425	1640	1889	2609
24 000 000-99 999 999	184	233	259	318	383	492	718
100 000 000- 137 999 999	11	16	12	9	18	20	49
138 000 000 ir virš	15	17	18	21	30	39	52
Iš viso:	56241	55208	54535	55840	56458	59712	63187
	Procentas						
1-19 999	28,2	24,4	23,6	23,2	22,0	22,7	20,8
20 000-49 999	15,6	15,1	14,4	12,4	12,1	11,5	9,4
50 000-99 999	13,1	13,9	13,2	12,7	12,5	11,8	10,3
100 000-249 999	13,4	14,3	14,0	14,6	14,5	14,0	12,4
250 000-499 999	9,4	10,1	10,3	10,7	11,0	10,8	11,2
500 000-999 999	7,2	8,2	8,6	9,0	9,1	9,4	11,0
1 000 000-1 999 999	5,2	5,6	6,4	6,6	7,4	7,2	9,2
2 000 000-4 999 999	4,5	4,8	5,2	5,5	6,0	5,6	8,2
5 000 000-6 999 999	1,0	1,2	1,3	1,3	1,5	1,5	2,0
7 000 000-23 999 999	1,5	1,8	2,2	2,5	2,9	3,2	4,0
24 000 000-99 999 999	0,2	0,3	0,5	0,6	0,7	0,7	1,0
100 000 000- 137 999 999	0,02	0,03	0,01	0,02	0,02	0,02	0,08
138 000 000 ir virš	0,03	0,03	0,02	0,04	0,04	0,06	0,07
Iš viso:	100	100	100	100	100	100	100

Saltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

**Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal teises formas 2002-2008 metais, vnt.
ir proc**

Pagal teises formas	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
Valstybinės įmonės	120	124	114	103	103	94	94
Savivaldybės įmonės	86	79	73	67	61	58	54
Specifinės paskirties valstybinė įmonė	1	1	1	0	0	0	0
Specifinės paskirties savivaldybės įmonė	1	1	0	0	0	0	0
Tikroji ūkinė bendrija	352	371	314	287	263	240	222
Komanditinė ūkinė bendrija	71	265	197	118	70	59	57
Akcinė bendrovė	705	526	435	375	314	286	262
Kooperacijos uždaroji akcinė bendrovė	8	3	5	0	0	0	0
Kooperacijos uždarnosios akcinės bendrovės įsteigta uždaroji akcinė bendrovė	5	4	1	0	0	0	0
Kooperacijos įmonė	2	1	0	0	0	0	0
Specialios paskirties akcinė bendrovė	20	11	0	0	0	0	0
Specialios paskirties uždaroji akcinė bendrovė	165	153	17	6	0	0	0
Žemės ūkio bendrovė	569	520	475	452	423	415	338
Užsienio juridinio asmens filialas	2	4	25	36	1	0	0
Nekomercinė asociacija	47	18	19	10	2	0	0
Ne pelno įmonė (registruojama Ūkio ministerijoje)	8	6	4	2	0	0	0
Ne pelno įmonė (registruojama miestų ir rajonų valdybose)	12	4	5	2	1	0	0
Kooperatinė bendrovė	213	235	257	284	282	273	273
Kooperatinių bendrovių sąjunga	5	5	3	3	2	1	0
Individuali įmonė	33 847	31 847	27 894	25 056	24 154	23 098	22 696
Individuali įmonė, turinti juridinio asmens statusą	11	10	2	3	1	0	0
Iš viso:	56 241	55 208	54 535	55 840	56 451	59 712	63 187
	Procentas						
Valstybinės įmonės	2,0	2,1	2,1	0,2	0,2	0,1	0,1
Savivaldybės įmonės	0,1	0,13	0,08	0,1	0,1	0,1	0,1
Specifinės paskirties valstybinė įmonė	0,002	0,002	0,002	0	0	0	0
Specifinės paskirties savivaldybės įmonė	0,002	0,002	0,002	0	0	0	0
Tikroji ūkinė bendrija	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4	0,3
Komanditinė ūkinė bendrija	0,1	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1
Akcinė bendrovė	1,2	0,9	0,8	0,7	0,5	0,5	0,5
Uždaroji akcinė bendrovė							
Kooperacijos uždaroji akcinė bendrovė	0,01	0,005	0,008	0	0	0	0
Kooperacijos uždarnosios akcinės bendrovės įsteigta uždaroji akcinė bendrovė	0,008	0,005	0,002	0	0	0	0
Kooperacijos įmonė	0,002	0,002	0	0	0	0	0
Specialios paskirties akcinė bendrovė	0,03	0,002	0	0	0	0	0
Specialios paskirties uždaroji akcinė bendrovė	0,3	0,3	0,03	0,01	0	0	0
Žemės ūkio bendrovė	1,01	0,8	0,9	0,8	0,6	0,7	0,4
Užsienio juridinio asmens filialas	0,002	0,005	0,04	0,06	0,002	0	0
Nekomercinė asociacija	0,07	0,002	0,03	0,02	0,002	0	0

Ne pelno įmonė (registruojama Ūkio ministerijoje)	0,01	0,002	0,007	0,001	0	0	0
Ne pelno įmonė (registruojama miestų ir rajonų valdybose)	0,02	0,002	0,006	0,001	0,001	0	0
Kooperatinė bendrovė	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3
Kooperatinių bendrovių sąjunga	0,009	0,003	0,03	0,002	0,002	0,001	0
Individuali įmonė	60,2	57,7	51,1	44,9	42,8	38,7	35,8
Individuali įmonė, turinti juridinio asmens statusą	0,02	0,02	0,003	0,002	0,001	0	0
Iš viso:	100	100	100	100	100	100	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais, vnt.

Pagal ekonomines veiklas	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
AQ Iš viso pagal ekonomines veiklas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	134 393	135 252	128 718	130 410	131 026	131 341	134 344
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	56 241	55 208	54 535	55 840	56 451	59 712	63 187
AB Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	6 070	5 989	5 633	5 615	5 464	5 235	5 109
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	2 517	2 238	2 047	1 750	1 748	1 929	1 874
C Kasyba ir karjerų eksploatavimas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	134	128	120	118	121	133	132
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	66	64	65	65	64	71	63
D Apdirbamoji gamyba							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	18 482	18 359	16 872	16 847	16 637	16 265	16 070
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	8 399	8 618	8 415	8 112	8 075	7 981	7 807
E Elektros, dujų ir vandens tiekimas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	282	302	314	327	338	347	347
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	195	208	223	238	227	228	243
F Statyba							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	5 617	5 783	5 883	6 279	6 856	7 594	8 667
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	2 445	2 849	2 960	3 265	3 744	4 465	5 429
G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	60 566	60 014	55 471	55 433	54 810	53 711	53 215
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	21 654	20 561	21 117	21 080	21 461	21 910	22 247
H Viešbučiai ir restoranai							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	4 750	4 967	5 140	5 321	5 428	5 420	5 538
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	2 378	2 407	2 526	2 615	2 672	2 951	3 022
IAI Transportas ir sandėliavimas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	10 758	10 782	10 413	10 527	10 418	10 405	10 909
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	5 757	5 905	5 628	5 730	5 341	5 377	5 897
64 Paštas ir telekomunikacijos							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	340	397	433	457	481	496	528
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	148	192	200	312	342	387	376

J Finansinis tarpininkavimas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	1 319	1 633	1 873	1 817	1 742	1 617	1 557
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	465	704	738	469	430	627	628
K Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	13 651	14 230	14 666	15 373	16 450	17 225	19 120
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	7 782	7 374	6 936	8 297	8 561	9 945	11 684
L Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	128	123	90	87	82	81	75
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	15	21	15	10	8	10	10
MO Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	8 018	7 975	7 700	7 794	7 827	7 803	7 874
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	4 420	4 067	3 665	3 897	3 778	3 831	3 907
XX Nenurodyta							
Įregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	4 278	4 570	4 110	4 415	4 372	5 009	5 203
Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje	-	-	-	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Veikiančių Lietuvos SVV įmonių pasiskirstymas pagal ekonomines veiklas 2002-2008 metais, vnt.

Pagal ekonomines veiklas	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
AQ Iš viso pagal ekonomines veiklas	56 241	55 208	54 535	55 840	56 451	59 712	63 187
AB Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	2 517	2 238	2 047	1 750	1 748	1 929	1 874
C Kasyba ir karjerų eksploatavimas	66	64	65	65	64	71	63
D Apdirbamoji gamyba	8 399	8 618	8 415	8 112	8 075	7 981	7 807
E Elektros, dujų ir vandens tiekimas	195	208	223	238	227	228	243
F Statyba	2 445	2 849	2 960	3 265	3 744	4 465	5 429
G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	21 654	20 561	21 117	21 080	21 461	21 910	22 247
H Viešbučiai ir restoranai	2 378	2 407	2 526	2 615	2 672	2 951	3 022
IA1 Transportas ir sandėliavimas	5 757	5 905	5 628	5 730	5 341	5 377	5 897
64 Paštas ir telekomunikacijos	148	192	200	312	342	387	376
J Finansinis tarpininkavimas	465	704	738	469	430	627	628
K Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla	7 782	7 374	6 936	8 297	8 561	9 945	11 684
L Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	15	21	15	10	8	10	10
MO Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	4 420	4 067	3 665	3 897	3 778	3 831	3 907

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Išregistruotų Lietuvos SVV įmonių skaičius 2002-2008 metais, vnt. ir proc.

Iš viso pagal darbuotojų skaičių	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
0–4 darbuotojai	9 406	5 080	12 005	3 627	5 223	6 326	4 955
5–9 darbuotojai	186	203	222	45	60	71	43
10–19 darbuotojų	104	142	157	31	23	20	16
20–49 darbuotojai	73	129	106	18	9	11	6
50–99 darbuotojai	22	42	62	7	7	6	3
100–149 darbuotojai	11	19	14	0	2	1	0
150–249 darbuotojai	4	5	4	2	0	1	3
Iš viso pagal darbuotojų skaičių	9 806	5 620	12 570	3 730	5 324	6 436	5 026
	Procentas						
0–4 darbuotojai	95,8	90,4	95,5	97,1	98,1	98,3	98,6
5–9 darbuotojai	1,9	3,5	1,8	1,2	1,1	1,1	0,8
10–19 darbuotojų	1,1	2,4	1,2	0,7	0,4	0,2	0,2
20–49 darbuotojai	0,6	2,3	0,7	0,5	0,3	0,3	0,3
50–99 darbuotojai	0,2	0,6	0,5	0,2	0,3	0,3	0,3
100–149 darbuotojai	0,1	0,2	0,1	0	0,002	0,001	0
150–249 darbuotojai	0,001	0,08	0,03	0,002	0	0,001	0,002
Iš viso:	100	100	100	100	100	100	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

Darbuotojų skaičius metų pradžioje Lietuvos SVV įmonėse 2002-2008 metais, vnt. ir proc.

Pagal darbuotojų skaičių	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	Įmonių skaičius						
0–4 darbuotojai	34 971	34 890	32 252	30 967	31 285	33 084	34 871
5–9 darbuotojai	10 187	9 126	10 169	11 412	11 235	11 986	12 812
10–19 darbuotojų	5 510	5 483	6 031	6 697	6 849	7 163	7 639
20–49 darbuotojai	3 493	3 614	3 869	4 314	4 519	4 787	5 018
50–99 darbuotojai	1 319	1 333	1 435	1 557	1 659	1 732	1 865
100–149 darbuotojai	445	457	462	522	526	561	584
150–249 darbuotojai	316	305	317	371	378	399	398
Iš viso	56 241	55 208	54 535	55 840	56 451	59 712	63 187
	Procentas						
0–4 darbuotojai	62,2	63,2	59,0	55,4	55,3	55,4	55,2
5–9 darbuotojai	18,0	16,4	18,6	20,3	19,9	20,1	21,0
10–19 darbuotojų	9,8	10,0	11,0	12,0	12,1	12,0	12,0
20–49 darbuotojai	6,1	7,1	7,1	7,6	8,01	8,01	8,02
50–99 darbuotojai	2,2	2,3	2,5	2,8	2,8	2,8	2,8
100–149 darbuotojai	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
150–249 darbuotojai	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Iš viso:	100	100	100	100	100	100	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

BVP pokyčiai lyginant su ankstesniais metais 2002-2007 metais

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Čekija	1,9	3,6	4,5	6,4	6,4	6,5
Estija	8,0	7,2	8,3	10,2	11,2	7,1
Kipras	2,1	1,9	4,2	3,9	4,0	4,4
Latvija	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,3
Lietuva	6,9	10,3	7,3	7,9	7,7	8,8
Vengrija	4,4	4,2	4,8	4,1	3,9	1,3
Malta	2,6	-0,3	0,2	3,4	3,4	3,8
Lenkija	1,4	3,8	5,3	3,6	6,2	6,5
Slovėnija	3,7	2,8	4,4	4,1	5,7	6,1
Slovakija	4,8	4,8	5,2	6,8	8,5	10,4
ES -27	1,2	1,3	2,5	1,9	3,1	2,9
ES -25	1,2	1,3	2,5	1,9	3,0	2,8
NMS10	4,1	4,5	5,3	6,1	6,8	6,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

Naujųjų ES narių BVP absoliutaus dydžio (mln. EUR) dinamika 2003-2007 m.

BVP mln. eurų	Metai					BVP pokytis			Vidurkis
	2003	2004	2005	2006	2007	Δy (mln. eurų)	Td (proc.)	Tp (proc.)	
Čekija	80924,1	88262	100190,1	113458,5	127142,9	46218,8	157,11	57,11	101995,52
Estija	8692,6	9651,4	11090,6	13104,3	15270,3	6577,7	175,67	75,67	11561,84
Kipras	11785	12728	13659,3	14673,2	15667,1	3882,1	132,94	32,94	13702,52
Latvija	9977,8	11176,3	13012,2	16046,7	21111	11133,2	211,58	111,58	14264,80
Lietuva	16497,1	18158	20870,1	23978,5	28422,9	11925,8	172,29	72,29	21585,32
Vengrija	74579,9	82236,1	88663,9	89969,2	101370,2	26790,3	135,92	35,92	87363,86
Malta	4421,4	4515,3	4799,1	5113,9	5464	1042,6	123,58	23,58	4862,74
Lenkija	191643,8	204236,5	244420,1	272088,9	310612,9	118969,1	162,08	62,08	244600,44
Slovėnija	25735,9	27136	28712,2	31013,6	34470,9	8735	133,94	33,94	29413,72
Slovakija	29485,6	34032,3	38489,9	44566,7	54856,6	25371	186,05	86,05	40286,22

Šaltinis: autorių sudaryta, remiantis Eurostato duomenimis.

**SVV prekybos įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai
dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	236967	0	0	0
2003	233292	-3675	98,5	-1,5
2004	227290	-6002	97,4	-2,6
2005	218699	-8591	96,2	-3,8
2006	214203	-4496	97,6	-2,4
Estija				
2002	12194	0	0	0
2003	12915	721	105,9	5,9
2004	13628	713	105,5	5,5
2005	13339	-289	97,9	-2,1
2006	14166	827	106,2	6,2
Latvija				
2002	20391	0	0	0
2003	21000	609	102,9	2,9
2004	22183	1183	105,6	5,6
2005	22502	319	101,4	1,4
2006	22977	475	102,1	2,1
Lietuva				
2002	25500	0	0	0
2003	24771	-729	97,1	-2,9
2004	23767	-1004	95,9	-4,1
2005	48463	24696	203,9	103,9
2006	52540	4077	108,4	8,4
Vengrija				
2002	170051	0	0	0
2003	169023	-1028	99,4	-0,6
2004	160962	-8061	95,2	-4,8
2005	156004	-4958	96,9	-3,1
2006	150921	-5083	96,7	-3,3
Lenkija				
2002	625934	0	0	0
2003	614416	-11518	98,2	-1,8
2004	610664	-3752	99,4	-0,6
2005	590803	-19861	96,7	-3,3
2006	607808	17005	102,9	2,9
Slovėnija				
2002	20119	0	0	0
2003	21822	1703	108,5	8,5
2004	22182	360	101,6	1,6
2005	21545	-637	-97,1	-2,9
2006	22840	1295	106	6
Slovakija				
2002	11768	0	0	0
2003	14670	2890	124,7	24,7
2004	13809	-861	-94,1	-5,9
2005	16839	3030	121,9	21,9
2006	21097	4258	125,3	25,3

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV gamybos įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai
dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	152909	0	0	0
2003	152193	-716	99,5	-0,5
2004	150378	-1815	98,8	-1,2
2005	148708	-1670	98,9	-1,1
2006	148317	391	99,6	-0,3
Estija				
2002	4324	0	0	0
2003	4682	358	108,3	8,3
2004	4923	241	105,1	5,1
2005	5065	142	102,9	2,9
2006	5417	352	106,8	6,8
Latvija				
2002	7423	0	0	0
2003	7584	161	102,2	2,2
2004	7395	-189	97,5	-2,5
2005	7540	145	102	2
2006	7916	376	105	5
Lietuva				
2002	9333	0	0	0
2003	8882	-451	95,2	-4,8
2004	8469	-413	95,3	-4,7
2005	15487	7018	182,9	82,9
2006	16844	1357	108,8	8,8
Vengrija				
2002	72450	0	0	0
2003	69185	-3265	95,5	-4,5
2004	67541	-1644	97,5	-2,5
2005	64476	-3065	95,5	-4,5
2006	61026	-3450	94,5	-5,5
Lenkija				
2002	208715	0	0	0
2003	195958	-12757	93,9	-6,1
2004	205721	9763	105	5
2005	190063	-15658	92,4	-7,5
2006	192795	2732	101,3	1,3
Slovėnija				
2002	18459	0	0	0
2003	17547	-9,12	95	-5
2004	17683	136	100,8	0,8
2005	16875	-808	95,3	-4,6
2006	17778	903	105,3	5,3
Slovakija				
2002	5275	0	0	0
2003	6426	1149	121,7	21,7
2004	6059	-367	94,3	5,6
2005	6525	466	107,7	7,7
2006	7762	1237	118,9	18,9

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV paslaugų įmonių skaičiaus naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais grandininiai
dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	47756	0	0	0
2003	48714	958	102	2
2004	50236	1522	103,1	3,1
2005	50214	-22	99,9	-0,1
2006	49683	-531	98,9	-1,1
Estija				
2002	1485	0	0	0
2003	-	0	0	0
2004	1520	0	0	0
2005	1602	82	105,4	5,4
2006	1756	154	109,6	9,6
Latvija				
2002	1987	0	0	0
2003	2210	223	111,2	11,2
2004	2528	318	114,4	14,4
2005	2720	192	107,6	7,6
2006	2661	-59	97,8	-2,2
Lietuva				
2002	2955	0	0	0
2003	2967	12	100,4	0,4
2004	2893	-74	97,5	-2,5
2005	3416	523	118	18
2006	3735	319	109,3	9,3
Vengrija				
2002	32949	0	0	0
2003	35303	2354	107,1	7,1
2004	-	-	-	-
2005	32797	0	0	0
2006	31939	-858	97,4	-2,6
Lenkija				
2002	55661	0	0	0
2003	57113	1452	102,6	2,6
2004	56585	-528	99,1	-0,9
2005	57117	532	100,9	0,9
2006	56214	-903	98,4	1,6
Slovėnija				
2002	7139	0	0	0
2003	6678	-461	93,5	-6,5
2004	6700	22	100,3	0,3
2005	6647	-53	99,2	-0,8
2006	7228	581	108,7	8,7
Slovakija				
2002	787	0	0	0
2003	1136	349	144,3	44,3
2004	1256	120	110,6	10,6
2005	1419	163	113	13
2006	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV prekybos įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	60210,8	0	0	0
2003	61595,5	1384,7	102,2	2,2
2004	66633,2	5037,7	108,1	8,1
2005	73555,9	6922,7	110,3	10,4
2006	84771,8	11221,9	115,3	15,2
Estija				
2002	7785,7	0	0	0
2003	8326	540,3	106,9	6,9
2004	10017,7	1691,7	120,3	20,3
2005	11848	1830,3	118,2	18,2
2006	14480,5	2632,5	122,2	22,2
Latvija				
2002	8743,7	0	0	0
2003	8987	243,3	102,7	2,7
2004	10702,2	1715,2	119,1	19,1
2005	13226,9	2524,7	123,5	23,5
2006	16974,1	3747,2	128,3	28,3
Lietuva				
2002	9190,6	0	0	0
2003	9581,8	3912	104,2	4,2
2004	10796,1	1214,3	112,6	12,6
2005	12905,2	2109,1	119,5	19,5
2006	15984,6	3079,4	123,8	23,8
Vengrija				
2002	48811,5	0	0	0
2003	52353,2	3541,7	107,2	7,2
2004	55319,9	2966,7	105,6	5,6
2005	62292	6972,1	112,6	12,6
2006	69692	7400	111,8	11,8
Lenkija				
2002	146779,6	0	0	0
2003	136608,9	-10170,7	93,1	-6,9
2004	149471,1	12862,2	109,4	9,4
2005	168784,8	19313,7	112,9	12,9
2006	187476,8	18692	111,1	11,1
Slovėnija				
2002	12492,4	0	0	0
2003	13008,5	516,1	104,1	4,1
2004	14076,7	1068,2	108,2	8,2
2005	15715,3	1638,6	111,6	11,6
2006	17674,4	1959,1	112,4	12,4
Slovakija				
2002	13590	0	0	0
2003	14476	889	106,5	6,5
2004	16447,2	1971,2	113,6	13,6
2005	20156,1	3708,9	122,5	22,5
2006	22219	2062,9	110,2	10,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV gamybos įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	29159,1	0	0	0
2003	29566,1	407	101,3	1,4
2004	35526,8	5960,7	120,1	20,2
2005	40101	4574,2	112,8	12,9
2006	47129	7028	117,5	17,5
Estija				
2002	3103,7	0	0	0
2003	3516	412,3	113,2	13,3
2004	3970,9	454,9	112,9	12,9
2005	4634,8	663,9	116,7	16,7
2006	5373,1	738,3	115,9	15,9
Latvija				
2002	2515,4	0	0	0
2003	2544,6	29,2	101,2	1,2
2004	2985,6	441	117,3	17,3
2005	3413,8	428,2	114,3	14,3
2006	4183,1	769,3	122,5	22,5
Lietuva				
2002	2704,2	0	0	0
2003	3099,5	395,3	114,6	14,6
2004	3719,9	620,4	120	20
2005	4199,5	479,6	112,9	12,9
2006	5171,5	972	123,1	23,1
Vengrija				
2002	18977,9	0	0	0
2003	19693,2	715,3	103,8	3,8
2004	21804,6	2111,4	110,7	10,7
2005	22322,4	517,8	102,4	2,4
2006	23375,4	1053	104,7	4,7
Lenkija				
2002	55583	0	0	0
2003	52902,4	-2680,6	95,2	-4,8
2004	59008,4	6106	111,5	11,5
2005	67318	8309,6	114,1	14,1
2006	74778,7	7460,7	111,1	11,1
Slovėnija				
2002	7845,4	0	0	0
2003	7879,6	-65,8	99,2	-0,8
2004	8746,3	866,7	110,9	11
2005	9243,2	496,9	105,7	5,7
2006	10425,9	1182,7	112,8	12,8
Slovakija				
2002	5649,6	0	0	0
2003	6669	1019,4	118	18
2004	7230,4	561,4	108,4	8,4
2005	8534,5	1304,1	118	18
2006	10851,2	2316,9	127,1	27,1

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV paslaugų įmonių metinės apyvartos naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	2597,8	0	0	0
2003	2894,6	296,8	111,4	11,4
2004	2969	74,4	102,5	2,5
2005	3128,6	159,6	105,3	5,5
2006	3457,8	329,2	110,5	10,5
Estija				
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	278,3	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	393	-	-	-
Latvija				
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	316,2	0	0	0
2006	411,1	94,9	130	30
Lietuva				
2002	-	-	-	-
2003	238,8	0	0	0
2004	264,9	26,1	110,9	10,9
2005	332,3	67,4	125,4	25,4
2006	406,9	74,6	122,4	22,4
Vengrija				
2002	1719,5	0	0	0
2003	1813,2	93,7	105,4	5,4
2004	-	-	-	-
2005	2043,8	-	-	-
2006	2114,1	70,3	103,4	3,4
Lenkija				
2002	2347,4	0	0	0
2003	2281,7	-65,7	97,2	-2,7
2004	2526,9	245,2	110,7	10,7
2005	3181,8	654,9	125,9	25,9
2006	3640,2	458,4	114,4	14,4
Slovėnija				
2002	819,5	0	0	0
2003	806,9	-12,6	98,4	-1,5
2004	829	22,1	102,7	2,7
2005	951,2	122,2	114,7	14,7
2006	1032,3	81,1	108,5	8,5
Slovakija				
2002	237,1	0	0	0
2003	226,2	-10,9	95,4	-4,5
2004	303	76,8	133,9	33,9
2005	339,8	36,8	112,1	12,1
2006	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV prekybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	6803.7	0	0	0
2003	6724.2	-79,5	98,7	-1,3
2004	7391.8	667,6	109,8	9,8
2005	7950	558,2	107,5	7,5
2006	9123.4	1173,4	114,7	14,7
Estija				
2002	792.3	0	0	0
2003	845.6	53,3	106,6	6,6
2004	1043.3	197,7	123,4	23,4
2005	1164.7	121,4	111,5	11,5
2006	1478.4	313,7	126,8	26,8
Latvija				
2002	1088.4	0	0	0
2003	1118.7	30,3	102,8	2,8
2004	1428	309,3	127,5	27,5
2005	1732.6	304,6	121,2	21,2
2006	2102	369,4	121,3	21,3
Lietuva				
2002	931.7	0	0	0
2003	1010.8	79,1	108,5	8,5
2004	1242.8	232	122,9	22,9
2005	1439.4	196,6	115,7	15,7
2006	1822.7	383,3	126,5	26,5
Vengrija				
2002	4686.3	0	0	0
2003	4849.7	163,4	103,5	3,5
2004	4972.9	123,2	102,4	2,4
2005	5321.9	349	107,1	7,1
2006	6121.5	799,6	115,1	15,1
Lenkija				
2002	15597.7	0	0	0
2003	13777.8	-1819,9	88,2	-11,8
2004	16175.9	2398,1	117,4	17,4
2005	18883.1	2707,2	116,6	11,6
2006	21297.8	2414,7	112,8	12,8
Slovėnija				
2002	1412.3	0	0	0
2003	1713.2	300,9	121,3	21,3
2004	1928.7	215,5	112,6	12,6
2005	2139.9	211	110,9	10,9
2006	2260.8	120,9	105,5	5,5
Slovakija				
2002	1089.5	0	0	0
2003	1379.1	289,6	126,6	26,6
2004	1778.6	688,5	128,8	28,8
2005	2085.3	306,7	117,1	17,1
2006	2654.9	659,6	127,2	27,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV gamybos įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	8244.1	0	0	0
2003	8336.1	92	101,1	1,1
2004	9266.4	930,3	111,1	11,1
2005	9813.8	547,4	105,9	5,9
2006	11601.8	1788	118,1	18,1
Estija				
2002	768.4	0	0	0
2003	892.7	124,3	116,2	16,2
2004	961.5	68,8	107,7	7,7
2005	1111.2	149,7	115,5	15,5
2006	1323.6	212,4	119,1	19,1
Latvija				
2002	677.3	0	0	0
2003	740.3	63	109,3	9,3
2004	752.6	12,3	101,7	1,7
2005	937.3	184,7	124,4	24,4
2006	1198.5	261,2	127,9	27,9
Lietuva				
2002	711.8	0	0	0
2003	827.1	115,3	116,2	16,2
2004	951.8	124,7	115,1	15,1
2005	1126.5	299,4	118,3	18,3
2006	1326.8	200,3	117,7	17,7
Vengrija				
2002	4360.5	0	0	0
2003	4777.8	417,3	109,6	9,6
2004	4950.9	173,1	103,5	3,5
2005	5281	330,1	106,7	6,7
2006	5576.5	295,5	105,6	5,6
Lenkija				
2002	15331.7	0	0	0
2003	13932.6	-1399,1	90,9	-9,1
2004	15527.2	1594,6	111,3	11,3
2005	17760	2232,8	114,4	14,4
2006	18751.6	991,6	105,6	5,6
Slovėnija				
2002	2179.9	0	0	0
2003	2422.9	243	111,2	11,2
2004	2695.5	272,6	111,2	11,2
2005	2734.3	38,8	101,3	1,3
2006	3042	307,7	111,2	11,2
Slovakija				
2002	1235.4	0	0	0
2003	1420.7	185,3	115	15
2004	1635.1	241,4	115,1	15,1
2005	1932.5	297,4	118,2	18,2
2006	2400.7	468,2	124,1	24,1

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV paslaugų įmonių sukurtos pridėtinės vertės naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absolutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	775.9	0	0	0
2003	861.2	85,3	111	11
2004	868.9	7,7	100,9	0,9
2005	977.5	108,6	112,5	12,5
2006	1053.3	75,8	107,7	7,7
Estija				
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	96.1	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	140.4	-	-	-
Latvija				
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	125.7	0	0	0
2006	180.1	54,4	143,2	13,2
Lietuva				
2002	-	-	-	-
2003	71.5	0	0	0
2004	84.4	12,9	118,1	18,1
2005	118.8	34,4	140,7	40,7
2006	140.4	21,6	118,2	118,2
Vengrija				
2002	393.9	0	0	0
2003	396.5	2,6	100,7	0,7
2004	-	-	-	-
2005	486.4	89,9	122,7	22,7
2006	508.1	21,7	104,5	4,5
Lenkija				
2002	615.9	0	0	0
2003	623	7,1	101,1	1,1
2004	718.6	95,6	115,3	
2005	964.1	245,5	134,2	34,2
2006	1051.5	87,4	109,1	9,1
Slovėnija				
2002	284.1	0	0	0
2003	300.2	16,1	105,7	5,7
2004	300.1	-0,1	99,9	-0,1
2005	360.4	60,3	120,1	20,1
2006	359.4	-1	99,7	-0,3
Slovakija				
2002	86.2	0	0	0
2003	84.4	-1,8	97,8	-2,2
2004	110.4	26	130,8	30,8
2005	131.5	21,1	119,1	19,1
2006	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV prekybos įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absolutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	1208.9	0	0	0
2003	1074.2	-134,7	88,8	-11,2
2004	1119.3	45,1	104,2	4,2
2005	1168.2	48,9	104,4	4,4
2006	1325.6	157,4	113,5	13,5
Estija				
2002	223.4	0	0	0
2003	211.6	-11,8	94,6	-5,4
2004	257.3	45,7	121,6	21,6
2005	270.2	12,9	105	5
2006	335	64,8	123,9	23,9
Latvija				
2002	218.6	0	0	0
2003	169.4	-49,2	77,5	-22,5
2004	202.1	32,7	119,3	119,3
2005	214.7	12,6	105,8	5,8
2006	269.4	54,7	125,5	25,5
Lietuva				
2002	271.3	0	0	0
2003	309.1	37,8	113,8	13,8
2004	406	96,9	131,2	31,2
2005	434.7	28,7	107,1	7,1
2006	571.8	137,7	131,4	31,4
Vengrija				
2002	260.6	0	0	0
2003	272.7	12,1	104,5	4,5
2004	313	40,3	114,8	14,8
2005	366.4	53,4	116,8	16,8
2006	500.3	133,9	136,4	36,4
Lenkija				
2002	1215.4	0	0	0
2003	1467.8	247,4	120,8	20,8
2004	1469.6	1,8	100,1	0,1
2005	1280.2	-189,4	87,1	-12,9
2006	940.6	-589,1	73,5	-26,5
Slovėnija				
2002	49.5	0	0	0
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	-	-	-	-
Slovakija				
2002	1965.2	0	0	0
2003	1809.2	-156	92,1	-7,9
2004	2110.1	300,9	116,5	16,5
2005	2509.6	399,5	118,8	18,8
2006	2640.2	130,6	105,2	5,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV gamybos įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	1697.3	0	0	0
2003	1791.1	93,8	105,4	5,4
2004	2102.2	311,1	117,4	17,4
2005	2095.6	-6,6	99,7	-0,3
2006	2391.8	296,2	114,1	14,1
Estija				
2002	206.7	0	0	0
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	-	-	-	-
Latvija				
2002	-	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	355.4	0	0	0
2005	464.8	109,4	130,8	30,8
2006	1131.7	666,9	243,3	143,3
Lietuva				
2002	224.3	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	476.5	0	0	0
2006	455.9	-20,6	95,7	-4,3
Vengrija				
2002	1407.6	0	0	0
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	-	-	-	-
Lenkija				
2002	2281.3	0	0	0
2003	2449.6	168,3	107,4	7,4
2004	3010	560,4	122,8	22,8
2005	3502.1	507,9	116,2	16,2
2006	4184.8	682,7	119,5	19,5
Slovėnija				
2002	377.6	0	0	0
2003	390	12,4	103,3	3,3
2004	-	-	-	-
2005	741.7	351,7	190,2	90,2
2006	873.1	131,4	117,6	17,6
Slovakija				
2002	368.4	-	-	-
2003	-	-	-	-
2004	-	-	-	-
2005	1156.1	0	0	0
2006	1251	94,9	108,2	8,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

**SVV paslaugų įmonių investicijų į materialų turtą naujosiose ES valstybėse 2002-2006 metais
grandininiai dinamikos rodikliai**

Metai	Įmonių skaičius iš viso	Absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas)	Didėjimo (mažėjimo) tempas %	Padidėjimo (mažėjimo) tempas %
1	2	3	4	5
Čekija				
2002	229.2	0	0	0
2003	277.8	48,6	121,2	21,2
2004	245.6	-32,2	88,4	-11,6
2005	284	38,4	115,5	15,5
2006	317.4	33,4	111,8	11,8
Estija				
2002	27.3	0	0	0
2003	-	-	-	-
2004	42.7	-	-	-
2005	178.7	136	418,5	318,5
2006	213	34,3	119,2	19,2
Latvija				
2002	-	-	-	-
2003	95.8	0	0	0
2004	129.3	33,5	134,9	34,9
2005	207.3	78	160,2	60,2
2006	289.7	82,4	139,6	39,6
Lietuva				
2002	43.9	0	0	0
2003	55.1	11,2		
2004	107.8	52,7	196	96
2005	114.4	6,6	106,1	6,1
2006	-	-	-	-
Vengrija				
2002	-	-	-	-
2003	140.3	0	0	0
2004	128.9	-11,4	91,9	-8,1
2005	1102	973,1	854,8	754,8
2006	1158.8	56,8	105,1	5,1
Lenkija				
2002	191.6	0	0	0
2003	202.9	11,3	105,9	5,9
2004	334.1	131,2	164,7	64,7
2005	684.9	350,8	204,9	104,9
2006	661.2	-23,7	96,4	-3,6
Slovėnija				
2002	74.8	0	0	0
2003	121	46,2	161,8	61,8
2004	189.4	68,4	156,4	56,4
2005	171.5	-17,9	90,5	9,4
2006	174.6	3,1	101,8	1,8
Slovakija				
2002	54.5	0	0	0
2003	66.5	12	81,9	-18,1
2004	245.6	179,1	369,2	269,2
2005	50.9	-194,7	20,72	-79,28
2006	67.8	16,9	133,2	33,2

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis EUROSTAT duomenimis

4. pav. pvz. Lietuvoje veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių baziniai ir grandininiai padidėjimo tempai (proc.) 2002-2008 metais.

Metai	Įmonių skaičius
2002	56241
2003	55208
2004	54535
2005	55840
2006	56428
2007	59712
2008	63187

$$T_{p_{bazinis}} = \frac{y_n - y_1}{y_1} * 100$$

$$T_{p_{grandininis}} = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} * 100$$

$$T_{p_{2002}} = 0;$$

$$T_{p_{2002}} = -;$$

$$T_{p_{2003}} = \frac{55208 - 56241}{56241} * 100 = -1,8;$$

$$T_{p_{2003}} = \frac{55208 - 56241}{56241} * 100 = -1,8;$$

$$T_{p_{2004}} = \frac{54535 - 56241}{56241} * 100 = -3,1;$$

$$T_{p_{2004}} = \frac{54535 - 55208}{55208} * 100 = -1,2;$$

$$T_{p_{2005}} = \frac{55840 - 56241}{56241} * 100 = -0,7;$$

$$T_{p_{2005}} = \frac{55840 - 54535}{54535} * 100 = 2,4;$$

$$T_{p_{2006}} = \frac{56428 - 56241}{56241} * 100 = 0,3;$$

$$T_{p_{2006}} = \frac{56428 - 55840}{55840} * 100 = 1,1;$$

$$T_{p_{2007}} = \frac{59712 - 56241}{56241} * 100 = 6,2;$$

$$T_{p_{2007}} = \frac{59712 - 56428}{56428} * 100 = 5,7;$$

$$T_{p_{2008}} = \frac{63187 - 56241}{56241} * 100 = 12,3.$$

$$T_{p_{2008}} = \frac{63187 - 59712}{59712} * 100 = 5,7.$$

**Verslo subjektų klasifikavimas pagal Lietuvos įstatymus
ir Europos Komisijos rekomendacijas**

Objektas	Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas	Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas	EK rekomendacija 96/280/EB	EK rekomendacijos įsigaliojančios nuo 2005m. sausio 1 d.
Fiziniai asmenys	Asmenys įgiję patentą	Asmenys turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašaus pobūdžio veikla. Asmenys, turintys verslo liudijimą		

Mikroįmonės

Darbuotojų skaičius	Savininkai ir šeimos nariai	Mažiau nei 10	Mažiau nei 10	Mažiau nei 10
Metinės pajamos		Neviršija 7 mln. litų		Neviršija 2 mln. eurų
Turto vertė		Ne didesnė kaip 5 mln. litų		Neviršija 2 mln. eurų

Maža įmonė

Darbuotojų skaičius	Ne daugiau kaip 9	Mažiau nei 50	Mažiau nei 50	Mažiau nei 50
Metinės pajamos		Neviršija 24 mln. litų	Neviršija 7 mln. eurų	Neviršija 10 mln. eurų
Turto vertė		Neviršija 17 mln. litų	Neviršija 5 mln. eurų	Neviršija 10 mln. eurų

Vidutinė įmonė

Darbuotojų skaičius	Ne daugiau kaip 49	Mažiau nei 250	Mažiau nei 250	Mažiau nei 250
Metinės pajamos		Neviršija 138 mln. litų	Neviršija 40 mln. eurų	Neviršija 50 mln. eurų
Turto vertė		Neviršija 93 mln. litų	Neviršija 27 mln. eurų	Neviršija 43 mln. eurų

Šaltinis: Simonavičienė, Ž. 2003. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių integracija į Europos sąjungą: problemos ir jų sprendimo būdai. *Ekonomika*, 63, p. 10

Smulkų ir vidutinį verslą reglamentuojantys norminiai dokumentai

Metai	Norminio dokumento pavadinimas	Pagrindinė mintis
1998	Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas	Nustato smulkaus ir vidutinio verslo subjektus, jiems taikomas valstybės pagalbos formas.
1999	Investicijų įstatymas	Nustato investavimo Lietuvoje sąlygas, investuotojų teises ir investicijų apsaugos priemones visų rūšių investicijoms.
2001	Vyriausybės nutarimas "Dėl institucijų, atsakingų už Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skirtų Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumentui įgyvendinti, administravimą, atsakomybės ir funkcijų paskirstymo"	Patvirtintos taisyklės, kuriose nurodytos institucijos, atsakingos už ES struktūrinių fondų, skirtų Lietuvai 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimui, administravimą, paskirstyta atsakomybė ir numatytos funkcijos.
2001	Vyriausybės nutarimas "Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros"	Nuspręstą steigti garantijų instituciją - uždarają akcinę bendrovę Verslo plėtros bendrovę, kuri bus atsakinga už kreditų teikimą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams; administruos dalinį paskolų palūkanų dengimą ir kt.
2003	Vyriausybės nutarimas "Dėl valstybės neremtinės veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo"	Išdėstytos valstybės neremtinės veiklos rūšys.
2004	Įsakymas "Dėl valstybės pagalbos teikimo tvarkos "verslumo, verslo plėtros ir investicijų skatinimas" patvirtinimo"	Valstybės pagalbos teikimo tvarka "Verslumo, verslo plėtros ir investicijų skatinimas" nustato pagalbos teikimo sąlygas ir principus tuo atveju, kai parama teikiama Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento nurodytoms veikloms, kurioms numatyta teikti valstybės pagalbą.
2004	Įsakymas "Dėl projektų, finansuojamų įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) priemones, teikimo, vertinimo ir atrankos taisyklių patvirtinimo"	Projektų, finansuojamų įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemones, teikimo, vertinimo ir atrankos taisyklės nustato bendrąsias projektų organizavimo procedūras
2004	Vyriausybės nutarimas "Dėl Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo"	Vyriausybės nutarimu patvirtintas Lietuvos 2004-2006 metų bendrasis programavimo dokumentas.
2004	Vyriausybės nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos"	Nutarime išdėstyti pagrindiniai Vyriausybės išsipareigojimai 2004-2008 metams.
2005	Įsakymas "Dėl finansinės paramos kokybės infrastruktūros, verslo informacinės infrastruktūros, rinkų plėtros ir kitiems verslo projektams įgyvendinti skyrimo taisyklių"	Finansinės paramos kokybės infrastruktūros, verslo informacinės infrastruktūros, rinkų plėtros ir kitiems verslo konkurencingumo projektams įgyvendinti skyrimo taisyklės nustato finansinės paramos, iš Ūkio ministerijos programų lėšų, teikimo ir jos panaudojimo sąlygas, taip pat paraiškų finansinei paramai gauti pateikimo ir nagrinėjimo bei sutarčių rengimo tvarką.
2005	Nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos"	Pagrindiniai šio nutarimo aspektai - biudžeto pirmenybių išvardijimas, programinis biudžeto sudarymas, aktualiausių klausimų sprendimų formuojant Europos Sąjungos ekonominę politiką išdėstymas.
2005	Įsakymas "Dėl finansinės paramos smulkaus ir vidutinio verslo finansinės paramos priemonėms įgyvendinti skyrimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo"	Taisyklės reglamentuoja Ūkio ministerijos finansinės paramos smulkaus ir vidutinio verslo finansinės paramos priemonėms įgyvendinti skyrimą ir naudojimą.
2007	Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymas	LR smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo nauja redakcija. Įstatymas nustato smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomas valstybės paramos formas.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas.

Naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukuriamos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

1 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriaus metinės apyvartos sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	0,651	25966,1	47129,3	35526,8	6522,9	2917,2
EE	0,165	3103,7	5373,1	3970,9	847,2	378,9
LV	1,130	2544,6	4183,1	2985,6	618,7	3222,5
LT	1,263	3099,5	5171,7	3719,9	771,1	3982,1
HU	2,025	19693,2	23375,4	21804,6	1341,0	21800,04
PL	-0,211	52902,4	75778,7	59008,4	8882,2	62803,1
SI	1,392	7879,6	10425,9	8746,3	932,2	9008,2
SK	1,752	6669,0	10851,2	7230,4	1682,1	8103,1

2 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriaus įmonių skaičiaus sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	-2,603	148317,0	152909,0	150378,0	2040,9	150501,0
EE	0,025	4324,0	5417,0	4923,0	410,1	4882,2
LV	2,374	7395,0	7916,0	7540,0	207,9	7571,6
LT	-2,924	8469,0	16844,0	9333,0	4022,81	11803,0
HU	-0,519	61026,0	72450,0	67541,0	4382,2	66935,6
PL	-2,532	190063,0	208715,0	1959580,	8163,4	198650,4
SI	1,588	16875,0	18459,0	17683,00	566,0	17668,4
SK	1,486	5275,0	7762,0	6426,0	901,7	6409,4

3 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV gamybos sektoriuje sukuriamos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	0,926	8244,0	11601,8	9266,4	1368,5	9452,4
EE	-0,07	768,4	1323,6	961,5	213,9	1011,4
LV	0,955	677,3	1198,5	752,6	212,0	861,2
LT	-0,911	711,8	1326,8	951,8	243,6	988,8
HU	-0,509	4360,5	5576,5	4950,9	466,7	4989,3
PL	-1,659	13932,6	18751,6	15527,2	1954,0	16260,6
SI	-0,328	2179,9	3042,0	2695,5	327,5	2614,9
SK	-0,163	1235,4	2400,7	1635,1	458,26	1724,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukuriamos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

1 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	1,48	3791,8	9123,4	6803,7	1983,9	6878,6
EE	0,055	792,3	1478,4	1043,3	275,5	1064,8
LV	-1,107	1088,4	2102,0	1428,0	429,0	1493,9
LT	-0,164	931,7	1822,7	1242,8	358,6	1289,4
HU	1,82	4686,3	6121,5	4972,9	570,4	5190,4
PL	-0,766	13777,8	21297,8	16175,9	2955,4	17146,4
SI	-3,045	284,1	360,4	300,2	36,2	320,8
SK	-0,576	1089,5	2654,9	1778,6	611,2	1797,4

2 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriaus įmonių skaičiaus sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	-2,131	214203,0	236963,0	227290,0	9585,7	226090,2
EE	0,048	12194,0	14166,0	13339,0	744,5	13248,4
LV	-1,902	20391,1	22977,0	22183,0	1078,1	21810,6
LT	-3,050	23767,0	52540,0	25500,0	14229,9	35008,2
HU	-2,089	150921,0	170051,0	160962,0	8247,2	161392,2
PL	1,542	590803,0	625934,0	610664,0	12719,4	609925,0
SI	-2,974	6647,0	7228,0	6700,0	280,9	6878,4
SK	0,834	11768,0	21097,0	14570,0	3560,3	15616,6

3 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV prekybos sektoriaus metinės apyvartos sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	0,166	60210,8	84771,8	66633,2	10081,7	6935,4
EE	-0,611	7785,7	14480,5	10017,7	2738,0	10491,5
LV	0,065	8743,7	16974,1	10702,2	3436,5	11726,7
LT	0,137	9190,6	15984,6	10796,1	2802,2	11691,6
HU	-0,7	48811,5	69692,0	5531,9	8338,9	57693,7
PL	-0,502	136608,9	187476,8	149471,1	20256,2	157824,2
SI	-1,244	806,9	1032,3	829,0	99,4	887,7
SK	-2,094	13590,0	22219,0	16447,2	3701,0	17377,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.

Naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus metinės apyvartos, įmonių skaičiaus ir sukuriamos pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

1 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus pridėtinės vertės sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	-0,942	775,9	1053,3	868,9	108,5	907,3
EE	0,0	96,1	140,4	118,2	31,3	118,2
LV	0,0	125,7	180,1	152,9	38,4	152,9
LT	-3,137	71,5	140,4	101,6	31,5	103,7
HU	-5,339	393,9	508,1	441,4	59,5	446,2
PL	-2,587	615,9	1051,0	718,6	201,0	794,5
SI	0,840	1412,9	2260,8	1928,7	339,4	1890,9
SK	-2,012	84,4	131,5	98,3	22,3	103,1

2 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus įmonių skaičiaus sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	-0,874	47756,0	50236,0	49683,0	1070,4	49320,6
EE	0,0	1520,0	1756,0	1638,0	166,8	1638,0
LV	0,0	2661,0	2720,0	2690,5	41,7	2690,5
LT	-2,891	2893,0	3735,0	3191,5	395,9	3252,7
HU	2,615	31939,0	35303,0	32873,0	1440,9	33247,0
PL	-1,068	55661,0	57117,0	56585,0	620,9	56538,0
SI	1,665	20119,0	22840,0	21822,0	1008,7	21701,6
SK	1,137	787,0	1419,0	1196,0	268,0	1149,5

3 lentelė

Naujųjų ES šalių SVV paslaugų sektoriaus metinės apyvartos sklaidos statistiniai rodikliai

Šalis	Variacijos koeficientas	Minimumas	Maksimumas	Mediana	Standartinis nuokrypis	Vidurkis
CZ	0,708	2597,8	3457,8	2969,0	316,0	3009,5
EE	0,0	278,3	393,0	335,6	81,1	335,6
LV	0,0	316,2	411,1	363,6	67,1	363,6
LT	-1,344	238,8	406,9	298,6	75,2	310,7
HU	-4158	1719,5	2114,1	1928,5	186,7	1922,6
PL	-1,401	2281,7	3640,2	2526,9	591,5	2795,6
SI	-0,698	12492,4	17674,4	14076,7	2118,0	14593,4
SK	2,159	226,2	339,8	315,0	50,89	299,0

Šaltinis: sudaryta darbo autorių pagal atliktus skaičiavimus.